ALL ABOUT HISTORY

Plevne Savunması
Osmanlı ordusunun 145 gün süren destansı savunmasının hikâyesi

ACIMASIZ ROMALILAR
Antik Roma'nın en kötü şöhretli 10 ismiyle tanışın

KÜBA FÜZE KRİZİ
Nükleer savaş tehdidi ile geçen korku dolu 13 gün

+ A'DAN Z'YE HRİSTİYAN REFORMU

RUSYA'NIN SON TİRANI
STALIN
SOVYETLERİN ACIMASIZ LİDERİNİN YÜKSELİŞİ, YARATTIĞI KORKU REJİMİ VE HİTLER'İN YOK EDİLMESİNDEKİ ROLÜ

KAYIP ŞEHİR PETRA

DÜNYA FATİHİ ÂLEMGİR ŞAH
Babür İmparatorluğu onunla dünyaya hükmetti

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN GİZLİ OPERASYONLARI
Zafere giden yolda savaşın kaderini değiştiren 10 görev

ORTA ÇAĞ SİMYACILARI
Ölümsüzlüğün peşinde koşan simyacıların sırları

FİYATI: 15,90 TL
KKTC FİYATI: 18,00 TL

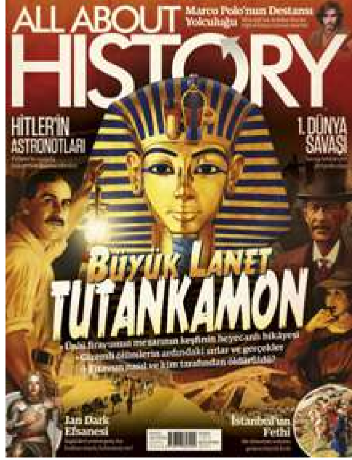
KASIM-ARALIK 2021/06
SAYI: 07

ALL ABOUT HISTORY 1 YAŞINDA!

Bundan tam bir yıl önce yepyeni bir dergiyi sizlerle buluşturacak olmanın coşkusuyla yola çıktık. Herkesin keyifle okuyacağı, okurken heyecan duyacağı, hatta eğleneceği bir popüler tarih dergisi yayınlamaktı hedefimiz... İlk sayı piyasaya çıktığında aklımızda pek çok soru vardı. Acaba kapağımız ve içeriğimiz yeterince iyi miydi? Hedeflediğimiz sayıda okura ulaşabilecek miydik? En önemlisi ise, dergiyi alan okurlarımız, yani sizler, konu seçimlerimizi ve içerik tarzımızı beğenecek miydiniz?

All About History iki ayda bir yayınlanmasına rağmen, ilk on günün sonunda tüm bu soruların cevaplarını almıştık. Hem anketimize yazdığınız yorumlar hem de müthiş bir hızla artan satış sayısı, sizler tarafından çok beğenilen, iyi bir tarih dergisi yaptığımızı gösteriyordu. Henüz ilk ay bitmeden birinci sayı bayilerde tükendi ve ikinci baskıyı yaptık. Sonraki sayılarda da dergiye olan ilginiz aynı şekilde devam etti. Gönderdiğiniz takdir mesajlarıyla motivasyonumuzu en üst seviyeye çıkardınız ve bu sayede her yeni sayıda daha iyisini yapmaya çalıştık.

All About History okuru olduğunuz ve bizlerle bu yolda birlikte yürüdüğünüz için sonsuz teşekkürler. Daha uzun yıllar bu sayfalarda buluşmaya devam edeceğiz!

Bizlere gönderdiğiniz mesajların pek çoğunda derginin her ay yayınlanmasını istediğinizi görüyoruz. Bunun üzerine, sizlere daha fazla **All About History** içeriği sunabilmek amacıyla bir süre önce Özel Sayılar yayınlamaya karar verdik. İlk özel sayımız olan **Tarihin Öncüleri** iki ay önce çıktı. Sene başında bir Özel Sayı daha yayınlayacağız ve devamı da gelecek. Ayrıca, sevineceğinizi düşündüğüm bir gelişme hakkında da küçük bir ipucu vereyim: Çok yakında, **All About History**'ye bir kardeş dergi geliyor ;-)

Bu güzel haberlerin ardından gelin şimdi birlikte sayfaları çevirip geçmişi keşfetmeye başlayalım.

All About History'nin birinci yaşı hepimiz için kutlu olsun!

Ocak ayında, sekizinci sayımızda tekrar görüşmek üzere...

Gökhun Sungurtekin

SESLİ İÇERİK

Her sayıda bir konuyu sesli içerik olarak da sunuyoruz. Dilerseniz, **sayfa 78**'de bulunan karekodu okutarak ***Simyacıların Sırları*** başlıklı yazıyı dinleyebilirsiniz

BU SAYIYI OKURKEN...

26

En çok hüzünlendiğim an:
Atatürk'ün naaşı geçerken yol kenarında ona veda eden gözü yaşlı çocuklar
(sayfa 26)

77

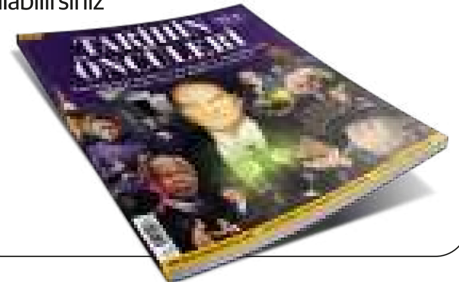
En çok şaşırdığım an:
II. Dünya Savaşı sırasında Hitler dâhil tüm Nazileri tuzağa düşüren ölü casus
(sayfa 77)

96

En çok heyecanlandığım an:
Aylar boyunca Plevne'yi kahramanca savunan Osman Paşa'nın intihar saldırısı **(sayfa 96)**

All About History Özel Sayısı'nı, bayilerden ve www.dergiburda.com sitesinden satın alabilirsiniz

Bize yazın
allabouthistory@doganburda.com

Takip Edin
@allabouthistoryturkiye

ALL ABOUT HISTORY

İÇİNDEKİLER

SAYI 07

DÜZELTME

6. sayımızda (Eylül-Ekim 2021), *Selahaddin* başlıklı yazıda tasarımsal bir sorun nedeniyle satırlarda kayma olmuştur.

28. sayfanın son satırı şöyledir: **"...geçti. Güneşin kavurucu sıcağı altında..."**

30. sayfanın son iki satırı ise şöyledir: **"...yüceliğini gösterdi. Dulların herhangi bir ödeme yapmadan şehri terk etmesine izin..."**

Bu hata için özür diliyoruz.

Dönüm Noktaları

22-25 Şubat 1986

GÜCÜ HALKA GERİ VEREN DEVRİM

Filipinler'de üç gün süren geniş katılımlı, şiddet içermeyen gösterilerin ardından, Başkan Ferdinand Marcos ülkeyi terk etti ve 20 yıl süren totaliter yönetim sona erdi. Onun yerine, Filipinler'in ilk kadın başkanı Corazon Aquino geçti ve ülkede tekrar demokrasiyi hâkim kıldı. Fotoğrafta, Corazon Aquino, ileride başkan yardımcısı olacak yoldaşı Salvador Laurel ile birlikte bir miting sırasında destekçilerine el sallarken görülüyor.

12 Mart 1930

GANDİ TUZ YÜRÜYÜŞÜNÜ BAŞLATTI

Mahatma Gandi, Hindistan'daki İngiliz tuz tekelini protesto etmek için 24 günlük bir yürüyüşe öncülük etti. Sabarmati Ashramı'dan, Dandi köyüne kadar deniz kenarından ilerleyerek günde yaklaşık 20 km yol aldılar. Sonunda Dandi'ye vardıklarında, yol boyunca kıyılardan izinsiz tuz topladıkları için İngiliz yasalarını da çiğnemiş oldular. Fotoğrafta Gandi, yürüyüş sırasında ona eşlik eden takipçileri ile birlikte görülüyor. Yol boyunca binlerce kişi yürüyüş kafilesine katılmıştı.

A'DAN Z'YE

REFORM

Martin Luther'in dini uyanışının, Avrupa'da anlaşmazlık ve çatışmaların yayılmasına nasıl yol açtığını, aileleri nasıl böldüğünü ve acı dolu kanlı bir süreci nasıl tetiklediğini keşfedin

14

16

20

22

Protestan Reformu

Tek bir kişinin başkaldırısı, Avrupa'yı kasıp kavuran ve dünyayı sonsuza dek değiştiren vahşi bir yıkımı ve dini reform ateşini nasıl alevlendirdi

MARTIN LUTHER'İN MEYDAN OKUYUŞU

Luther, Katolik Kilisesi'nin başta para karşılığı sattığı "Endüljans" yani günahların affı olmak üzere birçok uygulamasını protesto eden *95 Tezini*, Wittenberg'deki kilisenin kapısına yapıştırdı.

1517

ROMA İLE ÇATIŞMA SÜRECİ

Luther, Katolik Kilisesi'nin yedi ritüelini sorgulayıp Kilise'yi ve Papa'yı açıkça eleştirdiği bir kitapçık yayınladı ve bunu halka dağıtarak Katolik Kilisesi'ni karalamaya başladı.

1520

JOHN CALVIN

John Calvin, kendi perspektifinden Hristiyanlık reformunu yorumladığı, *Hristiyanlık Dini Enstitüleri* isimli çalışmasını yayınladı. Artık Katolik Kilisesi, farklı görüşlere sahip reformcu grupların saldırısı altındaydı.

William Tyndale, yakılmadan önce bir kazığa bağlanıp boğularak öldürüldü

1536

MANASTIRLARIN TASVİYE EDİLMESİ

Sürecin tamamlanması **4 YIL** sürdü

Toplamda **376** manastır tasfiye edildi

Tasfiye, yıllık geliri 200 Pound'dan az olan tüm manastırları kapsadı

1536

REFORM'UN KURBANLARI

İngiltere Kralı VIII. Henry'nin İngiliz Kilisesi'nin başına geçmesi fikrine karşı gelen Thomas More idam edildi. William Tyndale ise, yaptığı İncil çevirisi nedeniyle kâfir ilan edilip yakıldı.

1535-6

ÜSTÜNLÜK YASASI

İngiltere Kralı VIII. Henry, Thomas Cromwell'den onu İngiliz Kilisesi'nin başı ilan eden bir yasa hazırlamasını istedi. Bu olayla birlikte, İngiltere'nin Roma ile tüm bağları kopmuş oldu.

1534

AUGSBURG BARIŞI

Katolikler ile Luteryenler arasında imzalanan bu anlaşmayla, Kutsal Roma İmparatorluğu ve Luteryen Prenslerin Schmalkaldic Birliği arasındaki çatışma son buldu. Luteryenlik, artık tüm Avrupa'da tanınacak ve hoş karşılanacaktı.

1555

PROTESTANLIK İSKOÇYA'YA GELDİ

Calvin'in sadık bir takipçisi olan John Knox, İskoçya Presbiteryen Kilisesi'nin kuruluşunun merkezindeki kişiydi. İngiltere, Katolik kraliçe I. Mary'nin ardından, I. Elizabeth ile Protestanlığa geri döndü.

1559

FRANSA KENDİ İÇİNDE SAVAŞIYOR

Fransa'daki din savaşları aslında **SEKİZ** farklı çatışmadan oluşur

Fransız Protestanlarından oluşan Huguenot cemaatinden **4000** kişi bir gecede katledildi

Nantes Fermanı ile son bulan çatışmalarda **4 MİLYON** kişi öldü

1562-1598

WORMS OTURUMU

Hesap vermesi için Kutsal Roma İmparatoru Şarlken'in huzuruna çıkarılan Luther'in eylemleri kabul edilemez bulundu. Papa, onu aforoz ederek kâfir ilan etti.

1521

VIII. HENRY, LUTHER'E KARŞI

Luther'in Kilise'ye karşı hareketine yanıt olarak Henry, Katolik Kilisesi'ni savunan *Septem Sacramentorum* adlı kitapçığı yazdı. Papa, minnettarlığının göstergesi olarak Henry'ye "İnancın Savunucusu" unvanını verdi.

1521'de Saksonya Dükü Bilge Frederick, Luther'i korumak amacıyla onu bir süre Wartburg Kalesi'nde tuttu

1521

ÖNEMLİ SAYILAR

Martin Luther, Kilise'nin ritüeline meydan okudu 7

Calvin, teolojinin ilkesini ortaya koydu 5

Augsburg İtirafı, Kutsal Roma İmparatoru Şarlken'e sunuldu. Luteryen Doktrinini anlatan 28 MAKALE içeriyordu

1517-1536

HENRY AFOROZ EDİLDİ

Aragonlu Caterine'dan boşanan VIII. Henry, Katolik inancı ve Papa ile ters düşmüş oldu. Katolik Kilisesi ile çatıştığı için kendi yolunu çizmeye karar verdi. Bir zamanlar "İnancın Savunucusu" olarak anılırken, artık Papa tarafından aforoz edilmiş bir kraldı.

1533

TYNDALE'İN İNCİLİ BASILDI

Katolik Kilisesi'nin Latince ibadet anlayışıyla taban tabana zıt fikirde olan William Tyndale, İncil'in ilk İngilizce çevirisini yayınladı. Bu İncil'i okuma fırsatı yakalayanlar, Kilise'nin kurallarını ve otoritesini sorgulamaya başladı.

1529'da Luther ve Zwingli, Protestanları birleştirmek istedi ancak farklı görüşleri yüzünden ters düştüler

1526

ANABAPTİST REFORM DOĞDU

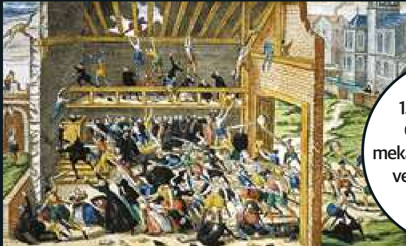
İsviçreli Reformcu Ulrich Zvingli, Luther'in karşıt görüşlerinden aldığı ilhamla Anabaptist mezhebini kurdu. Çocukların vaftiz edilmesi doktrinini reddetti ve günahlarını itiraf edecek yaşa gelen yetişkinlerin vaftiz edilebileceğini savundu.

1525

NANTES FERMANI

Fransız Protestanları olan Huguenotlara yapılan zulmün ardından Fransa Kralı IV. Henry, ülkede dini hoşgörü devrini başlattı. Bu fermanla toplumsal bir düzen oluşturuldu ancak Henry'nin torunu XIV. Louis, 1685'te bu hareketi sona erdirdi.

1560'da basılan Cenevre İncili, mekanik olarak basılan ve seri üretilen ilk İncil'di

1598

30 YIL SAVAŞLARI

Savaş aslında 29 YIL, 11 AY, 3 HAFTA VE 1 GÜN sürdü

Alman halkının %25 İLA %40'I öldürüldü

Kutsal Roma İmparatorluğu, yaklaşık 1000 yarı özerk devlete bölündü

1618-1648

30 YIL SAVAŞLARI SONA ERDİ

Vestfalya Antlaşması, başta Almanya olmak üzere Avrupa'nın dört bir yanındaki Katolikler ve Protestanlar arasındaki yıkıcı çatışmayı sona erdirdi. Avrupa haritasını ve mezhepler arası dini yaklaşımı sonsuza dek değiştirdi.

1648

5 ilginç gerçek

MANASTIRLAR NASIL TASFİYE EDİLDİ?

İNGİLTERE, 1536-1540

NE OLMUŞTU?

Reform döneminde İngiltere Kralı VIII. Henry, Katolik inancına uygun olmamasına rağmen karısından boşanmış, bunun üzerine Papa ile ters düşerek yeni İngiltere Kilisesi'nin kurulmasını sağlamıştı. Henry kendisini, artık Papa'nın otoritesini kabul etmeyen İngiltere Kilisesi'nin başı ilan ettikten sonra Parlamento 800'den fazla Katolik manastırının kapatılmasına yol açan bir yasa tasarısını kabul etti. Manastırların binaları, arazileri ve paraları kraliyete devredildi ve manastır sakinlerine ödeme yapıldı. Bu yeni düzene uymayanlar ise idam edildi.

01 Süreç hızlı işledi

Yasanın kabul edilmesinden hemen sonra hükümet hızlı bir operasyon yürüttü. Ruhban kesiminin, manastırlara ait hazineleri tasfiyeler fiilen gerçekleşmeden önce saklaması ya da satmasından korkuluyordu. 1540 yılına gelindiğinde, her ay yaklaşık 50 manastır kapatıldı, arazileri hızla kiralandı ve değerli eşyalar açık arttırmalarda satıldı.

02 Son derece kârlıydı

Kral, manastır arazilerinin ve mallarının satışından ciddi bir para kazanmakla kalmamış, aynı zamanda, açık kalmasına izin verilen her manastırı da kiraya bağlamıştı. Tasfiyeler sayesinde yaklaşık 1,5 milyon sterlin kâr elde edildi ve bu paranın büyük bir kısmı Fransa ve İskoçya ile yapılan savaşlarda harcandı.

03 Yerel halk da cebini doldurdu

Hükümetin manastırlarda bıraktığı şeyler genellikle yerel halk tarafından yağmalandı. İnşaatlarda kullanmak üzere pek çok manastır binasını kendi elleriyle söküp, göz açıp kapayıncaya kadar harabeye çevirdiler. Manastır arazilerini satın alan orta tabaka da bu süreçte payına düşeni fazlasıyla almış oldu ve zenginleşti. Bu araziler, İngiltere'deki ekili arazilerin dörtte birinden fazlasını oluşturuyordu.

04 Kuzey isyan etti

Ekim 1536'da, İngiltere'nin kuzeyinde 30.000'den fazla kişi, manastırların yeniden açılmasını talep etmek için York'a yürüdü. Bu yürüyüş, daha sonraları "Lütuf Hac Yolculuğu" olarak anılacaktı. Başlangıçta taleplerinin tartışılacağına dair söz verilen isyancılar daha sonra büyük bir hayal kırıklığı yaşadı. Kral, tüm isyancı liderlerin tutuklanmasını ve 200'ünün idam edilmesini emretti.

05 İlginç hikâyeler

Hükümetin, manastırlara ait hazine ve mülklere el koymasını engellemek için yapılanlar ilginç hikâyeler doğurdu. Bir tekerlemeye de dönüşmüş olan bu hikâyelerden birinde şöyle anlatılıyor: Glastonbury Manastırı'nda görevli olan Thomas Horner, manastırın mühürlenmesinden önce içine birkaç malikâne tapusu gizlenmiş olan bir Noel turtasıyla birlikte Londra'ya gönderildi, ancak yolculuk sırasında şeytana uydu ve Somerset'teki bir malikânenin tapusunu çaldı.

HUSSİT SAVAŞ VAGONU

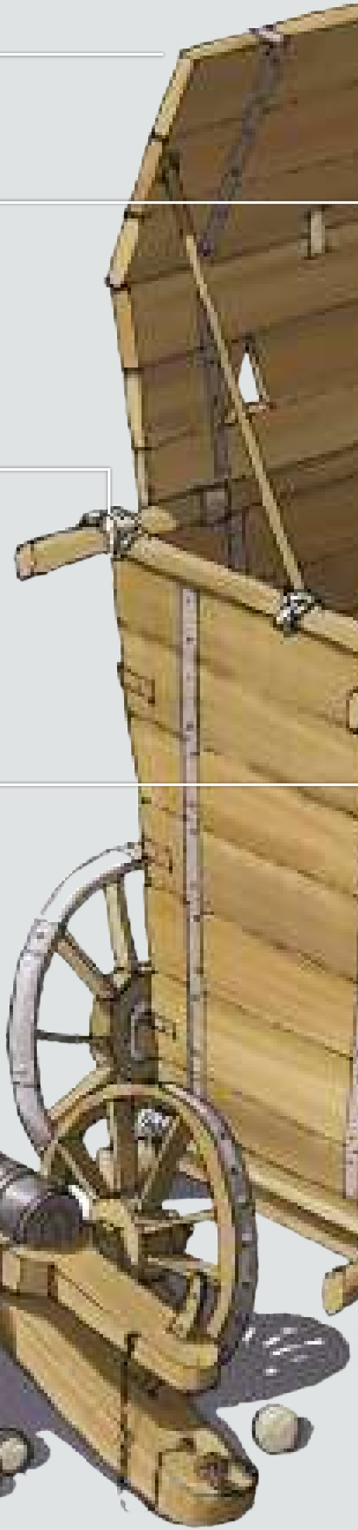
HUSSİT SAVAŞLARI, 15. YÜZYIL

Dinsel fikir ayrılıkları Orta Avrupa'da Kutsal Roma İmparatorluğu ve Papalığa karşı isyanları beraberinde getirmişti. Çek kökenli reformist teolog Jan Hus'un bir komplo sonucunda Konstanz Konsili tarafından 1415'te yakılarak idam edilmesi Çek halkı arasında kargaşaya ve ayaklanmaya neden olmuş, Almanlara karşı bir öfke yükselmişti. Bunun sonucunda, Hussit hareketi ortaya çıktı. Hussit ordularının taktik ustası yetenekli komutanı Jan Zizka aslında oldukça dezavantajlı durumdaydı. Zira Hussit orduları, Bohemya Krallığı'nın dört bir yanından gelen çiftçiler ve köylülerden oluşuyordu. Dini ve ruhani bir coşkuyla dolup taşmalarına rağmen hafif silahlıydılar ve çoğu, askeri manevralar konusunda eğitimli değildi. Ekseriyeti Macaristan Kralı Sigismund'un komutasındaki ağır zırhlı şövalyelerden oluşan lejyonlarla yüzleşmeye hazırlanan Zizka, savaş alanındaki güç farkını dengeleyecek bir unsur arayışındaydı. Bu arayış sonucunda çok etkili bir silah ortaya çıkacaktı.

Hussit'ler 1420'den 1431'e kadar, Papa tarafından, direnişlerini bastırmak ve kâfirlik olarak nitelendirdiği inançlarını ortadan kaldırmak için organize edilen beş "Haçlı Seferini" püskürttü. Zizka'nın yenilikçi girişimleriyle tasarlanan savaş vagonları bu süreçte çok faydalı olmuştu. Bunlar, personel taşıyıcı ya da primitif tanklar olarak nitelendirebileceğimiz güçlü savaş araçlarıydı. Yük taşımak için kullanılan ve atlar tarafından çekilen vagonlar, hem saldırı hem de savunma kabiliyeti olan savaş araçlarına dönüştürülmüştü.

Ağır ahşap vagonlar; mızrak, ilkel ateşli silahlar, ok, yay ve diğer silahlarla donanmış 20'den fazla savaşçı taşıyordu. Vagonlar bazen, sağlam bir savunma noktası oluşturmak amacıyla birbirine zincirlenirdi. Böylece düşmanın piyade ve atlıları karşısında, özellikle de atları sakatlandığı zaman yerde savunmasız ve zayıf kalan atlı şövalyeler üzerinde son derece etkili olurlardı. Muharebe alanında pozisyon aldıktan sonra savaş vagonunun arka kapısı açılır, içerideki askerlerin bir kısmı dışarı çıkarak çatışmaya başlar, diğerleriyse ahşap gövdeli vagonun yüzeyindeki boşluklardan ateş ederdi. Genellikle vagonlar, kuşatmalara karşı kanatlarda ve arkada doğal koruma sağlayabilen arazilerde mevzilendirilirdi. Vagonların kolayca sökülüp, başka bir yerde kurulabilmesi, büyük bir hareket kabiliyetini de beraberinde getiriyordu.

Savaş vagonları 15. yüzyılda pek çok ordu tarafından kullanılmaya başlandı. Ancak, isabetli atış yapabilen yüksek kalibreli sahra topları ortaya çıkınca savaş vagonları popülaritesini kaybetti.

Modifiye savaş makinesi

Tipik bir Hussit ahşap savaş vagonu, yan taraflarına yerleştirilen geniş ahşap panellerle güçlendirilip, taşıdığı askerleri düşman ateşinden koruyabilecek şekilde yapılıyordu. Tepeye iliştirilen çatı benzeri kapak gerektiğinde yükseltilerek, kendisini destekleyen ahşap direkler sayesinde dikey bir pozisyonda kullanılabiliyordu. Böylece içerideki askerler, üzerindeki üçgen deliklerden ok atabiliyor veya barutun kullanılmasıyla birlikte geliştirilen ilkel silahlarla ateş edebiliyordu.

Hareket edebilen siper

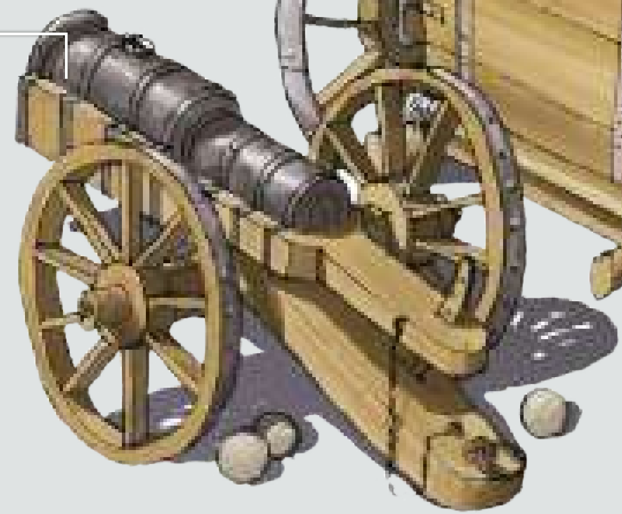
Bir savaş vagonu yaklaşık 16 ila 22 Hussit askeri alabiliyordu. Bu askerler arasında, sayıları sekize kadar çıkabilen arbaletçiler; ateşli silah kullanan iki asker; mızrak, gürz veya baltalı kargı taşıyan sekiz asker; kalkanları taşıyan iki adam ve vagonun sürücüleri bulunurdu. Düşman yaklaştığında bir kısmı Hussit vagonundan çıkıp düşmanın üzerine saldırır, diğerleri ise vagonun içinden savaşırdı. Düşman, bu sağlam savunma pozisyonu karşısında koordinasyonunu ve tüm gücünü tüketince askerler ilerleyerek onları geri püskürtürdü.

Yükseltilmiş siperler

Savaş vagonunun yüksekliği en az bir metreydi. Tekerlekler de dâhil olduğunda yerden yüksekliği 1,5 metreyi aşıyordu. Askerler, muharebe sırasında yeterli zaman olduğunda, vagonun hareket kabiliyeti için hayati önem taşıyan tekerlekleri hasardan koruyabilmek amacıyla önlerine küçük siperler kazardı. Vagonun zeminindeki ahşap tabanı alçaltmak mümkündü, böylece askerler buradaki boşluklardan da ateş edebiliyordu.

Hızlı intikal için arka çıkış

Savaş vagonu tasarımına bir arka kapı da eklenmişti. Düşmanın pozisyonuna göre arkada kalan bu kapı vagona giriş çıkışları kolaylaştırıyor ve güvenli hale getiriyordu. Askerler vagonla birlikte hareket etmeye alıştıkça daha hızlı çıkmaya başladılar. Böylece, hızla pozisyon alıp, düşman saldırısına karşı hazırlanabiliyorlardı. Ayrıca, Hussit ordusunun kanatları önünde mevzilendirilen vagonlardan hızla çıkan askerler kolayca kuşatma yapabiliyordu.

Çok yönlü toplar

Bazı savaş vagonlarında küçük toplar (Culverin) bulunuyordu. Bu küçük toplar, gerektiğinde vagonun içinden ateşlenir ya da askerler tarafından avantajlı bir savunma pozisyonuna taşınırdı. Culverin'ler daha büyük ve daha güçlü hale gelince, savaş vagonlarının Orta Avrupa'da yaklaşık yüz yıl süren yaygın kullanımı da son buldu, zira vagonun ahşap duvarları, ağır silahların yoğun ateşi karşısında etkisiz kalıyordu.

Kadeh ya da kaz

Her savaş vagonu, üzerinde kaz ya da kadeh olan bir flama taşırdı. Bu flamalar, toplanma noktalarını belirtmek ve bir ordu kolu muharebe alanında mevzilenmeye başladığında diğer birliklere işaret vermek için kullanılırdı. Kaz amblemi aslında bir kelime oyunundan ibaretti, zira o zamanlar yerel dilde “Huss”, “kaz” anlamına geliyordu.

Savunma düzeni

Muharebe alanında güçlü savunma noktaları oluşturmak Hussit ordusunun en belirgin özelliğiydi. Vagonla atları birbirine bağlayan ön taraftaki düzenek belli bir açıyla doğrultulur ve bir sonraki vagonun arkasına ağır zincirlerle bağlanırdı. Bu açı, vagonların yer değiştirmesi ve başka yerde yeni bir savunma noktası oluşturulmasına ihtiyaç duyulduğunda atların hızlı bir şekilde bağlanmasını sağlardı. Düşman ateşinden korunan bölgeyi daha da genişletmek gerektiğinde ek kalkanlar getirilir ve vagonların arasına yerleştirilirdi.

Baltalı kargının gücü

Antik döneme ait bir silah olan kargı, sabit bir pozisyonda kullanıldığında, düşman süvari ve piyade saldırılarına karşı son derece etkili bir silahtı. Genellikle iki metre ya da daha uzun kargılar kullanılırdı. Hem kesici hem de delici özelliği olan uç kısmı, saldırı halindeki bir şövalyenin zırhını delip geçebilir ya da atına zarar verebilirdi. Kargılar, savaş vagonlarının dışında özellikle savunma amacıyla yaygın olarak kullanılırdı. Böylece, vagonun içindeki askerler için ek güvenlik sağlanırdı.

Tekerlekler

Savaş vagonunun demir kasnaklı dört büyük tekerleği, özellikle engebeli arazilerde uzun mesafeler kat ederken sağlamlık ve hız sağlıyordu. Tekerleklerin sağlam olması önemliydi çünkü tamir işleri savaş alanında çok zorlayıcı olabiliyordu. Ön tekerlekler, vagonların birbirine zincirle bağlanma sürecini kolaylaştırmak amacıyla vagonun biraz önüne monte edilmişti. Bazı vagonlarda yan duvarlar tekerleklere ek koruma sağlamak için dışa doğru hafif bir eğimle tasarlanmıştı.

İnsanoğlunun en eski silahı

Savaş vagonlarının iç kısmına, kaya parçalarıyla doldurulan bölmeler eklenmişti. Askerler; ok, barut veya mermileri bittiğinde düşmana bu taşları fırlatmaya başlardı. Bunun dışında, içerideki askerlerin, ağır silahların veya teçhizatın kayarak vagonun dengesini bozma ve hatta devirme ihtimaline karşı bu kaya parçaları bir denge unsuruydu.

Sıradan bir gün

MÜNSTER'DE BİR ANABAPTİST

MÜNSTER AYAKLANMASI SIRASINDAKİ TEHLİKELİ HAYATI KEŞFEDİN

ALMANYA, 1534-1535

Bir Alman şehri olan Münster, Martin Luther'in Reform hareketinin ardından, Protestanlığın radikal bir dalı olan Hristiyan mezhebi Anabaptizmin merkezi haline geldi. Şehrin Katolik piskoposu, Anabaptistlere zulüm görmeden yaşayabilecekleri bir hayat ve din özgürlüğü sözü vermişti. Bu vaadi duyan birçok Anabaptist şehre akın etmeye başladı, ancak piskopos sözünden dönünce öfkeli kalabalık çatışarak şehirde kontrolü ele geçirdi. Piskopos, acımasız bir kuşatmayla şehri geri almadan önce, Münster 16 ay boyunca Anabaptistlerin hâkimiyeti altında kaldı. Kuşatma karşı tarafın lehine sonuçlanınca, Anabaptist liderler pazar yerinde işkence gördü ve idam edildi. Cansız bedenleri, St. Lambert Kilisesi'nde asılı halde duran ve günümüzde hâlâ görülebilen kafeslerin içinde teşhir edildi.

VAFTİZ OL

Protestanlığın bir alt kolu olan ve bebek vaftizini tanımayan Anabaptistler, sadece, İsa'ya olan inançlarını ve bağlılıklarını bilinçli olarak dile getirebilecek yetişkinlerin vaftiz edilebileceğine inanıyordu. 1534'te Münster'in kontrolünü ele geçirdiklerinde toplu bir vaftiz yapıldı ve katılmayı reddeden yetişkinler şehirden kovuldu.

HABERİ YAY

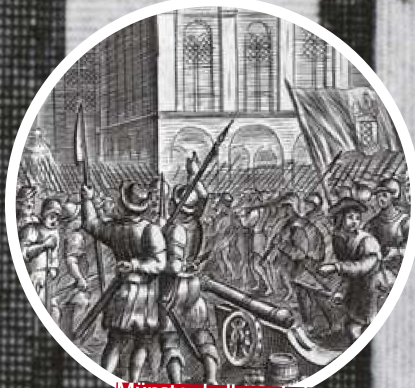
Münster Anabaptistlerin hâkimiyetindeyken şehir, Tanrı tarafından seçilmiş ve yeni milenyumun müjdeleneceği "Yeni Kudüs"ün tahtı ilan edildi. Evanjelik Anabaptistler, daha fazla insanın tövbe edip günah çıkarması ve kendilerine katılması için bu haberi yaymaya başladı. Mesaj, zulüm gören Hollandalı Anabaptistlere başarıyla ulaştı ve birçoğunun Münster'e akın etmesini sağladı.

Dansçılar Münster sokaklarında Anabaptist öğretilerini halka anlattı

AÇ KAL

Anabaptistler'in Münster'den def ettiği Piskopos Franz von Waldeck, şehri kuşatmak için bir askeri birlik topladı. Anabaptist inancının yayılmasını önlemek ve Münster halkını açlığa mahkûm etmek için şehir abluka altına alındı. Münster'in dış dünya ile tüm bağlantısının kopması sonucunda halkın büyük bir kısmı çıkan kıtlık nedeniyle hayatını kaybetti.

Münster halkı, sokak çatışmalarıyla şehrini korumaya çalıştı

EVLEN

Anabaptistler kontrolü ele geçirdikten kısa bir süre sonra Münster şehrinin yeni lideri olan Jan van Leiden, erkeklerin çok eşli olmasını yasallaştırarak birden fazla kadınla evlenmelerine izin verdi. Bunun nedeni, baba ve kocaların ya kaçmış ya sürgünde ya da kuşatma sırasında ölmüş olması nedeniyle şehirdeki toplam kadın nüfusun erkeklerin üç katına ulaşmasıydı.

MALINI PAYLAŞ

Jan van Leiden, Münster'i, Kudüs kilisesi tarafından da uygulandığı gibi, bir mal topluluğu, yani bir nevi vakıf gibi görüyordu. Bu noktadan hareketle, tüm tapu ve borç senetleri imha edildi. Tüm mallar ve para, topluluk arasında eşit olarak pay edildi. Bu uygulama aynı zamanda, piskopos şehri kuşattığı sırada yoksulların adil bir şekilde yiyecek edinebilmelerini de sağladı.

ŞEHRİ KORU

Piskopos Franz von Waldeck'in birliğinin asıl amacı Münster halkını aç bırakmak olsa da zaman zaman şehre saldırılar da düzenlediler. 8.000 Alman Landsknecht şehrin duvarlarına akın etti ancak Anabaptistler onların üstesinden gelmeyi başardı ve düşmana 3.000 kayıp verdirdi. Ayrıca Anabaptistler de birkaç karşı saldırı gerçekleştirdi ve şehri kuşatan birliğe ait toplardan bazılarını ele geçirmeyi başardı.

TESLİM OL

Kuşatmanın üzerinden bir yılı aşkın bir süre geçmişti ki Münsterli bir hain, piskoposun birliklerini savunma hattındaki zayıf bir noktadan geçirerek şehrin kaderini değiştirdi. Açlıktan ölmek üzere olan halk, şehrin sokaklarının kontrolünü tekrar ele geçirmek için saatlerce savaştı. Bu mücadele, Franz von Waldeck teslim oldukları takdirde zarar görmeyecekleri ve serbest bırakılacakları sözünü verene dek sürdü.

ÖL

Ne yazık ki piskoposun vaadi sadece bir yalandı ve askerler şehri kırıp geçirirken Münster halkının çoğu katledildi. Hayatta kalanlar, Anabaptist liderlerinin kızgın maşalarla işkence gördüğüne, kalplerinden bıçaklandığına ve kilisenin kulesinden sarkan büyük metal kafeslerde sergilendiğine tanıklık etti.

Münster psikoposu, Anabaptist liderleri ölüme mahkûm etti

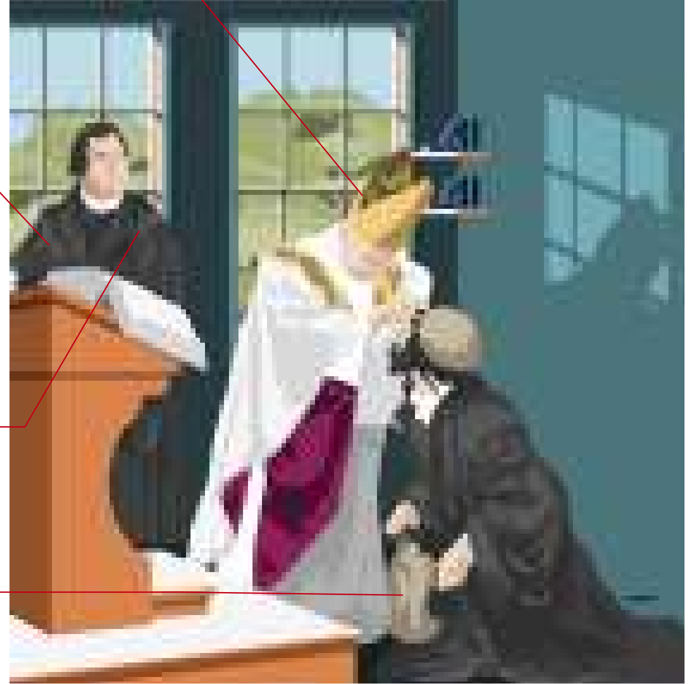
Münster'in Anabaptist liderleri sonunda idam edildi ve cansız bedenleri korkunç bir şekilde sergilendi

Nasıl yapılır?
BİR REFORM KİTAPÇIĞI BASIN

MATBAA, PROTESTANLIĞIN BAŞARISININ SIRRIYDI ALMANYA, 1520'LER

Martin Luther için matbaa, "Tanrı'nın, gerçek dinin dünya çapında tanınmasına yönelik en son ve en büyük hediyesi" idi. Kutsal Roma İmparatorluğu'nda 1524 yılına kadar 2400'e yakın farklı kitapçığın iki milyondan fazla kopyası basıldı. 1518'den sonra Avrupa genelinde kitapçık üretimi on kat artmıştı. Genellikle 10 ila 16 sayfalık, ucuz, kışkırtıcı ve edebi bir dille yazılmış yayınlar, Avrupa'nın dini perspektifini dönüştürmeye yardımcı oldu. Bu durumdan hoşnutsuz olan bir Katolik 1521'de, "Her yerde Luther'in kitapları var. Başka hiçbir kitap satılmıyor!" diye şikâyet etmişti. Aslında bunun tek nedeni, Luther'in, benzer yayınlar bastıran Protestan liderler arasında en üretkeni olmasıydı.

Ruhban sınıfı
Reform, ruhban sınıfının sürekli saldırı altında olduğuna dair köhnemiş düşünce anlayışını hedef alarak rahipliğin doğasını değiştirdi.

Tanrı'nın sözü
İncil, Reform öncesinde de yerel dillere tercüme ediliyordu, ancak asıl etkili ve başarılı çalışmalar Reform sırasında yapıldı.

Vaazlar
Vaazlar, ilk Protestanların can damarıydı ve kiliselerdeki ana odak noktası sunakların yerine vaaz kürsüleri olmaya başladı.

Öncü
Martin Luther'in tesadüfen devrimci olduğunu ve kendi ruhani arayışının peşindeki bir teoloji profesörü olarak Hristiyanlığı dönüştürdüğünü söylemek mümkün.

Endüljans
İlk Reformcular, yapılan hayırlı işler ve para bağışlarıyla günahların affedilmesini ve arafta geçirilecek sürenin azaltılmasını kapsayan "endüljans" kavramına savaş açtı.

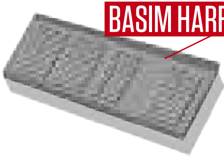
İHTİYAÇ DUYACAĞINIZ ŞEYLER

TÜY KALEM VE MÜREKKEP

İNCİL

BASIM HARFLERİ

PARA

GUTENBERG MATBAA MAKİNESİ

01 FİKİRLERİNİZİ AÇIKLAYIN

Burada ruhların kurtuluşu söz konusu, bu yüzden provokatif olun. Göreviniz, Hristiyan âleminin yaralarını tespit etmek ve bize onları nasıl iyileştireceğimizi söylemek. Statükoya meydan okuyun ve düşmanlarınız tepki gösterdiğinde sesinizi daha da yükseltin. Kitapçığınızı yayınlamadan önce bir miktar tanıtımdan hiç de zarar gelmeyeceğini unutmayın. Ne de olsa itibar kazanmak, yerel bir kışkırtıcı için mükemmel bir strateji.

02 ÇOK FAZLA ÜRETİN

Bu rekabetçi bir iş, o nedenle, en çok okunan eserlerinizi tekrar tekrar bastırmaktan çekinmeyin. Luther'in kitapçıkları düzinelerce yeni baskı yapıyor. Ortalama bir matbaanın günde sadece 1.500 sayfa baskı yapabildiğini unutmayın. Strazburg ya da Wittenberg gibi yerlerde sayısız rakip arasında kendinize yer bulmanız gerekecek. Daha fazla okuyucu kazanmak için, kitapçığınıza, gravür tekniği ile basılan illüstrasyonlar eklemenizi de şiddetle tavsiye ediyoruz.

Reform kitapçıklarındaki hatalar

Modern baskı tekniklerinin erken dönemi kusurlu bir süreçti. Kitapçıklarda kullanılan kâğıt kalitesiz, baskı süreçleri ise genellikle baştan savmaydı. Matbaacılar sık sık, rakipleri karşısında öne geçmek için baskıları aceleye getirirdi. 1525'te Luther, bir kitapçığın önsözünde şöyle yazmıştı: "Birbirlerini alenen soyan ve birbirinden çalan sevgili matbaacılarım bu yozlaşmış süreçte kitaplarımı böylesine mahvetmeselerdi, sektördeki sahtekârlık ve hırsızlığa seve seve tahammül ederdim." Metinler o kadar hızlı ve özensiz basılıyordu ki özellikle eksik ya da yer değiştirmiş kelimeler yüzünden, "yazdıklarım bana döndüğünde artık onları tanıyamıyorum" diyordu Luther. Bununla birlikte, çok yaygın olan korsanlığa karşı da tetikteydi ve kopyalanması zor olan karmaşık baskı tabletlerinin kullanılmasında ısrar ediyordu. Öte yandan eserlerinin korsan versiyonları bile iyi iş çıkarmıştı.

Wider die Mordischen vnd Reubischen Rotten der Bawren.

Psalm. vij.
Seyne tück werden jn selbs treffen/
Vnd seyn mütwill/ wirdt ober jn außgeen.
1525.
Martinus Luther. Wittemberg.

03 SÖYLEMİNİZİ YENİLEYİN

İşin püf noktası, koşullara göre davranmak. Düşmanlarınız kitapçıkları size fırlattığında ki kesinlikle yapacaklar, onlara derhal basılı bir yayınla cevap verin. Ne kadar yanlış bir yolda olduklarını göstermek için, dile getirdikleri eleştirileri onlara karşı kullanın. Fikirlerinizi duruma göre uyarlamaktan korkmayın ve gelişmeleri takip edin. Mümkünse dini mesajlarınızı, günün sosyal veya politik sorunlarıyla ilişkilendirmeye çalışın.

04 DAĞITIMI İYİLEŞTİRİN

Güvenilir bir kurye ağı oluşturun. Özellikle akademik ve ticari açıdan gelişmekte olan şehirlerde dağıtım konusunda aktif olmaya çalışın. En önemlisi ise, fiyatları düşük tutun! Fikirlerinizi farklı bölgelerde yaymak niyetindeyseniz unutmayın: Katolik yetkililer, kaçak olarak kitapçık satanları sıkı şekilde takip ediyor. Yakalanırsanız korkunç bir ceza almanız işten bile değil.

05 ERİŞTİĞİNİZ KİTLEYİ BÜYÜTÜN

Doğal olarak, mümkün olduğunca geniş bir kitleye hitap etmek istiyorsunuz. Aydın sınıf Latince metinlere bayılır ama bu metinler sizi sadece belli bir noktaya kadar taşıyabilir. Meyhanelerde ve pazarlarda insanlar anlayabilecekleri dilden konuşan kitapçıklar istiyor. Günlük hayattan hikâyeler kullanın ve mizah eklemeyi de unutmayın. Bu yöntemleri kullandığınızda yolunuzun açık olacağından emin olabilirsiniz.

06 KENDİNİZİ SAVUNUN

Biri sizi aforoz etmekle tehdit ederse geri adım atmayın. Gerekirse aforoz belgelerini herkesin önünde yakın. Mahkemeye çıkarsanız hata yapmanızı dört gözle bekleyeceklerdir, bu nedenle ne yapın edin sükûnetinizi koruyun ve mesele çözüme ulaşıncaya kadar inançlarınızın temelleri hakkında konuşmaya devam edin. Her şeyden önce, kendi saflarınızdaki fikir ayrılıklarına dikkat edin ve radikallerin mesajınızı gasp etmesine izin vermeyin.

REFORM DÖNEMİNDE KİTAPÇIK YAZAN 4 İSİM

MARTIN LUTHER
WITTENBERG, 1483-1546
Reform'un yaratıcısı ve en üretken yazarı… Sadece 1523'te 50'den fazla önemli yayını kaleme aldı.

HANS SACHS
NÜRNBERG, 1494-1576
Kitapçık yazanların hepsi eğitimli ilahiyatçılar değildi. Bir ayakkabı tamircisi olan Sachs, onlarca önemli esere imza attı ve Luther'in en büyük destekçilerinden biri oldu.

LUCAS CRANACH
WITTENBERG, 1472-1553
Kitapçıklardaki resimler çok önemliydi. Luther'in yakın bir arkadaşı olan Cranach, sanatsal çalışmalarına ara verdi ve kendisini gravür tekniği ile resim baskısında usta olmaya adadı.

HULDRYCH ZWINGLI
ZÜRİH, 1484-1531
Zwingli, Zürih'in dini dönüşümüne öncülük etti. Kitapçıklarında da yansıttığı gibi, Luther'den farklı olarak teolojik vizyonu çok daha radikaldi.

Şöhretler Listesi

REFORMCULAR VE KARŞITLARI

16. yüzyıl Reformu, Avrupa'nın dini, siyasi ve kültürel perspektifini sonsuza dek değiştirdi. Şimdi dilerseniz, bunu gerçekleştiren korkusuz liderler ve onları durdurmaya çalışan rakipleriyle tanışalım

MARTIN LUTHER

ALMAN, 1483-1546

Martin Luther'in yazıları dinin kaderini değiştirdi

Martin Luther rahiplik yaparken Roma Katolik Kilisesi'nde yolsuzluk yaygındı. Din adamları, günahkârları cehennemden kurtarma vaadiyle "endüljans" satıyor, bu şekilde para ve güç kazanıyordu. İncil'in tek otorite olduğuna ve Hristiyanların uydurma bir belgeyle değil yalnızca inançlarıyla kurtulabileceğine inanan Luther için bu uygulama dehşet vericiydi. Düşünceleri aslında çok da yeni sayılmazdı, fakat matbaanın icadı, sesini Avrupa'da duyurabilmesini sağladı. Yazdığı "95 Tez" daha sonra Protestan Reformu'nun temeli oldu ve Büyük Köylü İsyanı'na ilham verdi.

Martin Luther, İncil'in tamamını halkın anlayabileceği şekilde Almancaya çeviren ve onu geniş kitleler için erişilebilir kılan ilk kişiydi

"Kalbiniz neye tutunursa ve neye güvenirse, o gerçekten sizin Tanrı'nızdır" *Martin Luther*

PAPA VII. CLEMENT

İTALYAN 1478-1534

İngiltere Kralı VIII. Henry'nin, Aragonlu Caterina'dan boşanmak için Papa VII. Clement'in onayını alması gerekiyordu. Daha önce de kuralların dışına çıkabilmek için Papa'dan özel izin alabildiğinden, bu defa da izin almakta zorlanmayacağını düşünmüştü. Ne var ki ortada önemli bir sorun vardı: Caterina, Kutsal Roma İmparatoru Şarlken'in halasıydı ve Clement, daha önce Fransa ile kurduğu ittifakın Şarlken tarafından Roma'nın yağmalanması olayına yol açması nedeniyle ona boyun eğmek zorundaydı. Şarlken, akrabasının bir kenara atılmasından memnun değildi, doğal olarak da Clement, Henry'nin isteğini reddetti. Tüm bunların sonucunda Henry, Katolik Kilisesi'nden ayrıldı ve yeni İngiltere Kilisesi'ni kurdu.

Pek çok kişi, İngiltere'nin Katolik Kilisesi'nden ayrılmasına neden olduğu için Papa VII. Clement'i suçladı

VIII. HENRY

İNGİLİZ 1491-1547

VIII. Henry'nin boşanması İngiliz Reformu'nu başlattı

Kral VIII. Henry, erkek kardeşinin dul eşi Aragonlu Caterina ile evlenebilmek için papalık özel izni sağlayan Roma Katolik Kilisesi'nin her zaman destekçisiydi. Ancak, bir oğlu olmadığı gerekçesiyle Caterina'dan boşanmak istediğinde Katolik Kilisesi izin vermeyince işler değişti. Henry, kilisenin elindeki bu güçten artık hiç de memnun değildi. Papa'nın yargı yetkisinin yasadışı olduğuna karar verdi ve kendisini kurulan yeni İngiltere Kilisesi'nin Yüce Başkanı ilan etti. Bu yeni gücü ona, istediği kişiyle evlenme ve boşanma hakkı tanıyor, İngiltere'deki yüzlerce manastırı kapatma yetkisi veriyordu.

Reforma rağmen, VIII. Henry hiçbir zaman Protestan olmadı ve 1539'da İngiltere Kilisesi'nin Altı Şartı'nı ilan etti. Bu şartlar, İngiltere Kilisesi'nin aslında Katolik kaldığının da bir ispatıydı

John Wycliffe, kilisenin sahip olduklarından vazgeçmesi gerektiğine inanıyordu

JOHN WYCLIFFE

İNGİLİZ 1320'LER-1384

Oxford Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan John Wycliffe, Kilise'nin ibadet anlayışını ve uygulamalarını ilk topa tutanlar arasındaydı. Ayrıca, Kilise'nin dokunulmaz otoritesinin sorgulanabilmesi için İncil'i İngilizce'ye tercüme eden ilk kişiydi. Bu sayede herkes, Tanrı'nın kanununu kendi başına okuyacaktı. Birçokları tarafından Protestan Reformu'nun tetikleyicisi olarak kabul edilen vaazları sayesinde, "Lollard" olarak bilinen pek çok takipçi ve hayran kazandı.

Sör Thomas More, Katolik Kilisesi'ne ihanet etmektense ölmeyi tercih etti

SÖR THOMAS MORE
İNGİLİZ 1478-1535

Lordlar Kamarası Başkanı olan Sör Thomas More, Kral VIII. Henry'nin en güvenilir danışmanlarından biriydi. Fakat ne var ki dini farklılıklar, dostluklarının sonunu getirdi. Dindar bir Katolik olan More, Henry'nin Aragonlu Caterina'dan boşanmasını ve Roma'dan ayrılma kararını onaylamadı. Lordlar Kamarası'ndaki görevinden istifa eden More, İngiltere Kilisesi'nin yeni başkanına bağlılık yemini etmeyi reddettiğinde ise tutuklandı, ihanetten suçlu bulundu ve kafası kesilerek idam edildi.

"Kralın sadık bir hizmetkârıyım ama sadakatim önce Tanrı'ya"
Sör Thomas More'un son sözleri

Sör Thomas More, 1935'te Katolik Kilisesi tarafından aziz ilan edildi ve İngiltere Kilisesi tarafından "Reform Şehidi" unvanına layık görüldü

Şarlken, Reform boyunca imparatorluğunu bir arada tutmak için mücadele etti

ŞARLKEN, KUTSAL ROMA İMPARATORU
İSPANYOL 1500-1558

Şarlken (V. Karl), Kutsal Roma İmparatoru olarak hüküm sürerken üç büyük zorlukla karşı karşıya kaldı: Fransa ile rekabet, Osmanlı İmparatorluğu ile savaş ve Protestan hareketinin yayılması. Dindar bir Katolik olarak Protestanlığa karşı çıktı, ancak ilk iki sorun onu üçüncüsünden büyük ölçüde uzaklaştırdı. Katolik Kilisesi'nin bir reforma ihtiyacı olduğunu kabul etmesine rağmen, Martin Luther'in öğretilerini 1521'de resmen reddetti. Bununla birlikte, hem Protestanların hem de Katoliklerin gösterdiği tepkiler, bu konuda hiçbir tarafı memnun edecek bir şey yapamadığı anlamına geliyordu.

JAN HUS
ÇEK 1369-1415

John Wycliffe'in yazdıklarından etkilenen rahip Jan Hus, Martin Luther'den 100 yıl önce din adamlarının ahlaksızlıklarına karşı savaş açmıştı. Protestanlığın öncülü olan Bohemya Reformu'nun önde gelen temsilcilerinden biri oldu ve bunun sonucunda papalığın büyük tepkisiyle karşılaştı. 1414'te, Kilise içindeki bölünmeye bir çözüm bulmak için kurulan Konstanz Konseyi'nde görüşlerini savunması için çağrıldı. Hus'a, kendisine karşı adil olunacağı ve canının tehlikede olmadığı sözü verilmişti. Fakat düşüncelerinde ısrarcı olduğunu söylediğinde ölüme mahkûm edildi ve kazığa bağlanarak yakıldı.

Jan Hus ilk reformculardan biriydi

HULDRYCH ZWINGLI **İSVİÇRELİ** 1484-1531

Reform, Grossmünster rahibi olan Huldrych Zwingli'nin liderliğinde Zürih'te çok sayıda taraftar topladı. Azizlerin gereğinden fazla yüceltilmesine, rahiplerin bekârlık yeminine ve oruç tutmaya karşıydı. Bu düşüncelerini her fırsatta tutkulu vaazlarıyla ifade ediyordu. İncil'in otoritesi hakkında Martin Luther'le aynı görüşteydi fakat kutsal kitabın öğretilerini Luther'den daha katı bir şekilde uyguladı ve Zürih dışındaki Katoliklerin direnişiyle karşılaştı. Kendilerine karşı açılan savaşta, şehir güçlerinin yanında çarpışırken 47 yaşında öldü.

Huldrych Zwingli, İsviçre Reformu'nun lideriydi

John Knox, İskoç Reformu'nun lideriydi

JOHN KNOX
İSKOÇ 1513-1572

John Knox, bir Roma Katolik rahibi olmak için eğitim almasına rağmen, Avrupa'yı saran Protestan Reformu'nu, özellikle de John Calvin'in öğretilerini dikkate almaya başladı. Kısa süre sonra kendini İskoçya'da reform vaazları verirken buldu. Ne var ki dindar bir Katolik olan Mary Stuart İskoç tahtına geçtiğinde önce İngiltere'ye, ardından da Avrupa'ya kaçmak zorunda kaldı. Döndükten sonra İskoç Reform Kilisesi'nin kurulmasına yardım etti ve Kraliçe Mary'nin saltanatı boyunca Protestanların lideri olmaya devam etti.

John Calvin, Luther'in halefi ve Protestan Reformu'nun liderlerinden biri olarak kabul edilir

JOHN CALVIN
FRANSIZ 1509-1564

Martin Luther'in öğretileri Fransa'da yayılırken, hukuk öğrencisi John Calvin'in de Hristiyan teolojisi hakkındaki kendi görüşleri şekillenmeye başlamıştı. 1533'te Roma Katolik Kilisesi'nden ayrıldı ve Fransız hükümeti Reform'a karşı olduğu için İsviçre'ye kaçmak zorunda kaldı. Orada, *Hristiyan Dini Enstitüleri* adlı eserini yayınladı. Protestan inancının bir ifadesi olan bu çalışmasında, kutsal kitabın yüceliğini ve ilahi takdiri vurguluyordu. Kısa süre sonra Strazburg'da bakan olarak göreve geldi. Sonrasında, Avrupa ve Kuzey Amerika'da Protestanlığı etkileyen bir reform hareketine öncülük ettiği Cenevre'ye davet edildi.

19 Kasım 1938, Atatürk'ün naaşı katafalka konulduktan sonra Dolmabahçe Sarayı'ndan alınarak Sarayburnu'na götürülüyor

ATATÜRK'ÜN SON YOLCULUĞU

Modern Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün 83. yıldönümünde onu saygıyla ve özlemle anıyoruz

10 Kasım 1938 Perşembe günü Gazi'nin ölüm haberinin duyurulduğu andan itibaren tüm ülkede büyük bir üzüntü ve hüzün hâkim oldu. Atatürk'ün naaşının, anıt mezar yapılana kadar uzun süre bekleyebileceği düşünülerek tahnit işlemi yapıldı. Önce İstanbul halkı, ardından Anadolu'nun her tarafından, hatta yurt dışından gelenler naaşının önünden geçerek minnet ve saygılarını sunmak için Dolmabahçe Sarayı'na adeta akıyordu. Atatürk'ün vefatını Türk basını "Kurtarıcını ve en büyük evladını kaybettin. Türk milleti sen sağ ol" başlıklarıyla okuyucularına duyurdu. Gazi'nin cenaze töreni ile ilgili tüm bilgiler gün gün ayrıntılarıyla basında yer aldı.

16 Kasım günü, Atatürk'ün naaşının konulduğu bayrakla örtülmüş tabut, sarayın kabul salonunda bir katafalk üzerine yerleştirildi. Programa göre saat 14.00'e kadar askeri ve mülki erkân, onların ardından da halk ziyaret edecekti. Ancak tüm protokol kurallarını ve programı altüst edecek biçimde Dolmabahçe Sarayı'nın çevresine on binlerce insan yığılmaya başladı. Aynı gün 150 bin kişi Atatürk'ün naaşı önünde saygıyla eğildi. Kafileler salonun büyük kapısına geldikleri zaman duraklıyor, mendilleriyle gözyaşlarını siliyorlardı. 17 Kasım günü, saat 20.00'den sonra yüz binden fazla vatandaşın yığılması ile meydana gelen izdihamda 11 kişi hayatını kaybetti. Gece saat 23.30'da yaklaşık 50 bin kişi sırada bekliyordu ve ziyaret sabaha kadar sürdü. 18 Kasım günü ziyaret yine büyük kalabalıklarla devam etti.

Ardından, 19 Kasım 1938 günü Atatürk'ün cenaze namazı Prof. Şerafettin Yaltkaya tarafından kıldırıldı. On iki generalin omzunda Dolmabahçe Sarayı'nın dış kapısına çıkarılan tabut, top arabasına konularak yüzbinlerce kişinin gözyaşlarıyla, uçak uğultuları ve top sesleri arasında Sarayburnu'na götürüldü. Cenaze alayı dakikada 25 metre ilerleyebiliyordu. Caddelerin tamamı, yol kenarındaki bütün binalar, direkler, camilerin kubbelerinin üzeri, hatta minareleri insan doluydu. Tophane civarında kalabalık o kadar yoğundu ki yerleştirilen seyyar demir parmaklıklar kırıldı. Boğazkesen caddesinden taşan halkı durdurabilmek için itfaiye su sıkmak zorunda kaldı. Saat 11.00 sıralarında üzerinde yüzlerce insan bulunan tek katlı bir bina çöktü ve altında kalanlar oldu. Cenaze alayı Sarayburnu'na 12.30'da varabildi. Buradan Zafer Torpidosu ile Yavuz Zırhlısı'na nakledildi. Yavuz Zırhlısı ile İzmit'e getirilen tabut burada hazır bekletilen trene bindirilerek Ankara'ya ulaştırıldı. 21 Kasım 1938'de Ankara'da yapılan büyük cenaze töreninin ardından Etnografya Müzesi'ndeki geçici mezarına götürüldü. 10 Kasım 1953 tarihinde, Atatürk'ün naaşı Etnografya Müzesi'nden alınarak Anıtkabir'e nakledildi.

Atatürk'ün cenaze töreni

1 Atatürk'ün naaşı, 19 Kasım sabahı Prof. Dr. Şerafettin Yaltkaya tarafından cenaze namazının kılınmasının ardından Dolmabahçe Sarayı'ndan çıkarılıyor.

2 Atatürk'ün naaşı 12 generalin ve askerlerin omzunda.

3 Tabut top arabasına konulduktan sonra kortej Dolmabahçe Sarayı'nın kapısından yola çıkıyor.

4 Kortej, halkın gözyaşları arasında Gülhane Parkı'na doğru ilerliyor.

5 Cenaze töreninde, Atatürk'ün naaşının bulunduğu top arabası, devlet erkânı ve halkın oluşturduğu dev kortej Fındıklı, Tophane, Galata Köprüsü, Eminönü, Bahçekapı, Sirkeci ve Gülhane Parkı hattı üzerinden Sarayburnu'na doğru yol aldı.

6 Katafalkın geçişi sırasında tüm halk gözyaşları içinde Gazi'ye veda ediyordu.

1

4

2

5

3

6

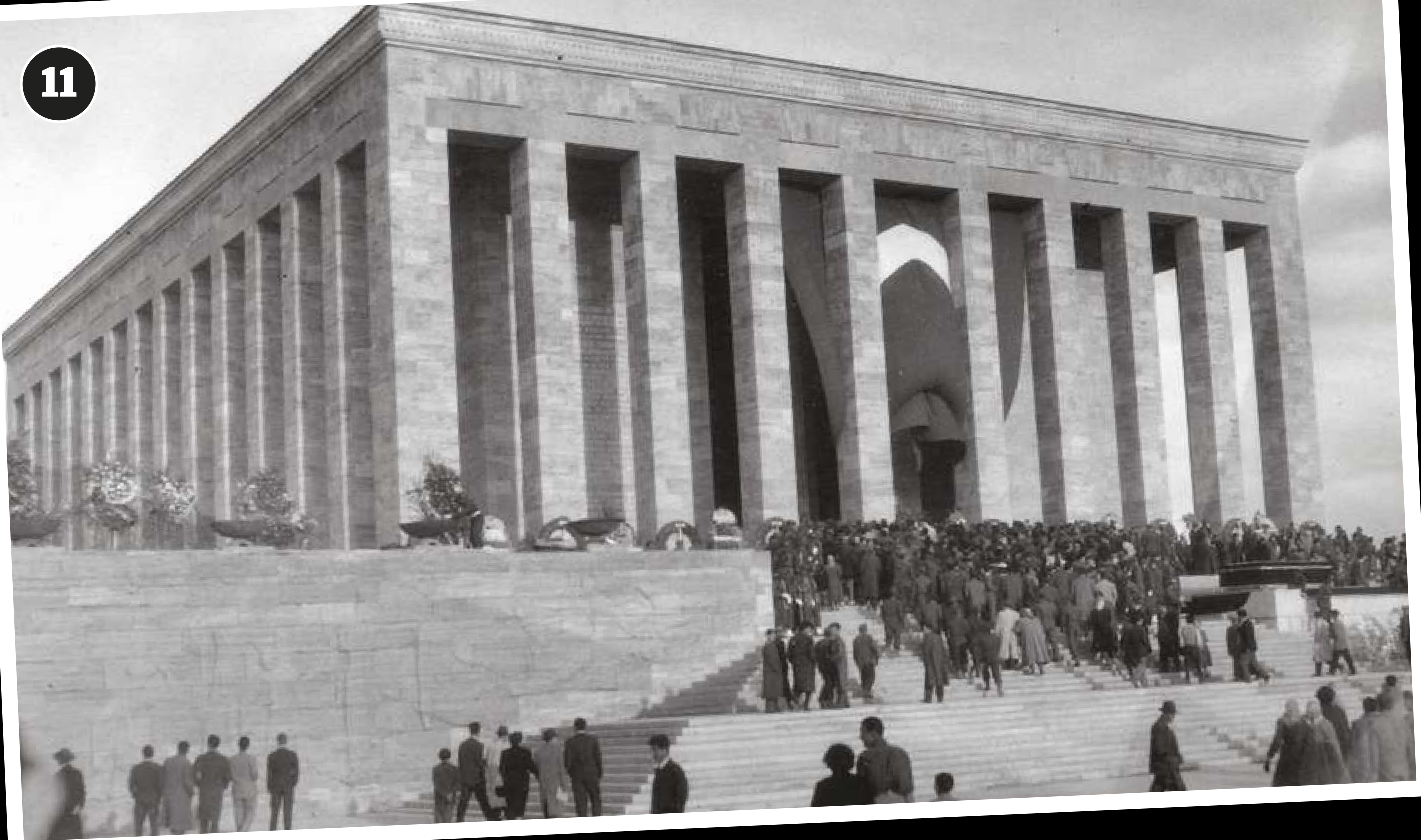
7 Cenaze alayının geçtiği her nokta hınca hınç insan doluydu. Yeni Cami'nin kubbe kenarlarında dahi yer yoktu.

8 Atatürk'ün naaşı Sarayburnu'na geldikten sonra Yavuz Zırhlısı'na konulmak üzere sahilde Zafer Torpidosu'na yerleştirildi.

9 Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk.

10 21 Kasım 1938 günü Atatürk'ün cenazesi Ankara'da törenle Etnografya Müzesi'ndeki geçici kabre konuldu.

11 10 Kasım 1953. Atatürk'ün naaşı ebedi istirahatgâhı olan Anıtkabir'e törenle naklediliyor.

Fotoğraflar: Necmettin Özçelik Koleksiyonu

RUSYA'NIN KUDRETLİ
STALİN

Yazan: Frances White

Birçokları tarafından nefret edilen ama aynı zamanda ona tapanların da idolleştirdiği Stalin, Sovyetler Birliği tarihinin en acımasız ve en kanlı döneminde başaktördü

Yoksul bir ayakkabı tamircisinin oğlu ve okuma yazma bilmeyen bir ailenin üyesi olarak doğan Yosif Visaryonoviç Cuğaşvili, o zamanlar hiç de geleceğin ezici gücü Sovyetler Birliği'nin diktatörü olacakmış gibi durmuyordu. Genç Yosif, büyük bir değişimin yaşandığı bir dönemde dünyaya geldi. Uzun yıllar ve nesiller boyu Rusya'ya hükmeden Çarlık rejimi yıkılacak ve Gürcistan'dan gelen bu fakir oğlana mutlak gücün yolu açılacaktı.

Stalin, 1917'deki Rus Devrimi'nde çok küçük bir rol oynamıştı. Ardından, sadakati ve organizasyon becerisiyle 1917-1921 Rus İç Savaşı sırasında Lenin'in dikkatini çekmiş ve hızla yükselmişti. Gücün tadına bir kez varınca daha fazlasına göz diken Stalin, o dönemde hasta olan Sovyet lideri Lenin'le kendisini aynı mertebeye getirmeyi başardı. Lenin'in ölüme yaklaştığı günlerde genel sekreter olan Stalin, günü geldiğinde iktidarı ele geçirebilmek için azimle ve kurnazlıkla çalışmış, tüm detayları hesaplamış ve gereken zemini çoktan hazırlamıştı. Ona karşı gelenler hızlı bir şekilde partiden ihraç edildi, Sovyetler Birliği'nden sürüldü ve ölüme mahkûm edildi. Mutlak otorite ve sorgusuz itaat konusunda adeta saplantılı olan Stalin, ülkeyi, otoritesini sorgulamaya kalkan herkesten temizledi. Kısa süre sonra ülkede yalnızca ona körü körüne sadık olan bir avuç insan ve korkuyla sindirilmiş, itaate zorlanan bir halk vardı. Stalin'in acımasızlığı ona büyük ödülü kazandırmıştı; Sovyetler Birliği artık onundu.

İKTİDARA YÜKSELİŞ

Çelik Adam'ın yükselişinin üç temel nedeni

1 Lenin'le olan bağları
Lenin yarı emekli olduğunda Stalin, yegâne aracı olarak hasta liderin dış dünya ile bağlantı kurmasını sağladı. Stalin, Lenin'in ölümünden sonra bu durumu kendi çıkarı için kullandı ve onu tanrısal bir figür, kendisini ise sadık bir mürit olarak lanse etti.

2 Siyasi ittifaklar
Stalin, Komünist Parti'deki kilit isimlerle ittifak kurmayı ve düşman olarak gördüğü karşıtlarını partiden ihraç ettirmeyi başardı. Lenin'in yazdığı ve Stalin'in görevden alınmasını talep eden Lenin'in Vasiyeti adlı belge bu sayede sümen altı edildi.

3 Korku hükümdarlığı
Stalin, parti içinde kendisiyle aynı fikirleri paylaşmayan herkesi soyutlayabiliyor ve ihraç edebiliyordu. Bu durum daha sonraları bir infaz rejimine dönüştü ve ortaya çıkan korku atmosferi onun otoritesini sorgulanamaz hale getirdi.

TİRANI

Dış görünüşü konusunda Stalin'in özgüveni çok düşüktü. Onu yüceltmeden resmeden tüm sanatçıları kovuyordu

JOSEPH STALIN

Gürcü, 1878 - 1953

Kısa Biyografi

Stalin, gençlik yıllarında bir Bolşevik devrimcisi oldu ve 1917 Devrimi'nde rol oynadı. Rütbeleri hızla atlayarak yükseldi ve Vladimir Lenin'in ölümünün ardından Sovyetler Birliği'nin mutlak lideri olmayı başardı. Lenin'den sonra kurduğu korku hükümdarlığı nedeniyle tarih onu, gelmiş geçmiş en acımasız ve en kanlı diktatörlerden biri olarak kaydetti.

Operasyonların ardından devlet arşivindeki birçok fotoğraf ve resimden Büyük Temizlik kurbanları silindi

BÜYÜK TEMİZLİK

Soğuk bir 1937 gecesiydi… Acı bir fren sesiyle birlikte siyah bir minibüs, karanlık ve sessiz bir sokakta kenara çekti. Alınlarına kadar indirdikleri asker kasklarıyla bir grup adam arabadan çıktı. Yanlarında sallanan ağır silahlarıyla sokak lambalarının titrek ışığı altında hepsi de belli belirsiz birer siluetti… Biri yaktığı piposundan derin bir nefes çekerken diğeri not defterini açtı. Bir el işaretiyle hep birlikte yakınlardaki bir eve doğru ilerlediler. Basamakları tırmanırlarken zemin deri çizmelerinin kalın tabanları altında gıcırdıyordu. Bir kapının önünde durup sertçe kapıyı çaldılar. Kapının çatlamış yüzeyi yumruklarının etkisiyle adeta ezildi.

İçlerinden biri kapının posta gözünü açtı ve o küçük boşluktan evin içine doğru sert bir dille seslendi. Sonunda kapı açıldı ve beti benzi atmış bir yüz karşılarında belirdi. Adamlardan biri, savurduğu tekmeyle kapıyı ardına kadar açtı ve içeri daldı. Diğerleri de onu takip etti. Fırtına gibi içeri dalan adamlar evin içinde ne varsa kırıp döktü. Genç bir delikanlı korkudan tir tir titreyerek babasına iyice sokulmuş olan biteni izliyordu… Kısa bir süre sonra adamlar evi terk etti. O genç delikanlıyı sürükleyerek yanlarında götürüyorlardı. Oğlunun kendisinden koparılışını izleyen yaşlı adamın yüzü solgun ama sertti; susuyordu zira başka çaresi yoktu. İçine attığı öfke ve kederle çenesini sıkıyordu. Onun bu sessizliği, panik halinde yalvarıp yakaran oğlunun haykırışlarından çok daha baskın, çok daha gürültülüydü.

Adamlar evlerin arasında gezinmeye devam etti. Sokağa sürüklenen, yaşları 17'den 70'e kadar birçok erkek neye uğradığını şaşırmış bir halde kaderiyle yüzleşmeyi bekliyordu. Bazıları sersemlemişti, bazıları ise korkudan histerik davranışlar sergiliyordu. Pek çoğunun yüzünde o tuhaf, ürkütücü sessizlik hâkimdi. Gardiyanlar silahlarını doğrulttukları adamları zorla minibüse tıkarken ağızlarından tek bir kelime ya da en ufak bir açıklama dahi çıkmıyordu. İçlerinden birkaçı karşı gelmeye kalkınca fena halde dayak yedi. Kurbanlarla tıka basa doldurulan minibüs gecenin karanlığında kayboldu. Arkada kalanlar sessizdi… Çaresizce evlerine döndüler.

O gece yakalanan adamlar, daha sonraları Büyük Temizlik olarak anılacak kıyımın ne ilk ne de son kurbanlarıydı. Kasıtlı olarak geceleri düzenlenen bu baskınlar gizli bir terör örgütünün değil, hükümetin işiydi. Kurbanları bekleyen bir kurtuluş ya da duygusal bir kavuşma yoktu. Onlar hapis, işkence ve mecburi itirafın ardından sonunda kendi idamlarına doğru adım adım ilerlediler…

Mutlak güce sahip olmak bile Stalin'e yetmedi. İnanılmaz paranoyası yüzünden onun gözünde herkes kendisini devirmek için komplo kuran birer şüpheliye dönüşmüştü. Temizlik, sadık bir Stalinci olan Sergey Kirov'un 1934'te suikast sonucu öldürülmesiyle başladı. Stalin, sadık yoldaşına düzenlenen bu suikastın kendisini hedef alan bir komplonun parçası olduğunu ileri sürdü ve operasyonu başlattı. Öte yandan, Stalin'in çok sevilen bu popüler politikacıyı kendi egemenliğine karşı bir tehdit olarak gördüğünü ve bu nedenle ölüm emrini verdiğini düşünenler de vardı. Öyle ya da böyle, milyonlarca masumun katledildiği insan avı ihtiyaç duyduğu nedene kavuşmuş oldu. Stalin, Büyük Temizlik için düğmeye basmıştı.

Stalin bir kovboy filmi hayranıydı ve gösterimlere ev sahipliği yaptığı özel bir sinemaya sahipti

Temizlik Hareketi ilk önce Komünist Parti'nin eski üst düzey yetkililerini vurdu. Ünlü Moskova Duruşmaları, Batı medyasında kapsamlı şekilde ele alınmıştı. Görünürde bir sorun yoktu, zira sanıklar Stalin'e suikast düzenlemek için komplo kurduklarını itiraf etmiş ve mahkemece suçlu bulunmuştu. Fakat kimsenin bilmediği ya da kasıtlı olarak görmezden geldiği bir şey vardı: İtiraflar, kapalı kapılar ardında dayakla, zihinsel ve fiziksel işkenceyle, sanıkların ailesi tehdit edilerek ve yalnızca suçu kabul ettikleri takdirde hayatlarının bağışlanacağı yalanlarıyla alınmıştı. Ne var ki ortada herhangi bir suç yoktu…

Temizlik operasyonu orduya da sıçradı. Dahası; yazarlar, sanatçılar ve varlıklı çiftçiler de tehdit altındaydı. Günün sonunda tutuklamalar, NKVD'nin, yani İçişleri Halk Komiserliği'nin ihtiyaç duyduğu "minimum tutuklu" sayısına ulaşılana kadar herkesi kapsar oldu. Nikolay Yejov'un başını çektiği NKVD troykası, yeterli ve dürüst bir yargılama olmaksızın hüküm veren üç kişiden oluşan şeytani bir yargı sistemiydi. Bu yöntemle, günde bin kişiye varan sıralı idamlar gerçekleştirildi.

Sonunda bu operasyonlar Komünist Parti'ye kadar yayıldı. 1917 Bolşevik Devrimi'nde rol oynayan neredeyse herkes yalnızca Stalin kalana dek yok edildi.

Büyük Temizlik, 1937- 38 yıllarında yaklaşık 1,2 milyon kişinin canını aldı. Stalin'in ölümünün ardından, onun imzasını taşıyan ve yaklaşık 40.000 kişinin idamının onaylandığı 357 liste bulundu. Yok ettiği milyonlarca hayata yaklaşımı, bu listelerden birini incelerken mırıldandığı söylenen şu kelimelerde de açıkça görülüyor: "10 ya da 20 yıl sonra bu ayak takımını kim hatırlayacak? Kimse… Korkunç İvan'ın kökünü kazıdığı Boyarların isimlerini şimdi kim hatırlıyor? Kimse…"

EN ÇOK ARANANLAR

Kendilerini Stalin'in ölüm listesinde bulan üç üst düzey yetkili

Lev Troçki

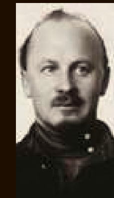
Pozisyonu: Dördüncü Enternasyonel'in lideri
Suçu: Stalin'in, Sovyetler Birliği'nin lideri olmasına şiddetle karşıydı
Akıbeti: Stalin'in emriyle 21 Ağustos 1940'ta suikasta kurban gitti

Nikolai Yezhov

Pozisyonu: NKVD'nin başkanı
Suçu: Devlet fonlarının çalınması, eşcinsellik, Alman casuslarla işbirliği
Akıbeti: Tutuklandı ve 4 Şubat 1940'ta vurularak öldürüldü

Nikolai Bukharin

Pozisyonu: Komintern Yürütme Komitesi'nin genel sekreteri
Suçu: Hükümeti devirmek için komplo kurmak
Akıbeti: Tutuklandı ve 15 Mart 1938'de idam edildi

LENİN KARŞI KARŞIYA STALİN

KOMÜNİZM

Lenin: Lenin'in hayali, tüm kaynakların eşit olarak paylaşıldığı ve halkın idaresinin yine halkın elinde olduğu bir toplumdu. Varlıklı burjuva sınıfını ortadan kaldırmayı hedefliyordu. Devlet iradesinin ise yavaş yavaş yok olacağına inanıyordu.

Stalin: Komünizmi kendi gücünü arttırmak için kullandı. Rusya'nın, kitlelere hükmeden güçlü bir liderle gelişeceğine inanıyordu. Devletin zorbalığı ve baskısıyla burjuvaziyi yok etmek istedi ve işçi sınıfındaki direnişleri bastırdı.

DIŞ POLİTİKA

Lenin: Ulusal sınırların artık demode olduğunu düşünüyordu. Lenin'e göre, birleşmek için tüm dünyanın bir devrime ihtiyacı vardı. Komünizmi dünyanın tüm bölgelerine planlı bir şekilde yaymayı hedefliyordu. Hayali, tüm ulusların birleşip tek bir dünya devleti oluşturmasıydı.

Stalin: Ülkelerin sınırları içerisinde hüküm süren sosyalizm anlayışının savunucusu olan Stalin, dünya çapında gerçekleşecek ve kontrol etmesi zor bir devrime ön ayak olmaktansa, Sovyet egemenliği altındaki ülkelerde komünizmi inşa etmek gerektiğine inanıyordu.

EKONOMİ

Lenin: 1921'in Yeni Ekonomi Politikası kişilerin kendi işletmelerine sahip olmalarına izin verdi. Bu politika köylülere, kendi ürünleriyle istedikleri gibi ticaret yapabildikleri özgür bir faaliyet alanı sağlıyordu. Lenin'in amacı, bağımsız bir ekonomiyi teşvik etmekti.

Stalin: Ekonomiyi hızla sanayileştirmek ve tarımı tümüyle devlet kontrolü altına sokmak istedi. Köylüler grup çiftliklerinde yaşamaya zorlandı. Tahıl ambarlarına, toprağa, makinelere ve çiftlik hayvanlarına el konuldu.

HALK

Lenin: Lenin, dünyada ezilen tüm insanların, devletin iradesine boyun eğmek yerine kendi kaderini tayin etme ve kendini yönetme hakkına sahip olduğuna inanıyordu. Öte yandan, muhaliflerin idam emrini verdiği Kızıl Terör'den de sorumluydu.

Stalin: Stalin'in otoritesini sorgulamaya yeltenen ya da devrimci fikirlerinden şüphe edilen herkes kitlesel temizlik operasyonunda susturuldu. Stalin, Sovyetler Birliği'ni ayakta tutmak için halk üzerinde siyasi baskı kurulması gerektiğine inanıyordu.

GULAGLAR

Sibirya'nın boş ve donmuş düzlüklerinden merkezdeki şehirlere kadar farklı bölgelerde kurulan acımasız Gulag kampları Rusya'nın çehresini değiştirdi

Gulag terimi ilk olarak zorunlu çalışma kamplarını idare eden bir devlet kurumuna atıfta bulunmak için kullanıldı. Ne var ki günümüzde birçok kişi için "Gulag" kelimesi; Sovyetlerin baskıcı rejimi, nedensiz tutuklamalar, hileli sorgulamalar, insan haklarının hiçe sayılması ve milyonlarca masumun ölümü anlamına geliyor.

İlki 1918'de kurulan Gulag kampları Stalin'den önce de vardı ve "ıslah edici çalışma kampları" olarak biliniyordu. Dahası, ismi gibi kuralları da ileride Stalin'in yaratacağı kamplardan farklıydı ve mahkûmlar görece özgürlüğe sahipti. Stalin'in emriyle 1930'lardan 1950'lere kadar kampların sayısı arttı ve Sovyetler Birliği genelinde 53 acımasız kamptan ve 423 işçi kolonisinden oluşan bir yargı ve infaz sistemine dönüştü. Bu kamplar 18 milyon insanı hapsedecek ve bunların arasından 1,6 milyon talihsiz masumun hayatına mal olacaktı.

Kampların büyük bir kısmı, kuzeydoğu Sibirya'nın uzak ve yaşamanın imkânsız olduğu bölgelerinde yer alıyordu. Bu kampların bulunduğu yerlerden biri olan Kolima, tüm Gulag mahkûmlarının korkulu rüyası haline gelmişti. Kışın tüm yıl sürdüğü, karadan ulaşımın imkânsız, doğa koşullarının ise acımasız olduğu çorak bir yer olan Kolima'daki kamplar, diğer pek çok Sibirya kampında olduğu gibi çit veya tahkimatla korunmazdı; zira buradan kaçmak, uçsuz bucaksız dondurucu düzlüklerde ölüme mahkûm olmak demekti. Aslına bakılırsa Gulag kampları, insanları öldürmek için tasarlanmış şeytani Nazi toplama kampları gibi değildi, fakat korkunç yaşam koşulları nedeniyle genelde sonuç aynı oluyordu. Sayıca Nazi kamplarından fazlaydılar; çok daha uzun yıllar kullanıldılar ve çok daha fazla mahkûmu barındırdılar.

Çoğu yargılanmadan hapsedilen mahkûmlar, yıllarca acımasız çalışma koşulları ve asgari yiyecekle hayatta kalmaya çalıştı. Ne kadar çok iş tamamlanırsa, cıvık ve tatsız çorbadan oluşan tayınları o kadar çok olurdu ama kendilerine verilen ilkel, kırık dökük ve işe yaramaz aletlerle işleri tamamlamak neredeyse imkânsızdı. Gulag mahkûmları, yetersiz yiyecek ve bazen günde sadece dört saatlik dinlenme hakkıyla yorgunluktan bitap düşüp ölene kadar çalıştırılıyordu. Sadece 1941 kışında açlıktan ölenlerin sayısı, toplam Gulag mahkûmlarının dörtte biri kadardı.

Stalin için Gulaglar çok önemliydi. Temizlik operasyonu o kadar sistemli ve hızlı işliyordu ki kamplarda ölen herhangi bir mahkûmun yerine hemen yenisi geliyordu. Böylece, ucuz iş gücü kesintisiz bir şekilde devam edebiliyordu. Hayati öneme sahip demiryollarının inşasının yanında, tank, silah, cephane ve diğer askeri malzemelerin üretiminde de kullanılan bu mahkûmlar, Rusya'nın İkinci Dünya Savaşı'nı kazanmasında kilit bir rol oynadı. Beyazdeniz-Baltık Kanalı'nın inşasında olduğu gibi, ucuz iş gücü gereken her yerde yeni Gulaglar kuruldu. 1960'a gelindiğinde ise Gulag kurumu son buldu ve kamplar kapatıldı. Fakat özellikle siyasi mahkûmları kamplarda zorla çalıştırma geleneği bir süre daha devam etti.

Stalin, 1945 ve 1948 yıllarında olmak üzere iki kez Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterildi

SUÇ VE CEZA

Stalin'in Rusya'sında bir suç işleyip yakalanmak, hatta sadece suçlanmak bile hiç iyi sonuçlanmazdı

İşe üç defa geç kalmak	İş yerinde tekrar eden gecikmenin cezası üç yıllığına Gulag'a gönderilmekti. Orada suçlular, günde 14 saat fiziksel işlerde çalıştırılıyorlardı.
Bir devlet memuru hakkında fıkra anlatmak ya da espri yapmak	Bu suç size Gulag'da 25 yıla kadar bir cezaya mal olabilirdi. İvan Burylov, "gizli" olduğu düşünülen oy pusulasına "komedi" yazdığı için 8 yıl ceza almıştı.
Küçük çaplı hırsızlık	Devlete ait bir şeyi çalmanın cezası (genelde yiyecek) Gulag'da 10 yıl ağır işçilikti. Bu ceza herhangi bir açıklama olmaksızın uzatılabilir, mahkûmlar hapisten çıktıktan sonra sürgüne gönderilebilirdi.
Ayaklanma başlatmak için komplo kurmak	Siyasi suçlarla itham edilenler genellikle Büyük Temizlik kuralları uyarınca idam edilirdi. Hainlerin yakın dostlarının ve ailelerinin de peşine düşülür, cezaları kesilirdi.
Almanya'da çalışmak	Baltık Ülkeleri'ndeki halkın çoğu II. Dünya Savaşı sırasında Almanya'da çalışmaya zorlanmıştı. Daha sonra bu kişiler işledikleri bu "suç" yüzünden tutuklandılar ve Gulag kamplarında 10 yıl çalışmaya zorlandılar.
Hristiyanlık faaliyetleri	1920'lerin sonlarında Hristiyan aydınları da Büyük Temizlik'ten nasibini aldı. Kitleler halinde tasfiye edildiler ve kiliseleri kapatıldı. İbadet ederken yakalanan herkes tutuklanıp Gulag kamplarına gönderildi veya idam edildi.

EN KÖTÜ DİKTATÖR KİM?

Tarihin en kötü diktatörlerinin neden olduğu düşünülen yaklaşık ölüm sayıları

MAO	40 MİLYON
STALİN	20 MİLYON
HİTLER	17 MİLYON
BELÇİKALI II. LEOPOLD	15 MİLYON
HİDEKİ TOJO	5 MİLYON

Ayakkabı tamircisinin oğlu
Stalin, Yosif Visaryonoviç Cuğaşvili adıyla doğdu. Geçirdiği çiçek hastalığı yüzünde iz bırakmıştı. Sol kolu, 12 yaşında geçirdiği bir kaza yüzünden daha kısaydı. **18 Aralık 1878**

Stalin 16 yaşında, 1894

Rahiplik hayatı
Stalin, burs aldıktan sonra Tiflis Ruhban Okulu'na katıldı. Rahip olmak için aldığı eğitim sırasında Marx ve Engels'i keşfedip, fikirlerinden ilham aldı. Final sınavlarını kaçırdıktan sonra okuldan atıldı. **1894-1899**

Politik hayatı başlar
Stalin, Lenin'in Bolşevik hareketinden haberdar oldu ve Marx'ın öğretilerini izleyen bu siyasi gruba katıldı. Burada, yetenekli bir organizatör olduğunu kanıtladı. Tutuklandı ve Sibirya'da sürgüne yollandı ancak kaçmayı başardı. **1903**

Gücün cazibesi
Bolşevikler iktidarı ele geçirince Stalin hızlı bir şekilde basamakları tırmandı ve Halkın Vatandaşlık İşleri Komiseri olarak atandı. Böylece, gerçek gücün tadını ilk kez almış oldu. Sonrasında elindeki bu gücü köyleri yakmak ve idam emirleri yağdırmak için kullandı. **1917**

İstikrarlı yükseliş
Lenin, Stalin'i Genel Sekreter olarak atadı fakat aynı yıl felç geçiren Lenin'in Stalin'le arası bozuldu. Stalin'in görevinden alınmasını istese de güçlü müttefik bağlantıları sayesinde Stalin görevde kalmaya devam etti. **1922**

Metinde, "Yaşasın Lenincі-Stalinci Komsomol'ün 25. yıldönümü!" yazıyor. Komsomol, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin Gençlik Kolları'nın kısaltmasıydı. Stalin ve Lenin'in birlikteliğinden doğan gücü gösteren bu afiş, gençleri Komsomol'e davet etmek için tasarlanmıştı. Teşkilata katılan gençler hayatlarının her alanında Parti doktrinine göre yaşamak zorundaydı.

GÜÇLÜ PROPAGANDA

Rusya'nın "çelik adamı", kendini halkın ulusal kahramanı olarak tanıtan bir propaganda ustasıydı

1929 yılında 50 yaşına girdiğinde şaşalı bir kutlama düzenlendi ve Stalin Rus halkına mesihvari bir lider, halkın sevgilisi olan Lenin'in silah arkadaşı ve mütevazı bir müridi olarak tanıtıldı. Aslında bu, Stalin'i çevreleyen kişilik kültünün de başlangıcıydı. Bu imajı ölümüne kadar ona eşlik etti ve hatta ölümünden sonra bile aynı şekilde anılmasını sağladı. Onun zamanında propaganda amacı güdülerek Rus tarihi yeniden yazıldı. Bu propagandalara bakılırsa, Ekim Devrimi sırasında Lenin'in ikinci komutanı olarak Troçki değil Stalin hizmet vermişti. 163 cm'lik boyuna rağmen heykellerde 185 cm boyunda iri yarı bir adam görülüyordu. Böylece Stalin'in büyüklük imajı sadece manevi olarak değil fiziksel olarak da kendini ifade ediyordu. Stalin acımasız, zalim bir tiran değil, sevgi dolu ve güçlü bir baba figürüydü. "Mutlu bir çocukluk için teşekkür ederim sevgili yoldaş Stalin!" cümlesi okulların ve kreşlerin duvarlarını süslemeye başlamıştı. Festivallerde çocuklar sürekli bu sloganı haykırıyordu. "Baba" unvanını ülkeden sürdüğü rahiplerden çalmış, iyiden iyiye kendisine mal etmeyi başarmıştı. Yüz binlerce kişiyi, ailelerini ve dostlarını gizlice katlettiren de yine, halkın taptığı, güvendiği, saygı duyduğu ve "Stalin Baba" olarak andığı bu adamdı.

"İyi çalışın ki buğday hasadınız da iyi olsun!" yazılı bu afiş gibi birçok propaganda malzemesi çiftçileri ve tarım işçilerini hedefliyordu. II. Dünya Savaşı'nda harap olan ülkelerine yeniden refah getirmeleri için daha fazla çalışmaları gerektiği mesajı veriliyordu. Afişin solundaki çizimlerde ideal bir çiftliğin yılın dört mevsimindeki durumu betimlenmiş.

Bu afişte, "Mutlu bir çocukluk için sevgili Stalin'e teşekkürler!" yazıyor. Bunun gibi afişler vasıtasıyla Stalin, çocuklara karşı olduğu gibi Sovyet halkına karşı da sevecen ve güçlü bir baba figürü olarak tasvir ediliyordu. Amaç, halkın Stalin rejimine olan güvenini, saygısını ve itaatini pekiştirmekti.

Diktatör
Lenin öldükten hemen sonra ileri gelen hükümet yetkilileri arasında kıran kırana bir iktidar mücadelesi başladı. Stalin, Troçki gibi rakiplerini Sovyetler Birliği'nden def etmeyi başararak kendisini piramidin en tepesine yerleştirdi. **1924- 1927**

Beş yıllık plan
Stalin, beş yıllık planlarından ilkini uygulamaya çiftliklere ve fabrikalara el koyarak başladı. Bunun sonucunda, milyonlarca insanın hayatına mal olan kitlesel kıtlık ortaya çıktı. İnsanlar açlık çekerken, ihracat hacmini korumak için yurt dışına yiyecek göndermeye devam etti. **1928 - 1933**

Baskı artıyor
Stalin, Büyük Temizlik olarak bilinen siyasi bir baskı operasyonu başlattı. 20 milyon Rus vatandaşı Gulag kamplarına gönderildi ve Komünist Parti üyelerinin üçte biri sadakatsizlik şüphesiyle idam edildi. **1934-1940**

Stalin, Churchill ve Roosevelt ile Yalta Konferansı'nda buluştu

Savaş lideri
Adolf Hitler, Sovyetler Birliği ile imzaladığı saldırmazlık anlaşmasını ihlal ettikten sonra Stalin'in Kızıl Ordusu, Müttefik güçlerin yanında II. Dünya Savaşı'na katıldı. Milyonlarca hayata mal olsa da Sovyetler nihayetinde zafer elde etti. **1941-1945**

Bir diktatörün ölümü
Muhafızları, ani bir felç geçiren Stalin'e saatler sonra ulaşabildi zira onu rahatsız etmekten korkuyorlardı. 5 Mart 1953'teki ölümünden önce birkaç gün yatalak kaldı. Medyada onun zehirlenmiş olabileceğine dair söylentiler yayıldı. **5 Mart 1953**

II. DÜNYA SAVAŞI

II. Dünya Savaşı'nın kaotik ve dehşet verici ortamında Stalin, Nazi Almanyası'nı yenmek için, "düşmekte olan" Batı ile ittifak kurdu

Stalin, bir bilim insanına insan-şempanze melezi bir tür yaratmasını emretti. İngilizce adıyla "Humanzee" projesi ("İnsanze" olarak tercüme edilebilir) başarısız olunca bu bilim insanı tutuklanarak sürgüne gönderildi

Aşırı uçlardaki politik görüşleri nedeniyle, Stalin'in 1930'ların sonlarında uluslararası dostlarının sayısının çok olduğunu söyleyemeyiz. İngiltere ve Fransa ile, Almanya karşıtı bir askeri ittifak girişimi başarısız olduktan sonra, aklındaki en son ülke olan Nazi Almanyası ile ittifak kurmak zorunda kaldı ve 23 Ağustos 1939'da Hitler'le karşılıklı bir saldırmazlık paktı imzaladı. Bu, tam da Hitler'in ekmeğine yağ süren bir durumdu aslında. Artık iki cephede birden savaşma ihtimali ortadan kalktığı için, antlaşmadan bir ay sonra Hitler Polonya'yı işgal etti. Böylece dünya, yaklaşık altı yıl sürecek kanlı bir savaşa sürüklenmiş oldu.

Stalin, bu antlaşmanın iki güç arasındaki kaçınılmaz çatışmayı sadece geciktireceğinin farkındaydı, ancak buna rağmen, 1941'de Hitler Sovyetler Birliği'ni işgal ettiğinde büyük şok yaşadı. Churchill'in uyarılarını dikkate almamış, yaklaşmakta olan bu işgal hakkında kendisini uyaran Alman asker kaçaklarını vurmuş ve hatta o güne kadar Almanya'ya malzeme bile tedarik etmişti. Stalin üç gün boyunca kendisini evine kapattı. Hiçbir telefonu kabul etmedi ve kimseyle görüşmedi. Kendi eylemlerinin acımasız sonuçlarıyla yüzleşiyordu. Başlattığı Temizlik Hareketi ile ortadan kaldırdığı 40.000 ordu mensubunun içinde çok önemli ve yetenekli danışmanlar da vardı. Tasfiyeler yüzünden ordusu zayıf düşmüştü. Üç günün sonunda, tam olarak Rusya'nın ihtiyaç duyduğu bir lider olarak halkının karşısına çıktı. Savaş kapıya dayandığında, halkı birleştirerek, gözü dönmüş Nazi canavarını alt edecek güce sahip tek bir kişi vardı, o da Çelik Adam'dı.

Stalin, halkını birleştirdi... Ordusu, Sovyetler Birliği'ni işgal eden Nazileri geri püskürtmek için dört koca yıl boyunca kanlı bir savaş verdi. Stalingrad ve Kursk gibi muharebeler Sovyet liderin azminin ve kararlılığının bir testiydi adeta... İşgal altındaki şehirler, milyonlarca askerin ve sivilin kanıyla kırmızıya boyandı. Ardından nihayet zafer geldi. Zaferin bedeli çok ağır olmuştu ama şimdi sıra Doğu ve Orta Avrupa'daydı. Stalin gözünü bu topraklara dikti ve bölgede Sovyet egemenliğini tesis etmek için harekete geçti. Yakında çok daha farklı ve daha soğuk bir savaş patlak verecekti.

Almanlarla imzalanan saldırmazlık antlaşması "Molotov - Ribbentrop Paktı"nın adı, Sovyet ve Nazi bakanlarının ismini taşıyordu

UZMAN GÖRÜŞÜ

Rusya'nın son tiranı nasıl bir askeri liderdi?

Profesör Geoffrey Roberts, İrlanda'da University College Cork'da Tarih Bölümü Başkanı. Aynı zamanda, *Stalin'in Savaşları: Dünya Savaşı'ndan Soğuk Savaş'a ve Stalin'in Generali: Georgi Jukov* isimli kitapların yazarı.

Stalin savaşa ne kadar müdahil olmuştu?

Stalin tümüyle savaşa odaklanmıştı. Askeri, politik, ekonomik ve diplomatik kulvarlarda mücadele ediyordu. Günde 16 saat çalışır, binlerce emir imzalardı. Savaş sırasında onunla çalışan herkes modern savaş makinelerinin teknik detaylarına bile bu kadar hâkim olmasını hayranlıkla karşıladı. Geliştirilen askeri stratejileri ve büyük ölçekli operasyonları Baş Komutan olarak merkezden yönetti. Sovyet yüksek komutanlığı için vazgeçilmez bir figürdü.

Taktiksel açıdan zeki bir lider miydi?

Stalin, politik ve diplomatik açıdan son derece zeki bir liderdi. Bu özelliğini, savaş boyunca Churchill ve Roosevelt ile kurduğu yakın ilişkilerle ve Müttefikler içinde yarattığı etkiyle açıkça belli etti. Askeri meselelere gelirsek; Stalin taktiklerden ziyade strateji geliştirme konusunda güçlüydü ve bu nedenle savaşın ilk birkaç ayında bazı kritik hatalar yaptı. Ancak hatalarından ders aldı ve profesyonel askeri tavsiyeleri daha fazla dikkate alması gerektiğini anladı.

Stalin'in kariyerindeki belki de en önemli karar, Almanlar 1941 Kasım'ında Sovyet başkentinin kapılarına dayandığında Moskova'da kalmasıydı. Çelik Adam'ın Moskova'daki varlığı ve yaptığı ilham veren vatansever konuşmalar Sovyet kuvvetlerinin moralini yükseltip savunmanın güçlenmesini sağladı. Böylece, Aralık 1941'de Almanları şehirden uzaklaştıracak büyük bir karşı saldırıya hazırlanmak için zaman kazanıldı.

Stalin'in zaferleri arasında açık ara farkla II. Dünya Savaşı'na damgasını vuran olay Stalingrad Muharebesi'ydi. Güneye ilerleyen Almanların Sovyet petrol kaynaklarını tehdit ettiği 1942 yazı Sovyetler Birliği için tam bir kriz ânıydı. Nazi ilerleyişinin önündeki Stalingrad neredeyse düşecekken Kızıl Ordu kahramanca bir savunma sergiledi ve şehirde hayati önem taşıyan bir köprübaşını elinde tutmayı başardı. Stalin ve generalleri soğukkanlılıklarını bir kez daha korumuşlardı. Hızlı bir şekilde karşı saldırı planına giriştiler ve Nazi'leri kuşatıp teslim olmaya zorladılar. Stalingrad yenilgisi Naziler için sonun başlangıcı olmuştu.

En büyük başarısızlığı neydi?

Stalin'in en büyük başarısızlığının 1941 Haziranı'ndaki Alman işgalini tahmin edememesi olduğu söylenir. Bana kalırsa, başarısızlık daha ziyade stratejik düşünce ve hazırlıktan yoksun olunmasıydı. Stalin ve generalleri, Alman saldırısının gücünü hafife alırken, Sovyet savunmasını ve karşı saldırı kapasitesini gözlerinde fazlasıyla büyüttüler. Stalin, ne zaman olacağını kestiremese de Almanların er ya da geç saldıracağını biliyordu. Ancak, Kızıl Ordu'nun ve elbette kendisinin, ani bir saldırı da dâhil olmak üzere, beklenmedik her durumla başa çıkabileceğinden emindi. Bir anlamda haklıydı da... Sonuçta Sovyetler Birliği, Alman istilasından sağ çıkmayı başardı. Ancak bunun bedeli çok ağır oldu, hatta neredeyse felaketle sonuçlandı.

1941 sonlarında Naziler Moskova'ya ulaşmıştı. Leningrad'ı kuşatıp güneye, Sovyetler Birliği'nin içlerine kadar ilerlemeyi başardılar. Ruslar belki de en ağır kayıpları 1941 Eylül'ünde Almanların eline geçen, Ukrayna'nın başkenti Kiev'de verdi. Stalin, Kızıl Ordu'nun Kiev bölgesinden çekilmesine izin vermemişti ve bunun sonucunda Almanlar yüzbinlerce Rus askerini kuşatıp ele geçirdi.

Sovyet ordusundaki büyük kayıplar sizce Stalin'i etkiledi mi?

Stalin son derece tutkulu bir insandı ama empati yeteneğinden de bir o kadar yoksundu. Zaman zaman çok duygusal olduğu, sıklıkla ruh halinin aşırı derecede değiştiği ve çoğu zaman öfke nöbetlerine kapıldığı bir iç dünyası vardı. Aynı zamanda, büyük fikirlere ve tasarımlara ilgi duyan, soyut düşünebilen ve zamanının çoğunu okuyarak ve siyasi ilişkileri irdeleyerek geçiren bir ideolog ve aydındı. Bana kalırsa tüm bu nitelikler, Stalin'in savaşın vahşi gerçeklerinden soyutlanmasını, acılar içindeki Rus halkının ve ordusunun ıstırabından hiçbir şekilde etkilenmemesini sağladı. O, amacın eylemleri haklı kıldığına inanan bir ütopist ve idealistti. Aldığı sert kararların arkasında durabilmesini ve günün sonunda bununla yaşayabilmesini sağlayan duygusal bir maskeye sahipti.

Stalin'in liderliği, zafere ne kadar katkıda bulundu?

Stalin'in II. Dünya Savaşı'nın belki de en önemli Müttefik lideri olduğunu savunarak, onun yalnızca kötü yanlarını gören insanlar arasında antipati kazandım. Şu bir gerçek ki onun liderliği olmasaydı Sovyetler Birliği büyük ihtimalle Nazi Almanyası'na yenik düşecekti. Hitler'in karşısına çıkan Sovyet rejimi, aslında 1920 ve 1930'larda yaratılan Stalin rejimiydi. Stalin savaş sırasında iyi bir performans göstermemiş olsaydı, aldığı yıkıcı darbeler karşısında sistem çökecekti, zira onun yerini doldurabilecek başka bir lider yoktu.

II. Dünya Savaşı'nda Stalin'in liderlik tarzını nasıl özetlersiniz?

Enerjik, otoriter, kurnaz, kontrollü ve acımasızdı. Birçok hata yaptı ama savaşın feci geçen ilk birkaç ayından sonra yanlışlarından ziyade doğru hamleleriyle dikkat çekti. Savaş söz konusu olduğunda hatalarından ders alan ve öğrenmeye açık bir liderdi. Generalleriyle hem bir önder hem de takım oyuncusu olarak sıkı bir ilişki içerisindeydi. Kızıl Ordu'ya ve tüm ülkeye sert bir disiplin rejimi dayattı ve düşman olarak gördüklerini yok etmekten asla çekinmedi. Stalin büyük bir savaş lideriydi fakat aynı zamanda acımasızdı da... Bir yandan milyonlarca masum insanın felaketine sebep olurken, diğer yandan Hitler'i ve Nazileri yenerek bir anlamda insanlığa hizmet etmiş oldu. Stalin'i Stalin yapan şey, iyi ve kötünün birleşiminden oluşan bu paradokstu. Bu özelliği benim gözümde onu 20. yüzyılın en önemli diktatörü kılıyor.

Adolf Hitler

Alman halkının Führer'i

Biri faşist diğeri komünist olan iki lider, Hitler ve Stalin, politik açıdan birbirlerinden daha uzak olamazdı. Hitler'in Sovyetler Birliği'ni sık sık kınaması ve Slav halkını aşağılaması ilişkilerine pek de katkı sağlamadı. Öte yandan, karşılıklı ittifak kurmak ikisinin de işine geldi. Elbette bu dostluğun çatırdaması uzun sürmedi, çünkü Hitler çok geçmeden Sovyet topraklarını işgal etti ve beklenen savaş böylece patlak vermiş oldu. İlginç olan şey, birbirlerinin gücüne duydukları saygıydı. Hitler düşmanı için şöyle demişti: "Stalin, dünya tarihinin en olağanüstü şahsiyetlerinden biri. Din eğitimi almış genç bir hatip, bugün ise retoriğe hiç de ihtiyacı olmayan bir kumandan, çünkü her emrine harfi harfine uyan bürokrasi sayesinde tüm işlerini ofisinde, oturduğu yerden idare edebiliyor."

Winston Churchill

Şüpheci ve güçlü bir lider

Bu iki büyük lider arasındaki ilişki oldukça pürüzlü bir ortamda başladı. Churchill'in komünizmden nefret ettiği, Stalin'in ise Batı güçlerine şüpheyle baktığı, bilinen bir gerçekti. Ona göre Müttefikler, Kızıl Ordu'yu yüz üstü bırakmıştı. Tüm bu gerçekler bir yana, Nazi işgaline dur denmesi gerekiyordu ve bunun için de birleşmiş bir cephe kurulması şarttı. Churchill, kişilik özelliklerini ve ikna yeteneğini kullanarak Stalin'i yumuşatmayı başardığı için durumdan memnundu, ne var ki Stalin de boş durmamıştı. Olan bitenler sırasında Londra'da gizlice bir casusluk ağı kurmuş, bu sayede İngiliz liderin karşısında o kusursuz performansını planlama şansı yakalamıştı. Fotoğraflarda ve bazı kamera kayıtlarında ikisinin de geçmişteki şüphelerinden arındığı ve karşılıklı bir güven ortamı yakalandığı izlenimi verilse de Stalin, Churchill gibi bir politik efsanenin kıramadığı tek çetin ceviz olarak tarihe geçti.

STALİN'İN DİPLOMASİSİ

Mutlak gücü hedefleyen Sovyet lider, potansiyel rakiplerini kontrol etmeyi nasıl başardı?

Franklin D. Roosevelt

Joe Amca'nın yakın dostu

Roosevelt'in, Churchill ile yakın bir ilişkisi vardı. Churchill her ne kadar onu Sovyet lidere güvenmemesi konusunda uyarsa da Roosevelt, bu dostluk ilişkisine Stalin'in de eklenebileceğini düşünüyordu. Hatta onu teşvik etmek için birçok konuda Stalin'in tarafında yer aldığı da oldu. Aslında amacı, savaş sonrasında Sovyetlerin yayılmasını önleyebilmekti. Danışmanlarının tavsiyelerine rağmen Stalin'e karşı çıkmak yerine ona istediği her şeyi verdi. Beslediği sempatiyi ifade etmek için ona "Joe Amca" lakabını bile takmıştı. Ancak bu naif yaklaşım geri tepti ve Sovyet lider kendisine sunulan hoşgörüyü sonuna kadar kullandı. Ardından süregelen yıllar, Roosevelt'in bu yaklaşımının, hayalindeki Sovyet-Amerikan ortaklığı açısından ne denli yanlış olduğunu gösterdi.

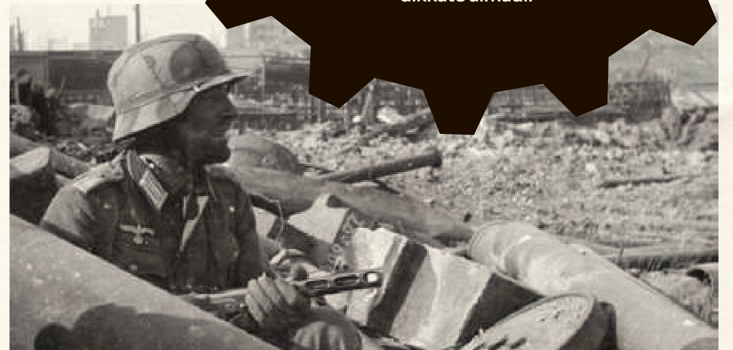
Benito Mussolini

Diğer bir tiran

Komünizm ve faşizm gibi çok farklı iki politik görüşe sahip olmalarına rağmen Stalin ve Mussolini'nin pek çok ortak noktası vardı. Her ikisi de vatandaşları üzerinde mutlak hâkimiyet kurmak istedi, bunu başarmak için propaganda araçları kullandı ve nihayetinde ülkelerinde bambaşka bir düzen yarattı. Aslında Mussolini, Lenin'e duyduğu saygıdan ötürü Stalin'e bir hayranlık besliyordu, fakat Hitler'le ittifak kurmayı tercih ederek aralarında oluşabilecek herhangi bir dostluk şansını da ortadan kaldırmış oldu. Rus diktatör, Mussolini'nin zayıf karakterli ve Hitler'in işine geldiği gibi kullandığı bir kukla olduğunu düşünüyordu. Bu nedenle, onu ve eylemlerini hiçbir zaman dikkate almadı.

AĞIR BİLANÇO: II. DÜNYA SAVAŞINDAKİ ÖLÜ SAYILARI

SOVYETLER BİRLİĞİ	21.800.000
ÇİN	10.000.000
ALMANYA	7.000.000
JAPONYA	2.620.000
FRANSA	550.000
BİRLEŞİK KRALLIK	450.900
ABD	420.000

STALINGRAD HAKKINDA 5 GERÇEK

1 110.000 Alman askeri Stalingrad'da esir alındı. Savaş sona erdiğinde bunlardan yalnızca 5000'i Almanya'ya dönebildi.

2 Hitler, 6. Ordu Komutanı Paulus'a son kurşununa kadar savaşmasını emretti. Paulus'un bu emre cevabı, "bu hayalperest onbaşı için kendimi öldürtmeye hiç niyetim yok" olmuştu.

3 Dondurucu Rus kışında Alman askerlere havadan yapılan ikmallerden biri, 20 ton votka ve yazlık üniformalardı.

4 Askerlerin yaşam koşulları o kadar korkunçtu ki Stalingrad'a gönderilen bir Kızıl Ordu askerinin hayatta kalma süresi 24 saati aşmıyordu.

5 Hitler bir günlük ulusal yas ilan etti. Sebebi Alman askerlerinin bu çarpışmada hayatını kaybetmesi değil, teslim olmalarının Almanya'ya yaşattığı utançtı.

BİR ÖNDER Mİ YOKSA BİR TİRAN MI?

BABA SEVGİSİ

Stalin, tek kızı Svetlana'yı taparcasına seviyordu. Ona "minik serçe" adını takmıştı. Annesinden aldığı kızıl saçları ve çilleriyle babasının gurur duyduğu biricik kızıydı. Svetlana bir gün şöyle demişti: "Beni araba kullanırken izledikten sonra neşeyle gelip yanıma oturdu. Benimle gurur duyduğunu hissettim. O arabayı kullanabildiğime inanamıyordu."
ABD'ye sığınma talebinde bulunduğunda dahi babasını kınamayı reddetti. Ona duyduğu sevgi ve saygıyı ifade etmekten hiçbir zaman çekinmedi.

Stalin, ilk oğlu Yakov'a karşı o kadar sertti ki Yakov intihara teşebbüs etti. Hayatta kaldığında ise Stalin'in tepkisi bir evlat için son derece yıkıcıydı: "Doğru düzgün ateş etmeyi bile beceremiyor" demişti Rus lider... Yakov, Kızıl Ordu'daki görevine devam etti fakat II. Dünya Savaşı sırasında Almanlara esir düştü. Alman Mareşal Freidrich Paulus'un iade edilmesi karşılığında oğlunun sağ salim eve gönderileceği sözü verilmiş olsa da Stalin bu teklifi reddetti. Yakov'un daha sonraları bir toplama kampında kendisini elektrikli çitin üzerine atarak intihar ettiğine inanılıyor.

EKONOMİK GELİŞİM

Diktatörlüğü döneminde Stalin, Sovyetler Birliği ekonomisini geri kalmışlıktan kurtardı ve topyekûn sanayileşme hareketiyle ileri taşıdı. Beş yıllık planlar dâhilindeki modernleşme hedeflerine ülkenin zayıf ekonomisine rağmen ulaşmayı başardı. Yeni ürünler geliştirildi, üretimin ölçeği ve verimliliği arttırıldı. Bu sanayileşme hareketi ülkenin II. Dünya Savaşı'ndan zaferle çıkmasına yardımcı oldu.

Stalin dönemindeki ekonomik yükseliş dikkatleri çekse de büyüme rakamları oldukça tartışmalıydı. Batılı kaynaklara göre büyüme oranı %2,9 iken, ulusal kaynaklarda %13,9'u gösteriyordu. Kesin olan bir şey varsa o da bu sanayileşme hareketi uğrunda milyonlarca masum insanın hayatından olduğuydu. Acımasız rejimin özellikle kırsal bölgelerde yarattığı kıtlık 10 milyon kişinin açlıktan ölmesine neden oldu.

ÖLÜMÜ

Stalin öldüğünde herkes yasa büründü. Ülkenin kederi öylesine büyüktü ki sanki halkla birlikte ete kemiğe bürünmüştü. Cenazesinde binlerce kişi gözyaşlarına boğuldu ve ülke genelinde toplu anma törenleri düzenlendi. Birçokları için Stalin, Çarlık rejimini geri getirmek isteyenleri defetmişti ve ülkenin gördüğü en büyük liderdi. Ayrıca, II. Dünya Savaşı'ndaki zaferin başmimarıydı. Naaşı ünlü Sütunlar Salonu'na konduğunda üç gün ve üç gece boyunca ziyaretçi akınına uğradı. Halk, saygısını sunmak için kuyruğa girmişti.

2 Mart 1953 günü sabah saatlerinde Stalin felç geçirdi. Rusya'nın en güçlü adamı gece saat 22.00'ye kadar kendi idrarı içinde sırılsıklam bir halde yapayalnız ve çaresiz beklemek zorunda kaldı. Gardiyanları korktukları için gün boyunca odasına girememişti, zira onun emirlerine uymayıp odasına girmenin bedeli ağırdı, hatta bazen ölümdü. İroniye bakın ki kurduğu korku rejimiyle kendi tabutuna son çiviyi kendi elleriyle çakmış oldu.

SOSYAL ÖZGÜRLÜK

Stalin döneminde kadınların yaşam koşulları büyük ölçüde iyileşti. Eğitim ve istihdamda eşit haklara sahip oldular ve daha önce sımsıkı kapalı olan kariyer kapıları onlara da açıldı. Stalin zamanında doğanlar belki de tümüne yakını okuryazar olan ilk nesildi. Tüm ülke genelinde verilen sağlık hizmetleri halkın ortalama yaşam süresini uzattı, tifüs ve kolera gibi hastalıkları rekor denecek bir oranda azalttı.

Stalin'in egemenliği altında birçok temel kişisel hak ihlal edildi. Din özgürlüğü ise tamamen ortadan kalktı. Ülke çapında din karşıtı propagandalar yapıldı ve ayrımcı kanunlar uygulanmaya başlandı. Kiliseler, camiler, tapınaklar ve kutsal anıtlar yıkıldı. Dini inanışa sahip olan herkes ölüm tehdidi altındaydı. Öte yandan, on binlerce rahip, keşiş ve rahibe Stalin'in emriyle öldürüldü. Baskı rejimi genel olarak sosyal özgürlüğü yok etti.

ALL ABOUT HISTORY

YAYINCI
Doğan Burda Dergi Yayıncılık ve Pazarlama A.Ş.

İcra Kurulu Başkanı
Cem M. Başar

Yayın Direktörü (Sorumlu)
Gökhun Sungurtekin

Grafik Tasarım
Hasan Kaya

Yayına Hazırlayan
Deniz Özbatur

Katkıda Bulunanlar
Kubilay Tutar, Cem Şancı,
Arzu Uzunali, Cenk Tarhan, Eylül Şahinoğlu

Etkinlik ve Proje Direktörü
Ali Erman İleri

Kurumsal İletişim Müdürü
Funda Demirci Ayan

YÖNETİM
Satış ve Dağıtım Direktörü **Egemen Erkorol**
Finans Direktörü **Didem Kurucu**
Üretim Planlama Direktörü (Tüzel Kişi Temsilcisi) **Yakup Kurtulmuş**
Dijital İçerik Direktörü **Eren Demir**

REKLAM
Grup Başkanı **Nisa Aslı Erten Çokça**
Grup Başkan Yardımcısı **Seda Erdoğan Dal, Işıl Baysal Turan**
Satış Koordinatörü **Burcu Acavut, Burcu Kevser Karaçam**
Satış Müdürü **İpek Tunalı, Beril Güroğlu Sözkesen**
Reklam Teknik Müdürü **Ayfer Kaygun Buka**
☎ 0 212 336 53 61-62

REZERVASYON
Rezervasyon ☎ 0 212 336 53 00 - 57 - 59
Rezervasyon Faks 0 212 336 53 92 - 93
Hedef Sayfalar Reklam Koordinatörü **Aysel Şener**
☎ 0 212 336 53 70 Faks 0 212 336 53 91
Reklam Bölgeler Satış Müdürü **Hülya Erdoğan**
☎ 0 212 336 53 72 Faks 0 212 336 53 91
Ankara Reklam Satış Koordinatörü **Sezinur Balıkçıoğlu**
Ankara Reklam Satış Müdürü **Beliz Balıbey**
☎ 0 312 577 31 56

ANKARA TEMSİLCİSİ
Erdal İpekeşen ☎ 0 312 577 31 56

ULUSLARARASI REKLAM SATIŞ TEMSİLCİLERİMİZ
Burda Uluslararası
Italya: **Mariolina Siclari**
☎ +39 02 91 32 34 66, mariolina.siclari@burda.com
Burda Community Network
Almanya/Merkez: **Vanessa Noetzel**
☎ +49 89 9250 3532, vanessa.noetzel@burda.com
Michael Neuwirth
☎ +49 89 9250 3629, michael.neuwirth@burda.com
Avusturya/İsviçre: **Goran Vukota**
☎ +41 44 81 02 146, goran.vukota@burda.com
Fransa/Luksemburg: **Marion Badolle-Feick**
☎ +33 1 72 71 25 24, marion.badolle-feick@burda.com
İngiltere/İrlanda: **Jeannine Soeldner**
☎ +44 20 3440 5832, jeannine.soeldner@burda.com
ABD+Kanada+Meksika: **Salvatore Zammuto**
☎ +1 212 884 48 24, salvatore.zammuto@burda.com

YÖNETİM YERİ
Kuştepe Mah. Mecidiyeköy Yolu Cad. No: 12
Trump Towers Kule 2 Kat: 21-22 34387 Şişli - İstanbul
☎ 0 212 410 32 00 **Faks** 0 212 410 35 81
Baskı: Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş.
Dudullu Org. San. Bölgesi 1. Cad. No: 16 Ümraniye - İstanbul
☎ 444 44 03 **Faks** 0 216 365 99 07-08 www.bilnet.net.tr
Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş.
DB Okur Hizmetleri Hattı
☎ 0 212 478 0 300 okurhizmetleri@doganburda.com
DB Abone Hizmetleri Hattı
☎ 0 212 478 0 300 **Faks** 0 212 410 35 - 12 - 13
E-posta abone@doganburda.com **Web** www.doganburda.com
Çalışma saatleri
Her gün saat 9.00-22.00 arasında hizmet verilmektedir.
Yayın türü: Ulusal, iki ayda bir
FIPP üyesidir.

KAYALARIN İÇİNDEKİ ŞEHİR

PETRA

"Dünyanın Yeni 7 Harikası"ndan biri olan Petra, sarp kayaların göğsüne işlenmiş şekilde, onu yaratan Nebatîlerin mimari ve mühendislik dehasının bir kanıtı olarak dimdik ayakta duruyor

Yazan: Jessica Lee

Buhur reçinesinin öyle uzun uzun bakılacak ve incelenecek pek bir yanı yok. İnsan o mat sarı öbekleri ilk gördüğünde fazla etkilenmiyor doğrusu. Öte yandan, kurutulmuş akgünlük ağacı özünden yapılan bu basit yumru yumru taşlar geçmişte işlek bir ticaret rotası için hayati öneme sahipti. Zirveye ulaştığı dönemde bu rotanın uç sınırları batıda Akdeniz kıyılarına, kuzeye ve doğuya doğru ise Anadolu topraklarına ve İran'a uzanıyordu. Ticaret yolunun kontrolünü elinde tutan kırsal göçebe kabileler, işte bu alelade sarı topaklar sayesinde Orta Doğu'nun en göz kamaştıran ve ilham veren antik şehirlerinden birini yarattı.

Ürdün'de, Ölü Deniz'in güneyinde kalan engebeli ve kurak Araba Vadisi bölgesinde bulunan pembemsi kumtaşı kayalıklarına oyularak inşa edilmiş Petra'nın devasa mezarları ve anıtları, Nebatî Krallığı'nın zenginliğinin ve gücünün nefes kesen birer yadigârı...

Günümüzde Nebatîlerin bu büyük başkentinin adeta etrafı dağlarla perdelenmiş olan harabeleri, Nebatî medeniyetinin mimari dehasını ve hidrolik mühendisliğindeki şaşırtıcı ustalığını gözler önüne seriyor. Ancak ne var ki bu mütevazı buhur taşları olmasa bunların hiçbiri gerçekleşmeyecekti.

JESSICA LEE

Yazarın Biyografisi

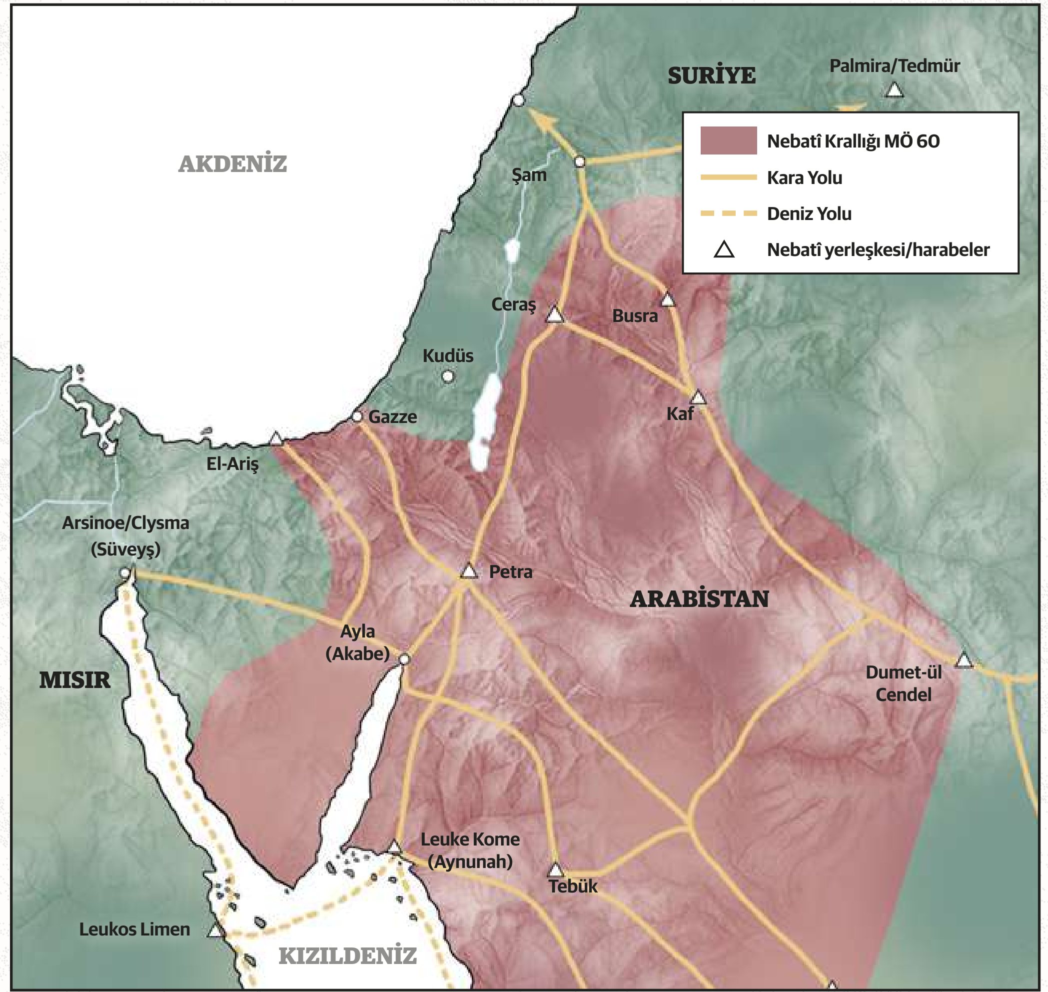
Gezi yazıları kaleme alan Jessica Lee, *"Ürdün'ün Ayak İzi El Kitabı"* adlı rehberin de yazarı. Beş yılını Ürdün'de turlara liderlik ederek geçirdi ve son 10 yıldır Orta Doğu'da yaşıyor.

Kayaların içindeki şehir

Tütsü, antik dönemde büyük bir iş koluydu. Akdeniz ve Yakın Doğu'daki tüm imparatorluklar dini ritüeller sırasında ve tıbbi amaçla kullandıkları mürrüsafi ve buhur gibi koku özlerine göz dikmişti. Hititler, Mısırlılar, Fenikeliler, Asurlular, Yunanlar ve sonrasında Romalılar çok tanrılı dinlere inanan ve bu tanrılara tapınmayı adet edinmiş medeniyetlerdi. Öte yandan, ibadet sırasında gerekli olduğunu düşündükleri bu değerli tütsü özleri kısıtlı bir bölgede bulunabiliyordu ve bu önemli bir sorundu.

Buhur ve mürrüsafi, Arap Yarımadası'nın güneyine, günümüzde Umman ve Yemen'in bulunduğu bölgeye özgü ağaçlardı. Reçine ticaretini başlatan da muhtemelen, kendi sınırlarının ötesinde ticaret yapmak için aracılar kullanan Yemenli Mina kabilesiydi. Kuzey Arabistan'daki bu aracılar, Nebatîler olarak bilinen gezgin çöl çobanlarından oluşan bir kabileydi. Aroma ticaretiyle ilgilenmeleri sayesinde çok zengin olmaya başlamışlardı.

Aracılar, MÖ 2. yüzyılda fırsatını bulur bulmaz tüm Tütsü Yolu'nun kontrolünü ele geçirip bölgedeki ticareti denetler hale geldi. O günden itibaren Arabistan'daki aromaların ve Hindistan gibi uzak yerlerden gelen dönemin gözde baharatlarının batıya geçişi Nebatîlerin kontrolünde gerçekleşmeye başladı. Bunun Nebatîlere sağladığı zenginlik ve güç, daha merkezi bir organizasyon yapısını mecbur kılmıştı. Bu sebeple, göçebe hayata son vermeleri gerekiyordu. Krallıklarının merkezi olan başkent Petra, Nebatîlerin en büyük mücevheri olacaktı.

Nebatîlerin, İncil'de bahsi geçen Edomluların yaşadığı güney Ürdün'ün kanyon ve vadilerine ne zaman yerleştiği tam olarak bilinmese de arkeolojik kanıtlar onların bu bölgeyi MÖ 3. yüzyıldan beri kullandığını gösteriyor. Petra'da, bu döneme tarihlenen ve büyük ihtimalle göçebe çadırlarının yakınına inşa edilmiş, depo görevi gören basit Nebatî yapılarının kalıntıları gün ışığına çıkarıldı. MÖ 2. yüzyıla gelindiğinde ise kabile içindeki farklı gruplar tek bir kral tarafından yönetilmek üzere organize oldu. Böylece, kolayca savunulabilen ve daha önceleri kamp olarak kullandıkları bu bölge gücün merkezi haline geldi.

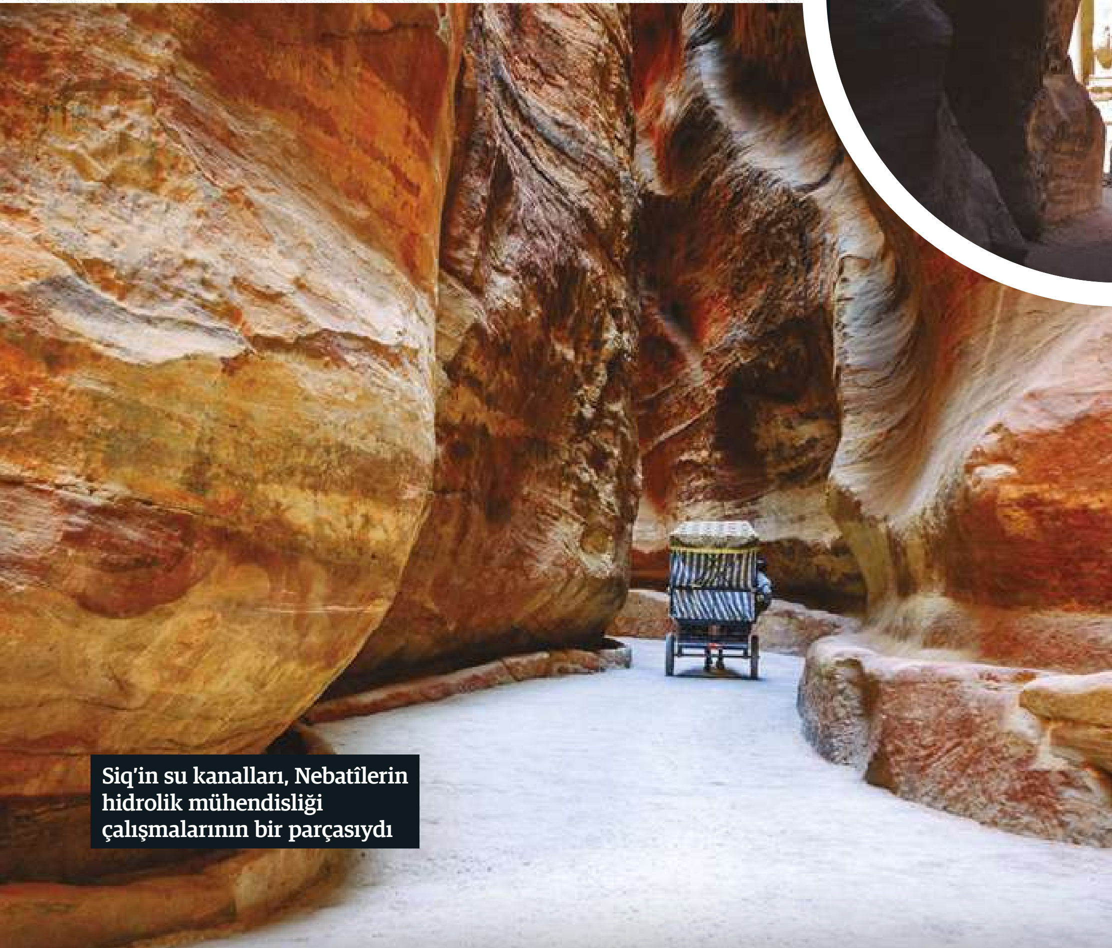
> "Bağımsızlığına sıkı sıkıya bağlı bir halk için Petra'nın neredeyse ele geçirilemez oluşu, onu çekici bir yer haline getirdi"

Bağımsızlığına sıkı sıkıya bağlı bir halk için Petra'nın neredeyse ele geçirilemez oluşu, burayı çekici bir yer haline getirmişti. Henüz MÖ 312 yılında, Tek Gözlü Antigonos olarak bilinen Makedon General Antigonos'un ordusunun saldırılarını geri püskürttüler ve daha fazla akın olmaması için bu işgalcilere rüşvet olarak pek çok diplomatik hediye vermek zorunda kaldılar. Şehirlerinin korunaklı ve gizli olması için o kadar iyi bir yer seçmişlerdi ki nihai yok oluşlarının ardından büyük Petra şehri tarihten silindi ve bölgenin yerel kabileleri dışında herkes tarafından unutuldu. Uzun bir sürenin ardından 12. yüzyılda buradan haberdar olan Haçlı Orduları, Petra bölgesindeki Moritanya zirvelerinde iki kale inşa etti. Ne var ki Petra'nın Batı dünyasıyla tanışması, şehrin yolunu bilen bir rehber yardımıyla 1812'de buraya gelen İsviçreli kâşif Johann Ludwig Burckhardt sayesinde oldu.

Burckhardt, Petra'ya girer girmez büyülendi. Kayalıklara oyulmuş yüksek anıtlar karşısında, saygıyla karışık bir hayranlık uyanmıştı içinde... 2007 yılında seçilen "Dünyanın Yeni 7 Harikası"ndan biri olan bu muhteşem antik kenti görmeye gelen ziyaretçiler de tıpkı o günkü heyecanı yaşıyor. Yüksekliği 180 metreye ulaşan devasa kaya duvarların arasında daracık bir geçit olan el-Siq, ziyaretçileri yörenin diliyle engebeli "jebel"lerin yani dağların arasında çok sayıda vadinin bulunduğu geniş bir alana yönlendiriyor. 39,6 metre yüksekliğindeki El-Hazne yani "Hazine", Siq'ten şehre açılan ana girişte sizi karşılıyor. İleride, 45 metre yüksekliğindeki devasa cephesiyle hayranlık uyandıran ed-Deir'e yani "Manastır"a uzanan ve dini geçit törenlerinde kullanılan bir dizi merdiven görülüyor. Bu merdivenler de diğerleri gibi kayaların oyulmasıyla inşa edilmiş. En çok bilinen ve en fazla fotoğrafı çekilen bu iki yapının arasında geniş ana vadi bulunuyor. Sarp kayaları süsleyen çok sayıdaki mezar dikkat çekiyor. Bu geniş vadinin üzerinde, eskiden Petra'nın şehir merkezi olan, şimdi ise tapınak harabeleriyle kaplı ve sütunlarla çevrili bir cadde, binlerce yıl öncesine dair silik bir hayali yaşatıyor.

Taş ustaları Petra'nın devasa anıtlarını hiçbir teknoloji kullanmadan yüksek ve sarp kayalıkların içine oydu. Arkeologlar, Petra'daki bir dizi yarım kalmış cephe sayesinde dönemin inşaat yöntemleri hakkında net bilgilere sahip. Nebatîlerin bina inşaatına en tepeden başladıkları ve aşağıya doğru kayaları oya oya ilerledikleri biliniyor. Büyük ihtimalle işçiler yüksek noktalarda çalışmak ve buralara tırmanmak için iskele veya halat kullanıyordu. Yapının sarp kaya üzerindeki ana hatlarını oluşturmadan önce yalnızca kazma ve keski kullanarak kaya yüzeyini düzleştiriyorlardı. Başlangıçta cephelerin ayrıntılı oyma işlerinin

Yüksek kayalıklara oyulmuş El-Hazne (Hazine)

Siq'in su kanalları, Nebatîlerin hidrolik mühendisliği çalışmalarının bir parçasıydı

İskenderiye gibi şehirlerden getirtilen taş ustaları tarafından yapıldığı düşünülüyor. Büyük ihtimalle bu ustalar bir yandan yerel zanaatkârlara taş işçiliğini de öğretiyordu. Süslemeler bittiğinde kayalar oyularak içerideki kübik odaların yapımına geçiliyordu.

Ticarete dayanan ekonomileri Nebatîlere belirgin bir kozmopolit yapı kazandırdı. Farklı imparatorluklardaki çeşitli yerlerden bölgeye gelen pek çok ziyaretçinin ve tüccarın yaşam tarzına ve kültürüne maruz kalan Nebatî halkı, dışa dönük, yeni deneyimlerden ve etkilerden korkmayan bir topluluk haline geldi. İçlerindeki bu doğal güven, diğer kültürlerin en iyi özelliklerini alabilme ve bunları ihtiyaçlarına göre uyarlayıp kendi kültürleriyle kaynaştırabilme yeteneğine dönüştü. Petra'nın mimarisi, Nebatîlerin işte bu eklektik tarzının bir ifadesi.

Nebatî mimarisi için özünde oldukça sade ve köşeli diyebiliriz. Figüratif tasvirler kullanılmadığı gibi süslü püslü bezemelere de pek fazla yer verilmemiş. Daha eski dönemlere ait mezarların üst kısımlarında genellikle Asurlularda da rastlandığı gibi basamak basamak yükselen üçgen yapılar kullanılmış. Ayrıca mezarlarda, bir kapının iki yanında yalnızca dorik frizlerle süslenmiş düz sütunlar yükseliyor. Nebatîler tanrılarını taş kabartmalarla, düz kaya bloklarla ya da kayaların içine yapılan basit, dikdörtgen oymalarla tasvir etmiş. Bu oymaların adı Betil, yani "tanrı evi". Öte yandan, sonraki dönemlere ait yapılara baktığımızda daha süslü bir üslup benimsediklerini görüyoruz.

Petra'daki ünlü El-Hazne'nin belirgin Helenistik tasarımı dikkat çekiyor. Mısır, Roma ve Antik Yunan'ın ikonografi ve sembolizminin kusursuz bir karışımı... Sarp bir kayalığın tabanı oyularak inşa edilmiş olan tiyatro ise klasik Roma tarzında ve şehrin benzersiz kayalık konumuna uygun olacak şekilde tasarlanmış. Bu farklı kültürel etkilerin özümsenişini Nebatîler'in tanrı panteonunda da net olarak görüyoruz. Değişen zamana o da ayak uydurmuş ve yavaş yavaş gelişerek her yeni kültürle birlikte evrim geçirmiş.

Nebatîler, geleneksel Arap tanrılarını onurlandırmaya devam ederken, kendi tanrılarını komşu kültürlere ait tanrılarla birleştirmekte herhangi bir sorun yaşamadılar. Nebatî panteonundaki en büyük tanrı olan

Kayaların içindeki şehir

Dushara, tanrıça El-Uzzâ ve El-Lât ile birlikte diğer küçük tanrılara hükmediyordu. Bununla birlikte Antik Yunan, Roma, Fenike, Mısır ve Suriye tanrıları ve özellikle de Afrodit, Osiris, İsis, Zeus, Dionysos, Atargatis ve Tyre, yavaş yavaş bu karışımda kendi karşılıklarını bulmaya başladı. El-Hazne'nin cephesinin tam ortasındaki bas-rölyefin (yarım kabartma) üzerinde, Romalı Tykhe'yi ya da Mısırlı İsis'i betimlediği düşünülen bir tanrıça ve bu tanrıçanın her iki yanında birer Amazon kadın savaşçı yer alıyor. Her iki yabancı tanrıça da kendi geleneksel tanrıçaları El-Uzzâ ile özdeşleşmiş ve görünen o ki Nebatîler, orijinal Arap tanrılarından farklı olarak bu tanrıları figüratif biçimde göstermekte sorun görmemiş.

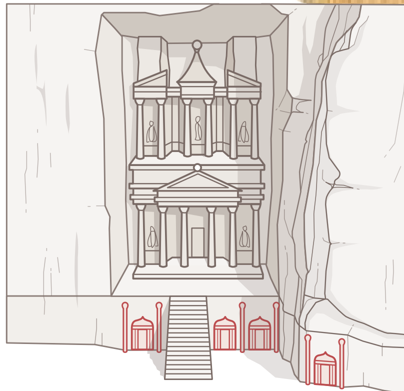
Nebatîlerin bu adaptasyon yeteneğinin ardında mühendislik dehalarının yattığını söylemek yanlış olmaz. Çöl göçebeleri olarak dünyanın en zorlu koşulları ile mücadele ederken, gelişmek için suyun ne kadar önemli olduğunu anlamışlardı. Petra'da da bu mühendislik yeteneklerini en iyi şekilde ortaya koydular. Kış aylarında Petra, şehir bölgesinin hemen dışındaki Musa vadisinden akan ve Siq geçidini aşarak ana şehrin vadi havzasına yönelen ani sel baskınları ve tehlikeli su taşkınlıkları karşısında son derece savunmasızdı. Bu afetler, şehirde ciddi hasara ve can kaybına neden olabilirdi. MÖ birinci yüzyılda Nebatî mühendisler, Siq girişinin hemen dışında bir baraj inşa ederek suyu Muthlim vadisinin yanındaki kanyona yönlendirdi. Böylece hem tehlikeyi engellemiş, hem de su kapasitesini arttırmışlardı.

Nebatî mühendisler ayrıca civardaki Ain Musa ve Ain Braq pınarlarından çıkan sudan günlük kullanımda faydalandılar. Kurdukları geniş su kanalı ağı sayesinde, pınarların suyunun kırsal alanlar üzerinden şehre akmasını sağlayıp, Petra'nın günlük ve tarımsal tüm su ihtiyacını karşıladılar. Bu muazzam hidrolik mühendislik çalışmalarının kanıtlarını günümüze kadar gelmeyi başarmış olan ve Siq'in duvarları boyunca uzanan pişmiş toprak su borularında görebiliyoruz.

Petra'da hayatın bir zamanlar nasıl olduğunu ve zamanla medeniyetin nasıl geliştiğini gösteren tüm bu kalıntılara ve ayakta kalan yapılara rağmen, günümüzde Petra'yı ziyaret edenlerin burasının geçmişte hareketli bir şehir olduğunu hissetmeleri biraz zor olabilir. Petra'nın dev mezar cepheleri arasında yürümek, bir zamanların capcanlı bir başkentini değil, daha ziyade antik bir mezar kompleksini keşfe çıktığınız izlenimi yaratabilir. Fakat gerçekte Petra oldukça işlek bir ticaret merkeziydi. Mesele şu ki antik döneme ait bu mezarlara oranla çok daha mütevazı yapılar olan yerleşim yerleri uzun zaman önce yok oldu. Şimdiye kadar yapılan kazılar sonucunda şehir merkezinin arkasındaki Zantur tepesinde ortaya çıkarılan az sayıdaki konut kalıntısı, kayaların içinde yer alan ve tüm dikkatleri

Alt Mezarlar

2003 yılında başlayan kazılarda, El-Hazne'nin zemininin altı metre altında alınlık tarzı cephelere sahip dört mezar odası keşfedildi. Kemik parçaları da dâhil olmak üzere mezarlardaki bulgulardan yola çıkan arkeologlar, bunların MÖ birinci yüzyıla ait olduğunu düşünüyor.

Zemin yüksekliği

Peki, söz konusu mezarlar nasıl oldu da El-Hazne'nin altına girdi? Aslında, yapıldıkları dönemde yerin altında değillerdi. Nebatî barajı nihayet yıkıldıktan sonra ani sel baskınları tekrar Petra'yı vurmaya başladı ve sonraki yüzyıllar boyunca akan suların biriktirdiği taş ve kum, zemini kademeli olarak 6-7 metre yükseltti ve bugünkü seviyeye taşıdı.

Vazo
Cepheyi taçlandıran vazo günümüze kadar dayanmayı başarmış olsa da geçen yıllar süresince içinde hazine olduğuna inanan Bedeviler yüzünden hasar gördü. Hazineyi alma umuduyla ateş ettikleri için bugün yüzeyinde birçok mermi izi ve delik bulunuyor.

El-Hazne'nin inşası

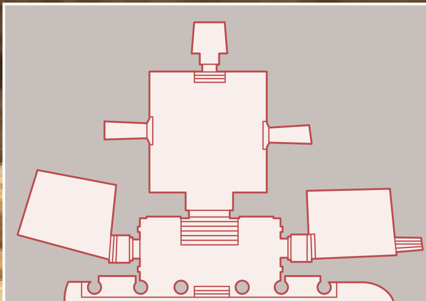
Adı "Hazine" anlamına gelse de El-Hazne, Nebatîlerin servetlerini sakladığı bir yapı değildi. 2000'li yılların ortalarında yapılan arkeolojik çalışmalarda, binanın cenaze törenleri için kullanıldığı ortaya çıktı. "Hazine"nin, Musa'yı ve İsraillileri Edom diyarında takip ederken dönemin Mısır firavunu tarafından yaptırıldığına dair yerel bir efsane var. Bu efsaneye göre, ön cephedeki dev vazonun içinde firavunun hazinesi bulunuyordu. El-Hazne, aslında firavunun bu hazinesini sembolize eden bir isim.

Rölyeflerdeki hasar
El-Hazne'nin üzerindeki figüratif oymaların hasar görmesinin sebebi, 8. yüzyılda Halife II. Yezid'in bu figürlerin kaldırılmasını emretmesiydi. İslami inanış gereği, insanların resmedilmesi, heykel, rölyef ya da diğer yöntemlerle betimlenmesi "putlaştırmak" olarak algılandığı için yasaktı.

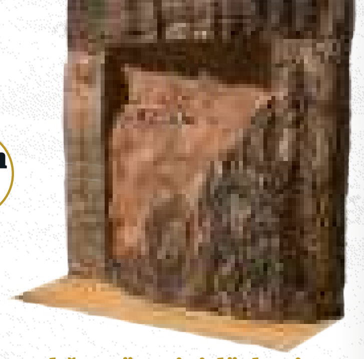
Cephe
El-Hazne'nin 39,6 metre yükseklikte ve 28 metre genişlikte olan cephesini Korint tarzı sütunlar, aslan ve grifon rölyefleri ile tanrıların heykelleri süslüyor.

Kumtaşı
Petra'nın kırmızı-pembe kumtaşı kayalıkları demir ve manganez mineralleri açısından zengin. Zaten ona kırmızının farklı tonlarını kazandıran da bu mineraller. Ayrıca, kayaların içinde bulunan ve rengi sarıdan kahverengiye kadar değişen sayısız damar da bu zarafete masalsı bir güzellik katıyor.

Sondaj delikleri
El-Hazne'nin cephesinin her iki tarafında bir dizi sondaj deliği yer alıyor. Arkeologlar bu deliklerin merdivenleri ya da inşaat iskelelerini sabitlemek için kullanıldığını ve böylece işçilerin yukarı çıkıp inebildiğini düşünüyor.

Adım 1

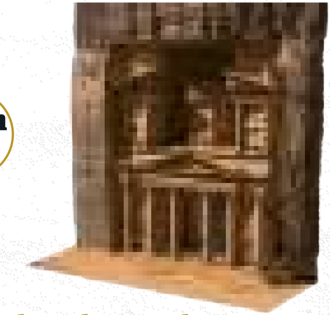
Kayalığın yüzeyini düzleştir
İnşaat işçileri sarp kayalığın 39 metre yukarısında kayalık yüzeyini boydan boya oydular ve üzerinde durabilecekleri bir platform oluşturdular. Daha sonra, oyma çalışmalarını yapabilecekleri pürüzsüz, düz bir kaya yüzeyi oluşturmak için kazmalarını kullandılar ve kademe kademe aşağı indiler.

Adım 2

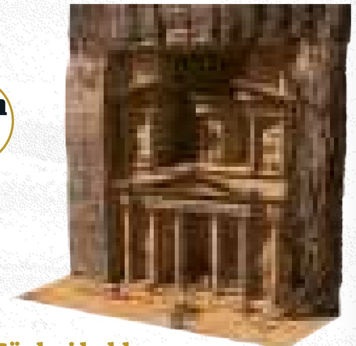
Yüzeyi oymaya başla
Aşağıya doğru ilerleyerek dekoratif bir cephe oymak için kayalığın yüzeyi kesilerek geniş bir çıkıntı daha oluşturuldu. Bu noktada hataya yer yoktu. İnşaat işçileri, üst kısmın ağırlığını kusursuz bir şekilde ayarlamak zorundaydı, çünkü alt kısım üst tarafı taşıyamazsa tüm yapı çökebilirdi.

Adım 3

İç kısımları tasarla
Sütunların arkasındaki giriş revakını ve içerideki odaları oluşturmak için yine "yukarıdan aşağı" metodu uygulandı. Giriş genişletilmeden önce kayaların içine bir tünel açıldı ve daha sonra odalara dönüştürülecek olan başka tüneller eklendi.

Adım 4

Çöpleri kaldır
Hem cephenin hem de iç odaların oyulmasının ardından ortaya çıkan molozlar tam 6000 m3 hacmindeydi. İnşaat işçileri, içeriden çıkardıkları taş ve kaya parçalarından oluşan bu molozları daha sonra yeni inşaatların yapımında kullandı.

Kayaların içindeki şehir

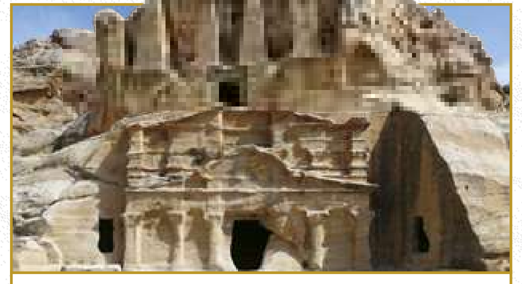
1. Qasr el-Bint

“Firavunun Kız Kardeşinin Sarayı” adlı yapının şehrin ana tapınağı olduğu düşünülüyor. Şehir halkı, Nebatî tanrıları Dushara ve El-Uzzâ’ya tapınmak için muhtemelen burada toplanıyordu.

2. El-Deir

Jebel el-Deir’in yüksek bir düzlüğünde yer alan ve Petra’nın en büyük anıtı olan “Manastır”ın, Kral I. Obodas’ın anısına yapılmış bir tapınak olduğu düşünülüyor.

3. Köşeli sütunlu mezar

Adını cephesindeki obelisklerden yani dört adet köşeli sütundan alan mezar, daha sonraları oyulduğu düşünülen ziyafet salonu Bab-el-Siq’in cephesinin üstünde yer alıyor.

Petra'nın harikaları

2 1 6 4 5 3

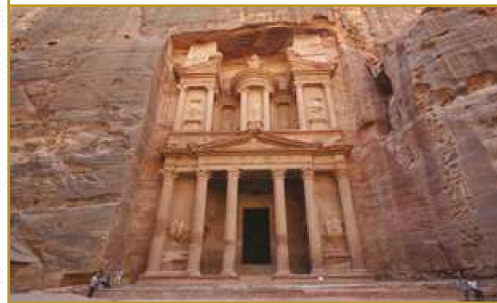
4. Tiyatro

Tiyatro birebir Roma’nın tasarım kurallarına uygun olarak inşa edilmiş olsa da yapının bütünü, Nebatî mimarisinin etkisiyle şaşırtıcı bir tarz yakalamış. Büyüleyici yapı dik bir kaya üzerinde bugün bile zarafetini sergiliyor.

5. El-Hazne

Arkeologlar, Kral III. Aretas ya da IV. Aretas’ın burada gömülü olduğunu ve bu tapınağın, halkın hükümdara ibadet etmesi için inşa edildiğini düşünüyor.

6. Vazolu mezar

Çok katlı Urn Mezarı, Kraliyet Mezarları olarak bilinen ve Jebel el-Khubta üzerine oyulmuş bir çıkıntıdan Petra’nın sütunlu caddesine bakan beş mezar cephesinden biri.

"Onlar, yeni deneyimlerden ve etkilerden korkmayan, dışa dönük insanlardı"

üzerine toplayan bu mezarlar yüzünden kolayca gözden kaçabiliyor.

Şehir merkezi, bir zamanlar Petra'nın nasıl göründüğünü hayal edebilmek için en ideal yer. Birinci yüzyılın başlarında Nebatî Krallığı zirvedeyken inşa edilmiş, 18 metre genişliğindeki sütunlu büyük bir cadde üzerinde kamu ve hükümet binaları yer alıyor. Bu bölge şehrin tam merkezinde ve yol boyunca üç ana kamu binası var. Bunlar, çoğu arkeoloğun şehrin ana tapınağı olduğunu düşündüğü Qasr el-Bint, daha sonraları inşa edilen Kanatlı Aslan Tapınağı ve geniş bir terasa sahip olan Büyük Tapınak. Günümüzde Büyük Tapınak olarak adlandırılsa da o zamanlar bu yapı muhtemelen ibadet yeri olarak değil, idari merkez olarak kullanılıyordu.

Sütunlu caddenin sonundaki bir patika, dini törenlerin yapıldığı basamaklarla yüksek bir platoya açılıyor. Bu plato, o dönemde manastır olarak kullanılan El-Deir'in muazzam cephesinin bulunduğu sarp Jebel-el-Deir üzerinde yer alıyor. Petra'nın en büyük anıtı olan El-Deir'e, El-Hazne ve Büyük Tapınak'ta olduğu gibi biraz yanlış bir ad verilmiş. Çoğu uzman, aslında Petra'nın hükümdarlarından birinin anısına inşa edilmiş bir anıt mezar olduğunu iddia ediyor. Yapı günümüzdeki adını bir dizi haç nedeniyle almış. İçerideki odanın duvarlarına oyulmuş bu haçlar, Petra'nın Bizans dönemine ait. Anlaşılan o ki bina o dönemde değiştirilmiş ve Hristiyanların ibadet yerine dönüştürülmüş.

Nebatî Krallığı'nın tam merkezinde yer alan Petra, çölü geçen deve kervanları için Tütsü Yolu boyunca ana durak noktasıydı. Bununla birlikte, küçük topluluklar halindeki yerleşik Nebatîler ve kervan istasyonları tüm güzergâh boyunca konuşlanmıştı. Günümüzde Suudi Arabistan'ın yer aldığı Arap Yarımadası'nda bulunan ve şimdiki adı Medain Salih olan Hegra Harabeleri'nde sarp kayalıklara oyulmuş 131 Nebatî mezarı bulunuyor. Bu da bize, burasının Hicaz bölgesinden geçen yol üzerindeki önemli bir dinlenme noktası olduğunu gösteriyor. İsrail'deki Necef Çölü'nde yer alan Nebatî şehirleri Haluza, Mamshit, Avdat ve Shivta harabeleri, Petra'yı Gazze'deki Akdeniz limanına bağlıyordu. Nebatî yazıtları ve harabeleri, Mısır'daki Sina Yarımadası'nda yine karşımıza çıkıyor. Birinci yüzyılın sonlarında Nebatîlerin ikinci başkenti olan, Suriye'nin güneyindeki Busra şehrinde de Nebatîlere ait önemli kalıntılara rastlıyoruz.

Tütsü Yolu'nun kontrolüyle birlikte, merkezileşmiş güçlü bir örgütlenmeye sahip olan ve diplomasiyi iyi kullanan Nebatîler, uzun yıllar boyunca kendilerini çevreleyen imparatorlukları başlarından savmayı başarabildiler. Özerklikleri 106 yılında Roma imparatoru Trajan, ordusuyla Petra'yı fethedene kadar devam etti. Bu fethin ardından Nebatî Krallığı, Roma'nın Arabistan'daki bir toprağı haline geldi. Bağımsızlıklarını kaybetmiş olmalarına rağmen ticareti bırakmadılar. Petra, önemli bir ticaret merkezi olarak 3. yüzyıla kadar varlığını sürdürdü. Bu süre zarfında kalabalık bir Hristiyan nüfusun yaşadığı, gelişmekte olan bir piskoposluk bölgesine dönüştü. Çok sayıda deprem, lanetlenmişçesine şehre büyük yıkımlar getirdi. 363 ve 419 yıllarındaki çok şiddetli iki sarsıntıyı takip eden 551'deki üçüncü bir deprem, şehrin büyük bir kısmını yerle bir ederek tüm yerleşimi bir moloz yığınına çevirdi. Bir zamanlar bölgede baskın bir rol oynayan Nebatî halkı da yok olan şehirleriyle birlikte tarihten silinip gitti.

Johann Ludwig Burckhardt şehre ilk girdiğinde harabelerin arasında yaşayan Bdoul kabilesiyle karşılaştı. Bu kabile, 1980'lerin ortalarında hükümet onları arkeolojik kazı alanının yakınlarında inşa edilen modern konutlu bir köye yerleştirene kadar, anıtları çevreleyen mağaralarda ve mezar odalarında yaşadı. Kabile üyelerinin bir kısmı Nebatîlerin torunları olduğunu iddia etse de bu teori hiçbir zaman kanıtlanamadı. Petra'nın zamana direnen olağanüstü yapıları ve devasa dış cepheleri hakkında çok şey biliyoruz, ancak onları inşa eden insanlara ne olduğu, Orta Doğu'nun henüz çözülmemiş gizemlerinden biri olmaya devam ediyor. ○

Petra'nın şehir merkezindeki sütunlu cadde ve arka planda Qasr el-Bint

El-Hazne'den sütunlu caddeye kadar uzanan ana yol boyunca kayalıklara oyulmuş mezar cepheleri görülüyor

Zaman Yolcusunun El Kitabı

SARI EŞARP İSYANI

Çin, yaklaşık 400 yıldır Han Hanedanlığı tarafından yönetiliyor, ancak altın çağ bitti. Başkent Luoyang'da merkezi hükümet iyice zayıfladı ve yozlaştı. 16 yıldır tahtta olan İmparator Ling ülkeyi yönetmektense cariyeleriyle vakit geçirmeyi tercih ediyor. Saray hadımları, bürokratlara komplolar kurarak ve onları tehdit ederek hem ceplerini dolduruyor hem de hükümet saflarında kendilerine yer satın alıyor. İki yıllık kuraklık ve ardından gelen sel, büyük bir kıtlığa yol açtı. Halkın çoğu bu felaketi, imparatorun "cennetten gelen yetkisini" kaybettiğine dair bir işaret olarak görüyor. Bu arada, ülkenin kuzeydoğusunda Zhang Jue adında bir Taoist şifacı ayaklanma başlattı. Onun peşinden gidenler, Han Hanedanlığı'nın "Mavi Çağının" bittiğini ve yeni bir "Sarı Çağın" başladığını belirtmek için başlarına sarı eşarplar bağlamaya başladı.

FIG.01

NEREDE KALINIR?

Başkent Luoyang şu anda çok tehlikeli. Paranoyak yetkililer, gördükleri neredeyse her yabancıyı yakalayıp casus veya isyancı suçlamasıyla tutukluyor. Taşra şehirlerinin hali daha da kötü. Yerel komutanlar tarafından isyancılarla savaşmak için askere alınman ya da kendini bir kuşatmanın ortasında bulman an meselesi. En iyisi sen, ülkenin kuzeybatısındaki isyancıların elinde olan şehirlerin küçük köylerinde saklan. Julu kasabası (günümüzde, Hebei eyaletindeki Pingxiang şehri) Sarı Eşarp liderinin doğum yeri ancak stratejik anlamda tek başına çok da önemli bir yer değil. Bu nedenle, imparatorluk güçlerinin orayı hedef alma ihtimali pek yok.

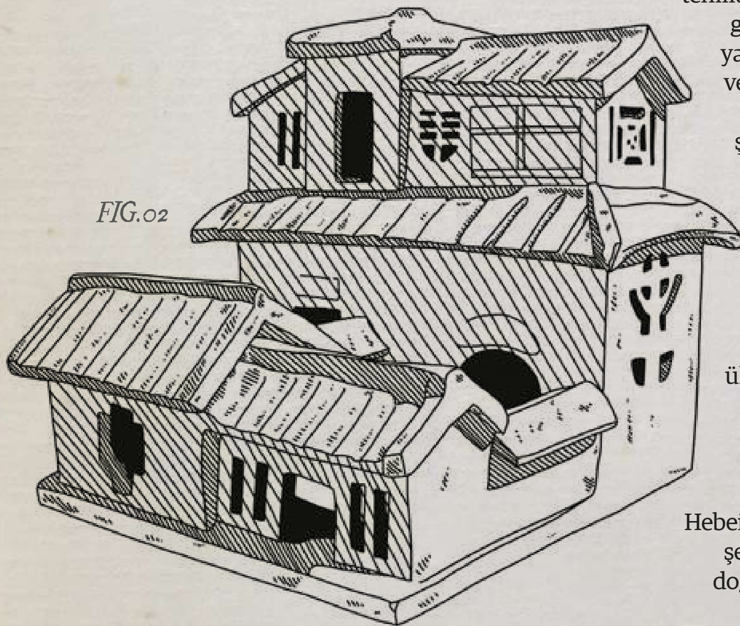

FIG.02

Yapılması ve Yapılmaması Gerekenler

✓ **Evcil bir kedi sahiplen**
185 yılında bir veba salgını olacak. Bu nedenle, çevrendeki fareleri azaltmak hastalıktan korunmak açısından oldukça önemli.

✓ **Domuzun olsun**
Domuz eti, Çin mutfağında önemli bir yere sahip. Domuz yetiştiricileri ve kasaplar üst sınıftan sayılıyor. General He Jin'in ailesi de bir kasap.

✓ **Wan'dan uzak dur**
Nanyang'ın başkenti şu anda bir isyancı merkezi. Şiddetli çatışmalar yaşanıyor ve imparatorluk güçleri isyancıları çok yakında katledecek.

✓ **Maske getir**
İmparatorluk birlikleri, isyancılara karşı kalsiyum oksit tozu pompalayan körüklü savaş arabaları kullanıyor. Kimyasal silahların atası desek hiç de yanlış olmaz!

✗ **Bir dükkân açma**
Devlete kayıtlı tüccarlar sosyal parazitler olarak kabul ediliyor ve küçümseniyor. Kanunlara göre, herkes tarafından tanınabilmek için beyaz giymek zorundalar.

✗ **Hadım olma**
Şu anda imparatorluk sarayında büyük bir güce sahipler ama işler değişmek üzere. 189'da, Konfüçyüsçüler 2.000 hadımı idam edecek.

✗ **Taocuya para verme**
Sarı Eşarplı Taoistler, "Beş Ölçek Pirinç Yolu" mezhebinin öğretilerini takip ediyor. Mezhebin liderleri üyelerinden yalnızca pirinç alıyor, para değil.

✗ **Kırmızı giyme**
Kırmızı, Han Hanedanlığında ateş elementinin rengi ve özellikle kırmızı çoraplar veya ayakkabılar mahkeme üyeleri tarafından tercih ediliyor.

KİMLE ARKADAŞLIK ETMELİ?

Zhang Jue

Çin, bir iç savaşın ortasında ve sen de ne olursa olsun bir taraf seçmek zorundasın. Sarı Eşarp İsyanı eninde sonunda bastırılacak olsa da şimdilik üstünlük onlarda ve liderleri Zhang Jue, güçlü ve karizmatik bir general. Aslen ruhani bir şifacı... Köyden köye dolaşıp hastaları herhangi bir karşılık beklemeksizin iyileştirerek halkın nazarında itibar kazandı. Şimdi kendisini, "Cennetten Gelen General" olarak adlandırıyor. Kardeşleri Zhang Bao ve Zhang Liang ile birlikte beceriksiz hükümete ve köylü çiftçilerin belini büken ağır vergilere karşı savaşıyor.

İpucu: Zhang kardeşler, hastalıkların iyileşmesi için günahların itiraf edilmesi prensibine dayanan bir Taoizm inanışına mensup. Ayrıca, yeni yılla birlikte mevcut dünya düzenini alt üst edecek, kıyamet gibi bir değişim olacağına inanıyorlar. Taocu ilahileri ve öğretileri öğrenmek, ortama uyum sağlamak açısından son derece önemli.

FIG.03

KİMDEN UZAK DURMALI?

He Jin

İmparatorun eşinin üvey kardeşi He Jin, gözü yükseklerde, hırslı bir adam. Sarı Eşarp İsyanı patlak verir vermez kendisini baş generalliğe terfi ettirdi. İsyancıların üç büyük kalesine birer ordu gönderdi ve bu ordu geçtiği her yerleşim alanından yeni askerler alarak yoluna devam ediyor. He Jin, Luoyang'ın savunmasıyla bizzat ilgileniyor. Kendini şehri korumaya o kadar adamış durumda ki şehrin duvarlarına yeterli adam yığabilmek için siyasi mahkûmları bile serbest bırakmaya başladı. He Jin, kurnaz bir general ve acımasız bir rakip; bunu hep aklında tut.

FIG.04

Yardımı dokunacak yetenekler

İsyanın iyiden iyiye kızıştığı şu günlerde hangi tarafı seçersen seç, sana yardımı dokunabilecek bir yeteneğin olmalı

FIG.05

Çiftçilik

Köylü çiftçiler, işçi sınıfının en saygın tabakası. Buna rağmen, miras yasaları ve yüksek vergiler yüzünden beş parasızlar. Kolay bir seçenek arıyorsan çiftçi olmayı düşünebilirsin.

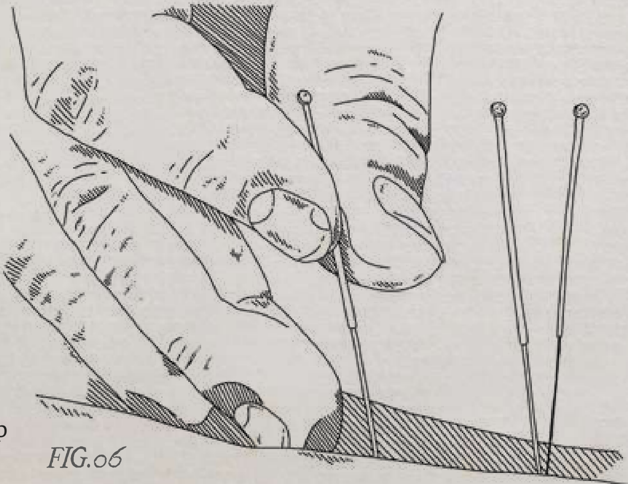

FIG.06

Şifacılık

Sarı Eşarp liderleri birer Taoist şifacı. Akupunktur alanında ustalar ve kurutulmuş misk otunun tedavi amaçlı tütsülenerek vücuda uygulanması konusunda uzmanlar. Bu yeteneklere sahip olmak, kendini Zhang Jue gibi gezgin bir ruhani şifacı olarak göstermeni sağlayabilir.

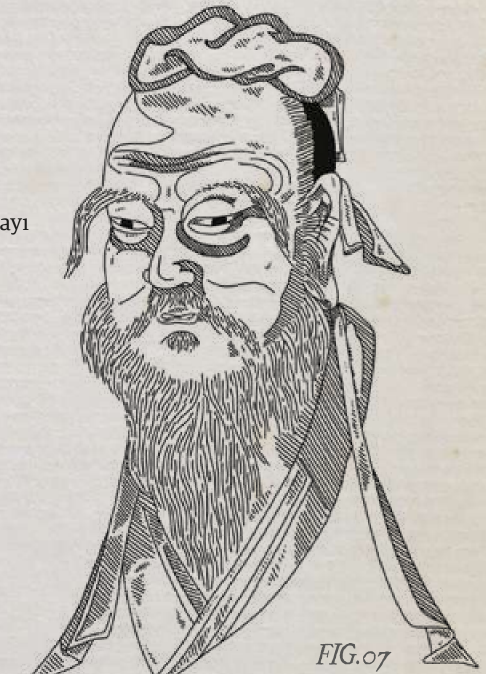

FIG.07

Konfüçyüsçülük

Hükümet içerisinde görev almak Konfüçyüs ilkeleri hakkında kapsamlı bilgi birikimi gerektiriyor. Taraf değiştirmeye karar verirsen, bu dönemin geleneksel kurallarının temelini oluşturan ünlü *Beş Klasik* metinlerini incelemen işe yarayabilir.

ÂLEMGİR ŞAH
Dünyanın Fatihi

Onlarca yıl süren fetihlerle Âlemgir Şah (Evrengzîb), Babür İmparatorluğu'nu önce en yüksek zirveye taşıdı ve ardından en hızlı düşüşünü yaşattı

Yazan: Hareth Al Bustani

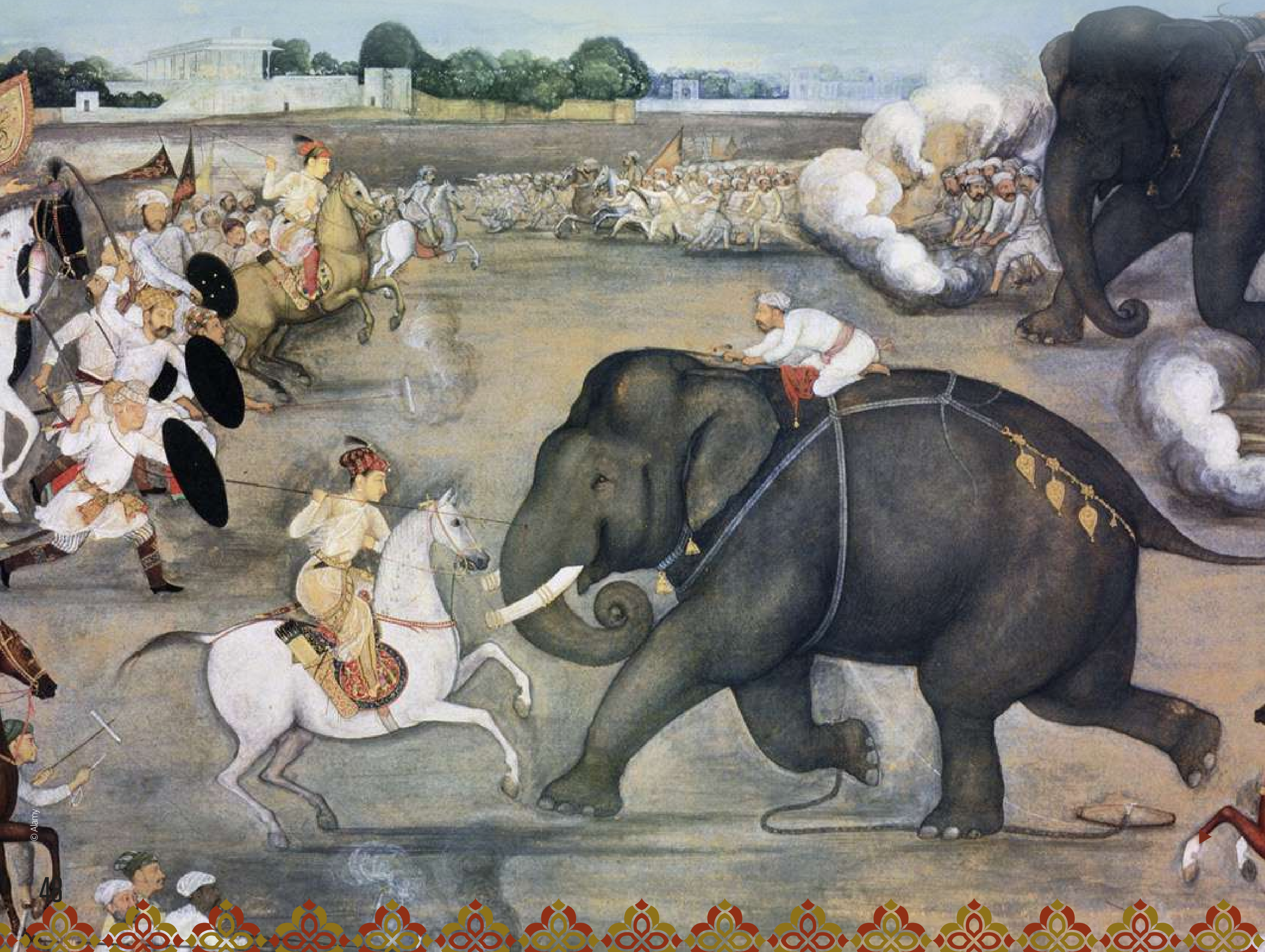

Image source: wiki/Gallica Digital Library

SAĞDA Âlemgir Şah, Babür İmparatorluğu'nun sınırlarını hiç olmadığı kadar genişletti

1657'de Babür İmparatoru Şah Cihan; kuzeyde Afganistan'a, güneyde ise Hindistan'ın içlerine kadar yayılan dünyanın en zengin imparatorluğuna hükmediyordu. İmparatorluk onun döneminde mimari harikalarıyla, zenginliği, gücü ve prestijiyle zirvesine ulaştı. Tac Mahal, Agra Kalesi ve beyaz mermerlerle kaplı pırıl pırıl beyaz şehir Şahcihânâbâd (günümüzdeki adıyla Eski Delhi) onun devrinin göz kamaştıran mimari yapılarıydı.

Ancak bir gün, Şah Cihan ölümcül bir hastalığa yakalandı. Dört oğlu, bunun ne anlama geldiğini çok iyi biliyordu. Babürler için halef seçimi, güçlü olanın kazanması demekti ve bu mücadele, olabilecek en kanlı şekilde gerçekleşirdi. Şah Cihan'ın, en büyük oğlu Dârâ Şikûh'u vârisi olarak atamış olması hiçbir şey ifade etmiyordu. Farsça bir deyimde de söylendiği gibi, eğer bir imparatorun oğluysanız, sizi bekleyen şey "ya taht ya da mezardı".

Şah Cihan'ın hastalığına dair haberler göz açık kapayıncaya kadar yayıldı. Dârâ, saraydaki konumuna güveniyordu. Ayrıca, hatırı sayılır bir idari ve askeri deneyime ve onun için her şeyi yapmaya, hatta ölmeye hazır devasa bir orduya sahip olmakla övünüyordu. Diğer kardeşlerinin de ondan geri kalır yanı yoktu... Bu kardeşler; Bengal, Bihar ve Orissa Valisi Şuja; Gucerat ve Malwa valisi Murad ve Deccan valisi Alemgir'di (Evrengzîb).

Taht kavgası başlamıştı... Kardeşler arasında patlak veren iç savaşta Âlemgir Şah, Murad ile ittifak kurarak kardeşi Dârâ'yı başkent Agra'dan sürdü ve bölgeyi ele geçirerek olağanüstü bir komutan olduğunu kanıtladı. Bu sırada babaları mucizevi bir şekilde iyileşti ama artık ok yaydan çıkmıştı. Âlemgir Şah, ordusu ile Chambal Nehri'ni geçerek dönüşü olmayan bir yola girmişti ve geri adım atmaya da hiç niyetli değildi. Herkesi şaşkına çeviren bir zalimlikle babası Şah Cihan'ı, Agra'daki Kızıl Kale'de bir odaya hapsetti. Bu oda, Şah Cihan'ın ölen biricik eşi için mezar olarak inşa ettirdiği Tac Mahal'e bakıyordu. Âlemgir Şah'ın babasına yaptıkları pek çok kişi için, Müslüman bir lidere hiç yakışmayan, son derece gayrimeşru bir gasp eylemiydi. Buna karşın Âlemgir Şah, sadece doğuştan gelen hakkını aldığını düşünüyordu.

Başkenti alan Âlemgir Şah, hemen ardından Murad'ı esir aldı ve diğer kardeşi Şuja'yı ise imparatorluk sınırlarının dışına, Burma'ya kadar kovaladı. Burası daha sonraları Şuja'nın yerel bir lider tarafından katledildiği yer olacaktı. Pes etmeyen Dârâ, ordusunu yeniden topladı ancak müttefiklerinden birinin ihanetine uğrayarak Âlemgir Şah'a teslim edildi. Tahtta hak iddia edebilecek hiç kimseyi sağ bırakmak istemeyen Âlemgir Şah, tutsak olan iki kardeşini de idam ettirdi. Dârâ'yı putperestlikle ve dinden çıkmakla suçlarken, Murad'a biçtiği sebep ise cinayetti. Kız kardeşleri, Dârâ'nın canını bağışlaması için araya girmek istediğinde onlara, "Dârâ bir kâfirdir" diyerek karşılık vermiş ve kardeşinin kanlar içindeki kellesini, tüyler ürperten zaferinin sembolü olarak babasına göndermişti. On binlerce insan kana bulanmış savaş meydanlarında can vermiş olsa da imparatorluk artık onundu.

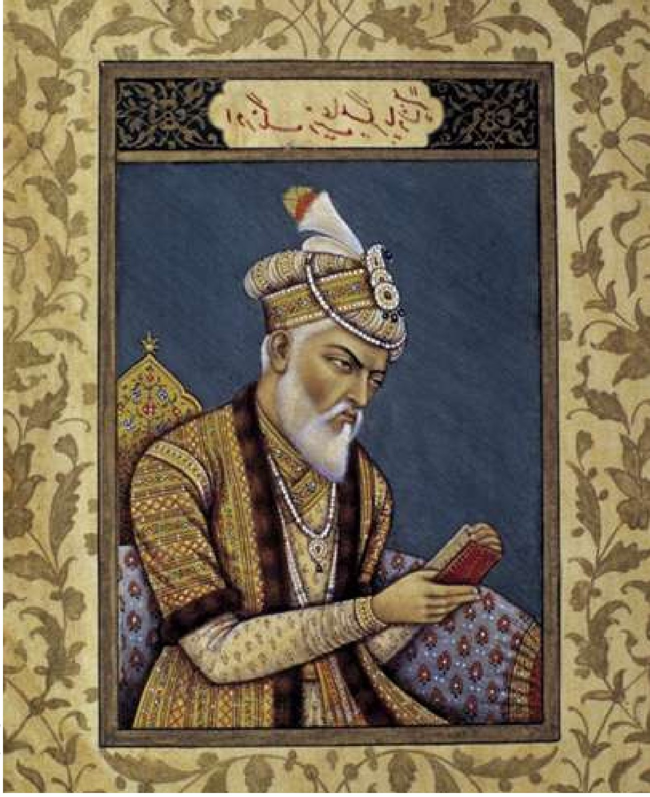
Sergilediği başarıya rağmen Âlemgir Şah, kendi babasını devirdiği için Asyalı birçok Müslüman lider tarafından İslam hukukunu ve değerlerini ihlal etmekle suçlandı. Hatta generallerinden biri saraya girip kılıcını yere fırlatacak kadar ileri gitti ama o, bilindik sakinliğinden gelen karizmasıyla generalin aklını çelmeyi ve ▶

ALTTA Soldan sağa Şuja, Âlemgir ve Murad kardeşlerin gençliğini gösteren bu resim, 1637 yılına ait

Image source: wiki/Victoria and Albert Museum

FARSÇA BİR DEYİME GÖRE, BİR İMPARATORUN OĞLUYSANIZ SİZİ BEKLEYEN ŞEY "YA TAHT YA DA MEZARDIR"

© Getty Images

ÜSTTE 6. Babür İmparatoru Âlemgir Şah, saltanatını dört temel üzerine kurdu: adalet, güç, dindarlık ve hükümdarlık

onu geri kazanmayı başardı. Kendine bir söz vermişti; saltanatı boyunca Allah'a, O'nun kurallarına, İslam'a ve atalarına karşı hürmet imparatorluğunun dört temel direğinden biri olacaktı. Diğer üçü ise adalet, güç ve hükümdarlıktı. Gücünü bariz bir şekilde göstermiş olsa da özellikle Allah'a ve atalarına karşı hürmet konusunda kaybettiği saygınlığını geri kazanması gerekecekti.

Âlemgir Şah, tahtı ele geçirdikten bir yıl sonra tüm büyük şehirlerde, din adamlarından oluşan ve genel ahlakı denetleyen heyetler kurdu. Acımasız eylemlerinin ardından, Allah'a duyduğu hürmeti ve İslam'a olan bağlılığını herkese göstermek için şeriatı tüm imparatorluğuna yaymak istiyordu. İçki içmek ve kumar oynamak gibi İslam'a aykırı davranışlar katı şekilde yasaklandı. Ayrıca, Hicaz'daki kutsal yerlerin bakımı ve onarımı için Mekke Şerifi'ne büyük bir servet bağışlandı.

Bununla yetinmeyen Âlemgir Şah hayatının yedi yılını Kur'an-ı Kerim'i ezberlemeye adadı ve tüm saray adabını değiştirdi. Babür sarayı uzun zamandır zenginliği ve ihtişamıyla biliniyordu fakat Âlemgir Şah gösterişle ilgilenmiyordu. Mücevherlerle bezeli kıyafetlerini sadeleştirdi, hatta boş zamanlarında diktiği takkeleri satarak bunların maliyetini bile karşıladı. Babür Hanedanlığı'nın ünlü hükümdarları Ekber Şah ve Şah Cihan gibi, itibarını devasa mimari eserlerle arttırmaya çalışmak istemiyordu. Onun yerine, Hanefî mezhebinin görüşlerini bir araya getiren ve Hindistan dışında daha çok el-Fetâva'l-Hindiyye adıyla bilinen Arapça fetva kitabının yazılmasına öncülük etti.

İmparatorlukta seçkinlerin çoğu alkol, esrar ve afyona düşkünken, Âlemgir Şah bu tarz keyif veren maddelerden uzak durdu. Değerli Özbek tazılarına kırmızı kadifeden giysi giydirmesine rağmen avlanmayı zaman kaybı olarak görüyordu. Ayrıca, tüm müzisyenleri de sarayından kovdu. Bir keresinde, bir hadım yanlışlıkla imparatora çarpıp, onu düşürmüştü. Genç adam korku içinde titreyerek hemen dizlerinin üstüne çöktü. İmparator sakince, "İşte bu nedenle, kendin gibi yaratılmış olan bir varlıktan korkuyorsun...

KENDİ BABASINI AGRA'DAKİ KIRMIZI KALE'DE, TAC MAHAL'E BAKAN BİR ODAYA KAPATTI

Babürler'le tanışın

Timur ve Cengiz Han'ın soyundan gelen Babürler, dünyanın en zengin ve en güçlü imparatorluklarından birini yarattı

1494'te 12 yaşındaki Babür, Türkistan'da Timurluların yönettiği son bölgelerden olan Fergana'da babasının ardından tahta çıktı. Yaşlı akrabaları tarafından tahttan indirildiğinde ise güneye kaçtı ve 1504'te Kabil'i ele geçirdi. 1526'da Panipat Muharebesi'nde Delhi Sultanı'nın kendisininkinden çok daha büyük olan ordusunu yenerek Hint yarımadasını işgal etti. Ardından, Delhi ve Agra'yı fethetti.

Soyu baba tarafından Timur'a, anne tarafından Cengiz Han'a dayanan Babür'ün torunları daha sonra Babürler olarak adlandırılacaktı. Oğlu Hümayun daha az yetenekli bir hükümdarken, henüz 13 yaşında tahta çıkan torunu Ekber Şah, yarım asır süren önemli bir refah dönemini başlattı.

Ekber Şah'ın ağır silahlarla donanmış ordusu Narmada Nehri'nin güneyindeki Deccan Platosu'na doğru ilerledi ve Bengal, Gucarat ve Rajput krallıklarını fethederek imparatorluğun sınırlarını önemli ölçüde genişletti. İmparator, son derece kalabalık ve farklı kültürlerden oluşmuş bir nüfusu, laik bir siyaset anlayışıyla yönetti. Ayrımcı vergileri kaldırdı ve Hinduları aristokrasiye dâhil etti. Ayrıca Ekber Şah, egemenliğini tanıyan yerel hanedanlara resmi görevler vererek onları imparatorluğuna dâhil etti.

Uyguladığı makul vergi politikaları sayesinde vergi mükelleflerinin tabanını genişletti ve böylece imparatorluğunu inanılmaz derecede zenginleştirdi. Sanatı ve kültürü destekleyerek Hint-Pers sanat geleneğini yarattı. Halefi Cihangir zamanında istikrarlı biçimde büyüyen imparatorluk; Tac Mahal gibi muhteşem mimari eserlerle Babürlerin zenginliğini, itibarını ve gücünü gösteren Şah Cihan döneminde altın çağını yaşadı.

İmparatorluk sınırlarını zirve noktasına ulaştıran Âlemgir Şah öldükten sonra, İngiliz Doğu Hindistan Şirketi yavaş yavaş yarımadanın kontrolünü ele geçirdi ve Babürleri bir kuklaya çevirdi. II. Bahadır Şah 1857'de İngilizlere karşı ayaklansa da başarısız oldu ve ihanet suçuyla sürgün edildi. Bu olayın ardından büyük hanedanlık çöküşten kurtulamadı.

© Alamy

Ayağa kalk ve korkma" dedi. Böyle alçakgönüllü konuşmasına rağmen, babasını bir kez olsun ziyaret etmediği gibi, 1666 yılında öldüğünde cenazesine bile katılmadı.

Âlemgir Şah tarafından İslami kuralların bu derecede hâkim kılınması, çoğunluğu gayrimüslim olan 100 milyonluk halkın üzerinde sarsıcı bir etki yarattı. Babürlerin hüküm sürdüğü topraklar; farklı kültür, din, dil ve sosyal sınıflardan oluşan bir mozaik gibiydi. Gerçi imparatorluğun resmi bir parası ve resmi dili vardı, ayrıca tek bir çatı altından yönetiliyordu, fakat halkta müşterek bir vatandaşlık fikri yoktu. Sadece imparatorluğun seçkinleri, yani Persleşmiş Müslüman aristokratlar ve Hint kast sisteminin en tepesindeki Brahmanlar ortak bir kültürü paylaşıyordu. Aynı bölgede yaşayıp, aynı dili konuşan veya aynı dine inananların arasında bile ortak bir kimlik duygusu olmayabiliyordu.

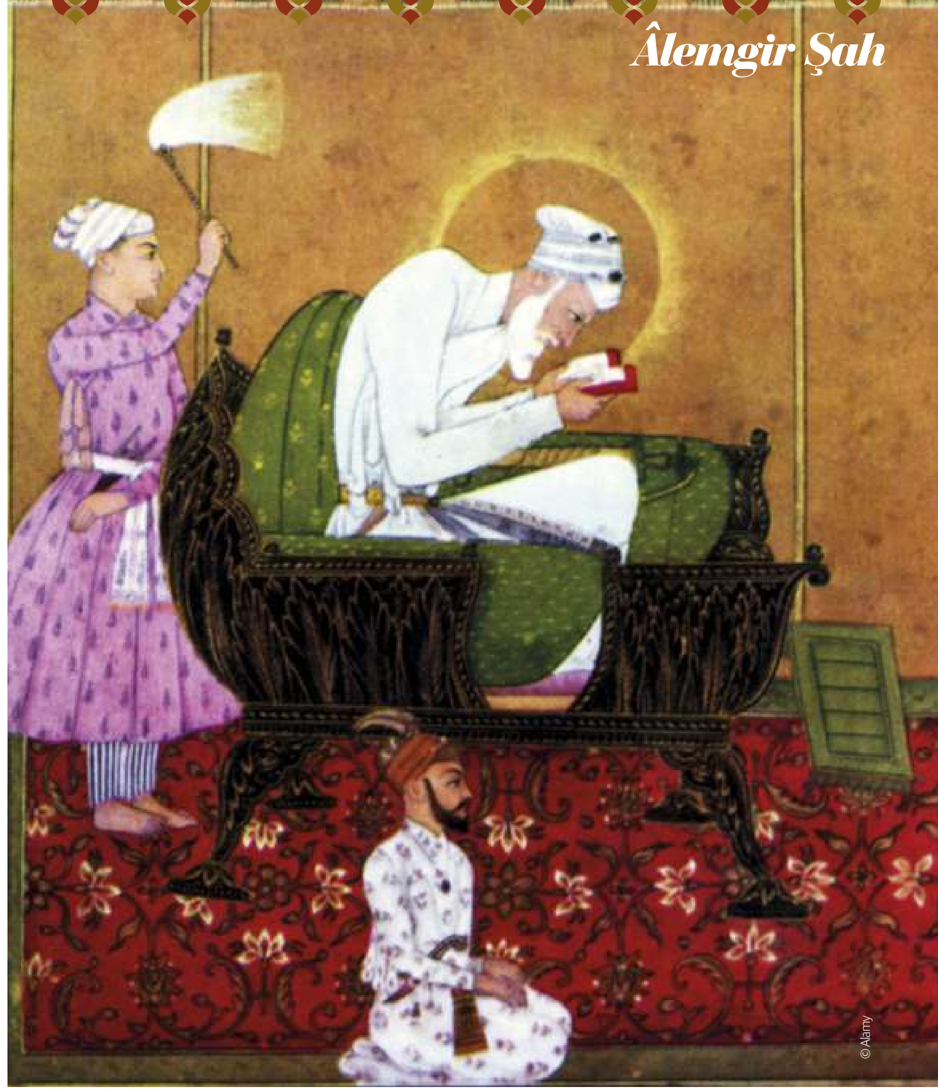
Selefleri, böylesine bir kültür mozaiği içerisinde halkı laik bir yönetim altında toplamak isterken, Âlemgir Şah, İslam hukukunu tüm imparatorluğa yaymakta kararlıydı. Güttüğü politikanın halk arasında rahatsızlık yaratan ilk sonucu, Hindu tüccarların malları için ödediği %2,5 verginin iki katına çıkarılmasıydı. 1668'de Âlemgir Şah'ın, gayrimüslimlerden alınan bir vergi olan cizyeyi soyluların ve din adamlarının tüm karşı çıkışlarına rağmen yeniden dayatması ise huzursuzluğu daha da arttırdı. Bu uygulama, 115 yıl öncesinde Ekber Şah tarafından kaldırılmıştı. Bundan bir yıl sonra, uzun süredir uygulanan bir gelenek olan Jharokha Darşan'a son verildi. Bu antik Hindu geleneği, imparatorun, her sabah duasını bitirdikten sonra güneşin doğuşuyla birlikte sarayın doğu duvarındaki süslü, cumbalı bir pencereden halkı selamlamasıydı. Âlemgir Şah bunu bir tür putlaştırma olarak gördü ve yapmak istemedi.

Kendi dini görüşlerini dayatmaya devam eden Âlemgir Şah, büyük kutlamaların ve festivallerin anlamsız ve daha da önemlisi kamu düzeni için tehlikeli olduğunu öne sürdü. Yalnızca Divali, Holi ve Muharrem kutlamalarını değil, Ramazan ve Kurban Bayramı'nı da kaldırmak istedi. Öte yandan, Sufi topluluğuyla bağlarını koparmasa da kendince sakıncalı bulduğu bazı yazarları (örneğin İslam âlimi Ahmed Sirhindi) yasakladı.

Pencap bölgesinde Sih lider Guru Tegh Bahadır, imparatorun laik geleneği yok etmesiyle ilgili muhalif konuşmalar yapmaya başlayınca Âlemgir Şah rahatsız oldu. Derhal Tegh Bahadır tutuklandı ve İslam'a geçmeyi reddedince hemen idam edildi. Sıradan insanlara karşı inanılmaz sabırlı olabilen imparator, bir kez daha acımasız yüzünü göstermişti. Öte yandan, Sihlerin ona taş atması ya da şairlerin iğnelemesi gibi tacizlere alışkındı ve tepkisi çok şiddetli olmuyordu. Hatta bunu yapmamaları için şairlere rüşvet vermeye çalıştığı kulaktan kulağa yayılmıştı. Bir keresinde, Cuma namazı için Jama Camii'ne (Delhi Cuma Camii) giderken bir Sufi ona dışkı fırlattı. Büyük bir ceza alması beklenirken, şaşırtıcı bir şekilde adam serbest bırakıldı.

Âlemgir Şah, uyguladığı baskıcı politikaları fırsat bilip halkı kendi etrafında toplamaya çalışan Shivaji karşısında ise hiç hoşgörülü bir tavır takınmamıştı. Batı Deccan'da yaşayan köylü ve çiftçilerden oluşan savaşçı Hindu toplumu Marathaların lideri Shivaji'nin amacı, Deccan Platosu'nda bağımsız bir Hindu krallığı kurmaktı. Henüz Âlemgir Şah ve kardeşleri arasındaki mücadele sürerken bu kargaşa dönemini güçlü bir müttefik ağı oluşturmak için kullanmış, hızlı atlarla donatılan bir köylü ordusu kurmuştu. Böylece, Hint yarımadasının %4'ünü kapsayan 130.000 kilometrekarelik bir alanı işgal etmeyi başarmıştı. Âlemgir Şah'ın gelirinin beşte birini sağlayan bu bölgenin etrafı dağlar ve tepelerle çevrelenmişti ve doğal olarak son derece korunaklı bir yerdi.

Âlemgir Şah, kardeşlerini alt ettikten ▶

SAĞDA Ekber Şah'ın laik politikalarına zıt uygulamalar getiren Âlemgir Şah birçoklarını öfkelendirirken, bazıları ise onun Kuran'ı Kerim'i ezberleme, mütevazı bir şekilde yaşama ve el işçiliği ile kendi masraflarını karşılama konusundaki kararlılığını övdü

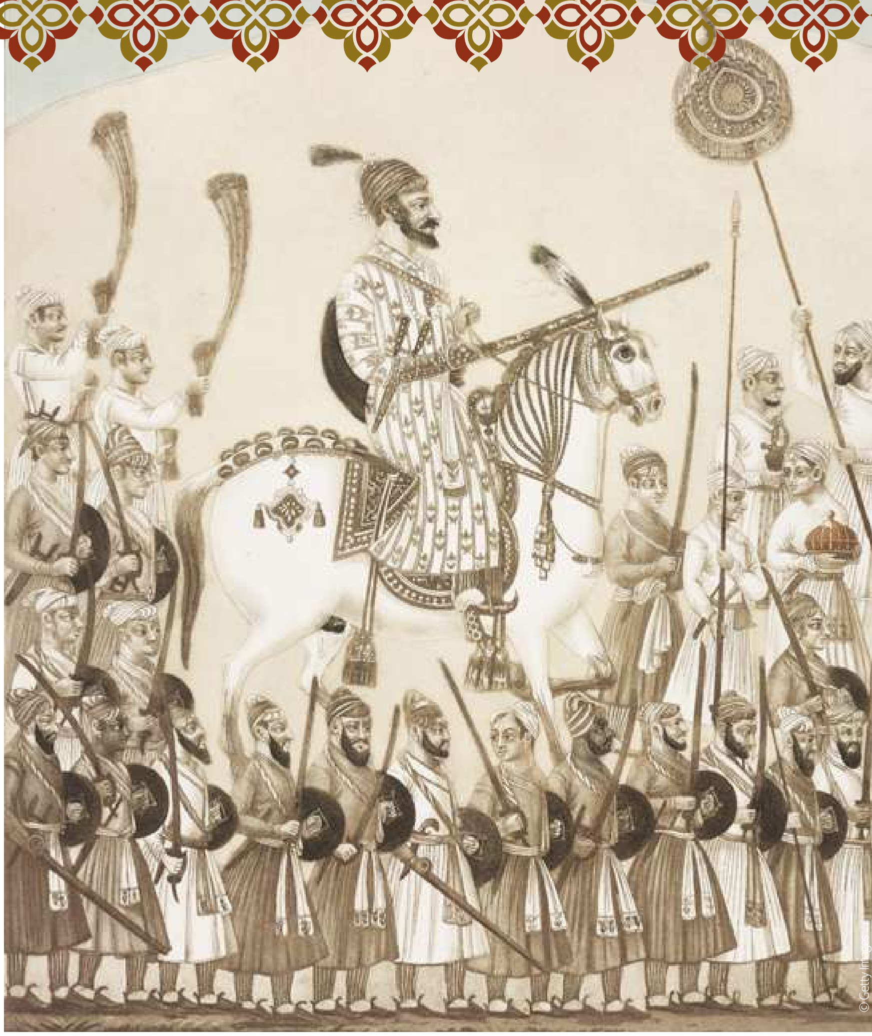
© Alamy

ÜSTTE Babür İmparatorluğu'nda çiçek resimleri ve bahçeciliğe ilgi son derece popülerdi

Kaynak: wiki/The San Diego Museum of Art

ACIMASIZ EYLEMLERİNİN ARDINDAN, ALLAH'A DUYDUĞU HÜRMETİ VE İSLAM'A OLAN BAĞLILIĞINI HERKESE GÖSTERMEK İÇİN ŞERİATI TÜM İMPARATORLUĞUNA YAYMAK İSTİYORDU

© Getty Images

SOLDA Âlemgir Şah'ın en büyük düşmanı, Babürleri üç kez aşağılayan, ölümüne kadar yenilgi tatmamış olan ve Babür yenilmezliği efsanesini yerle bir eden Maratha hükümdarı Shivaji'ydi

© Alamy

SAĞDA İmparator Şah Cihan hastalandığında, dört oğlu hemen birbiriyle savaşa tutuştu. Bu savaşın galibi acımasız Âlemgir Şah'dı

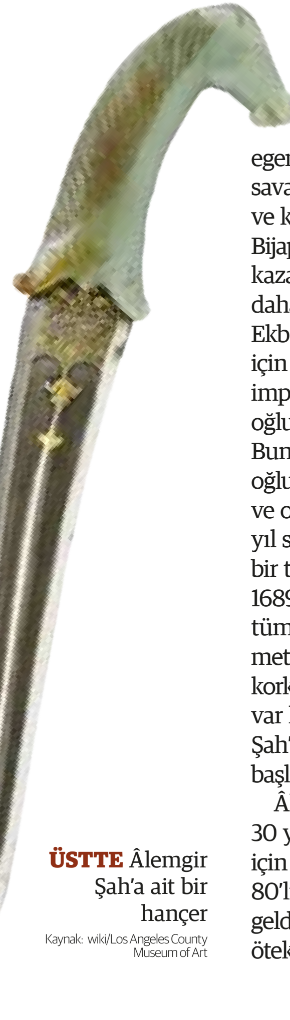
hemen sonra Deccan valisini bölgeye gönderdi. Niyeti, Shivaji sorununu daha da büyümeden ortadan kaldırmaktı. Ancak, yaklaşık üç yıllık mücadelenin ardından Babürler ciddi kayıplar verdi. Vali, bir oğlunu ve çok sayıda askerini kaybetmişti. Ardından 1664'te Shivaji, imparatorluğun son derece önemli ve zengin bir limanı olan Surat'ı yağmalayarak 10 milyon rupi çaldı ve Babür İmparatorluğu'na büyük bir darbe daha indirdi. Limanı koruyan 20.000 asker, Shivaji'nin 10.000 kişilik birliğini görür görmez kaçmıştı. Surat'ın yağmalanması, maddi kayıplardan çok daha büyük bir anlam taşıyordu. Burası, Kızıldeniz'e açılan kapı ve Hacca giden Müslümanların yola çıktığı ana limandı. Shivaji, hacıları taşıyan gemilere yaptığı baskınlarla işi saldırganlıktan daha farklı bir noktaya, hakaret boyutuna taşımış oldu.

Âlemgir Şah 1665'te en kıdemli generalini, büyük bir ordu ve tam diplomatik yetkiyle Shivaji'nin üzerine gönderdi. Sonunda yenilen Shivaji, ele geçirdiği kalelerin çoğunu ve toplam kale gelirlerinin yüzde 80'ini Âlemgir Şah'a verdiği bir barış antlaşmasını kabul etmek zorunda kaldı. Babürler bu zafere çok sevinmişti ama durum Âlemgir Şah için çok da parlak değildi aslında... Shivaji'nin, tıpkı Ekber Şah'ın Rajput'lara yaptığı gibi resmi olarak imparatorluğuna katılmasını istiyordu. Böylece onu kontrol edebilecekti. Ancak ne var ki bu niyetinin önünde iki engel vardı: Ne aşırı gururlu "dağ faresi" Shivaji bunu kabul ederdi ne de saraydaki müşkülpesent soylular bu barbarı isterdi.

Sonunda imparatorun çevresindekiler, Hacca açılan kapıyı yağmalayan Shivaji'yi hapsetmesi için onu ikna etti. Fakat korkulan oldu ve ele avuca sığmayan Maratha hükümdarı sadece birkaç ay sonra kaçarak Âlemgir Şah'ın itibarını üçüncü kez alaşağı etmiş oldu. Böylece, Babürlerin yenilmezlik imajı da büyük bir darbe almıştı. Âlemgir Şah'ın güneye büyük bir ordu göndermekten başka seçeneği yoktu.

Sonraki on yılda Shivaji, Babürleri, Fransız gezgin François Bernier'in tabiriyle, "sonu gelmeyen hamlelere" mecbur bıraktı. Art arta gönderilen generaller sürekli başarısız oldu. İran Safevi Şahı bile bu başarısızlığından ötürü Âlemgir Şah'a öfkelenmişti; "Kendine Padişah diyorsun ama Shivaji gibi bir kırsal kodamana bile boyun eğdiremiyorsun. Sana işini öğretmek için bir orduyla Hindistan'a gidiyorum" diyerek onu azarlamıştı. Kurnaz Shivaji'nin 1680'deki ani ölümü üzerine saray sert bir ölüm ilanı yayınladı: "Kâfir, cehenneme gitti" yazıyordu ilanda... Âlemgir Şah uzun zaman sonra ilk kez rahat bir nefes almıştı ancak bu huzurlu dönem de pek uzun sürmedi. Babürlerin yenilmez olmadığını gören Jodhpur ve Mewar bölgelerindeki Rajputlar ayaklanarak bağımsızlıklarını ilan etti.

ÂLEMGİR ŞAH, TÜYLER ÜRPERTEN ZAFERİNİN SEMBOLÜ OLARAK KARDEŞİNİN KANLAR İÇİNDEKİ KELLESİNİ BABASINA GÖNDERDİ

ÜSTTE Âlemgir Şah'a ait bir hançer

Kaynak: wiki/Los Angeles County Museum of Art

Ertesi yıl, hükümdarlığının 23. yılında ve 63 yaşında olan imparator, hiç bitmeyen bir fetih sürecine başladı. Sonraki 26 yılını, neredeyse tüm Hint yarımadasını Babür egemenliği altına alana kadar sürekli savaşarak, yeni topraklar ele geçirerek ve kaleleri kuşatarak geçirdi. Başlarda, Bijapur ve Golkonda bölgelerinde kazandığı zaferler, onun savaş gücünü daha da arttırdı. Sefer sırasında, oğlu Ekber'i büyük bir orduya komuta etmesi için gönderdi fakat Ekber, kendini imparator ilan etmeyi ve Shivaji'nin oğlu Sambhaji ile müttefik olmayı seçti. Bunun üzerine Âlemgir Şah, kendi oğluna yönelik saldırıyı bizzat yönetti ve onu İran'da sürgüne gönderdi. Onca yıl savaştığı halde Shivaji'den öfkesini bir türlü alamadığı için olsa gerek, 1689'da oğlu Sambhaji'yi ele geçirince tüm hırsını ondan çıkardı. Vücudunu metal pençelerle paramparça ederek onu korkunç işkencelere maruz bıraktı. Ne var ki geçen zamanla birlikte, Âlemgir Şah'ın zaferlerinin hızı yavaşlamaya başlayacaktı...

Âlemgir Şah, hayatının neredeyse son 30 yılını, orta ve güney Hindistan'ı almak için savaşarak askeri çadırlarda geçirdi. 80'li yaşlarında yürüyemeyecek hale geldiğinde bile bir muharebe alanından ötekine ipek ve altın saçaklarla kaplı,

Âlemgir Şah'ın tartışmalı politikaları

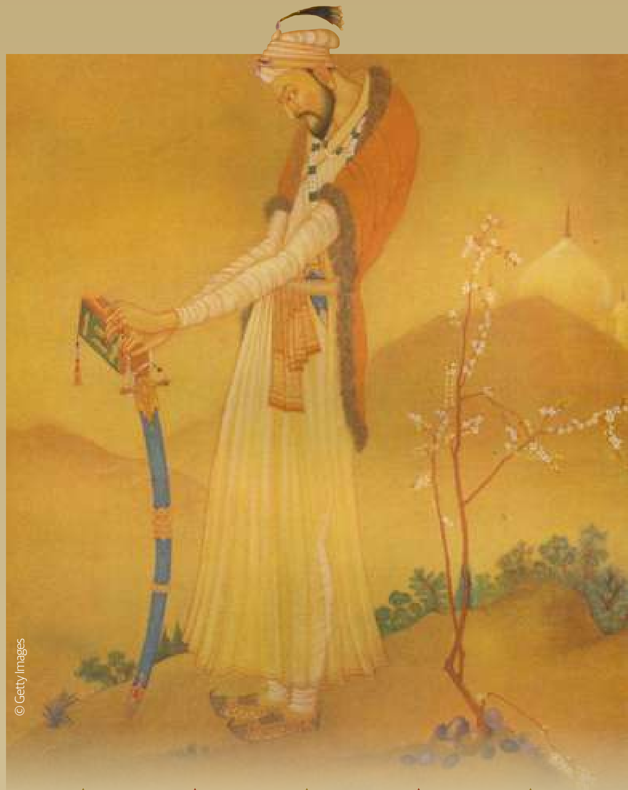
İmparator'un katı dini uygulamaları halk arasında rahatsızlık yaratmıştı. Öte yandan, daima yasalar çerçevesinde hareket edildi

Âlemgir Şah pek çok kişi tarafından bağnaz ve Hindu karşıtı bir tapınak düşmanı olarak şeytanlaştırıldı. Kısa bir süre önce, Hindistan'ın Rajasthan eyaletinde Hindu milliyetçi partisi BJP'nin bir üyesi, ders kitaplarından Âlemgir Şah'ı "yücelten" kısımların çıkarılması için Ulusal Eğitim Araştırmaları Konseyi'ne başvurdu. Bunun üzerine bir aktivist de Konsey'e başvurarak, Âlemgir Şah'ın, yıkılan tapınakları yeniden inşa edebilmesi için halka genellikle hibe verdiğini iddia etti.

Şu bir gerçek ki Âlemgir Şah'ı hedef alan bu tip görüşler, genellikle onun siyasetini doğru bir şekilde değerlendirmekten ziyade, modern Hindu milliyetçileri arasında Müslüman karşıtı duyguları körüklemeyi hedefliyor. Onlarca tapınağı yıkmış olduğu doğru, fakat bunu gelişigüzel yaptığına dair hiçbir kanıt yok. Örneğin, Mathura'daki Keshav Rai Tapınağı'nın yıkılması, İmparator'un güttüğü politikanın bir sonucu değil, halkın çıkardığı ve bastırılan Cat İsyanı'nın cezasıydı. Öte yandan, binlerce Hindu tapınağının büyük bir çoğunluğu ayakta kaldı.

Âlemgir Şah, Hindulara verilmiş olan toprakları iade etmelerini emretse de bu konunun üstünde çok durmadı, hatta Hindu tapınaklarının inşası için derneklere toprak vermeye devam etti ve Bengal gibi bazı bölgelerde hibeleri arttırdı. Ayrıca, Hindu ve Jain tapınaklarını koruyan bazı düzenlemeler getirdi. Memurların gayrimüslimlere zulmetmesini kesin olarak yasakladı. Saltanatı boyunca Hindu soyluların nüfusunda yarı yarıya bir artış oldu.

İmparator, gerektiğinde Bijapur ve Golkonda gibi Müslüman krallıklara da savaş açmaktan hiç çekinmedi. Bu amansız kuşatmalar kıtlığa yol açtığında Bijapuri'nin din adamları Müslüman kardeşleriyle savaşarak günah işlediğini iddia edip, ona yalvarmıştı; ancak Âlemgir Şah, zaferi göğüsleyene dek savaşmayı bırakmadı.

göz kamaştıran bir tahtırevan üzerinde taşındı. Tahtırevanın her iki ucundan güçlü kuvvetli adamlar tutuyor, hemen önlerinden giden bir grup uşak ise toz kalkmaması için yere su serpiyordu. Bu durumda dahi imparatorun aklında tek bir şey vardı: yeni zaferler kazanmak...

Fetihlerini tamamladığında imparatorluk yaklaşık 4,5 milyon kilometrekarelik bir alana yayılmıştı. Ne var ki 50.000 deve ve 30.000 savaş filine sahip 500.000 kişilik bir orduyu muhafaza etmek hiç de kolay ve ucuz değildi. Maratha gerillaları, ordu her hareket ettiğinde, arkada kalanlara saldırarak yağmalıyordu. Köylüler, onlarca yıldır ödedikleri ağır vergilere Âlemgir Şah'ın fetihlerinin mali yükü de eklenince tahammül edemez hale geldi. Ülkenin her yerinde isyanlar patlak vermeye başladı. Bir noktadan sonra hızla artan bu şiddetli isyanlar bastırılamaz olmuştu. Âlemgir Şah, Deccan Savaşı ile meşgul olduğundan, devasa imparatorluğunun uzak noktalarında çıkan her isyanı takip edemiyordu. Ekber Şah'ın 1556 yılında kurmaya başladığı ve imparatorluğun temelini oluşturan siyasi ittifaklar ağı çözülmeye başlamıştı.

Âlemgir Şah, 1707 yılında Maharashtra'nın merkezinde ordusuyla kamp yaparken ateşi yükseldi ve 49 yıllık iktidarının ardından, 3 Mart günü Cuma namazını kılarken hayata gözlerini yumdu. İmparatorluğuna, mevcut topraklarının dörtte birine tekabül eden dört yeni eyalet eklemesine rağmen, ülkenin geleceğiyle ilgili hep kaygı duymuş ve bu kaygısını, "Benden sonra, kargaşa kaçınılmaz" sözüyle ifade etmişti. Oğulları, onun ölümünün ardından taht için birbiriyle savaşmaya başladı. Bu savaştan galip çıkan Bahadır Şah, büyük ve hantal imparatorluğu yönetmeyi beceremedi. Sonraki yüz yıl içinde imparatorluk yavaş yavaş dağılmaya başladı ve en nihayetinde İngiliz Doğu Hindistan Şirketi'nin kontrolü altına girdi. Belki de Âlemgir Şah, imparatorluğun sosyal dokusunu fazlasıyla değiştirmiş ve sınırlarını kısa sürede çok fazla genişletmişti.

ÜSTTE
Âlemgir Şah'ın hükümdarlığının ikinci yarısı hiç bitmeyen fetihlerle doluydu. Müslüman dostlarıyla bile savaştı

80'LERİNDE YÜRÜYEMEZ HALDEYKEN BİLE, İPEK VE ALTIN PÜSKÜLLERLE BEZENMİŞ MUHTEŞEM BİR TAHTIREVANIN ÜZERİNDE MUHAREBEDEN MUHAREBEYE TAŞINDI

Fetihlerle kendini tüketen Âlemgir Şah, 80'li yaşlarına kadar savaşmaya devam etti

KIYAM
13 GÜN

Yazan: Owen Williams

METE
KALA

Küba, Soğuk Savaş'ın en sıcak günlerinde, Sovyetler Birliği ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki ölümcül rekabetin sahneye konulduğu ülke oldu

Ekim 1962'de dünya yok olmanın eşiğindeydi. Soğuk Savaş'ın zirveye tırmandığı o günlerde, Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği kendilerini bir anda, devrimci Küba Cumhuriyeti'ndeki üslerde konuşlanan kısa ve orta menzilli Sovyet balistik füzeleri yüzünden büyük bir gerilimin içinde buldu. Korkunç geçen 13 gün boyunca, dünyayı yok edebilecek silahlara sahip olan iki süper güç nükleer savaşın eşiğine geldi. Ruslar, tarihin bu karanlık dönemini "Karayip Krizi" olarak adlandırdılar, Kübalılar ise "Ekim Krizi". Ancak ABD ve dünyanın geri kalanı için "Küba Füze Krizi" kelimeleri; kıl payıyla önüne geçilmiş, neredeyse insanın tasavvur bile edemeyeceği o sıra dışı korkuyu hatırlatan kelimelerdir.

Kriz başladığında ABD ve Sovyetler Birliği, "Soğuk Savaş" olarak adlandırılan ve İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin ardından yaklaşık 20 yıldır süren bir kamplaşma içindeydiler. Bu kamplaşmanın kökleri Birinci Dünya Savaşı'na kadar uzanıyordu. Her ne kadar bu süper güçler; Çin, Yunanistan ve Kore'deki bölgesel çatışmalara müdahale etmiş olsalar bile, Soğuk Savaş, alışılagelmiş sıcak çatışmalar ve askeri güç gösterisinden öte, casusluk sahnesinde yaşanan bir savaş türüydü.

Sovyetler Birliği Komünist Partisi tarafından yönetilen Sovyetler Birliği, 1945'ten sonra, Doğu Bloku olarak

KARŞI KARŞIYA

KENNEDY

JFK, 1960 yılında Demokrat Parti'den başkan oldu. Okullarda ve kamu kurumlarında ırkçı uygulamaları sona erdirmeyi ve göçmenlikle ilgili yasaları değiştirmeyi hedefledi. İşsizlik yardımlarını arttırdı ve yoksulluk, açlık ve hastalıklarla mücadelede dünya ülkelerini birlikte mücadele etmeye çağırdı. Tarihe geçen şu sözleriyle Amerikalıları ülkelerine sahip çıkmaya davet etti: "Ülkenize, sizin için neler yapabileceğini sormayın, kendinize ülkeniz için neler yapabileceğinizi sorun."

Soğuk Savaş'ın zirve noktasında göreve gelen Kennedy, şiddetli bir anti-komünistti. Başkanlığı süresince komünizmin üçüncü dünya ülkelerinde yayılmasını önlemeye çalıştı. Uzay yarışında geri düşen ABD'nin Sovyetler Birliği'ni geçmesi amacıyla Ay'a insan götürmeyi öngören Apollo projesine öncelik verdi. Küba Krizi'nde Sovyetler'e geri adım attırmasının yanı sıra, Vietnam'da yürütülen anti-komünist mücadelenin liderliğini de üstlendi. Küba Füze Krizi'nden sonra, dünyada nükleer denemelerin sınırlandırılması amacıyla SSCB ve Birleşik Krallık'la müzakereler yürüttü.

1941'den 1945'e kadar ABD Deniz Kuvvetleri'nde hizmet verdi. Pearl Harbour saldırısı sırasında Deniz Kuvvetleri Karargâhı'nda çalışıyordu. Daha sonra, teğmen rütbesiyle torpido hücumbotlarına komutanlık yaparak Panama ve Pasifik'te görev aldı. Sahip olduğu madalyalar arasında, yaralanan veya hayatını kaybeden askerlere verilen Mor Kalp Madalyası ile İkinci Dünya Savaşı Zafer Madalyası da vardı. Sırtında oluşan ve sürekli yinelenen sakatlık nedeniyle askerlik hizmetini yarıda bırakmak zorunda kaldı.

Kennedy ile en yakın çalışan danışmanları; Başkan Yardımcısı Lyndon B. Johnson, Dışişleri Bakanı Dean Rusk, Senato'daki çoğunluk lideri Mike Mansfield, Savunma Bakanı Robert S. McNamara ve Adalet bakanı olan kardeşi Robert F. Kennedy idi. Küba Füze Krizi esnasında Kennedy'nin EXCOMM özel danışma komitesini, yukarıdaki bu isimlerin yanı sıra, ABD'nin Moskova Büyükelçisi Llewellyn Thompson ile CIA ve Savunma Bakanlığı'ndan bazı yetkililer oluşturuyordu.

SİYASET

DIŞ POLİTİKA

ASKERİ DENEYİM

DANIŞMANLAR

KRUŞÇEV

Kruşçev, 1958'den 1964'e kadar Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin Genel Sekreteri olarak görev yaptı. Angarya uygulamalarına son verip, Gulag toplama kamplarını kapatarak, Komünist Partisi'ni Stalinist çizgiden uzaklaştırdı. Sovyetler'in, kendi başlattıkları uzay yarışında ABD'nin önüne geçmesini sağlayan Sovyet Uzay Programı'nın ilk destekçilerinden biriydi. Sanat ve sanatçılara daha fazla özgürlük tanımak ve Sovyet vatandaşlarının yurtdışına seyahat etmesine izin vermek gibi özgürlükçü politikalar uyguladı.

Sovyet lider, 1960 yılında kendisini SSCB'nin Birleşmiş Milletler heyetinin başına atadı. Burada çifte standartla suçlandı, zira bir yandan anti-emperyalist bir tavır sergilerken, diğer yandan Doğu Avrupa, Güneydoğu Asya ve Üçüncü Dünya Ülkeleri'nde komünizmi egemen kılmaya çalışıyordu. Sovyetler'in ilk insanlı uzay uçuşunu gerçekleştirmesi, dünyanın SSCB'nin nükleer silah programının göründüğünden daha ileri olduğu sonucuna varmasına yol açtı. Kruşçev, herkesin böyle düşünmesinden ötürü oldukça memnundu.

Ekim Devrimi sonrasındaki İç Savaş'ta (1917-1922) ve İkinci Dünya Savaşı sırasında Kızıl Ordu'da siyasi komiser olarak görev aldı. Rütbesi, içinde bulunduğu askeri birliğin komutanıyla eşdeğerdi, ancak siyasi açıdan gerek duyarsa komutanın emirlerine karşı çıkma yetkisine sahipti. Bu askeri görevi sırasında Kruşçev'in temel vazifesi, askeri birliğiyle Moskova arasında siyasi aracılık yapmaktı. 1942'de Stalingrad Muharebesi'nde gösterdiği başarıyla hayatı boyunca gurur duydu.

Ne kadar olağandışı gözükse de Kruşçev, iktidara geldikten sonra ülkeyi ne şekilde yöneteceğine ve hangi politik adımları atacağına danışmanlar olmaksızın, tek başına karar vermeyi tercih etti. Bu şekilde davranarak, danışmanlardan ülke yararı doğrultusunda gelebilecek tavsiyelerin önünü kesmiş olabilir belki ama aynı zamanda, Küba Krizi sırasında içgüdülerini dinleyerek karşılıklı müzakerelerin ve barışın önünü açtı. Böylece, küresel bir felaketi önlemiş oldu.

1962'de Küba Krizi sırasında, Barış İçin Kadınlar adlı grubun aktivistleri ABD'de gösteri yapıyor

Domuzlar Körfezi Çıkarması sırasında ABD kuvvetlerine karşı koyan Kübalı askerler

DOMUZLAR KÖRFEZİ ÇIKARMASI

Krize neden olan başarısız işgal girişimi

NELER YOL AÇTI?

- **Diktatör Fulgencio Batista'nın Fidel Castro liderliğindeki gerillalar tarafından devrilmesinin ardından Küba'nın sol bir politika izlemeye başlaması ABD'yi telaşlandırdı.**
- **ABD, Batista destekçilerinin yargılanması ve infaz edilmesinden ötürü endişe duydu.**
- **Castro ABD karşıtı politikalar izledi.**

NEREDE YANLIŞ YAPILDI?

Kasım 1961'de hazırlanan bir CIA raporu, işgal girişiminin neden başarısız olduğunun kısa bir özeti gibi. Raporu kaleme alan Genel Müfettiş Lyman B. Kirkpatrick'e göre, her şeyden önce işgalin başarılı olması durumunda yürütülecek, önceden belirlenmiş herhangi bir politika ya da acil durum planı yoktu. Operasyonu yönetenlerin çok azı İspanyolca biliyordu ve son derece yetersizlerdi. Ayrıca, Küba'daki ABD istihbaratı da yanlış analiz edilmişti. Operasyonda, ABD'de yaşayan ve savaşçı olarak eğitilmiş olan sürgündeki Kübalılar kullanılmıştı. Bu savaşçılar başarısız olduğu gibi Küba'da yaşayan rejim muhaliflerini de organize edememişlerdi. Öte yandan, operasyon oldukça büyük ve kapsamlıydı. Gizli ve sınırlı gerilla eylemlerini inkâr etmek mümkündü, ama söz konusu eylem tam teşekküllü bir askeri harekât olduğundan, bunu inkâr etmek imkânsızdı.

OLAY ÇİZELGESİ

Operasyondan önceki gün 16 Nisan 1961
ABD, Küba'yı şaşırtmak ve gerçek niyetini saklamak amacıyla adanın diğer bölgelerinde dikkat dağıtıcı faaliyetler yürütmeye başladı. Bunlar arasında, Baracoa ve Guantanamo civarında 16 Nisan'da gerçekleştirilen "sahte çıkarma girişimleri" de vardı. Küba devrimci askeri güçleri bu sahte çıkarmalarda ABD'nin beklediğinden çok daha fazla direniş gösterdi.

Birinci gün 17 Nisan
1400 Amerikan savaşçısını taşıyan dört nakliye gemisi ve küçük teknelerden oluşan bir filo Domuzlar Körfezi'ne girdi. Küba, bu filoyu savaş uçaklarıyla bombaladı. Bu arada, Amerikalı paraşütçüler Küba topraklarına indi. Ancak, bir bataklığa iniş yapan paraşüt birlikleri silah ve teçhizatlarının tamamını kaybetti. Küba'daki Castro karşıtı direnişin lideri Osvaldo Ramirez, Castro destekçileri tarafından yakalandı ve idam edildi.

İkinci gün 18 Nisan
Tankları devreye sokan Küba birlikleri ve milisler, ABD'li işgalcileri ve rejim karşıtı direnişçileri çatışma bölgelerinde geri çekilmeye zorladı. B-26 bombardıman uçaklarındaki CIA pilotları, Küba hedeflerine napalm bombaları attı. Bu saldırılar, asker ve polislerin yanı sıra sivil kayıplara da yol açtı.

Üçüncü gün 19 Nisan
Küba kuvvetleri CIA'in hava saldırılarına karşı başarılı bir savunma yaparak dört Amerikan havacısını öldürdü. Bunun sonucunda, karadaki Castro karşıtı güçler hava desteğinden yoksun kaldı. Ayrıca, cephaneleri de azalmaya başlamıştı. Sonunda işgalciler, Küba güçlerinin saldırısı karşısında geri çekilerek bölgeyi tahliye ettiler. Böylece, ABD'nin işgal girişimi fiilen sona ermiş oldu.

İşgalin ardından 20 Nisan ve sonrası
ABD destroyerleri, Küba kıyılarında hayatta kalanları ararken istihbarat uçuşları da devam etti. Ülke içindeki muhalefete misilleme olarak Küba'da yüzlerce rejim karşıtı idam edildi. Castro'nun özgüveni, elinde tuttuğu savaş esirleri sayesinde yükselmişti. Savaş esirlerini traktörlerle takas etmek için ABD'ye bir anlaşma teklif etti, ancak daha sonra traktör yerine ABD'den yiyecek ve ilaç alarak savaş esirlerini serbest bıraktı.

adlandırılan ülkeler üzerindeki hâkimiyetini sağlamlaştırdığında, karşısında Washington liderliğindeki "Hür Dünya" ideolojisini ve ABD'nin Sovyet Bloku'nu çevreleyen uluslararası girişimi NATO'yu buldu. Küba'da zirveye çıkan gerilim öncesindeki yıllarda dünya, iki süper güç arasındaki kontrol ve nüfuz mücadelesine sahne oldu. Bu mücadele; Latin Amerika, bağımsızlıklarını kazanmaya başlayan Afrika ülkeleri, Ortadoğu ve Güneydoğu Asya'da yoğunlaşıyordu.

Küba Füze Krizi'nin gerçek nedeni Küba'da yaşanan rejim değişikliğiydi. 1959'da Fidel Castro liderliğindeki Küba Devrim Ordusu'nun diktatör Fulgencio Batista'yı devirmesinin ardından, Castro önce başbakanlığa, ardından da başkanlık görevine getirildi. Devrik lider Batista ve diğer Latin Amerika diktatörlerini destekleyen ABD yönetimi, devrim sonrasında Küba'yla diplomatik ilişki kurmak istediğinde Castro'nun sert eleştirileriyle karşılaştı. ABD'nin buna yanıtı, Castro'ya başarısız bir suikast girişiminde bulunmak oldu. Bunun üzerine Castro, ABD'den Guantanamo Körfezi'ndeki askeri üssü boşaltmasını talep etti. ABD, bu talebi reddederek Küba'daki askeri varlığını sürdürmeye devam etti. Bugün bile Guantanamo, ABD'nin resmen tanımadığı bir ülkedeki tek askeri üssüdür.

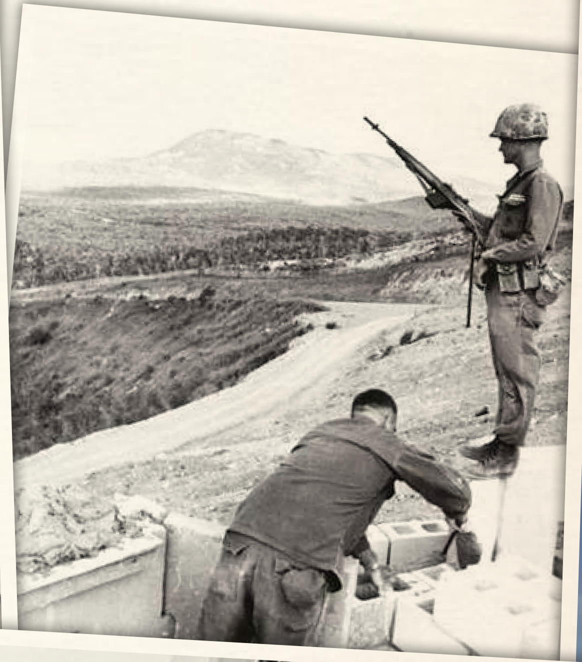
Castro, 1959 baharında Birleşmiş Milletler'de konuşma yapmak üzere New York'a gittiğinde, görüşmek için ABD Başkanı Dwight D. Eisenhower'dan bir randevu talep etti. Ancak, Eisonhower'ın kendisini mevkidaşı olarak görmek istememesi nedeniyle ABD Başkan Yardımcısı Richard Nixon ile görüşebildi. Fakat bu görüşme pek de verimli geçmedi. Castro, Birleşmiş Milletler'de yaptığı konuşmada, Küba'nın, ABD ve SSCB arasındaki kırılgan ilişkide tarafsız kalacağını söyleyince, ABD ile Küba arasındaki ipler biraz daha gerildi. Devrimden sonra Küba'nın uyguladığı, servet paylaşımına dayanan politikalar bu ülkede mülk sahibi olan ABD'lileri mutsuz etmişti. ABD vatandaşlarının sahip olduğu mülkler yetersiz bulunan tazminatlar karşılığında hızlıca ellerinden çıktı. Bunun üzerine ABD'nin istihbarat örgütü CIA, Castro'ya başarısız bir suikast girişiminde daha bulundu. ABD hava kuvvetleri ise, Küba'nın en önemli gelir kalemi olan şeker ihracatını baltalamak amacıyla 1959 Ekim'inde Küba'daki şeker tesislerini bombalamaya başladı. Hava saldırıları, petrol rafinerilerini ve başkent Havana'daki sivil hedefleri de kapsayacak şekilde genişletildi. Ne var ki ABD'nin resmi açıklamalarında bu saldırılar inkâr edildi.

> "ABD, Castro'ya karşı suikast girişimleri gerçekleştirmesine rağmen bunları resmi olarak inkâr etti"

Castro, ABD'ye karşı kendini daha güvende hissetmek ümidiyle Şubat 1960'ta Sovyet Başbakan Yardımcısı Anastas Mikoyan ile bir ticaret antlaşması imzaladı. Bu antlaşma, ABD Başkanı Eisenhower'ın sabrının iyiden iyiye taşmasına yol açtı. Eisenhower, Sovyetler

ABD'nin Birleşmiş Milletler Büyükelçisi Adlai Stevenson, Küba'daki Sovyet füzelerinin fotoğraflarını BM Güvenlik Konseyi'ne gösteriyor

Stratejik Hava Komutanlığı personeli keşif fotoğraflarını inceliyor

Ekim 1962'de bir Sovyet nakliye gemisinin üzerinde uçan, ABD Hava Kuvvetleri'ne ait bir Neptün savaş uçağı

TARİHTEKİ EN UZUN 13 GÜN

Gün gün Küba Füze Krizi sırasında gerçekleşen olaylar

16 Ekim
Başkan Kennedy ve ekibine, Küba'da inşa edilmekte olan Sovyet nükleer füze rampalarının keşif fotoğrafları hakkında bilgi verildi. Kennedy, ABD kamuoyuna bu konuda bilgi vermezken, danışmanlarıyla Küba'ya yönelik ABD harekâtının havadan müdahaleyle mi yoksa deniz ablukasıyla mı gerçekleşeceğini tartıştı.

17 Ekim
Kennedy, halkı alarma geçirmek yerine günlük rutin programını sürdürdü. Libya'nın veliaht prensi Hassan ile öğle yemeği yedi ve Demokrat Parti'nin adaylarının seçim kampanyasına katılmak üzere Connecticut'a gitti.

18 Ekim
Sovyet Dışişleri Bakanı Andrey Gromiko ısrarla, Sovyetler'in Küba'ya yaptığı yardımın tamamen savunma amaçlı olduğunu ve ABD için hiçbir tehdit oluşturmadığını söyledi. Kennedy ise Gromiko'yu, Küba topraklarında Sovyet nükleer silahlarının saptanması durumunda ciddi sonuçlar ortaya çıkabileceği konusunda uyardı.

19 Ekim
Kennedy, füze krizinden önce planlanmış olan takvime uydu. Kongre kampanyası için Ohio ve Illinois'e gitti. Seyahatleri sırasında, Küba'da uygulanacak en iyi eylem planı hakkında danışmanlarıyla tartışmayı sürdürdü.

20 Ekim
Kennedy Washington'a döndü ve danışmanlarıyla yaptığı beş saatlik yoğun bir toplantıdan sonra Küba'nın abluka (diplomatik tabirle karantina) altına alınması yolundaki seçeneği benimsedi. Bu amaçla bir yandan askeri operasyon ve deniz harekâtı planlanırken, Kennedy, kamuoyunu konudan haberdar etmek için yapacağı konuşma üzerinde çalışmaya başladı.

21 Ekim
Her iki tarafta da hummalı toplantılar ve telefon trafiğinin yaşandığı bir gündü. ABD Taktik Hava Komutanı Walter Sweeney, Kennedy'yi, Küba'ya hava saldırısı düzenlenmesi durumunda adadaki tüm Sovyet füzelerini imha etmenin mümkün olmayabileceği konusunda bilgilendirdi.

ABD'nin, Türkiye ve İtalya'da nükleer başlığa sahip Jüpiter füzeleri vardı

Birliği lideri Nikita Kruşçev'in Küba'yı açıkça desteklemesiyle sonuçlanacak olan bir emir vererek, CIA'den Küba'daki yönetimi devirmek amacıyla harekete geçmesini istedi. CIA, ABD başkanının bu emri üzerine Castro'ya karşı, birinde mafyanın da yer aldığı üç başarısız suikast girişiminde daha bulundu. 1961 Nisanı'nda ise ABD, Küba'ya ticari ve ekonomik yaptırımlar uygulamaya başladı ve tarihe "Domuzlar Körfezi Çıkarması" adıyla geçen bir işgal girişiminde bulundu. Yeni göreve gelen ABD Başkanı John F. Kennedy, ABD'nin gerçekleştirdiği bu eylemleri inkâr etmeye devam etse de Amerikan basını gelişmeleri yakından takip ediyordu. Artık inkâr politikasının sonuna gelinmişti.

Washington'ın bu girişimleri üzerine Kruşçev, tüm dünyaya, ABD'nin herhangi bir saldırısı karşısında, Sovyetler'in Küba'nın yanında yer alacağını açıkladı. ABD, 200 Amerikan askerinin öldüğü ve binden fazla insanın esir düştüğü işgal girişimini durdurmak zorunda kaldı. Fiyaskoyla sonuçlanan Domuzlar Körfezi Çıkarması, dünya kamuoyu önünde Kennedy ve ABD yönetiminin küçük düşmesine yol açtı.

> "Adanın ablukaya alınması yasal sorunlara yol açacağından, uygulama bir 'karantina' olarak adlandırıldı"

Kruşçev liderliğindeki Sovyetler, Kennedy'nin düştüğü bu zayıf durumu fırsata çevirmek için harekete geçti. 1962 Ağustos'unda, Küba ile ilgili yeni raporlar Washington yönetimine ulaştı. Raporlara göre, Küba'da şüpheli mühimmat taşıyan Sovyet kamyonları saptanmıştı. Moskova, SSCB topraklarına yakın noktalarda konuşlandırılmış nükleer başlıklı ABD füzelerine, ABD'nin tam burnunun ucunda, yani Karayipler'de karşılık vermişti. Sovyetler, Küba'ya, başkent Washington dâhil ABD'nin doğu kıyılarını da menzili içine alan ve nükleer savaş başlıkları taşıyan SS-4 füzeleri yerleştirmişti. Her ne kadar Kruşçev, Küba'yı düşman tehdidine karşı savunmak amacıyla konuşlandırılmış bu füzelerin nükleer başlığa sahip olmayan karadan-havaya füzeler olduğunu ileri sürse de Sovyetler'in asıl amacı, hem ABD'ye, hem de başta İngiltere olmak üzere Avrupa'daki tüm ABD müttefiklerine karşı kuvvetli bir manevra sahası kazanmaktı.

Başkan Kennedy'nin ilk karşı hamlesi, Ulusal Güvenlik Konseyi Yürütme Komitesi (EXCOMM) adı verilen bir kurum oluşturmak oldu. Komite, ABD yönetimine altı seçenek sundu. Bunlardan ilki hiçbir müdahalede bulunmamaktı ve bu mümkün olmadığı için hiç tartışılmadı. İkinci seçenek, diplomasiyi devreye sokmaktı, fakat bunun da işe yaramayacağına karar verildi. Castro'yu tehdit etmek ise o güne dek hep istenenin tam tersi bir etki yaratmıştı. Küba ile savaşmak veya Küba'yı işgal etmek de çok büyük riskler içeriyordu. Bu durumda en akılcı karar, Küba'yı ablukaya almaktı. Ancak ablukaya almak, yürürlükteki uluslararası hukuka göre bir savaş nedeni sayıldığından, diplomatik dil olarak, "Küba'yı karantina altına almak" ifadesinin kullanılmasına karar verildi.

22 Ekim 1962 akşamı saat 19.00'da Başkan Kennedy, ABD televizyon kanalları ve radyolarda, Küba'ya yönelik "karantinanın" acil bir şekilde uygulamaya sokulduğunu, Küba karasularına girecek Sovyet gemilerinin bombalanacağını ve Küba'ya yapılan saldırı amaçlı askeri teçhizat sevkiyatının durdurulduğunu söyledi. ABD'nin Küba'daki Guantanamo Üssü'ne hava ve deniz kuvvetleriyle birlikte 5 bin Amerikan askeri gönderildi. Castro'nun buna tepkisi dost güçleri harekete geçirmek oldu. Sovyetler Birliği lideri Kruşçev, açık bir biçimde karantinanın düşmanca bir hareket olduğunu ilan ederek, ABD'nin Küba üzerinde uyguladığı ablukayı kaldırmaması durumunda savaşın çıkmasının an meselesi olduğunu açıkladı.

Ertesi gün ABD uçakları, Sovyetler'in, Küba'da konuşlandırdığı füzeler için yaptığı fırlatma rampalarının inşaatına devam ettiğini saptadı. Bunun üzerine, Küba sahillerini kuşatma altına alan ABD gemileri denetimlerini sıklaştırdı ve herhangi bir geminin Küba'ya yaklaşmasına bile izin vermedi. Kennedy, Kruşçev'e yazdığı mektupta, Sovyet füzelerinin Küba'dan sökülmemesi durumunda açık bir savaşa hazır olunması gerektiğini bildirdi. Kruşçev'in buna yanıtı ise bir uzlaşma önermek oldu: SSCB'nin nükleer füzelerini Küba'dan geri çekmesi karşılığında, ABD, adayı bir daha işgal etmeye teşebbüs etmeyeceğine ve işgale kalkışan herhangi bir ülkeyi de desteklemeyeceğine dair yasal güvence verecekti.

Kennedy, Kruşçev'in teklifini müzakerelere başlamak için yeterli bulmuştu. Ancak,

22 Ekim
Kennedy, Birleşik Krallık Başbakanı Harold Macmillan'ı kriz hakkında bilgilendirdi ve Kruşçev'e bir mektup yazdı. Mektubunda, "sen dâhil aklı başında olan kimse, kazananı olmayacak bir savaş için dünyayı bile bile felakete sürüklemez" diye yazdı. Ayrıca, TV'den halka seslendi.

23 Ekim
ABD Deniz Kuvvetleri'ne bağlı savaş gemileri Küba'yı karantina altına aldı; Sovyet denizaltıları ise pusuya yattı. Kennedy, Kruşçev'den, Küba'ya yaklaşan Sovyet gemilerini geri çekmesini istedi. Adalet Bakanı Robert Kennedy ise Sovyetler'in Washington Büyükelçisi ile görüştü.

24 Ekim
ABD'nin Sovyetler'e gözdağı verdiğini düşünen Kruşçev, Kennedy'nin mektuplarına olumsuz yanıt verdi. Sovyetlerin lideri, "sözleriniz akla yatkın değil" diye yazdı, "taleplerinize boyun eğmezsek bizi güç kullanmakla tehdit ediyorsunuz."

25 Ekim
Kennedy, Kruşçev'e Küba'dan çekilme çağrısında bulundu ve Sovyet füzelerinin Küba'da kalması durumunda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U. Thant'ın "sakinleşme" önerisini reddedeceklerini açıkladı. BM'de ABD ve SSCB heyetleri arasında hararetli tartışmalar yaşandı.

26 Ekim
Castro, Kruşçev'e, baş edemeyecekleri bir güçle karşı karşıya kalsalar bile geri adım atmamalarını isteyen bir mektup yazdı. Ancak, krize diplomatik bir çözüm bulmak isteyen Kruşçev, Kennedy ile temasa geçti. SSCB'nin Küba'dan nükleer füzelerini çekmesi karşılığında, ABD de Türkiye ve İtalya'daki nükleer füzelerini kaldıracaktı.

27 Ekim
Küba hava sahasında bir Amerikan U-2 casus uçağı Sovyet füzeleri tarafından vuruldu ve pilotu öldü. Bu sırada, nükleer başlıklı bir Rus denizaltısı saldırıya uğradı. Robert Kennedy, Sovyet büyükelçisi ile gizlice görüştü ve antlaşma şartları üzerinde mutabakata varıldı.

28 Ekim
Moskova Radyosu, ABD'nin bir daha asla Küba'yı işgal girişiminde bulunmayacağını ve kitle imha silahlarını Sovyetler Birliği'ne yakın bölgelerden kaldıracağını duyurdu. Sovyetler ise bunun karşılığında Küba'daki füzelerini geri çekecekti. Castro, haberleri radyodan öğrenince çok sinirlendi.

Kennedy'ye güvenmeyen ve ülkesi Küba'nın tehdit altında olduğunu düşünen Castro tatmin olmamıştı. Kruşçev'e yazdığı mektupta, ABD'nin eninde sonunda Küba'yı işgal edeceğini belirtmiş, adanın savunulması için yaşamsal önemde gördüğü nükleer füzelerin Küba'da kalması için Sovyetler'e açık kart vermişti. Küba lideri Castro, Kruşçev'e gönderdiği ve "Kıyamet Mektubu" olarak adlandırılan bu yazışmada, "Emperyalist saldırganlığın son derece tehlikeli olduğuna inanıyorum" demişti. "Eğer, uluslararası hukuku ve ahlakı ihlal ederek Küba'yı işgal etme gibi vahşice bir eylemi gerçekleştirirlerse, çözüm ne kadar sert, sonuç ne kadar korkunç olursa olsun, kendimizi açıkça savunmak ve tehdidi sonsuza dek ortadan kaldırmak için bir an bile tereddüt etmeyiz."

27 Ekim'de, ABD Hava Kuvvetleri'ne ait bir casus uçağı Küba hava sahasında düşürüldü. Uçağı kullanan Pilot Binbaşı Rudolf Anderson'ın hayatını kaybettiği bu saldırı krizi iyice tırmandırdı. Uçağı düşüren füzenin nereden ateşlendiğini saptamak amacıyla ABD keşif uçakları havalanırken, Karayip sularının derinliklerinde başka bir çatışma yaşandı: ABD destroyeri USS Beale, Sovyet denizaltısı B-59'a sualtı bombası yağdırdı. Ancak USS Beale'in mürettebatı, birkaç defa isabet alan B-59'un 15 kilotonluk bir nükleer füze taşıdığının farkında bile değildi. Oksijen depoları boşalan ve ABD gemilerince yüzeye çıkmasına izin verilmeyen B-59 mürettebatı denizaltıdaki nükleer füzeyi ateşlemek istediyse de Kaptan Vasili Aleksandroviç Arhipov, yaptığı konuşmayla yoldaşlarını sakinleştirdi ve teslim olmaları gerektiği yolundaki düşüncesini onlara da kabul ettirdi. Kaptan Arhipov, yaptığı bu konuşmayla belki de dünyayı kurtarmıştı.

Bu gelişmeler yaşanırken, Sovyetler Birliği lideri Kruşçev, ABD Başkanı Kennedy'ye yeni bir mektup yazarak, Türkiye'de konuşlanmış ABD füzelerinin kaldırılması durumunda, Sovyetler'in de Küba'ya yerleştirdiği füzeleri çekeceğini açıkladı. Kruşçev, ABD uçaklarına yapılan saldırılar için kendisinin bir emir vermediğini de bildirdi. Bu saldırılar, Moskova'dan bağımsız hareket eden Sovyet komutanların işiydi. SSCB, kendi güçlerinin üzerindeki hâkimiyetini kaybetmiş gibi görünüyordu ve eğer bu doğruysa, dünya kıyamet gününe daha da yaklaşmıştı.

"Kendisine danışılmayan Castro, Sovyetlerin, füzelerini Küba'dan çekeceği haberini radyodan öğrenince çok sinirlendi"

ABD Başkanı Kennedy, Sovyet liderin şartlarını kabul etti. Sovyetler'in Küba'daki nükleer başlık taşıyan füzeleri kaldırması durumunda, ABD'nin Küba'yı bir daha asla işgal etmeyeceğine dair güvence verdi. Ayrıca, ek bir antlaşma kapsamında, SSCB'yi tehdit eden nükleer füzelerini Türkiye'den ve İtalya'dan kaldırmayı kabul ettiğini de belirtti. Öte yandan ABD, müttefikleri olan Türkiye ve İtalya'yı yarı yolda bıraktığı algısının oluşmaması için ek antlaşmanın gizli kalmasını talep etti. Kruşçev, bu talebi kabul etti. Böylece ABD, Türkiye ve İtalya'ya nükleer füzeleri eski teknoloji olduğu için geri çekeceğini ileterek muhtemel bir krizi önlemiş oldu.

28 Ekim sabahı saat 09.00'da Moskova Radyosu'nda Kruşçev'in bir mesajı yayınlandı. Mesajda, Küba'daki Sovyet silahlarının sökülerek SSCB'ye geri getirileceği belirtiliyordu. Kruşçev'in bu açıklamasını Kennedy'ninki izledi. ABD başkanı, antlaşmada ülkesine düşen görevi yerine getirme sözü veriyor ve Kruşçev'in açıklamasını, "barışa önemli ve yapıcı bir katkı" olarak nitelendiriyordu. İki süper güç arasındaki uzlaşma konusunda Sovyetler Birliği tarafından

NÜKLEER SALDIRILAR

Küba'daki füzelerin menzili ne kadardı?

HEDEF: TORONTO
Kanada'nın en büyük şehri Toronto da Küba'daki füzelerin menzili içerisindeydi, ancak Soğuk Savaş boyunca Kanada, ABD'den farklı bir politika izledi. Kanada başbakanlarının çoğu, ABD'nin aksine barışçıl bir diplomasi gütmüş ve NATO üyesi olmayan ülkelere destek vermekten çekinmemişti.

HEDEF: WASHINGTON DC
ABD'nin başkenti ve siyasetin merkezi olan Washington, hem Beyaz Saray'a hem de Pentagon'a ev sahipliği yapıyor. 2012 yılında Washington'da Küba Füze Krizi ile ilgili bir sergi açıldı.

HEDEF: NEW YORK
Önemli bir finansal ve kültürel merkez olan New York'u savunan füzelerin sayısı bir zamanlar Washington'u savunanlardan daha fazlaydı. Öte yandan, sol politikanın önemli merkezleri arasında yer alan New York'ta nükleer silahlara karşı bir tepki de mevcuttu. Krizin ilk gecesinde Bob Dylan, Greenwich Village'da, You're Going To Miss Me When I'm Gone (Gittiğimde Beni Özleyeceksin) şarkısını söyledi.

HEDEF: FLORİDA
Krizin tırmandığı sıralarda Güney Florida'daki birlikler alarma geçirilmişti. O dönemde askerlik yapan Henry Mack, bu 13 günü "hayatının en yalnız günleri" olarak hatırlıyor ve gördüğü herhangi bir uçağın şüpheli bir şekilde yanıt vermemesi durumunda nükleer füzeyi ateşleme emri aldığını söylüyor. Neyse ki Mack o düğmeye basmak zorunda kalmadı!

KENDİ SÖZLERİYLE

Üç liderin ağzından Küba Krizi

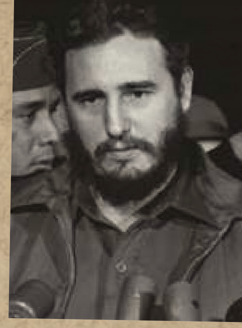
"Tartışmalarımızda ve karşılıklı müzakerelerde beni en çok endişelendiren, hükümetinizin, ABD'nin iradesini ve kararlılığını yeterince anlayamamış olma ihtimali. Daha önce de söylediğim gibi, siz de dâhil olmak üzere aklı başında herhangi bir insan, bu nükleer çağda, kazananı olmayan bir savaş için bile bile dünyayı kıyamete sürüklemez."

Kennedy'den Kruşçev'e, 22 Ekim 1962

"Sayın Başkan, siz bir karantina ilan etmiyorsunuz, aslında bize bir ültimatom veriyor ve taleplerinize boyun eğmezsek güç kullanmakla tehdit ediyorsunuz. Ne söylediğinizi bir düşünün! Beni bunu kabul etmeye ikna etmeniz imkânsız. Söyledikleriniz artık akla mantığa sığmıyor ve alenen gözümüzü korkutmak istiyorsunuz."

Kruşçev'den Kennedy'e, 24 Ekim 1962

"Sovyetler Birliği, emperyalistlerin nükleer saldırı konusunda avantajlı olduğu koşullara asla razı gelmemelidir. Şayet emperyalistler, evrensel ve ahlaki yasaları ihlal eden vahşi bir eylemle Küba'yı işgal ederse, o zaman en doğal hakkımız olan meşru müdafaayla bu tehlikeyi sonsuza kadar ortadan kaldırmanın zamanı gelmiş demektir. Çözüm ne kadar sert ve korkunç olursa olsun, bunun başka bir yolu yoktur."

Castro'dan Kruşçev'e, 26 Ekim 1962

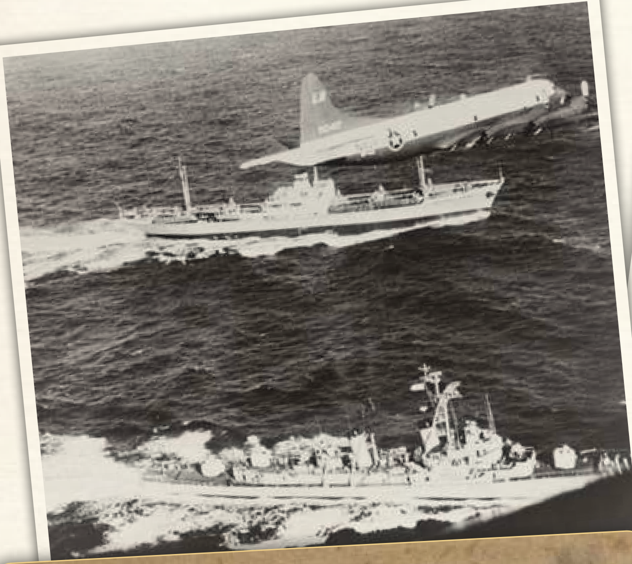

Kennedy, Küba'nın "karantina" altına alınmasını öngören kararı imzalarken

Moskova'daki Kızıl Meydan'da sergilenen bir Sovyet nükleer füzesi

18 Ekim 1962'de ABD Başkanı Kennedy, Sovyet Dışişleri Bakanı Andrey Gromiko ile görüşüyor

ACİL DURUM

Konuşmak iyidir

Popüler kültürde "Kırmızı Hat" olarak tanımlanan Moskova-Washington Acil Durum Hattı, gerçekte bir telefon hattı değildi. Başlangıçta, "Teleprinter" olarak adlandırılan ve telefon hattı üzerinden bağlanılan otomatik bir yazı makinesi söz konusuydu. Bu sistem, faks cihazları gelene kadar yirmi yıl boyunca kullanıldı. 2008'den sonra ise e-posta mesajları ileten güvenli bir bilgisayar devreye girdi. Acil Durum Hattı, Küba Füze Krizi'nden hemen sonra 1963'te kuruldu ve Pentagon'u doğrudan Kremlin'e bağlayarak, herhangi bir çatışma veya yanlış anlamanın ortaya çıkması durumunda iki taraf arasında sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesini amaçlıyordu. Zira kriz sırasında, ABD'nin Kruşçev'in mesajlarını tercüme ve deşifre etmesi tehlikeli anlar doğuracak kadar uzun sürmüştü.

Aslında çok mantıklı bir fikir olsa da o dönemde Kennedy, bu hat yüzünden Cumhuriyetçi Parti tarafından çok eleştirildi. Kennedy, ilk önce "ezeli düşmanlarıyla" iletişim kurarak, ABD'nin, "dostluğu kanıtlanmış" müttefiklerini gücendirmekle suçlanmıştı.

Fotoğraftaki Sovyet füzeleri Ekim 1962'de Küba'ya yerleştirildi

yeterince bilgilendirilmeyen Castro'nun bu antlaşmayı radyodan öğrendiği ve çok sinirlendiği söylenir.

ABD'nin Küba'yı abluka altına aldığı "karantina" hemen sona ermedi. ABD uçakları, Sovyetler'in söz verdiği adımları atıp atmadığını saptamak amacıyla hava keşifleri yapmayı sürdürdü. Bu süreçte, antlaşma maddeleri söz verildiği gibi uygulandı. Sovyetler'in Küba'ya yerleştirdiği nükleer füzeler, sekiz gemiye başarıyla yüklendi. Gemiler, 5-9 Kasım tarihleri arasında Küba karasularını terk etti. Ablukanın resmen sona ermesi ise 20 Kasım'ı buldu. Diğer taraftan ABD, gizli antlaşma uyarınca söz verdiği gibi, Türkiye ve İtalya'daki nükleer füzelerini Nisan ayında geri çekti. Her ne kadar Küba lideri Castro antlaşmadan mutlu olmasa ve buna bağlı olarak Sovyet-Küba ilişkileri kısmen soğumuş olsa da bu kriz aslında onu güçlendirdi. Artık ABD, ne bizzat kendisine, ne de ülkesine, barış antlaşmasının şartlarını çiğnemeden ve Sovyetlerin yapacağı ağır misillemeyi göze almadan saldıramayacaktı.

Krizin ardından, Moskova ile Washington arasında kırmızı telefon hattı kuruldu. İki süper gücün birbiriyle doğrudan iletişime geçebileceği bu hat sayesinde, bir daha böyle bir krizin oluşmasının önlenmesi ya da benzeri bir kriz durumunda liderlerin hızla temas kurması amaçlanıyordu.

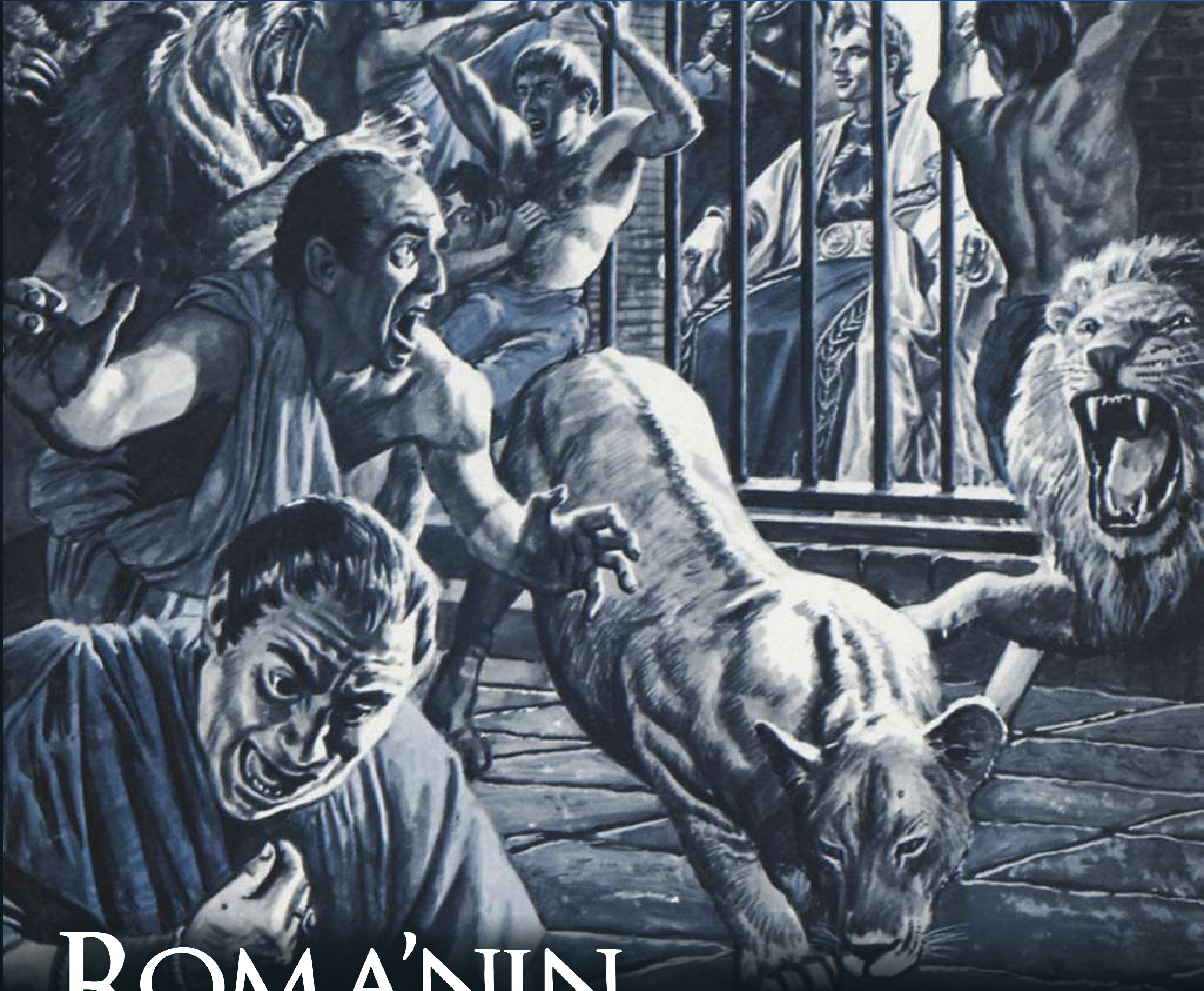
"Kruşçev, başlangıçta öne sürdüğü koşullardan geri adım atmış görünüyordu"

Küba Füze Krizi'nin kurbanları, Pilot Binbaşı Rudolf Anderson ve meydana gelen kazalarda hayatını kaybeden 18 kişi oldu. Binbaşı Anderson'ın, Sovyetler Birliği tarafından ABD'ye teslim edilen naaşı, Güney Carolina'da yapılan bir askeri törenle toprağa verildi.

Castro kendini olabildiğince sağlama almıştı ama ne ABD'nin ne de SSCB'nin krizden zaferle çıktığı söylenebilir. Kruşçev bir süre daha görevine devam etti. Ancak, Sovyetler Birliği Komünist Partisi içinde, krizi beceriksizce idare ettiği ve hem kendisine hem de ülkesine utanç yaşattığı görüşü hâkimdi. Bu nedenle, iki yıl sonra görevden alındı. Politbüro onu, krizin başında Sovyetler'in lehine olan koşullardan geri adım atan ve küçük düşürücü tavizleri kabul eden bir lider olarak görmüştü.

ABD cephesinde ise sonuç bir zafer olarak lanse edilmeye çalışılsa da herkes aynı fikirde değildi. Örneğin, ABD Hava Kuvvetleri komutanı General Curtis Le May, her ne kadar çoğunluk tarafından kabul görmeyen bir düşünce olsa da "Küba Füze Krizi'nin, ABD tarihindeki en büyük yenilgi olduğunu" belirtti. Le May, krizin ilk anlarından itibaren sert bir şekilde Küba'nın işgal edilmesi gerektiğini savunmuş ve Sovyetlerin geri adım atmasından sonra da bu görüşünü sürdürmüştü. Krizden 25 yıl sonra yaptığı açıklamada düşüncesini, "Küba'dan sadece füzeleri değil, komünistleri de çıkarabilirdik" diye ifade etti.

Sonuç olarak, Küba Füze Krizi'nde kazanan hiç kuşkusuz insanlığın kendisi oldu. Bu süreçte, gezegenimizdeki güç dengesinin, birbirini ve beraberinde tüm dünyayı bir anda yok edebilecek güce sahip iki süper devlete bağlı olduğu ortaya çıktı. ABD ile Sovyetler Birliği arasında gerçekleşecek olası bir nükleer savaş, en muhafazakâr tahminlere göre bile yüz milyonlarca insanın ölümüne yol açacaktı. 1961 yılında dünya kıyametin eşiğinden dönmüştü. Ancak, nükleer silahlar hâlâ dünyayı tehdit ediyor. Bir zamanlar iki ülkenin birbirini yok etme çabasının dünyayı kitlesel felakete götüreceği düşüncesi günümüzde inanılmaz gibi görünebilir. Ancak gerçekte böyle bir felakete hâlâ çok yakınız.

Roma'nın En Kötü 10 İsmi

Yazan: Frances White

Çılgın imparatorlardan acımasız askerlere, Roma İmparatorluğu'nun en derin karanlıklarında gizlenen, ahlaksız ve hain karakterlerle tanışın

Yollar, su kemerleri, gazeteler... Bunlar, Roma İmparatorluğu'nun dünyaya kazandırdığı icatlardan sadece birkaçı. İmparatorluk ilk alışveriş merkezine ev sahipliği yapmakla kalmadı, aynı zamanda günümüzdeki sosyal düzenin yaratılmasına da yardımcı oldu. Medeniyetten uzak, eski bir dünyayı yenilik ve ihtişamla tanıştırdı. Ancak bu meşhur antik uygarlığın karanlık ve şeytani bir tarafı da vardı. Yolsuzluk, hile ve kanla dolup taşan bir taraf... Roma; yenilikçilik, ilerleme ve lüks için dünyaya ilham vermiş olabilir, fakat aynı zamanda en ahlaksız ve en yozlaşmış kişiliklerin bazılarını da barındırmış, ülkeyi orada yaşayanlar için dünyanın en tehlikeli yerlerinden biri haline getirmişti. Hizmetlerini satışa sunan dünyanın ilk paralı seri katilinden, hiç unutamayacakları bir şaka yapmak için misafirlerinin yataklarına aslan saklayan genç imparatora kadar, neredeyse herkesin tahta çıkabileceği ve gücü elinde tutanların daima bir gözü açık uyuması gereken bir dünyaya doğmuş olan, en baş belası ve sorunlu karakterlerden on tanesini inceliyoruz.

GAIUS VERRES MÖ 120-43

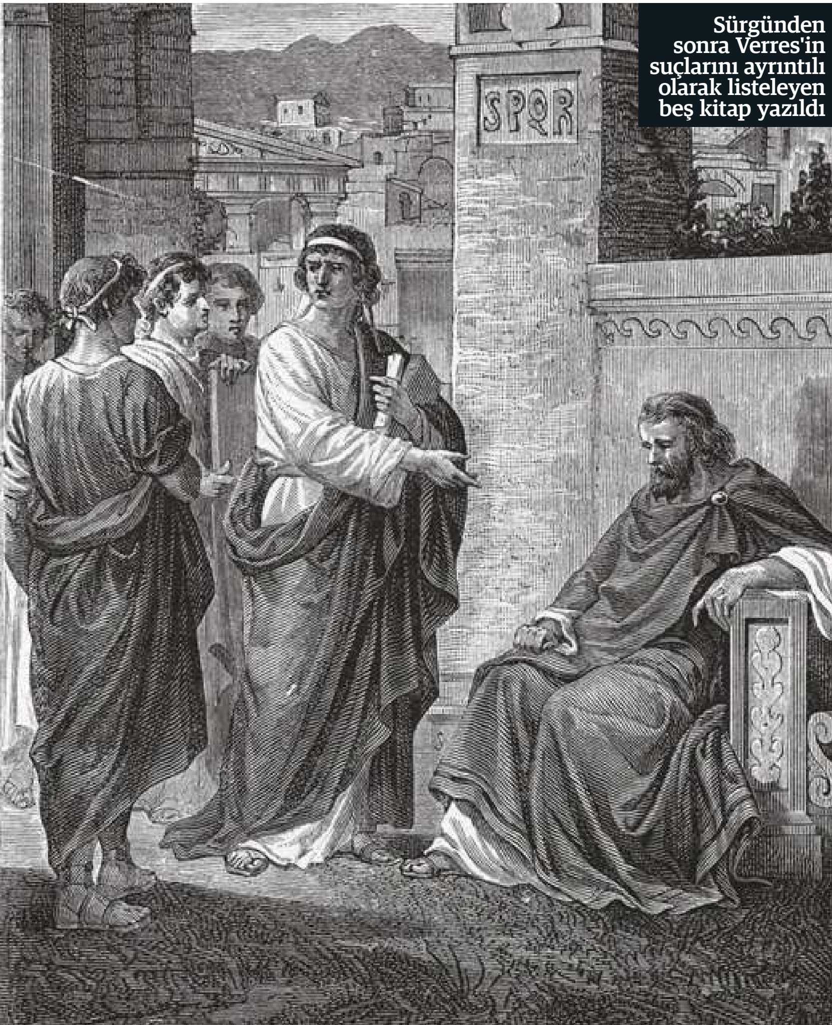
Sicilya'ya diz çöktüren açgözlülük

Meslek: Magistra (Yüksek rütbeli memur)
Marifeti: Tüm halkın hayatını mahvetmek

X Yolsuzluklara bulaşmış bir babanın oğlu olarak dünyaya gelen Verres, Roma Cumhuriyeti'nin ahlaksızlıklarla dolu son yıllarına imzasını atmak üzere büyüyecekti. Kariyerinin ilk basamağı, bir konsülün mali işlerini yürütmekti. İç savaş patlak verdiğinde, pozisyonunu askeri fonları zimmetine geçirmek için kullandı. MÖ 80'de Kilikya Valisi Dolabella'nın kadrosuna katıldı ve onun sanat tutkusunu doyurmak için tapınaklardaki resim ve heykelleri çalıp valinin koleksiyonuna ekledi. Dolabella gaspları için yargılandığında, Verres onu mahkûm ettirmek için aleyhinde delil sunarak kendi suçlarından aklanmayı başardı

MÖ 74'te imparatorluğun zengin ve kârlı bir eyaleti olan Sicilya'ya vali olarak atandı. Daha önceleri barışçıl ve müreffeh bir bölge olarak bilinen Sicilya'ya Verres'in atanması, önlenemez çöküşün de başlangıcı oldu. Verres, varlıklı Sicilyalılar öldükten sonra onların miraslarından pay koparabilmek için yozlaşmış yargıçlarını kullandı. Buyruğuna karşı gelen yargıçların sonu, hızlı bir ölümdü. Her yere kocaman heykellerini diktirdi. Başarılı tarım sistemini ortadan kaldırarak çiftçileri sefalete sürükledi ve kalkınmış bir ticaret toplumunu, zar zor geçinen bir eyalete dönüştürdü. Uşakları, ona sanat eseri toplamak, daha doğrusu beğendiği sanat eserlerine el koymak için bölgeyi karış karış dolaştı, hatta bir sokaktaki Merkür heykelini bile ulu orta çalmaktan çekinmediler.Sicilyalıların şikâyet ve yakarışlarının ardından Roma'ya geri çağırılması, Verres'in şansının fena bir şekilde döndüğü andı. Yargılandığı mahkemede aklanmak için çok çabalamış olsa da sonunda sürgünden kurtulamadı.

AÇGÖZLÜLÜK:
KURNAZLIK:
DELİLİK:
AHLAKSIZLIK:

Sürgünden sonra Verres'in suçlarını ayrıntılı olarak listeleyen beş kitap yazıldı

ANTİK ROMA'NIN PARLAYAN IŞIĞI

Örnek teşkil eden imparator

Roma imparatorları hakkında genellikle kibirli, açgözlü, kana susamış, deli, rakiplerini gözünü kırpmadan öldüren ve halkını zerre kadar düşünmeyen zalimler olduğu söylense de bu her zaman böyle değildi. Roma tarihinde "beş iyi imparatorun saltanatı" olarak bilinen bir dönem vardı. Bu süreçte, beş hükümdarın hepsi tahta verasetle değil, hak ederek geçmişti ve saltanat soyundan gelen emsallerinden çok daha istikrarlı ve başarılıydılar. İmparator Trajan, bu beş büyük imparator arasında en popüler olanıydı.

Geçmişteki gergin ilişkilerin aksine Trajan Senato ile iyi ilişkiler kurdu ve birlikte çalıştı. Sürgündeki birçok Antik Yunan aydınını Roma'ya geri çağırarak halkını memnun etti. Ayrıca Trajan Sütunu ve Alcantara Köprüsü gibi Roma'nın siluetini değiştiren önemli yapıların inşasına ön ayak oldu. Birçok sosyal refah politikası uyguladı ve Senato tarafından "en iyi hükümdar" sıfatıyla onurlandırıldı. Ayrıca, Roma İmparatorluğu'nu en geniş sınırlarına ulaştıran güçlü ve yetenekli bir komutandı. Trajan ve onun adil yönetimi Romalılar tarafından o kadar saygı gördü ki, her yeni imparator şu sözlerle selamlandı: "Augustus'tan daha şanslı ve Trajan'dan daha iyi ol."

LUCIUS CORNELIUS SULLA MÖ 138-78

Korku ve ölüm saçan diktatör

Meslek: Diktatör
Marifeti: Roma'da 9000 kişinin infazı

IX Yoksul bir ailede doğan Sulla, acımasız karakterinden zerre ödün vermeden adım adım ilerleyerek, Roma İmparatorluğu'nun ünlü bir generali ve çok korkulan diktatörü olmayı başardı. Sulla, askerleri arasında sevilen bir generaldi ama aynı zamanda koyduğu yasaklar, onun acımasızlığının ve gaddarlığının bir dışavurumuydu.

Roma'nın kontrolünü ele alır almaz, istikrarlı bir şekilde, düşman olarak algıladığı herkesi topraklarından temizlemeye başladı. Yunan tarihçi Plutarkhos şöyle diyor: "Sulla'nın neden olduğu ucu bucağı olmayan ölümler yüzünden şehir kana doydu." Sulla, resmi olarak yaklaşık 1.500 kişinin idam emrini verdi ama bu acımasız "temizlikte" 9.000'den fazla kişinin hayatını kaybettiği düşünülüyor. Bu süreçte genç Jül Sezar şehirden kıl payı kaçabilmişti. Resmi makamlar tarafından aranan bir kişiyi korumaya kalkan herkes ölüm cezasına çarptırılıyordu ve bu kişinin soyundan gelen hiç kimse siyasi bir göreve gelemiyordu. İdam edilen herkesin mülkü açık arttırmayla satılıyor, böylece Sulla ve destekçileri büyük servet kazanıyordu.

AÇGÖZLÜLÜK:
KURNAZLIK:
DELİLİK:
AHLAKSIZLIK:

Monte Kristo Kontu romanındaki zehir ustası Madame de Villefort'un esin kaynağı muhtemelen Locusta'daydı

GALYALI LOCUSTA BİLİNMİYOR-MÖ 69

Dünyanın ilk seri katili

Meslek: Kiralık katil
Marifeti: İmparator Claudius'u zehirlemek

VIII Galya'nın sessiz kırsalında büyüyen bir kız çocuğu olan Locusta, evinin çevresinde yetişen otlar ve bitkiler hakkında çok şey öğrendi. Roma'ya yerleştikten sonra zamanla kendi iş çevresini oluşturmayı başardı. Rakiplerinden kurtulmak isteyen birçok hırslı kişi, sık sık onun bitki ilmine başvuruyordu. O artık zehir kullanan ünlü bir profesyonel katildi. MS 54'te en nüfuzlu patronu olan İmparatoriçe Agrippa'nın da dikkatini çekti. İmparator Claudius'un karısı Agrippa, küçük oğlu Nero'nun tahta talip olabilmesi için kocasının ölmesini istiyordu. Plan saat gibi işledi. Onu sarhoş ettiler, sonra zehirli mantar yedirdiler. İmparator çok geçmeden mide ağrıları içinde kıvranarak hızlı bir şekilde öldü. Devamında, Nero'nun da bir isteği olacaktı. Bu defa da taht için Nero'ya rakip olan üvey kardeş Britannicus'un zehirlenmesi gerekiyordu. Locusta, bir kez daha hünerini konuşturdu. Zavallı çocuk zehri yediğinde korkunç bir şekilde kasılmaya başladı. Nero büyük bir soğukkanlılıkla, orada bulunan herkese erkek kardeşinin epilepsi nöbeti geçirdiğini söyledi. Zavallı çocuk can çekişirken ziyafete devam edildi ve Britannicus birkaç saat içinde oracıkta öldü. Nero, yardımları karşılığında Locusta'yı servete boğdu; ona büyük bir villa ve lüks hediyeler verdi. İmparatorun desteğini yanına alınca becerileri o kadar meşhur oldu ki bilgisini öğrencilerine bahşettiği bir okul kurdu. Locusta, kendi canına kıyması gerekirse kullanması için Nero'ya özel bir zehir kiti bile hazırlamıştı. Nero, MS 68'de ölüme mahkûm edildiğinde bu zehri yanına almayı unuttu ve kendi hançerini kullanmak zorunda kaldı. Locusta'ya gelince; en güçlü müttefikinin kaybı onun tutuklanıp idam edilmesine neden oldu, fakat öncesinde zincire vurularak şehrin içinde utanç yürüyüşü yapması gerekecekti.

AÇGÖZLÜLÜK:
KURNAZLIK:
DELİLİK:
AHLAKSIZLIK:

MARCUS PERPENNA VENTO BİLİNMİYOR-MÖ 72

Akşam yemeğinde size eşlik edebilecek en kötü arkadaş

Meslek: Politikacı
Marifeti: İhanet ve cinayet

VII Mensubu olduğu muhalif askeri grup Lucius Cornelius Sulla tarafından yenilgiye uğratıldığında Perpenna, küçük bir ordu ve çok sayıda parayla Roma'dan kaçtı. Gözü dönmüş bir iktidar açlığıyla kaçtığı Hispania'da, Quintus Caecillius Metellus Pius'a savaş açtı. Ancak, Perpenna son derece kötü bir liderdi; askerleri kısa süre sonra ona başkaldırdı ve Hispania hükümdarı Sertorius'a teslim olmak istediler. Perpenna, bu isyan karşısında ya ısrar edip ölecek ya da büyük bir aşağılanmayla adamlarının isteğini kabul edecekti. Tabii ki adamlarının isteğine boyun eğmeyi tercih etti. Köşesine çekilmiş yaralarını sarmaya çalışan Perpenna'nın tek yapabildiği, Sertorius'un günden güne güçlenmesini izlemekti. Elinde tek bir kozu vardı, o da Sertorius'un çevresindeki soyluların ve senatörlerin kıskançlığını ve kibrini beslemek. Sonunda, Sertorius'a karşı ayaklanmalar baş gösterdi. Popüler ve belagat sahibi bir hükümdar olan Sertorius bu hoşnutsuzluğun kaynağını bulamadı fakat bir şekilde krizi zaferle atlattı. Amacına ulaşamayan Perpenna yeni bir plan yapmak zorundaydı. Zaferini kutlamak için, Sertorius'u onuruna düzenlenen bir ziyafete davet etti. Aslında bu kutlamanın tek amacı, ünlü generali rencide etmek ve gözden düşürmekti. Ziyafet sırasındaki aşağılanma ve yergiler karşısında rahatsız olan Sertorius arkasını dönerek bunları görmezden gelmeye çalıştı. Bu sırada Perpenna yandaşlarına Sertorius'u öldürmeleri için işaret verdi. Sertorius, kendini savunma şansı bile bulamadan oracıkta katledildi. Perpenna, yaptıkları karşılığında korkunç bir bedel ödeyecekti. Dönemin güçlü politik lideri ve ünlü kumandanı Pompey, olan bitenlere çok öfkelenmişti. Perpenna, hayatı için ona umutsuzca yalvarmak zorunda kaldı ve kendisine Sertorius'un tüm gizli belgelerini vermeyi önerdi. Pompey, Perpenna'nın teklifini kabul etmiş gibi göründü fakat belgeleri alır almaz yaktı ve bu haini idam ettirdi.

AÇGÖZLÜLÜK:
KURNAZLIK:
DELİLİK:
AHLAKSIZLIK:

YOZLAŞMIŞ EĞLENCE

Bir Romalının boş zamanlarında yaptığı ahlaksız şeyler

Ziyafetlerde temizlik

Antik Roma'nın yozlaşmış büyük ziyafetlerinde olan bitenler pek de sır sayılmaz. Az bilinen detaylardan biri ise, o zamanlar düzenlenen şaşalı ziyafetlerde kusmanın âdetten olduğu... Zengin Romalılar, yemek şölenleri sırasında kusardı ve bunu hasta olduklarından değil, midelerinde tekrar yemeğe yer açmak için yaparlardı. Bu gelenek, yemeklerin leziz olduğunu göstermenin bir yolu haline gelmişti. Ziyafet sırasında oluşan pisliği temizlemek için köleler hazırolda beklerdi.

Köle istismarı

Antik Roma'da köle ticareti ekonominin temelini oluştururdu ve köleler ticari mallardan bile değersiz kabul edilir, kötü muamele görürdü. Roma kanunlarına göre köleler eşya olarak kabul edildiğinden, onlarla seks yapmak sadakatsizlik sayılmazdı. Bir şahsiyeti olmadığı düşünülen Romalı köleler, müzayedelerde ve hatta dükkânlarda satışa sunulurdu. Kölenin kusurlu bulunması durumunda, satın alan kişinin altı ay içinde para iadesi alma hakkı vardı.

Müstehcen duvar yazıları

Antik Roma günümüzün sanat anlayışına her zaman ilham vermiştir. Ancak farklı bir sanat türü olan duvar yazıları da Roma halkı arasında popülerdi. O dönemde kullanılan üslubun da günümüzdeki gibi biraz kaba saba ve müstehcen olduğunu görüyoruz. Uzmanlar, Pompeii'nin duvarlarını süsleyen çok sayıdaki grafiti karşısında hayrete düşmüştü. Yazılanlar arasında, "Phileros hadımdır", "Celadus kızları inletiyor" ve "Patron bir fare kıçı kadar değersiz!" gibi hakaret, böbürlenme ve küfürler yer alıyordu.

Sejanus, imparatorun özel koruma birliği olan güçlü Praetorian Muhafızları'nın lideri oldu ve birliğin etki alanını geliştirdi

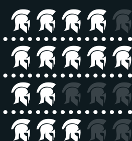
"Sejanus gizlice Drusus'un karısını baştan çıkardı ve ikisi birlik olup varisi yavaş yavaş zehirledi"

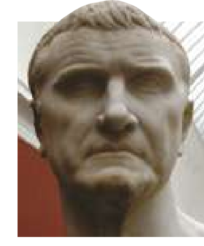
SEJANUS MÖ 20-MS 31 İmparatorun tehlikeli gözdesi

Meslek: Asker
Marifeti: Kendisine meydan okuyan herkesi yok etmek

VI Roma Cumhuriyeti'nde soyluların bir alt sınıfına mensup bir ailede doğan Sejanus, saf hırsı ve başarı tutkusuyla kariyerine yön verdi. Yavaş ama emin adımlarla ilerleyerek imparatorluk muhafızlarının liderliğine kadar yükseldi ve İmparator Tiberius'la yakınlaştı. MS 23'e gelindiğinde imparatorun kararları üzerinde büyük bir etkiye sahipti. Tiberius bir sırdaşına ondan bahsederken, "Socius Laborum" yani "Emek ortağım" diyerek atıfta bulunmuştu. Sejanus, olası rakiplerini hızla ortadan kaldırarak gücüne güç kattı, ancak onun asıl hedefi imparatorun oğlu Drusus'tu. İkisi arasındaki rekabeti herkes biliyordu. Çıkan bir tartışmada Drusus herkesin içinde Sejanus'u yumruklamıştı ve "İmparatorun oğlu hayattayken bir yabancının devlet işlerine destek olması kabul edilemez!" diyerek Sejanus'un varlığından duyduğu rahatsızlığı dile getirmişti. Sejanus gizlice Drusus'un karısını baştan çıkardı ve ikisi birlik olup tahtın varisini yavaş yavaş zehirlemeye başladılar. Drusus MS 23'te öldüğünde, herkes bunun doğal bir ölüm olduğunu düşündü. Oğlunun kaybıyla büyük bir kedere kapılan Tiberius, gücünün önemli bir kısmını Sejanus'a devretti. Roma üzerindeki kontrolü artan Sejanus, yoluna çıkan senatörleri ve güçlü kişileri acımasızca yok etmeye başladı. Bu tasfiye sırasında, ünlü general Germanicus'un kendisine muhalif olan hırslı dul eşi Agrippina'yı ve ülke üzerindeki hâkimiyetine tehdit olarak gördüğü iki oğlunu sürgüne göndererek açlıktan ölmelerine neden oldu. Korku salarak ve tiranlık yaparak rakiplerini etkisiz hale getiren ve bu zaferinin onuruna Roma'nın her yerine heykellerini diktiren Sejanus, artık Roma'nın en güçlü adamıydı. Tiberius, her geçen gün güçlenen Sejanus tehdidine karşı uyarılınca bu hırslı yardımcısını bir Senato toplantısına çağırdı. Amacı, bu toplantıda Sejanus'u pusuya düşürüp tutuklatmaktı. Nitekim her şey planlandığı gibi oldu. Sejanus yakalandı ve boğularak öldürüldü. Bedeni, ünlü Gemonian Merdivenleri'nden aşağıya, halkın önüne atıldı. İntikam için bu ânı bekleyen kızgın kalabalık onun vücudunu lime lime etti. Sejanus'a ve hilekârlıklarına karşı o kadar nefret doluydular ki onunla işbirliği yapmış herkesin peşine düşüp tek tek öldürdüler.

AÇGÖZLÜLÜK:	4/5
KURNAZLIK:	5/5
DELİLİK:	2/5
AHLAKSIZLIK:	3/5

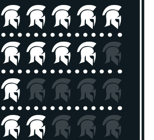
MARCUS LICINIUS CRASSUS
MÖ 115-53

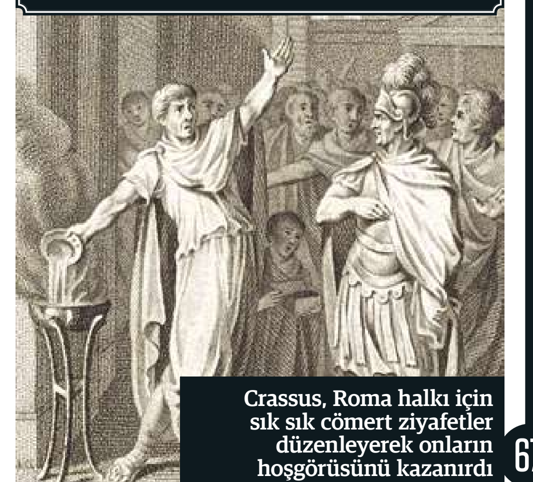
Başkalarının talihsizliğinden servet kazanan adam

Meslek: General
Marifeti: 6.000 kölenin idam edilmesi

V Roma tarihinin en zengin insanı olduğu düşünülen Crassus'un yaklaşık 200 milyon Sestertius'u, yani Antik Roma sikkesi vardı. Bu miktar günümüzde yaklaşık 8,4 milyar Amerikan dolarına denk geliyor. Ancak Crassus bu serveti ahlaki yollardan edinmemişti. Crassus'a en çok para kazandıran girişimlerden biri, Roma'da bulunan tek itfaiye teşkilatının kontrolünü eline almak oldu. Bir yangın çıktığında Crassus, ekibiyle birlikte olay yerine gelir, mülkün sahibiyle pazarlık yapar ve küle dönmek üzere olan binayı son derece düşük bir fiyata satın almayı teklif ederdi. Evi alev alev yanmakta olan çaresiz mülk sahibi genellikle bu teklifi kabul eder ve mülkünü Crassus'a yok pahasına satardı. Ardından, Crassus'un köleleri içeri girip yangını söndürürdü. Crassus, evi satın aldıktan sonra eski sahibine geri kiralardı ve bolca kâr ederdi. Bunun gibi pek çok hileli iş yapan Crassus iyiden iyiye zenginleşti. Artık sıra politikaya gelmişti. Bu defa da parasıyla politik güç satın alacaktı. Birinci Triumvirlik (Üçler Erki) üyesi olarak Jül Sezar ve Pompey'in yanında kendine yer edinmeyi başardı. Crassus ayrıca Spartaküs'ün ünlü köle ayaklanmasına karşı kendi ordusuna komuta etti. Ordusu üzerindeki kontrolü korku ve baskıyla sağlıyordu. Bir asker muharebeden kaçtığında ordudaki her on adamdan birini idam ederdi. Spartaküs karşısında zafer kazandığında, onun 6.000 yoldaşını çarmıha gererek ne kadar acımasız ve kana susamış bir cani olduğunu gösterdi.

AÇGÖZLÜLÜK:	5/5
KURNAZLIK:	4/5
DELİLİK:	1/5
AHLAKSIZLIK:	2/5

Crassus, Roma halkı için sık sık cömert ziyafetler düzenleyerek onların hoşgörüsünü kazanırdı

"Nero, kendisi veya Senato hakkında kötü konuşan herkesi sürgün veya ölümle ağır şekilde cezalandırdı"

NERO MS 37-68

İnsan suretindeki şeytan

Meslek: İmparator
Marifeti: Hristiyanların toplu katliamı

IV Tarihin en kötü şöhretli liderlerinden biri olan Nero, tahta kan dökerek çıktı ve aynı şekilde tüm Roma'ya ölüm getirdi. Annesinin arka plandaki çabaları sayesinde imparator olmasına rağmen, onun bu gücü ve etkisi karşısında temkinli davranma kararı vererek bir gemi kazasında annesini öldürtmeye çalıştı fakat başarılı olamadı. Bunun üzerine ikinci bir emir verdi ve bu defa intihar süsü verilen bir suikastla onu öldürtmeyi başardı. Kanlı saltanatı, özel hayatında da hüküm sürüyordu. İlk karısını boşadıktan sonra boynunu vurdurdu ve onun kanlar içindeki başını ikinci karısına verdi. Ancak onun da şansının pek yaver gittiğini söyleyemeyiz, zira Nero hamile olan ikinci karısını da döverek öldürdü. Mutlak güç hırsıyla, kendisi veya Senato hakkında kötü konuşan herkesi ya sürgüne gönderdi ya da ölümle cezalandırdı. Rakiplerinin peşine düştü ve onları da öldürdü. İhanetle suçlandığı dönemde ise kendisini suçlayanları idam ettirdi. Barlara ve genelevlere düşkünlüğüyle tanınan Nero, Roma'yı yıkıp geçen büyük yangının ardından imparatorluk servetinin çoğunu devasa bir sarayın inşasına harcadı. Sarayın yanına, onun 30 metre yüksekliğinde dev bir heykeli de yerleştirildi. Nero, halkın gözündeki popülaritesini korumak için yangından Hristiyanları sorumlu tuttu ve hepsini tutuklatıp, korkunç cezalara çarptırdı. Hristiyanlar kazığa geçirildiler, vahşi köpeklere yem edildiler ve hatta Nero'nun bahçelerini aydınlatmak için meşale niyetine yakıldılar.

AÇGÖZLÜLÜK: 2/5
KURNAZLIK: 3/5
DELİLİK: 4/5
AHLAKSIZLIK: 5/5

ELAGABALUS 203-222

Genç imparator ve onun ölümcül eşek şakaları

Meslek: İmparator
Marifeti: Kalabalığın içine zehirli yılan atmak

III Bu kötü şöhretli imparatorun zalimliklerine dair elimizde kesin bilgiler olmamakla birlikte tüm zamanların en tartışmalı ve kötü niyetli liderlerinden biri olduğunu söylersek abartmış olmayız. Henüz 14 yaşındayken tahta oturan İmparator Elagabalus, Roma geleneklerini hiçe saydı ve hızla çok sayıda düşman edindi. Saltanatının başlarında, Roma panteonunun baş tanrısı Jüpiter'i, kişisel olarak inandığı dinin tanrısıyla değiştirdi ve hükümeti yine kendi dini bayramlarına katılmaya zorladı. Tanrıça Victoria'nın bir heykelinin üzerine kendi resmini yerleştirdi ve halkı Victoria yerine kendisine dua etmeye zorladı. Ayrıca, bir Vesta rahibesiyle evlenerek önemli bir geleneği daha çiğnedi. Vesta rahibeleri bekâretlerini hayatları boyunca korumak zorundaydı ve eğer bu kuralı çiğnerlerse, cezaları diri diri gömülmekti. Elagabalus, inandığı dinin başrahibi olarak daha tanrısal bir kisveye bürünmek için kendini sünnet de ettirdi. Elagabalus'un tüyler ürperten bir alışkanlığı vardı: Sık sık çocukları kurban eder, onların bağırsaklarını geleceği okumak için kullanırdı. Genç imparator, hastalıklı şakalardan da zevk alırdı. Bir keresinde Roma'da kalabalığın içine zehirli yılanlar atmıştı. Garip ödülleri olan piyangolar da düzenliyordu. Bu piyangolarda, eşek arılarından ölü köpeklere kadar değişen korkunç "ödüller" kazanmak mümkündü. Üzerine oturulduğunda komik sesler çıkaran yastığın mucidi olan imparator, insanları yemeğe davet edip onlara taş ve balmumu servis etmekten ve sarayında konaklayan misafirlerinin yataklarına gizlice aslan sokmaktan da müthiş keyif alırdı. 18 yaşında suikast sonucu öldürülmesi kimse için sürpriz olmadı.

AÇGÖZLÜLÜK: 3/5
KURNAZLIK: 0/5
DELİLİK: 4/5
AHLAKSIZLIK: 4/5

İrini sonunda tahttan indirilip sürgüne gönderildi ve yün eğirerek hayatını sürdürmek zorunda kaldı

CALIGULA MS12-41

Kendisini tanrı ilan eden akıl hastası imparator

Meslek: İmparator

Marifeti: Masum insanları Coliseum'da aslanların önüne atmak

Caligula'nın hükümdarlığı önceleri kanlı ya da gaddar değildi. İmparator olarak Roma şehrine ilk kez girdiğinde hayranları onu, "Bizim Çocuğumuz!", "Yıldızımız!" nidalarıyla selamlamıştı. Hükümdarlığının ilk birkaç ayı barış içinde geçti. Ancak, MS 37 yılının Ekim ayında, ruhsal sağlığını tamamen yitirmesine neden olan bir hastalığa yakalandı. Acımasız bir imparatorluk geleneği olan, "tüm potansiyel rakiplerini öldür" kervanına o da katıldı ve kuzenini, evlatlık oğlunu, hatta muhtemelen büyükannesini bile öldürdü. Amcası Claudius'u hayatta tuttu ama acımasız şakalarıyla herkesin içinde küçük düşürerek ona sürekli eziyet etti. İnsanlar yargılanmadan idam ediliyor ya da intihara zorlanıyordu. Roma, bir akıl hastasının zulmü altında adeta kıvranıyordu. Çaresizce para arayan Caligula, sırf mülklerine el koymak için insanları idam eder, gösterilerde gladyatörlerin hayatlarını açık artırmaya çıkarırdı. Fakat imparatorluğun tüm maddi sıkıntılarına rağmen, antik dünyanın en büyük gemilerinden ikisi onun zamanında inşa edildi. Kirişleri mermer ve mozaiklerle kaplı, güvertelerinde muazzam kurt kafaları bulunan, 73 metre uzunluğunda ve 24 metre genişliğindeki bu yüzen saraylar için servet harcadı. Toplumdaki imajı konusunda öylesine takıntılıydı ki farklı Roma tanrıları gibi giyinerek halkın karşısına çıkmaya başladı. Dahası, resmi belgelerde kendisinden tanrı olarak bahsediyor ve bunu günlük konuşmalarında da ifade ediyordu. Kendi onuruna iki tapınak inşa ettirdi ama en absürt hareketi, antik tanrılara ait heykellerin başlarının çıkartılıp, yerine kendi başının konmasını emretmesiydi. Caligula'nın acımasız eylemleri, amfitiyatrodaki oyunları izlerken canının sıkıldığı bir gün iyice raydan çıktı. Muhafızlarına, içerideki kalabalığın bir kısmını aslanların önüne atmalarını emretti. Niyeti, zavallı insanların parçalanmasını izlemekti. Akıllara ziyan bir başka eğlencesi ise kurbanlarının testislerini dişleriyle çiğnemekti; üstelik kurbanlar hâlâ hayatta ve testisleri de doğal yerlerindeyken... Caligula'ya duyulan öfke ve nefret öylesine büyüktü ki bıçakla delik deşik edilerek öldürülen ilk Roma imparatoru oldu. Suikastçılar, soyunun kuruduğundan emin olmak için bir yaşındaki kızını bile öldürdüler.

Caligula aslında imparatorun nefret ettiği ve "Küçük Çizmeler" anlamına gelen bir takma addı

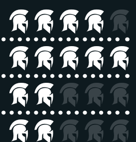
ATİNALI İRİNİ 752-803

Mutlak gücü her şeyden fazla önemseyen imparatoriçe

Meslek: İmparatoriçe

Marifeti: Oğlunu kör etmek

Dini heykellere verdiği destek nedeniyle Doğu Ortodoks Kilisesi tarafından azize olarak kabul edilmiş olsa da Atinalı İrini son derece karanlık ve kanlı bir mizaca sahipti. Asil bir aileden geliyordu ama yine de Bizans İmparatoru IV. Leon için uygun bir eş olmadığı düşünülüyordu. Kocası ölünce, o sırada henüz dokuz yaşında olan ve tahta çıkan oğlu VI. Konstantinos'un naibi oldu. Nüfuzlu birkaç kişi, imparatorun ölümünden faydalanıp ayaklanmaya kalktı ama İrini onları tutuklatarak keşiş olmaya zorladı. Böylece tüm güçlerini ellerinden almış olacaktı. Bu, İrini'nin hızlı harekete geçtiğini ve ne kadar acımasız olabileceğini gösteren ilk eylemiydi. Sadece naip olmasına rağmen, oğlunun hükümdarlığı döneminde basılan ilk sikkelerin üzerine onun değil, kendi siluetini koydurdu. Oğlunun ismi ise paranın daha az göze çarpan arka yüzüne yazıldı. Bu hareketiyle, mutlak hâkimiyetini aleni bir şekilde gözler önüne sermişti. Konstantinos reşit olduğunda İrini iktidardan vazgeçmeye razı gelmedi fakat ne var ki bu defa oğlu da aynı iktidar hırsıyla yanıp tutuşmaya başlamıştı. Bu yüzden ikisi arasında siyasi bir kavga başladı. İmparatoriçe, oğlunun adamlarını ve ondan yana olan herkesi tutuklatıp kamçılattı ve sürgüne gönderdi. Ayrıca, kendisi ölene dek oğlunun hükümdarlığının kabul edilmeyeceğine dair orduya yemin ettirdi. Karısının bir erkek çocuk doğurması sonucunda Konstantinos'un dikkati dağılınca İrini bu fırsatı değerlendirdi ve tek hükümdar olmak için bir komplo kurdu. Ani bir hamleyle kendi destekçilerine oğlunu tutuklattırıp hapse attırdı ve yeniden tahta çıkma şansını ortadan kaldırmak için gözlerini oydurttu. Daha sonra sürgüne gönderilen Konstantinos hayatını kaybetti. Nihayet tüm rakipleri ve ailesi ortadan kalkmış, İrini arzuladığı mutlak güce sahip olmuştu.

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN 10 GİZLİ GÖREVİ

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN GİDİŞATINI DEĞİŞTİREN CASUSLUK VE SABOTAJ FAALİYETLERİ

Yazan: Nick Jones

STANDARD FORM NO. 14A
APPROVED BY THE PRIME MINISTER
MARCH 18 1946

TELEGRAM
OFFICIAL BUSINESS – GOVERNMENT RATES

FROM Downing Street
London

2 Apr. 1948

U.K GOVERNMENT PRINTING DEPT.

II. Dünya Savaşı, insanlık tarihinin gördüğü en büyük muharebelerden bazılarına sahne oldu. Dünya genelindeki muharebe meydanlarında milyonlarca askerin mücadele ettiği bu savaş, daha önce eşi görülmemiş bir büyüklüğe ulaştı.

Öte yandan, II. Dünya Savaşı sadece askerler ve onların kullandığı en modern savaş makineleri vasıtasıyla yapılmadı. Bu savaş, yeni bir askeri mücadele şeklinin de ortaya çıkmasına tanıklık etti: Gizli görevler ve operasyonlar. Benzersiz yeteneklere sahip askerler tarafından yürütülen ve düşman hatlarının gerisinde bulunan hedefleri etkisiz hale getirmeyi amaçlayan bu operasyonlar savaşın doğasını tamamen değiştirdi.

Bu görevler, destansı muharebeler kadar önemliydi. Hedeflerine ulaşsın ya da ulaşmasın, savaşın gidişatını sarsacak etkiler yarattılar ve nihai sonucuna tesir ettiler.

Hitler'in ele geçen bütün düşman komandolarını idam ettirmesi, operasyonu yürüten askerlerin en büyük bedel ile karşı karşıya oldukları anlamına geliyordu. Bu nedenle, operasyonlar bir avuç cesur asker tarafından çok tehlikeli ve riskli ortamlarda yürütüldü.

Günümüzün bilinen gizli teşkilatlarının çoğunun kökeni II. Dünya Savaşı'na dayanıyor. Örneğin, İngiliz Komandoları birliği Winston Churchill tarafından bizzat kuruldu. Yine II. Dünya Savaşı esnasında faaliyete geçen ABD Stratejik Hizmetler Dairesi (Office of Strategic Services - OSS) sonraki yıllarda Merkezî İstihbarat Teşkilatı'na (Central Intelligence Agency - CIA) dönüştü. O dönemin tartışmasız en ünlü Özel Kuvvetleri olan İngiliz Ordusu Özel Kuvvetler Birliği (Special Air Service - SAS) ise 1941 yılında Sahra Çölü'nde kuruldu.

II. Dünya Savaşı'nda mücadele edenler sadece askerler değildi. Onların yanında, sivillerden bilim insanlarına kadar herkes payına düşen rolü üstlenmek zorunda kaldı. Savaştaki en önemli gizli görevlerden bazıları sıradan kişiler tarafından üstlenildi ve başarıya ulaştırıldı. İlerleyen sayfalarda göreceğiniz gibi, ölü bir adam bile Nazilere karşı yürütülen bu savaşta Müttefik Devletler'e mensup binlerce insanın hayatının kurtarılmasında çok önemli bir rol oynadı.

Bu yazımızda, askerlerin en cesurları ve en zekileri tarafından yürütülen gizli görevlerle tanışacaksınız. Ayrıca, cesaretleri ve kendilerine özgü yetenekleri sayesinde casusluk faaliyetleri yürüten kadın ve erkeklerin insanlık tarihindeki bu en büyük savaşın kaderini belirleyişine tanıklık edeceksiniz.

PASTORIUS OPERASYONU

Naziler ABD ana karasını işgal etti

Tarih: Mayıs-Haziran 1942

Amaç:
Önemli ekonomik hedeflere sabotaj düzenleyerek ABD'yi savaşta zayıflatmak. Hedefler arasında Niagara Şelalesi'ndeki Hidroelektrik Santrali, Newark'daki Pensilvanya Tren İstasyonu ve İllinois'deki Alüminyum Tesisleri de vardı

Taraflar:
Nazi gizli ajanları ve FBI

Harekât Alanı: ABD ana karası

İki Nazi denizaltısı 25 Mayıs 1942 tarihinde ABD'ye doğru seyre başladı. Denizaltıların varış noktaları Florida'da bulunan Long Island ve Ponte Vedra Beach'ti. Her denizaltı dört Nazi ajanı taşıyordu ve bunların görevi ABD'nin kritik üretim altyapısına sabotaj düzenlemekti. Ajanların içinde adları Ernst Burger ve Herbert Haupt olan iki kişi Amerikan vatandaşıydı. Geri kalan altı ajan Almandı, ancak hepsi savaştan önce ABD'de çalışmıştı. Ajanlar yanlarında patlayıcı, fünye ve 175 bin ABD doları getirmişlerdi. Bu operasyon iki yıl sürecekti.

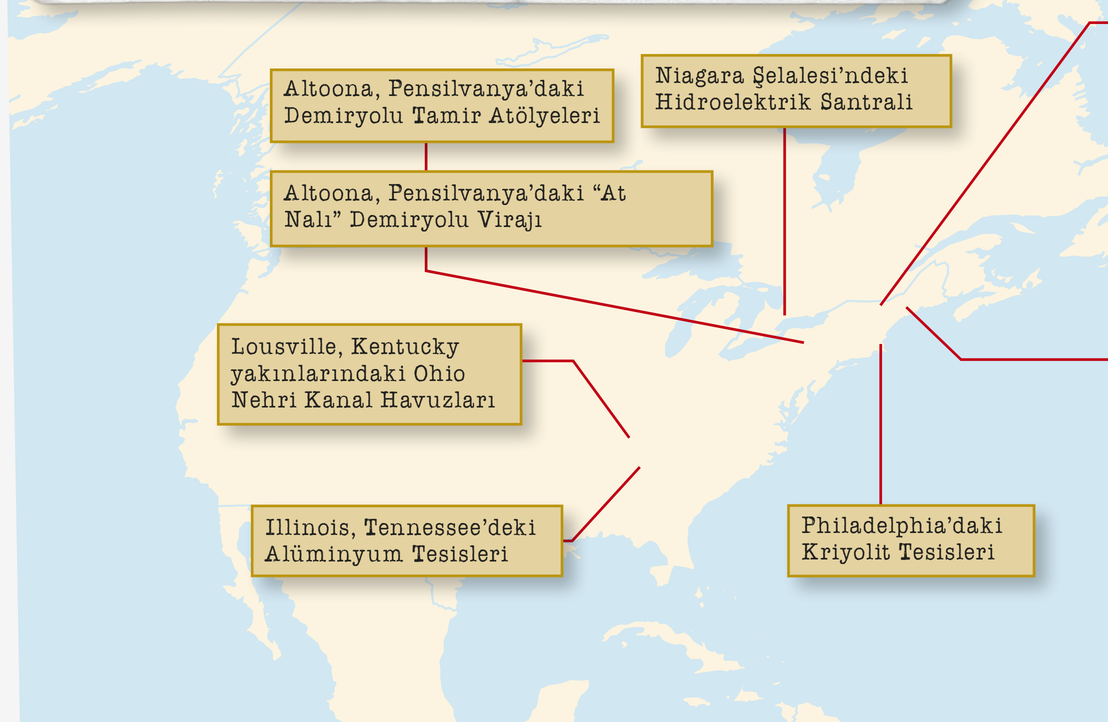
Ernst Burger ve George John Dasch adlı ajanlar karaya ulaşır ulaşmaz görevden kaçmaya karar verdi. Dasch, FBI'a teslim olmak için Washington DC'ye gittiyse de FBI yetkilileri deli olduğunu düşünerek onu kovdu. Buna karşılık, üzerinde bulunan 84 bin ABD dolarını masanın üzerine fırlatan Dasch, derhal gözaltına alındı ve sorgulandı.

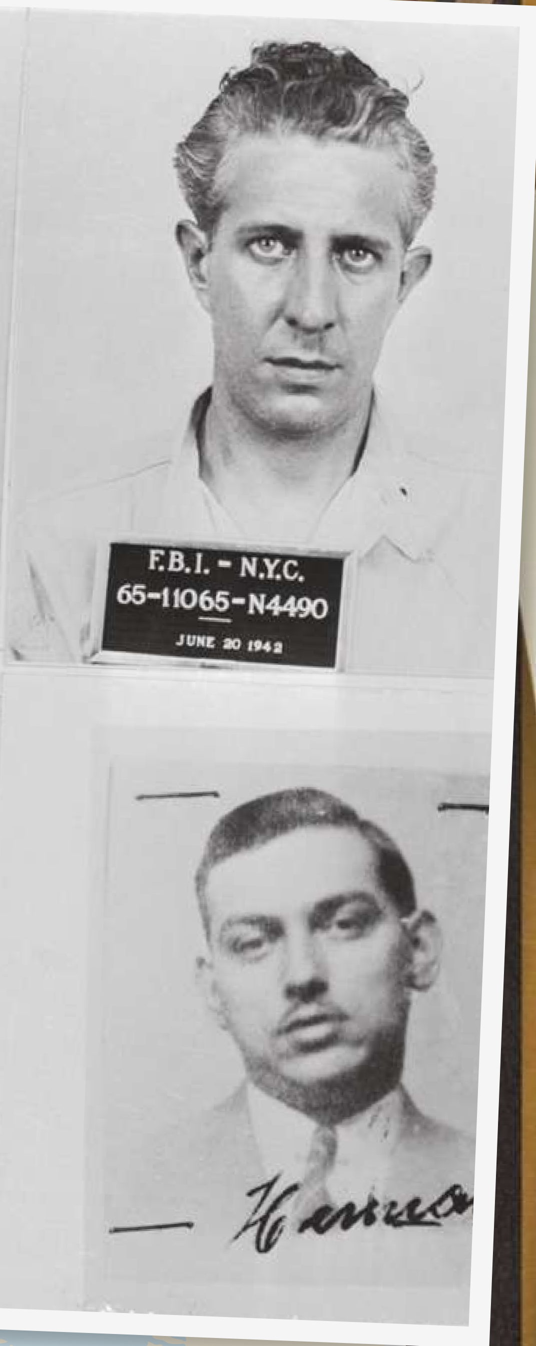
Takip eden iki hafta içerisinde geriye kalan ajanların hepsi yakalandı ve yargılandı. Yargılama sonunda Dasch ve Burger da dâhil olmak üzere sekiz ajan elektrikli sandalyede idam cezasına çarptırıldı. Bu aşamada Başkan Roosevelt devreye girdi ve Dasch'in cezasını 30 yıl, Burger'ın cezasını ise ömür boyu hapse çevirdi. Diğer ajanların cezaları Washington DC'deki bir hapishanede infaz edildi. Savaştan sonra Başkan Roosevelt, Almanya'ya dönmeleri şartıyla Dasch ve Burger için özel af çıkardı.

Sonuç:
Tek bir hedef dahi vurulamadığı için Pastorius Operasyonu Naziler açısından tam bir başarısızlıktı. Başkan Roosevelt'in devreye girmesiyle sadece ikisi hayatta kalabildiğinden, operasyon ajanlar açısından da pek iyi gitmedi.

BAŞARISIZ

PASTORIUS OPERASYONU'NUN HEDEFLERİ

TIZARD GÖREVİ

Churchill'den Amerika'ya büyük jest

Tarih: Eylül 1940

Amaç:
ABD'nin İngiltere'ye yaptığı yardımların devam etmesini sağlamak için bu ülke ile teknolojik ve bilimsel alanlarda işbirliği yapmak

Taraflar:
Henry Tizard, İngiliz Ordusu mensupları ve bilim dünyası

Harekât Alanı: ABD ana karası

Savaş esnasındaki her gizli görev korkusuz ve kahraman askerler tarafından yürütülmedi. Beyaz yakalılar ve bilim insanları da zaman zaman faaliyetlerin içinde yer aldılar.

Bu görevlerden birine, başında bulunan kişiye atfen Tizard adı verildi. Operasyonun sonunda ortaya çıkan tablonun savaş öncesinde dünya endüstrisinin başını çeken İngiltere üzerinde çok önemli yansımaları oldu. Çünkü bu görev kapsamında Winston Churchill, o dönemde İngiltere'nin sahip olduğu ileri teknoloji birikimlerini adeta bir hediye olarak ABD'ye vermişti. Buna karşılık ABD, bütün sanayisini savaş sırasında İngiltere'yi desteklemek için adeta seferber etti.

Churchill, görevi Henry Tizard'a verdi. Kendisine alanında lider bazı bilim insanları ve mühendisler de eşlik etti. Göreve dâhil olan kişilerin elinde dünyanın o güne kadar gördüğü en gelişmiş havacılık teknolojilerine dair bilgiler vardı. Bu bilgiler arasında, Frank Whittle tarafından dizayn edilmiş olan ilk jet motorunun tasarımları, geliştirilmesi düşünülen atom bombasının planları ve belki de en önemlisi, radar yapımında ana parça olarak kullanılan ve çok kısa radyo dalgaları yayan bir vakum tüpünün detayları bulunuyordu. Bahse konu vakum tüpünün adı, günümüzdeki mikrodalga özellikli fırınlarda da mikrodalga üretmek için kullanılan magnetrondu.

Bu bilgiler ve prototip cihazlar o kadar kıymetliydi ki ekibi taşıyan geminin Nazi denizaltıları tarafından vurulması halinde ele geçmesinler diye kolayca batacak bir kasanın içine konulmuştu. Görev kısa vadede başarılı oldu çünkü gerçekten de ABD İngiltere'nin yardımına koştu. Fakat uzun vade dikkate alındığında ABD, Tizard teknolojileri sayesinde havacılık elektronik sistemlerinde İngiltere'nin liderliğini ele geçirdi ve bunu açık ara devam ettirdi. Bu üstünlük günümüzde dahi geçerlidir. Dolayısıyla, İngiltere Tizard Görevi'nin bedelini ağır ödedi. Öte yandan, bu görev kapsamında son teknolojilere dair bilgileri ABD'ye verdiği için Churchill'i suçlamamak gerekir, zira o dönemde Alman Hava ve Deniz Kuvvetleri İngiltere'yi işgal edeceklerine dair her gün yeni tehditler savuruyordu.

HENRY TIZARD KİMDİR?

1885-1959 yılları arasında yaşamış olan Henry Tizard bir bilim insanıydı. Aynı zamanda pilot olan Tizard, Kraliyet Bilim Kurulu üyesiydi. Kariyeri boyunca Kraliyet Hava Kuvvetleri (Royal Air Force - RAF), İngiliz Mühimmat Bakanlığı ve Shell şirketi için çalıştı. Churchill'in bilim danışmanıydı. Kendisine 1927 yılında Şövalyelik Nişanı, 1937'de ise Kraliyet Viktorya Nişanı verildi. Tizard, İkinci Dünya Savaşı bittikten sonra İngiltere'nin Bilimsel Baş Danışmanı oldu. Ardından, aralarında UFO'ların araştırılması ve CIA ile beyin yıkama faaliyetlerinin de olduğu bazı projelerde görev aldı.

Newyork'taki Hell Gate Köprüsü

Newark'daki Pensilvanya Tren İstasyonu

Sonuç:
Görev başarılı olmakla birlikte, ABD'ye sunulan gizli teknolojiler sayesinde savaş sonrası dönemde bu ülkede hava araçları ve havacılık elektronik sistemleri alanlarında büyük bir gelişme yaşanırken, İngiltere'nin bu endüstri kolları zayıfladı.

BAŞARILI

Kano kahramanları

FRANKTON OPERASYONU

Tarih: 7-12 Aralık 1942
Amaç: Bordeaux'da demirlemiş olan Alman yük gemilerini limpet mayınları (mıknatıslı mayın) ile batırıp İspanya'ya kaçmak
Taraflar: Kraliyet Deniz Piyadeleri ve Alman Deniz Kuvvetleri
Harekât Alanı: Avrupa

Bir İngiliz denizaltısı 1942 yılının son günlerinde, Biskay Körfezi'nde bulunan Gironde halicinin birkaç mil uzağında deniz yüzeyine çıktı. Denizaltıda bulunan beş kano denize indirildi. Bunlardan her birinde iki İngiliz deniz piyadesi ve daha önceden hazırlanmış limpet mayınları vardı. Kanolar, Bordeaux'ya doğru ilerlemeye başladı. Hedefleri, limanda demirlemiş olan Alman yük gemileriydi. Ancak hedefe ulaşmak için zorlu bir bölgeyi aşmaları gerekiyordu. Askeri maksatla tadil edilmiş iki trol gemisi, 12 yüksek süratli savaş gemisi, 12 devriye gemisi, altı M-Sınıfı mayın tarama gemisi, Gironde halicinin kıyılarındaki Alman Ordusu ve gel-git olaylarının yaşandığı 50 millik dalgalı bir deniz önlerinde uzanıyordu. Açıkçası, başarı ihtimali neredeyse sıfırdı. O yılın Eylül ayında İngilizler Bordeaux'yu kritik bir hedef olarak belirlemişlerdi. Bu Fransız limanı Nazi savaş makinesinin hayati bir dişlisi konumundaydı, zira buraya Alman Ordusu'nun harekât yeteneğinin devamını sağlayan çok önemli hammaddeler geliyordu. Kraliyet Deniz Piyadelerine ait bu özel birlik mümkün olduğunca çok sayıda Alman yük gemisini batırmak maksadıyla 7 Aralık günü harekete geçmişti. Bu gizli görevin sonunda hayatta kalmayı başarabilenler Pirene Dağları üzerinden İspanya'ya kaçacak, oradan da İngiltere'ye dönecekti. İşler başlangıçta pek iyi gitmedi. İlk gece iki kano denizde kayboldu. 8 Aralık sabahında ise "Coalfish" adlı kanonun mürettebatı Almanlar tarafından yakalandı. Böylece, geriye operasyonu tamamlayacak sadece iki kano kalmıştı. 11 Aralık günü Bordeaux'ya ulaşan kanolar saldırıya hazırdı. "Catfish" adlı kano limanın batı kıyısına, "Crayfish" isimli olanı ise güney kıyısına yöneldi. Toplamda sekiz gemiye mayın döşendi. Ardından iki kano limana dökülen nehri takip ederek ana kara içlerine doğru kaçtı.

Sonuç:
Görev, mucizevi biçimde dillere destan bir başarı ile sona erdi. Churchill, bu başarı sayesinde savaşın altı ay kısaldığını ifade etti.

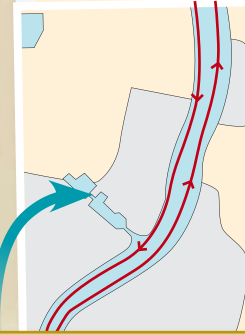
BAŞARILI

FRANKTON OPERASYONU HARİTASI

7 Aralık
HMS Tuna adlı denizaltı saat 17.00'de beş kanoyu denize indirdi. Conger ve Cuttlefish adlı kanolar kayboldu.

9 Aralık
Kalan iki kano, "Catfish" ve "Crayfish" altı saatte 22 mil katetti.

8 Aralık
Geri kalan üç kano, St. Vivien du Madoc yakınlarında karaya ulaştı. "Coalfish"in mürettebatı şafak vakti ele geçti.

12 Aralık
Operasyonun tamamlanmasının ardından askerler iki kanoyu da batırdı ve İspanya'ya doğru yürüyerek yola koyuldu.

11 Aralık
Operasyon saat 21.00'de başladı. Sekiz gemiye mıknatıslı mayınlar döşendi.

YUNUS OPERASYONU

Çöl Tilkisi'nin yok edilmesi

Tarih: 10-18 Kasım 1941
Amaç: Feldmareşal Erwin Rommel'e suikast düzenlemek
Taraflar: İngiliz Komandoları ve Alman Afrika Kolordusu
Harekât Alanı: Kuzey Afrika

Rommel'in Afrika'nın kuzeyinde komuta ettiği Alman kuvvetleri, 1941 yılının sonbaharında Tobruk'ta yaptıkları bir kuşatma manevrası sonucunda İngiliz 8. Ordusu'nu kapana kıstırdı. Bu olay neticesinde Mısır'ın tamamının Almanların kontrolüne geçme ihtimali ortaya çıktı. Aslında İngilizlerin, düştükleri durumu tersine çevirmeye yönelik manevra seçenekleri vardı, ancak Churchill, yaşanan gelişmeleri kafasındaki cüretkâr planı İngiliz Komandolarına uygulatmak için bir fırsat olarak gördü: Rommel'e suikast düzenlenecekti.

Rommel'in Libya'daki karargâhının, Sirenayka'nın yaklaşık 30 km uzağındaki El Bayda adlı yerleşim yerinde bulunan bir villada olduğuna inanılıyordu. 59 İngiliz Komandosu, 10 Kasım 1941 tarihinde İngiliz Donanması'na ait iki denizaltıya bindi. Hedefleri düşman hatlarının 400 km gerisinde bulunan bir kumsaldı. İşler pek iyi gitmedi ve kötü hava şartları yüzünden sadece 36 İngiliz Komandosu karaya çıkabildi. Ancak tüm bu olumsuzluklar komandoları durduramadı. Karaya çıkan komandolar yeni duruma derhal ayak uydurup üç ayrı time bölündü ve her birine ayrı hedefler verildi. Bu hedefler bazı muhabere tesisleri ve Rommel'in kendisiydi. Timlerden biri Rommel'in karargâhının bulunduğu villaya ulaştıysa da buradaki Alman birlikleri tarafından püskürtüldü. Tim Komutanı Yarbay Geoffery Keyes hayatını kaybetti. Komandoların çoğu karaya çıktıkları noktaya ulaşmayı başardıysa da kötü hava şartları nedeniyle tekrar denizaltılara binemediler. Sadece iki komando çöldeki uzun bir yürüyüşün ardından eve dönebildi.

Sonuç:
Rommel'in, "Büyük bir cesaretle yürütülen mükemmel bir operasyondu" şeklinde nitelediği söylense de görev tam bir başarısızlıkla sonuçlandı.

BAŞARISIZ

ÇÖL TİLKİSİ:
Erwin Rommel (1891-1944) Almanların II. Dünya Savaşı'ndaki en önemli askeri liderlerinden biri olarak kabul edilir. Fransa ve Belçika'nın 1940 yılındaki işgali ile 1944'deki Normandiya savunmasında Alman Ordusu'na hizmet etti. Fakat Çöl Tilkisi lakabını Afrika'nın kuzeyindeki faaliyetleri sırasında kazandı ve burada ünlü İngiliz rakibi Feldmareşal Montgomery ile ilk defa karşılaştı. Rommel, Müttefik'lerin Afrika'dan atılmasında İtalyanlara destek olmak maksadıyla 1941 yılında Panzer Tümenleri ile Libya'ya gönderildi. Üstün özellikli tanklar ve Rommel'in dâhiyane taktikleri bir araya gelince Montgomery'nin yenilmesine ramak kalmıştı. Rommel, Hitler'in ve onun politikalarının hayranı değildi. Sivillerin, düşman komandolarının ve Yahudi askerlerin öldürülmesine dair emirleri yerine getirmedi. II. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru Hitler'i öldürmeye yönelik gizli bir komploya dâhil oldu. Suikast planı ortaya çıkınca aile fertlerinin can güvenliği karşılığında mecburen intihar etmeye razı oldu.

MEÇHUL GÖREV

ABD gemisi Indianapolis atom bombasını taşıdı

Tarih: Temmuz 1945
Amaç: Little Boy (Küçük Erkek Çocuk) adlı atom bombasını ABD Hava Kuvvetlerine teslim etmek
Taraflar: ABD Deniz Kuvvetleri ve Japon İmparatorluk Donanması
Harekât Alanı: Pasifik Okyanusu

Bir kruvazör, 30 Temmuz 1945 tarihinde yalnız başına Guam'dan Filipinler'e gidiyordu. Birdenbire geminin baş kısmında iki patlama oldu. Gemi önce yan yatmaya başladı, bir süre sonra ters döndü ve 12 dakika sonra tamamen battı.
ABD Donanması'na ait olan Portlant sınıfı bu kruvazörün adı Indianapolis'ti. Gemi, sadece birkaç gün önce "Little Boy" adlı atom bombasının hayati parçalarının teslimatını gerçekleştirerek Pasifik Cephesi'nde o güne kadarki en önemli görevini yerine getirmişti. Teslimatı yapılan parçalar arasında bombanın uranyum-235 içeren yıkıcı bölümü de vardı. Little Boy, çok değerli bir doğal kaynak olan uranyum-235'in dünyadaki toplam stokunun yarısını ihtiva ediyordu. Teslimat yeri Tinian Adası'nda bulunan ABD üssüydü. Indianapolis, teslimatın tamamlanmasının ardından Filipinler'in Leyte Adası'nda USS Idaho adlı gemi ile buluşma emri almıştı. Bu emir üzerine seyir halindeyken Japon denizaltıları tarafından tespit edildi.
Indianapolis, anlaşılması güç şekilde, koruma sağlayan refakatçi gemiler olmadan yol alıyordu ve üzerinde denizaltı tespit aleti de yoktu. Mürettebat bütün bunların bedelini çok ağır ödedi. Resmi rapora göre, batış hızı nedeniyle mürettebat imdat (SOS) çağrısı bile yapamamıştı. Kısacası hiç kimse geminin başının dertte olduğu bilgisini alamamış, deyim yerindeyse gemi adeta kaşla göz arasında batmıştı. Kurtulan personel bölgede rutin devriye uçuşu yapan ABD pilotları tarafından olaydan üç gün sonra şans eseri fark edildi. Toplam 1.196 personelin 900'ü gemi batarken denize atlamayı başarmıştı. Kurtarma çalışmalarının başlatıldığı 2 Ağustos tarihinde ise sadece 317'si sağ kalabilmişti. Yaklaşık 600 personel, zorlu koşullar, intihar, su kaybı ve köpek balığı saldırıları nedeniyle hayatını kaybetmişti. Atom bombasının teslimatı başarıyla gerçekleştirilmişti fakat bunun bedeli çok ağır oldu. Indianapolis'in batışı, ABD tarihinde günümüze kadar yaşanmış en büyük askeri deniz faciası olarak kayıtlara geçti.

ABD GEMİSİ INDIANAPOLIS'İN SON SEFERİ

17 Temmuz
Atom bombası parçaları ile San Fransisco'dan hareket etti.

19 Temmuz
Pearl Harbour'a ulaştı.

26 Temmuz
Tinian Adası'na vardı, teslimatı gerçekleştirdi ve yeni emirler almak üzere hemen Guam'a hareket etti.

27 Temmuz
USS Idaho Gemisi ile buluşmak üzere Filipinler'e doğru seyre başladı.

30 Temmuz
I-58 adlı Japon denizaltısından atılan torpido sonucunda battı.

2 Ağustos
Sağ kalanlar şans eseri fark edildi ve kurtarma çalışmaları başlatıldı.

Pearl Harbour'ın intikamı

İNTİKAM OPERASYONU

Tarih: 18 Nisan 1943
Amaç: Japon İmparatorluk Donanması Komutanı Amiral Yamamoto'ya suikast düzenlemek
Taraflar: ABD Deniz Kuvvetleri ve Japon İmparatorluk Donanması
Harekât Alanı: Pasifik Okyanusu

7 Aralık 1941 önemli bir tarihti. O gün, Pearl Harbour bombalanmış ve ABD II. Dünya Savaşı'na katılmıştı. Pearl Harbour baskınını planlayan kişi, Japon İmparatorluk Donanması Komutanı Amiral Isoroku Yamamoto'ydu. ABD Deniz Kuvvetleri, 1943 yılının başlarında Japon Donanması'nın haberleşme şifrelerini çözmeyi başardı. Bu sayede aynı yılın Nisan ayında deşifre edilen bir mesajda Yamamoto'nun denetleme amacıyla Solomon Adaları'na gideceği bilgisine ulaşıldı. Bunun üzerine ABD Donanması Amiral Yamamoto'yu pusuya düşürüp öldürmeye yönelik bir plan hazırladı. Suikast, Yamamoto'nun uçağı havadayken yapılacaktı. ABD uçaklarının düşman tarafından tespit edilmeden gidiş-geliş toplam 1.000 mil kat etmesi gerekiyordu. ABD Hava Kuvvetleri envanterinde bu kadar uzun mesafe uçabilecek tek uçak modeli P-38G Lightning'di. Operasyona katılacak uçakların düşman tarafından görülmemesi için 15 metreden daha yükseğe çıkmamaları ve telsiz konuşması yapmamaları gerekiyordu. Uçaklar, çözülen mesaja göre Amiral Yamamoto'yu taşıyan uçağın geçeceği bölgeye ondan bir dakika önce ulaştılar. ABD pilotları ilk olarak refakatçi uçaklara saldırdı ve ardından bir tanesi Amiral Yamamoto'nun içinde bulunduğu Japon uçağını vurarak bölgedeki sık ormanlık araziye düşmesine yol açtı. Bunun üzerine operasyonu bitiren Lightning'ler üslerine döndüler.

Sonuç:
ABD Donanması hedefine ulaştı. Japonların moral gücü zayıfladı. Pearl Harbour'ın intikamı alındı.

BAŞARILI

HEDEF: ISOROKU YAMAMOTO

- Doğum: 1884, Nagaoka, Japonya
- Ölüm: Nisan 1943, Papua Yeni Gine
- Rütbe: Büyük Amiral (Deniz Mareşali)
- Mensubiyet: Japon İmparatorluğu

Isoroku Takano adıyla doğan Yamamoto, Nagaoka Bölgesi'nin Samurayı Takano Sadayoshi'nin oğluydu. 1916 yılında Yamamoto Ailesi tarafından evlatlık edinildi ve bu ailenin adını aldı. 1916 öncesinde Japon Donanması'nda 12 yıl görev yapmış ve Binbaşı rütbesini almıştı. Yamamoto, 1923 yılında Albay, 1940'da ise Amiral rütbesine terfi etti. 1919-1921 yılları arasında Harvard Üniversitesi'nde öğrenim gördü. Bu tecrübe, ülkesinin ABD ile savaşmasına karşı olduğunu açıkça dile getiren ve Japonya'nın Pasifik'te yapılacak uzun süreli bir savaşı kazanamayacağını doğru bir şekilde tahmin eden Yamamoto'nun muhalefet nedenini açıklayabilir. Buna rağmen, gelen baskılar üzerine, 1941 yılında yapılan Pearl Harbor baskınının planını kendisi hazırlamış ve bu plan Japon Donanması tarafından uygulanmıştır.

BAUM GÖREV KUVVETİ

Patton'ın en büyük hatası

Tarih: 25 Mart 1945
Amaç: İçlerinde Patton'un damadı John K. Waters'ın da olduğu OFLAG XIII-B Savaş Esirleri Kampı'nda bulunanları kurtarmak
Taraflar: ABD Kara Kuvvetleri, Alman Kara Kuvvetleri ve Alman İç Güvenlik Birlikleri
Harekât Alanı: Avrupa

Başında Yüzbaşı Abraham Baum'un bulunduğu Baum Görev Kuvveti, General Patton tarafından tasarlandı. Görev kuvvetinin maksadı, düşman hattının yaklaşık 80 km gerisine kadar ulaşıp, Almanya'nın Hammelburg şehrinin yakınlarındaki Savaş Esirleri Kampı'nda bulunanları kurtarmaktı.

Bu Esir Kampı sıradan bir yer değildi, zira General Patton'un damadı John K. Waters da burada tutuluyordu. Waters, Kuzey Afrika'daki bir harekât esnasında Tunus'ta esir düşmüş ve kısa süre önce Polonya'nın Silezya bölgesinden Hammelburg'a nakledilmişti. Baum Görev Kuvveti'nin en büyük sorunu, ekibin Esir Kampı'nın yerini bilmemesiydi. Ellerindeki 15 harita ile ilerleyen ekip, yerel halktan topladığı bilgilere bel bağlamak zorunda kalarak hedefi bulmaya çalıştı. Sonunda, 27 Mart günü hedefe ulaştılar. Damat Waters sağ olarak bulundu, fakat bir Alman askeri tarafından kalçasından vurulduğu için hareket edemiyordu. Baum Görev Kuvveti, Waters'ı mecburen bulunduğu yerde bıraktı ve geri dönmek için oradan ayrıldı. Dönüş yolunda etrafı Alman kuvvetleri tarafından sarılan ekip teslim olmak zorunda kaldı. Yüzbaşı Baum, başında olduğu birliğin operasyon boyunca Alman keşif uçakları tarafından takip edildiğini bilmiyordu. Görev Kuvveti'nde bulunan toplam 300 askerin 32'si çatışmalar sırasında öldürüldü. Sadece 35'i Müttefikler tarafından kontrol edilen bölgeye geri dönebildi. Yüzbaşı Baum da dâhil olmak üzere geri kalanların hepsi Almanlara esir düştü.

Sonuç:

Görev tam bir başarısızlıkla sonuçlandı. Kayıtlara geçen bu başarısızlık yüzünden Patton, General Eisenhower tarafından azarlandı. Yüzbaşı Baum ise gösterdiği gayretler nedeniyle savaştan sonra madalya aldı.

BAŞARISIZ

BAUM GÖREV KUVVETİ:

- **A Bölüğü:** Dört subay ve 169 erat, 10. Zırhlı Taburundan gelmişti. Bölük, ön tarafında tekerlek, arka tarafında ise palet bulunan özel tip araçlarla görev yapıyordu.
- **C Bölüğü:** Üç subay ve 56 erat, 37. Tank Taburundan gelmişti. Bölükte tanklar vardı.
- **D Bölüğü:** Bir subay ve 18 erat, 37. Tank Taburundan gelmişti. Bölükte tanklar kullanılıyordu.
- **Komuta ve Destek Birliği:** Üç subay ve 60 erat, 10. Zırhlı Piyade Taburundan gelmişti. Birlik, çeşitli araçlara sahipti.

NAZİLER BOMBAYI ÜRETEBİLİR MİYDİ?

Ağır su olarak bilinen ve içinde döteryum izotopu bulunan bileşimin kimyasal adı döteryum oksittir ve D2O şeklinde gösterilir. Normal suya göre daha yoğundur ve plütonyum zenginleştirmek için nükleer reaktörlerde kullanılır. Naziler, Norveç'in Telemark Eyaleti'nde üretilen ağır suya atom bombasının patlayıcı bölümünü oluşturan plütonyum-239'u üretmek için ihtiyaç duyuyordu.

Peki, eğer Norveç'teki sabotaj başarılı olmasaydı, Naziler atom bombasını üretebilecek miydi? Sonradan anlaşıldı ki bu sorunun yanıtı muhtemelen hayırdı. Çünkü Nazilerin atom bombası programı II. Dünya Savaşı boyunca sürse de hiçbir zaman Müttefik Devletler'in New Mexico'daki atom bombası çalışmalarının seviyesine gelemedi. Ancak, 1942 yılında hiç kimse bunu bilemezdi. Hitler'in nükleer silahlara sahip olması fikri bugün bile hâlâ korkutucudur.

GUNNERSIDE OPERASYONU

Telemark'ın gerçek kahramanları

Tarih: 16-28 Şubat 1943
Amaç: Norveç'in Telemark eyaletindeki Vemork Norsk Hidrokimya Tesisi'ni tahrip etmek
Protagonists: İngiliz Özel Kuvvetleri, İngiliz Komandoları, Norveçli direnişçiler ve Nazi Almanyası
Harekât Alanı: Avrupa

Dünyanın ilk atom bombasını yapma yarışı 1942 yılında devam ediyordu. Amerikalılar ve İngilizler bu konudaki faaliyetlerini Manhattan Projesi kapsamında New Mexico'da yürütürken, Naziler Norveç'te yaptıkları çalışmalarda ilerleme kaydediyorlardı.

Vemork Norsk Hidrokimya Tesisi, atom reaktörünün önemli bir bileşeni olan ağır suyu üreten dünyadaki tek yerdi. Bu tesis, Nazilerin eline geçmişti. Müttefik Devletler buradaki üretimin durdurulması gerektiğini bilse de tesisin dağların derinliklerinde bulunması hava taarruzlarını imkânsız hale getiriyordu. İngiliz Özel Kuvvetleri bir önceki yıl gerçekleştirdiği Grouse Operasyonu ile bölgeye ajanlar sokmuş, ardından Freshman Operasyonu kapsamında saldırı düzenlemişti. Ancak katılan bütün komandoların öldürülmesiyle bu operasyon tam bir felaketle sonuçlanmıştı. Şimdi harekete geçme sırası Norveçlilere gelmişti.

Altı Norveçli komando 16 Şubat günü Telemark'a paraşütle atladı. Komandolar, daha önce Grouse Operasyonu ile bölgeye sokulmuş ajanlarla bir araya gelerek operasyon planına nihai halini verdiler. Tesise karadan yapılacak bir saldırıda kullanılabilecek sadece tek bir yol vardı: Vadi tabanının 300 metre yukarısında bulunan dar bir asma köprü. Mayınlanmış olan bölge kuvvetli ışıklarla aydınlatılıyordu. Hal böyle olunca komandolar köprüyü kullanmak yerine dağ yamacından vadi tabanına doğru inmeye karar verdiler. Önce dağın bir yamacından inerek dondurucu suların aktığı nehrin karşısına geçecek, sonra diğer taraftan tekrar tırmanarak tesise ulaşacaklardı. Askerler, şaşırtıcı şekilde görünmemeyi başararak tesisin içine ulaştılar. İçerde bulunan bir ajan onlara tesisin detaylı planlarını verdi ve böylece patlayıcıları yerleştirmeleri gereken noktaları tespit ettiler. Patlayıcıların yerleştirilmesinin ardından bir İngiliz makineli tüfeği sanki düşürülmüş gibi bölgede bırakıldı. Böylece Naziler operasyonun İngiliz komandolar tarafından yürütüldüğünü düşünecek ve yerli halka eziyet etmeyecekti. Patlayıcılar ateşlendi ve tesisteki ağır su bölümleri tamamen yıkıldı.

Sonuç:

Nazilerin ağır su kaynağının yanında diğer bazı kritik üretim ekipmanları da tamamen tahrip edildi. Ardından Naziler tarafından büyük bir insan avı başlatıldıysa da bir işe yaramadı. Komandolar, Norveç ve İsveç üzerinden kaçmayı başarmışlardı.

BAŞARILI

C.B. 1/10

Tirpitz'i batırın!

KAYNAK OPERASYONU

Tarih: 20-23 Eylül 1943
Amaç: Norveç'te bulunan Tirpitz, Schamhorst ve Lützow adlı üç Alman gemisini batırmak
Taraflar: İngiliz Kraliyet Donanması, Avustralya Kraliyet Donanması ve Nazi Alman Donanması (Kriegsmarine)
Harekât Alanı: Kuzey Denizi

Sovyetler Birliği ile Almanya arasındaki savaş devam ederken Hitler, Kuzey Denizi'nde İzlanda'dan malzeme taşıyan Sovyet gemi konvoylarının yollarının kesilerek batırılmaları için emir verdi. Buna karşılık İngilizler Kriegsmarine envanterinde bulunan en büyük üç savaş gemisine operasyon düzenleme kararı aldılar. Gemilerin adları Tirpitz, Scharnhorst ve Lützow'du. Tirpitz'in Almanya'nın en büyük iki savaş gemisinden biri olması onu çok özel bir hedef haline getirmişti. Churchill, "Bu geminin batırılması hatta hasar görmesi bile günümüzün en önemli olayı olur." demişti. Söz konusu gemiler işgal altındaki Norveç'te bulunuyordu. İngilizlerin planı, gemilere içinde üç personel bulunan X-sınıfı küçük denizaltılarla gizlice ulaşmak ve patlayıcılar yerleştirip gövdelerinde büyük yarıklar açmaktı. Bu amaçla altı adet küçük denizaltı hazırlandı. Denizaltıların isimleri ve kodları şöyleydi: HMS Thrasher (X5), Truculent (X6), Stubborn (X7), Sea Nymph (X8), Syrtis (X9) ve Sceptre (X10). 20 Eylül günü normal denizaltılar tarafından çekilerek İskoçya'dan Norveç'e götürüldüler ve iki gün sonra operasyon başladı. X-sınıfı denizaltılar hedefe doğru ilerlerken üç tanesi yolunu kaybetti. Aynı zamanda sancak gemisi olan X5 ile birlikte X6 ve X7 Tirpitz'e saldıracaktı. X5'in Tirpitz tarafından batırıldığı düşünülüyor. Fakat X6 ile X7 hedefe ulaştı ve yerleştirilen patlayıcılar infilak ettirildi. Tirpitz batmadı ancak aldığı ağır hasar yüzünden altı ay hizmet veremedi. Almanlar tarafından fark edilen X6 ve X7 saldırıya uğradı. Denizaltıları terk etmek zorunda kalan mürettebat esir düştü.

HEDEF: ALMAN SAVAŞ GEMİSİ TIRPITZ

Tirpitz, II. Dünya Savaşı sırasında Almanların elinde bulunan en büyük iki savaş gemisinden biriydi. Diğerinin adı Bismarck'tı ve bu gemi 27 Mayıs 1941 tarihinde batırılmıştı. Tirpitz'de ana silah olarak sekiz adet 15 inçlik top vardı ve bunlar dört taret üzerine ikişer ikişer yerleştirilmişti. Geminin boyu 251 metre, saatteki azami hızı 35 deniz mili, menzili ise 10.200 deniz miliydi. Mürettebatı 2.000 kişiden fazlaydı. Savaş esnasında Tirpitz'e, Müttefik Devletler'i işgal planından caydırma ve Sovyet Donanması'nın taarruzlarını önleme görevleri verilmişti. Ayrıca, Müttefikler'in Sovyetlere malzeme ikmali yapan gemilerine de müdahale ediyordu.

Neticede Tirpitz, 1944 yılının Eylül ayında, İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait olan ve 5.400 kg ağırlığında Tallboy tipi bombalar taşıyan Lancaster modeli ağır bombardıman uçakları tarafından imha edildi.

Sonuç:
Tirpitz batırılamasa da ağır hasar aldı ve 1944 Nisan ayına kadar hizmet veremedi.

BAŞARILI

MINCEMEAT OPERASYONU

Ölü bir casus Nazileri yanılttı ve savaşın gidişatını değiştirdi

Tarih: 30 Nisan 1943
Amaç: Müttefik Devletler'in İtalya'yı işgali öncesinde yanıltıcı bilgiler yaymak
Taraflar: İngiliz Özel Kuvvetleri ve Alman Casusluk Teşkilatı (Abwehr)
Harekât Alanı: İtalya

Mincemeat Operasyonu, bir savaş sırasında tasarlanmış muhtemelen en büyük aldatma faaliyetiydi. Görevi başaran kişinin ölü bir casus olması bu operasyonu daha da olağanüstü bir hale getirdi.

Bu operasyon, Charles Cholmondeley ve Ewen Montagu adlı iki adamın aklına gelen parlak bir fikrin sonucuydu. Amaç, aslında Sicilya'yı hedefleyen Müttefik Devletler'in Yunanistan'ı işgal edeceği bilgisini yayarak Nazileri yanıltmaktı. Operasyonda, kısa süre önce ölen birinin bedeni kullanılacak ve bu kişiye yeni bir kimlik kazandırılacaktı. Cebine, içinde çeşitli kâğıtlar, faturalar ve fotoğraflar bulunan bir cüzdan konuldu. Tüm bunların amacı, Nazilerin, bu adamın Müttefikler'in yarattığı kişi olduğuna ve hikâyesine inanmasını sağlamaktı. Asıl önemlisi, planı yapanlar resmi gibi görünen bir evrak çantasını kelepçeyle cansız bedene tutturmuşlardı. Çantanın içinde Müttefik Devletler'in Yunanistan'ı işgal edeceğine dair düzmece belgeler vardı. Sözde William Martin, 30 Nisan sabahı sardalya avlayan bir İspanyol balıkçısı tarafından bulunarak, Huelva'da çalışan Abwehr ajanı Adolf Clauss'a götürüldü. Belgelerin gerçek sanılmasıyla operasyon tamamen maksadına ulaştı ve yanlış bilgiler emir-komuta zinciri içerisinde Hitler'e kadar rapor edildi. Bunun sonucunda, Naziler kuvvetlerini Yunanistan'ı savunacak şekilde kaydırdılar. Böylece, Sicilya'nın savunması zayıflamış oldu. Almanlar, William Martin'in üzerinde buldukları belgelerin gerçek olduğuna o kadar inanmışlardı ki Müttefik Devletler Sicilya'yı işgal ettiğinde bile bunun yanıltma amaçlı bir taktik olduğunu ve asıl saldırının Yunanistan'a yapılacağını düşündüler. İki hafta sonra gerçeği gördüklerinde Müttefik Devletler İtalya'da bu ülkenin kurtarılması için hayati önemi olan bölgeleri çoktan ele geçirmişti.

Sonuç:
Mincemeat Operasyonu tam anlamıyla başarılı oldu ve savaş sürecinde binlerce kişinin hayatını kurtardı. Bir dipnot olarak belirtelim: Operasyonda görev yapan ajanlardan biri de Ian Fleming'di. Kendisi daha sonra *James Bond* romanlarını yazdı.

BAŞARILI

Simyacıların Sırları

Orta Çağ simyacıları, altın üretmek ve ölümsüzlüğe ulaşmak için kadim formülleri bulmaya çalıştı. Hiçbiri başarılı olamadı ama günümüzde modern bilim onların çalışmalarına çok şey borçlu

Yazan: Erich B. Anderson

1666 yılında İngiliz matematikçi, astronom ve doğa filozofu Sör Isaac Newton, bir ışık dalgasının bir prizmanın içine girişini gözlemledi ve bu gözleminin sonucunda ışık ve renklere ilişkin dâhiyane bir keşifte bulundu: beyaz ışık aslında pek çok rengi bir arada barındırıyordu. Newton ışığın bu özelliğinden çok etkilenmişti ve bunun, erken dönem modern bilim insanlarının "bitkisel ruh" olarak adlandırdıkları kavramla yakından ilişkili olduğuna inanıyordu.

Doğanın karmaşık yapısı ve güzelliği Newton'u her zaman çok büyülemişti. Zaman içinde, yaşamın muazzam çeşitliliğinin ve büyüme, çürüme ve fermantasyon gibi yaşama dair doğada meydana gelen süreçlerin arkasında tüm bunların gerçekleşmesini sağlayan bir güç olması gerektiği sonucuna vardı. "Bitkisel ruh"un işte bu güç olduğuna inandı ve ışıkla bağlantılı olabileceğini düşündü.

Newton'u yalnızca matematik ve fizik alanlarındaki keşifleriyle tanıyanlar için "bitkisel ruh" savı garip ve bilimden biraz uzak gelebilir. Ne var ki ünlü bilim insanının bu teorisi, üzerinde uzun süren çalışmalar yaptığı pek bilinmeyen bir konu ile yakından ilgiliydi, yani simya ile... Newton, hayatı boyunca simya üzerine yaklaşık bir milyon kelime yazdı. Bu da bize, konuyla ilgili araştırmalara ve çalışmalara ne kadar önem verdiğini gösteriyor. Bu alandaki çalışmalarıyla "bitkisel ruhun" yani aslında yaşamın ruhunun sırrını ortaya çıkarmayı umuyordu. 17. Yüzyılda simya, Newton için bile üzerinde çalışması gereken yüzlerce metin içeren arkaik bir sanattı. Öte yandan, kafasındaki soruların cevaplarını bulmak için simyaya başvuran ilk kişi o değildi. Hatta bu arkaik sanatı söz konusu büyük gizemi çözmek için kullanmaya çalışan uzun bir simyacı listesinin sonlarında yer alıyordu.

Antik dönemde ve Orta Çağ'da yaşamış simyacıların başlıca amacı altın üretmek ve hayat iksirini bulmaktı. Newton ve diğerleri için üzücü olan, simyanın özellikle Orta Çağ döneminde gizemini korumaya devam edip, bir sır olarak kalmasıydı. Simyacılar, her zaman bu sırrı korumanın gerekliliğini savundu. Bu engin bilgiyi, onu kötü amaçlar için kullanabilecek kişilerden saklamak istiyorlardı.

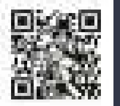
Simyanın izleri Newton'dan 2000 yıl öncesine, Antik Mısır ve Antik Yunan'a kadar uzanıyor. Aslında simya (Latince alchimia) kelimesinin kökeni, Mısır topraklarını ifade etmek için kullanılan eski Yunanca bir kelime olan Khem'e dayanıyor. Simya geleneği, simyanın babasının Hermes Trismegistus olduğunu söylese de simyacılığın kökenini herhangi bir kişiye bağlamak zor. Öte yandan, ilk simyacıların birkaç farklı metal türüyle çalışmış Mısırlı metal işçileri olması daha mümkün görünüyor. Altın en değerli şeydi ve bu nedenle çoğu bu değerli metali elde

SESLİ İÇERİK

Dilerseniz bu içeriği dinleyebilirsiniz

Lütfen kare kodu taratın ya da aşağıdaki adrese gidin

www.allabouthistory.com.tr/simya

12. yüzyıldan kalma bir el yazmasında, Bağdat'ta simya tableti tutan bir âlim

"Simyanın kökeni Newton'dan 2000 yıl öncesine, Antik Mısır ve Antik Yunan'a dayanıyor"

Bir kadın simyacı, kazanda deney yapıyor

Bu resimde, bir simyacı Felsefe Taşı'nı bulmaya çalışıyor

Ön yüzünde Câbir bin Hayyân'ı gösteren bir kart

etmenin peşine düşmüştü.

Altın, gümüş ve diğer metallerle çalışmak, zamanla yetenekli ustaların etkileyici alaşımlar geliştirmesine yol açtı. Çok çeşitli altın türleri piyasaya girdi ve bu durum ciddi ekonomik sonuçlar doğurdu. Dönüştürülmüş metaller ve alaşımlar aslında gerçek altın değildi ama son derece ikna edici, sahte ürünlerdi. Romalılar, Mısır'ı egemenlikleri altına aldığında sahte altın öyle büyük bir sorun haline gelmişti ki 284-305 yılları arasında hüküm süren Roma İmparatoru Diocletian, altın ya da diğer metallerin yapımı hakkındaki tüm metinlerin imha edilmesini emretti.

Antik Yunanlılar da simyanın gelişmeye başladığı dönemde önemli bir rol oynadı. Tabii asıl işleri üretmek değil düşünmek olan Antik Yunan filozofların konuya katkısı, maddenin doğası konusuna yoğunlaşıp teoriler geliştirmekti. Simya hakkında papirüslerin üzerine Antik Yunan dilinde yazılmış olan en eski metinler, altın taklidi metallerin ve diğer alaşımların nasıl üretileceğine dair tarif ve formüller içeriyordu.

MÖ 4. yüzyılda Aristoteles'in öğretileri, tıpkı kendinden önce gelen ve ondan sonra yaşamış diğer Antik Yunan düşünürleri gibi simyacılıkta büyük etki yarattı. Fakat asıl etki, 300 yılında Panopolisli Zosimos'un çok sayıda simya çalışmasını kaleme almasıyla gerçekleşti. Bunlar, papirüs üzerine yazılmış eski metinlerden çok farklıydı. Zosimos'un yazdıkları sayesinde simyacılık daha az anlaşılır ve daha üstü kapalı bir hale geldi. Söylemek istediği şeyleri bilmece gibi yazıyor ve ne demek istediği tam olarak anlaşılamayan ifadeler kullanıyordu. Gizlilik ve sembolizmi kullanan ilk simyacılardan biri olan Zosimos, simyacılığın günümüzdeki imajının da yaratıcısı oldu. Geçen yıllar içinde onun bu üslubu simya dünyasında bir gelenek haline geldi.

Batı Roma İmparatorluğu'nun 5. yüzyılda çöküşünün ardından Müslüman fatihler Arap medeniyetini dünyanın ileri gelen güçlerinden biri haline getirdi. İslami kültürün bu altın çağında, Arap âlimleri antik Greko-Romen belgelerini özenle tercüme etmeye ve kendi kadim bilgileriyle olabildiğince kaynaştırmaya başladı. Özellikle Mısır'ın Arap egemenliğine geçmesinin ardından gün ışığına çıkan simyacılık hakkındaki belgeler, eski dönem İslam âlimlerinin kendi çalışmalarıyla harmanlandı. Simya kelimesinin bu dönemde ortaya çıktığı düşünülüyor,

zira simyanın Latince karşılığı olan "alchimia", Arapça "El-kimia"dan türetilmiş. "El-kimia" kelimesi ise Antik Yunan dilinde Mısır toprakları için kullanılan "Khem" kelimesinden geliyor. Ayrıca, simyacıların en az altın yaratmak kadar önem verdiği sonsuz yaşamın anahtarı olan latince "elixir", yani hayat iksiri, yine Arap kökenli "El-iksir" kelimesine dayanıyor.

Arap dünyasının en bilindik simyacısı, 721-813 yılları arasında yaşamış olan Câbir bin Hayyân ya da batı Avrupalıların değişiyle Geber'dir. Aristoteles'in yazılarından yola çıkarak simyanın temellerini oluşturan savını, yani metallerin, cıva ve kükürtün karışımından oluştuğunu ileri sürdü. Câbir bin Hayyân'dan sonra fizikçi ve filozof Ebû Bekir Muhammad bin Zekeriyyâ Er-Râzî ya da kısaca Râzî, 9. yüzyıl boyunca simyayla uğraştı. Onu, 10. yüzyılda İbn-i Sina ya da batıdaki adıyla Avicenna takip etti. Arap dünyasının bu önemli âlimlerinin çalışmaları batıya ulaşır ulaşmaz, simyacılık bu defa da tüm Orta Çağ Avrupası'nda bir kez daha alevlendi.

Günümüzde Almanya sınırları içerisinde bulunan Svabya bölgesinden Albertus Magnus, 13. yüzyılda simyayı yeniden Avrupa'yla tanıştıran âlimdi. Albertus, Câbir bin Hayyân'ın cıva-kükürt karışımı teorisini destekliyordu ve başarması çok zor olsa da maddenin başka bir maddeye dönüştürülebileceğine inanıyordu. Albertus, 1244-1245 yılları arasında yardımcısı Thomas Aquinas'a simyacılık hakkında tüm bildiklerini aktardı. 13. yüzyılın bir diğer önemli simyacısı Roger Bacon, hem teorik hem de pratik açıdan bakarak farklı metinler kaleme aldı. Bacon pratik yaklaşımdan yanaydı, çünkü işlem doğru uygulanırsa metallerin daha nitelikli bir hale getirilebileceğine, doğada bulunduğu halinden çok daha değerli olabileceğine inanıyordu.

Albertus, Bacon ve dönemin öne çıkan diğer simyacıları transmutasyona, yani maddenin başka bir maddeye dönüşebileceğine, özellikle de

Simyanın en bilinen iki yönü, temel metallerin değerli metallere dönüştürülmesi ve ölümsüzlük iksiri arayışıydı

Efsaneleşmiş simyacılar

Eski zamanlardan Rönesans'a, simyanın en önemli isimleri

Thomas Norton, Abbot Cremer ve Basil Valentine ile birlikte

Thomas Norton

1433-1513 yılları arasında yaşayan Thomas Norton, George Ripley adında başka bir ünlü İngiliz simyacının öğrencisiydi. Bir simyacı olarak Thomas'ın yaşam iksirinin formülünü bir değil iki kez bulduğu ama her iki defasında da çaldırdığı söyleniyor. Bunun dışında, dünya onu en çok *Simyanın Ayin Kitabı* adlı eseriyle tanıyor.

15. yüzyıla ait bir Hermes Trismegistus resmi

Hermes Trismegistus

Hermes Trismegistus, antik simyanın kurucusu olarak tanınıyor. Biraz efsanevi bir figür olmasının yanı sıra, onun Musa ile aynı zamanlarda yaşadığına inanılıyordu. Gizemli karakteri hakkındaki bir diğer teori ise Antik Yunan tanrısı Hermes'in soyundan geldiğiydi. 14. yüzyılın başlarında kaleme alınmış *De Mineralibus*, ondan bahseden ilk metin olarak biliniyor.

Albertus Magnus, bilimsel teorilerini dinleyicilere anlatıyor

Albertus Magnus

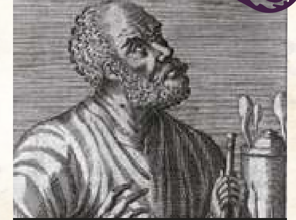
13. yüzyılın başında doğan ve Katolik Kilisesi tarafından Evrensel Doktor unvanı verilen Albertus Magnus, döneminin doğa bilimi alanındaki en ünlü âlimiydi. Din bilimci, mucit, astrolog ve büyücü olarak tanınıyordu ama Orta Çağ döneminde simyacılar, onu simyanın ustası olarak görmeye başladı. Simyanın dışında, Aziz Thomas Aquinas'ın öğretmeni olarak da ün kazandı.

18. yüzyıla ait bir Roger Bacon gravürü

Roger Bacon

Fransisken mezhebinden olan Roger Bacon aynı zamanda simya üzerine çalışmalar yapan ünlü bir İngiliz'di. 1220-1292 yılları arasında yaşayan Bacon, büyücü ve mucize yaratıcısı olarak biliniyordu. Ancak aynı zamanda, iki değişkenin sebep sonuç ilişkisini gözlemleyip tespit etme prensibine dayanan "saf deneylerin" de büyük bir destekçisiydi ve dönemin bilimsel yöntemlerini geliştirmek istiyordu. Bacon, Felsefe Taşı arayışına önderlik eden simyacılar arasındaydı.

Arap simyacı Câbir bin Hayyân'ın tasviri

Câbir bin Hayyân

Latin kökenli dillerin konuşulduğu ülkelerde Geber olarak bilinen Câbir bin Hayyân'ın simya alanında bilinen birçok çalışması var. Büyük olasılıkla Arapların antik Greko-Romen yazmalarını keşfedip tercüme ettikleri 8. yüzyılda yaşadı ve dolayısıyla da bu araştırmalara bizzat katkıda bulundu. Ona ait olduğu düşünülen *Summa Perfectionis Magisterii* adlı çalışması Orta Çağ Avrupası'nda kimyasallarla ilgili başlıca bilgi kaynağıydı.

metallerde bunun başarılabileceğine inanıyordu. Ne var ki hiçbiri bunu kanıtlayamadı. Tam da bu dönemde, Felsefe Taşı simya metinlerinde git gide daha çok yer almaya başladı. Simyacıların, maddenin dönüşümünü mümkün görmesine rağmen bunu başaramamasının bir nedeni olmalıydı. Belki de çok önemli bir noktayı gözden kaçırıyorlardı; formüllerin işe yaramasında hayati önem taşıyan bir detayı.... İşte bu detay, ünlü Felsefe Taşı'ydı. Taş fikri popüler olmaya başladıkça bilmeceler, sembolizm ve şifreli dil yaygınlaşmaya başladı. Buna bağlı olarak, simya metinlerinin anlaşılması da git gide güçleşiyordu.

Felsefe Taşı'nın temelde ne olduğunu ya da ne olabileceğini bilmemiz imkânsız, zira bu madde hakkında birçok farklı teori yazılmış. Bazı simyacılar, taşın, herkesçe bilinen eski simya bileşenleri cıva ve kükürde tuz eklenmesiyle oluştuğuna inanıyordu. Fakat burada ince bir nüans vardı: bileşenler sıradan cıva, kükürt ve tuz değil; kükürt, tuz ve cıvanın "özleri" olarak adlandırılan ve

Kara karga, simyadaki özel bir sürecin sembolüydü

"Bu bileşenler, büyülü nitelikler taşıyan saf haldeki özel maddelerdi"

Bir simya ustası, üzerinde "Dört elementin doğasını aramaya gidelim" yazan Hermes vazosu taşıyor

Simyacılar, deneyler yaparak tabiatın sırrına ulaşmaya çalışıyordu

sihirli niteliklere sahip saf haldeki özel maddelerdi.

Taşın yapısı hakkında başka teoriler de vardı. Newton'ın "bitkisel ruh" fikrine benzer şekilde, bazı simyacılar Felsefe Taşı'nı metalden elde edilebilecek altın tohumu olarak düşündüler. Orta Çağ düşünce şekline göre metaller, bitkilere benziyordu. Sonuçta her ikisi de toprakta yetişiyordu... Bu nedenle, metallerin de tohumları olmalıydı; en değerli olanı ise şüphesiz altın tohumuydu...

Simyayı her geçen gün artarak çevreleyen sır perdesine rağmen, farklı özgeçmişlere sahip yüzlerce simyacı Felsefe Taşı'nı elde etmek için gereken şeyi umutsuzca aramaya ya da üretmeye çalıştı. Altın ve yaşam iksiri üretmek için kullanılacak olan bu inanılmaz madde, bazı simyacılar için görkemli bir servet, bazıları için şan ve şöhret, bazıları içinse ölümsüzlüğün anahtarı demekti. Piyasaya çok fazla altın sürüp ekonomiyi çökertmek ve dünyayı alt üst etmek isteyenler bile vardı... Simyayı kendi çıkarları için kullanarak iyi ya da kötü şöhret kazananlar oldu ama bunun dışındaki hayaller hiçbir zaman gerçekleşmedi.

Ne var ki meslektaşlarının başarısızlığı simyacıları yıldırmaya yetmedi. Hatta bazı sözde başarı öyküleri efsaneye dönüşüp vasat simyacılara hak ettiklerinden çok daha fazla itibar kazandırsa da herhangi bir başarıya imza atamadıkları yıllar içinde hepsi de silinip gitti.

Felsefe Taşı'nı bulmaya odaklanan Orta Çağ simyacılarının karmaşık çalışma yöntemleri vardı. Eski metinlerin önemli kısımlarını tercüme etmeye çalışıyor ya da laboratuvarda kendi deneylerini yapıyorlardı. Metallerin ve diğer elementlerin ısıtılması, çalışmalarının temelini oluşturuyordu. Bu nedenle fırın, bir simyacının laboratuvarı için en önemli şeydi. Burası aynı zamanda beher, pota, matara, flakon, kavanoz, havan, kepçe, süzgeç ve filtre gibi birçok farklı türde kap, alet ve ekipmanla doluydu. Simyacılar, imkânsız hedeflerine ulaşmak için çok çalıştıklarından ve yeni şeyler denediklerinden, kullandıkları alet edevat da buna bağlı olarak devamlı gelişiyordu. Yüzyıllar sonra, modern çağın ilk kimyagerleri

"Simyayı kendi çıkarları doğrultusunda kullanarak iyi ya da kötü şöhret kazananlar oldu"

Materyal ve metotlar

Simya çalışmaları yapanlar, birçok farklı metoda ve ekipmana ihtiyaç duyuyordu

Tüm simyacılar, metalleri veya diğer maddeleri ısıtmak için, kazan olarak da tabir edebileceğimiz özel fırınlarını sıklıkla kullanıyordu. Bununla birlikte, günümüzde bilimsel açıdan anlamsız sayılabilecek pek çok yöntemi ve işlemi deneyleri sırasında uyguladılar. Akıllarına gelen her yönteme başvurmalarının sebebi biraz da metallerin gerçek doğasını yeterince anlayamamış olmalarıydı. Bin Hayyân, maddenin, başka saf ve kusursuz bir madde ile karıştırıldığında en kusursuz haline dönüşebileceğine inanıyordu. Aslında simyacılar bu yöntemi, altının baz metallerle mayalanarak fermente edilmesi olarak görmüştü. Böylece, altın en değerli haline ulaşabilirdi. Kullanılan diğer yöntemler; toz haline getirme, katılaştırma, damıtma, gaz hale getirme, çürütme ve kireçleştirmeydi. Fırın ateşi, katı maddeleri toz haline getiren kireçleştirme gibi yöntemler için kullanıldı ancak ısı başvurulan tek yöntem değildi. Simyacılar, deneyleri sırasında birçok farklı sıvıyı damıttılar; sirke, yumurta sarısı ve hatta at gübresini bile... Gümüş ve cıvanın elementlerini ayrıştırmaya yarayan asit de sıklıkla kullanılan laboratuvar maddelerinden birisiydi. Sonuca ulaşmak için bazı simyacılar, çalışmalarını laboratuvarın dışında uzun süreler boyunca güneşin altında bırakma yöntemini denedi. Hepsi de başarabileceklerinin bir sınırı olduğunu biliyordu. Örneğin, bir ölüyü diriltmenin mümkün olmadığını düşünüyorlardı. Öte yandan, ölü olan şey ilk haline, yani maddenin en sade haline dönüşürse, o zaman zıddının da gerçekleşebileceğine, yani ölmüş olandan yaşam filizlenebileceğine inanıyorlardı.

Splendor Solis adlı ünlü simya metninde yer alan ve 16. yüzyıla ait olan bu illüstrasyon, Felsefe Taşı'nın elementleriyle çalışırken ortaya çıkan dört rengi gösteriyor

Descartes'in 17. yüzyıldan kalma kitabından bir sayfa. Erken dönemlerdeki bilim, simya çalışmalarına çok şey borçlu

Felsefe Taşı'nın yaratılışının sembolü olan "karelenmiş çember"

Sırlar ve semboller

Bilgi birikimini, simyanın önemini ve asıl amacını anlayamayanlardan gizlemek amacıyla el yazmalarında bolca sembol ve şifre kullanıldı

Karanlık Güneş

Pek bilinmeyen simya sembollerinden biri olan Karanlık Güneş ya da "sol niger" simyacıların üzerinde çalıştığı dönüşümün temelinde yatan değişim kavramını sembolize ediyor. Bu aynı zamanda maddenin kararması ve hatta çürümesiyle de ilişkilendirilebilir. Yandaki suluboya çizimi 16. yüzyılda Almanya'da yazılmış *Splendor Solis* adlı kitapta yer alıyor. Simyanın amacı ve süreçleri hakkında bilgiler içeren kitap, simyacılar için sembolik bir değer taşıyor. Aslında kitaptaki çizimler Orta Çağ sonlarındaki simyacılığı yansıtsa da çizim stili simyacılığın çok daha eski zamanlarını andırıyor.

Dört Element

17. yüzyıldan kalma bu sembolik amblem, kenarlarında dört temel elementi gösteriyor: hava, su, toprak ve ateş. Simyacılar, eğer bu dört elementin farklı durumlarına hükmedebilirlerse, altın ve yaşam iksiri de dâhil olmak üzere diledikleri her şeyi yaratabileceklerine inanıyordu. Bu köşelerin içindeki üçgen "tria prima"yı, yani ana bileşenler olan cıva, kükürt ve tuzu sembolize ediyor. Simyacı Paracelsus, bu üç maddenin kombinasyonunun tüm metalleri oluşturduğuna inanıyordu.

Büyük Hünsa

Michael Maier'in 17. yüzyıla ait *Symbala Aureae Mensae* adlı eserinde yer alan bu gravürde, Albertus Magnus, hünsanın simyadaki sembolüne işaret ediyor. Birçok simya metninde de belirtildiği gibi, burada söylenmek istenen, her şeyin birleşik ve tekil bir yapıya sahip olduğu, ancak aynı zamanda iki farklı parçadan oluştuğu... Simyacılar, yaratma gücünün, bu karşıt güçlerin (ıslak ve kuru, Güneş ve Ay, erkek ve dişi) kusursuz harmonisinde saklı olduğuna inanıyordu. Hünsa ya da erdişi ise bu birlikteliğin bir simgesiydi.

Bir simyacının laboratuvarındaki patlamayı resmeden yağlı boya tablo

için de bu ekipmanlar büyük önem taşıyacaktı. Onları, laboratuvarlarında kullanmaya devam ettiler.

Simya, Rönesans döneminde de saygı gören popüler bir ilimdi. Bu dönemde birçok yeni simyacı ortaya çıktı: 13. yüzyılda Arnald of Villanova ve Ramon Llull, 15. yüzyılda George Ripley ve Thomas Norton, 16. yüzyılda ise Thomas Charnock bu isimlerden yalnızca birkaçı... Ne var ki modern çağın başlangıcıyla simya sanatı da prestij kaybetmeye başladı.

Metallerin gerçek doğasını keşfetme olanağı sağlayan metalürji alanındaki gelişmeler simyayı geri plana iten nedenlerin ilkiydi. Bunu, diğer bilim dallarının ortaya çıkışı takip etti ve zamanla simya gibi sözde bilimler demode ve çağ dışı olarak görülmeye başladı. Öte yandan, 17. yüzyılda bu yeni bilim çağının ön saflarında yer alan ileri görüşlü bilim insanı Newton bile geçmişten gelen bu kadim bilgiyle ilgilendi ve yaşamın sırlarını ortaya çıkarmak için simyayı kullanmaya çalıştı.

Tarih Yazanlar
Büyük Alfred

Savaşçı, âlim ve Anglosaksonların Kralı olan Alfred, krallığını birleştirmek için büyük bir mücadele verdi ve Viking istilacıları topraklarından def etti

Yazan: Chris Fenton

Dokuzuncu yüzyılın karanlık ve ürkütücü İngiltere'sinde, 400 yıldır Anglosaksonlara yuva olan Britanya Adaları çöküşün eşiğindeydi. İngiliz kıyılarına ejderha başlı uzun gemiler yanaştı. Bu gemilerden inen gözü dönmüş, azılı savaşçıların amacı belliydi: yağma yapmak ve kan dökmek... Paniğe ve dehşete kapılmış komşuların çığlıklarından ürken çocuklar, sazdan yapılmış evlerinin uzun salonlarında titreyerek anne babalarının eteklerine yapıştı. Bu çığlıkları duyduklarında kimleri beklemeleri gerektiğini iyi biliyorlardı. Bu, Vikinglerin habercisi haline gelmiş, dehşetin sesiydi... Topraktan geçimini sağlayan basit çiftçiler olan Anglosaksonlar için durum son derece vahimdi. Viking istilacılar, yalnızca altın ve mahsullerle ilgilenmiyordu. Onlar, kendilerine köle arayan ve istila ettikleri toplumları yok etmek isteyen vahşilerdi. Batı Sakson Krallığı olan Wessex, diğer Anglosakson krallıklarının bölünmüş veya fethedilmiş olması nedeniyle, bu korkunç ve engellenmesi neredeyse imkânsız tehdit karşısında tek başına duracaktı. Anglosaksonlar için dünya böylesine kasvetli ve hayatta kalması zor bir yerken, 849 yılında Wessex Kralı Aethelwulf'un karısı Osburh, alelade bir Berkshire köyünde beşinci oğullarını dünyaya getirdi. Ona Alfred adını verdiler. Alfred, Anglosaksonların kaderini sonsuza dek değiştirecekti.

Alfred'in, çocukluğunu yaşamaya ne zamanı ne de şansı oldu. İyi bir Anglosakson savaşçısı olabilmek için çok fazla şeyi çok hızlı öğrenmek zorundaydı. Ona; ata binmeyi, şahin eğitmeyi, avlanmayı ve en önemlisi kılıçla öldürmeyi ve kendini kalkanla savunmayı öğrettiler. Ailesi, birbirine sıkı sıkıya bağlı, tipik bir Anglosakson aileydi. O dönemin geleneklerine uygun olarak birkaç nesilden akrabalar aynı çatı altında yaşıyor, yaşlılar bilgi ve deneyimlerini gençlere aktarıyordu. Babasıyla yaptığı savaş taktikleri dersi Alfred için sadece yerine getirmek zorunda olduğu bir görevdi. O aslında babasının bilimsel çalışmalarına, özellikle de şiire ilgi duyuyordu. Bu ilgisi, tüm hayatını şekillendirecek olan kararlılığını ortaya koyduğu bir anıya vesile olmuştu: Annesi bir gün oğullarına Anglosakson şiirlerinden oluşan bir kitap gösterdi ve bu kitaptan bir şiir seçmelerini istedi. Şiiri ilk ezberleyene kitabı hediye edecekti. O zamanlar Alfred okuma yazma bilmiyordu fakat yine de kitabı çok istiyordu. Derhal kendisine yardım edecek birisini buldu ve şiirin her satırını tek tek, defalarca okumasını istedi; ta ki tüm şiiri ezberleyene kadar... Sonunda ödülü kazanan Alfred olmuştu. Bu olay, bir şeyi kafasına koyduğunda ne yapıp edip başaracağını tüm ailesine kanıtladığı andı.

> Alfred, Britanya Adaları'nda halkının yasal haklarını yazılı hale getiren ilk kraldı

Eğlenceler ve şiir resitalleri, Viking ordusunun 865 yılında Doğu Angles'teki bir Anglosakson krallığına ayak basmasıyla aniden sona erdi. Alfred, babasının sarayında bu güçlü ve kana susamış kuzeyli savaşçılar hakkında konuşulduğunu duymuştu. Herkes onlardan korkuyor ve Vikingler'in yenilmez olduğunu düşünüyordu, fakat onlarla aynı fikirde olmayan biri vardı: Alfred. Yıllarca büyüklerinden ve av partilerinden öğrendiği en önemli şey, hiçbir düşmanın yenilmez olmadığıydı. Korkunç savaşçılar olarak nam salmış Halfdan ve Kemiksiz Ivar'ın komutasındaki devasa Viking ordusu, Northumbria'yı işgal etti, York'u yağmaladı ve sonra Doğu Angles'a geri döndü. Doğu Angles'te Kral Edward'ı ele geçirdiler ve bir güç gösterisiyle pagan tanrılarına kurban ederek öldürdüler; ülkesinin adını ise Doğu Anglia olarak değiştirdiler. Sonrasında, 870'de Wessex'e yönelip hızlı bir şekilde Reading kasabasını ele geçirdiler.

Alfred, Vikinglerin diğer Anglosakson krallıklarında yaptığı bu zalimlikleri Wessex'e de taşıyacağından emindi. O ve tahta çıkmış olan ağabeyi Ethelred, orduda görev almaları için askerleri seferber edip hızla yola koyuldu. İki kardeşin de amacı Vikinglerle açık alanda çarpışmaktı. Günlerce yürüdükten sonra Ashdown yakınlarındaki bir dağ yamacında kuzeyli savaşçılarla karşılaştılar. Vikingler, Alfred'in kararlılığı ve saldırgan tavrı karşısında şaşkına döndü. Bir tarih kroniği yazarı olan Piskopos Asser'e göre Alfred, henüz ağabeyi duasını bile bitirmeden tıpkı bir "yaban domuzu" gibi yokuş yukarı hızla saldırıya geçti ve Viking hatlarını yararak geri çekilmelerini sağladı. Anlatılanlara göre, muharebe alanı cesetlerle dolmuştu. Vikingler, yıllar süren yağmalardan sonra ilk kez dişlerine göre bir rakiple karşı karşıyaydı.

Alfred'in zaferi Wessex'te coşkuyla kutlandı. Ne var ki bu sevinç uzun sürmeyecekti. Ashdown Muharebesi'nin ardından yenilgi üstüne yenilgi yaşadılar. Wessex'in büyük bir kısmı kısa süre içinde Vikinglerin eline geçti. Tam da bu sırada, 871 yılının kasvetli günlerinden birinde Ethelred öldü. Alfred, savaşlardan yorgun düşmüş krallığın yeni hükümdarı oldu. Bu sıkıntılı dönemde Vikingleri yenemeyeceğini biliyordu. Ülkesinin biraz soluklanmaya ihtiyacı vardı ve

> Alfred'in bilimsel düşünme yeteneği Britanya Adaları'nda o dönem için sıra dışıydı. Latince konuşup okuyabiliyordu ve soylular için ilk defa onun zamanında bir okul kuruldu

“Anglosaksonların üzerine saldıran Vikingler, tek tek kılıçtan geçirildi ve kanlar içinde kalkanların üzerine yığıldı”

Bir keresinde Alfred, Viking kampına sızmak için ozan kılığına girmişti

Savaşçı ve stratejist

Alfred'in hükümdarlığı dönemindeki savaşlar korkaklara göre değildi. Her an kontrolden çıkabilen yakın çatışmalarda gözü dönmüş savaşçılar, ellerine geçirdikleri kılıç, balta, gürz ya da herhangi bir kesici aletle birbirine vahşice saldırıyordu. Kanın gövdeyi götürdüğü savaş alanlarında galip gelen taraf, yenik tarafın halkından ganimet olarak ekin, değerli eşya, mücevher ya da köle alabiliyordu. Anglosaksonların, düşman saldırısı karşısında kalkan duvarı oluşturma taktiği göğüs göğse muharebelerde bir nebze de olsa askerleri korumakta etkiliydi, fakat Vikingler gibi hızlı kuşatma yeteneğine sahip düşmanlar karşısında çok etkili olduğu söylenemezdi. Alfred bu sorunun farkındaydı. Ayrıca, dağınık yerleşim kültürünün Viking akınlarını savuşturmak için son derece elverişsiz olduğunu da biliyordu. Vikinglerinkinden daha büyük gemileri olan yeni bir Anglosakson donanması kurdu ve yerleşim yerlerini istilacılardan koruyabilmek için, "Burh" adı verilen kalelerle Wessex boyunca bir ağ oluşturdu. Böylece, tüm bölgelerde yabancı istilacılara karşı direniş göstermek mümkün olacaktı. Ayrıca, istilacılar karşısında zayıf kalan yerel güçlere oranla çok daha hızlı tepki verebilecek, güçlü ve hareket kabiliyeti yüksek bir daimi ordu kurdu. Alfred'in, kendi krallığının mutlak hâkimi olması, Vikinglerin artık yağmaladıkları topraklar üzerinde hak iddia edemeyecekleri anlamına geliyordu.

ödeşme günü için beklemeleri gerekecekti. Ancak, kısa bir süre sonra, 876'da Viking baskınları yeniden başlayınca, Wareham kasabası yakınlarında en büyük düşmanıyla, Doğu Anglia'nın Kralı Guthrum'la karşılaşmak zorunda kaldı. İlk hamlesi, Vikinglerin denizden kaçış yolunu kapatmak için Dorset bölgesinin kıyılarına kadırgalar konuşlandırmak oldu. Bu defa Guthrum'u köşeye sıkıştırmakta kararlıydı ve başardı. Sonunda Vikingler yenik düştü. Alfred'in isteği üzerine Guthrum, bir daha saldırmayacağına dair İskandinavların savaş tanrısı Odin'in yüzüğü üzerine yemin etti ve Doğu Anglia'ya Wessex temsilcilerinin gönderilmesine razı oldu. Tahmin edileceği üzere Guthrum sözünde durmadı ve Alfred'in temsilcilerini öldürüp, bir Hristiyan bayramı gününde Chippenham şehrindeki Wessex kuvvetlerine acımasız bir saldırı düzenledi. Saldırının faturası Alfred için çok ağır oldu. Bu kanlı olayı asla unutmayacaktı. Guthrum'un kendi tanrılarına bile sadık olmadığını anlamıştı.

Saldırı sırasında Alfred canını zor kurtarmıştı. Adamlarının çoğu Viking ordusu tarafından öldürülmüş ya da esir alınmıştı. Her şeyini yitiren Alfred bir süre bataklıkların çevresinde gizlendi ve sonraki birkaç ayını yakalanmamak için devamlı kaçarak geçirdi; sonunda bir köylünün evine sığındı. Sonraları kaleme alınan anılarında, krallığının karşı karşıya kaldığı tehlike yüzünden Alfred'in son derece bitap düştüğü, aklının da bedeni kadar bitme noktasına geldiği anlatılıyor. Yazılan bir hikâyeye göre, bir gün, evine sığındığı köylü kadın ondan ocakta pişmekte olan ekmeklere göz kulak olmasını istedi, fakat Alfred dalgınlığa kapıldı ve ekmekler yandı. Bunun

Alfred'in Hristiyanlığa olan bağlılığı herkes tarafından biliniyordu. Papa ona, Gerçek Haç olduğuna inanılan haçın bir parçasını vermişti

üzerine kadın Alfred'e, "Bak delikanlı, şu yaktığın ekmekleri ocakta çevirmeye elin varmıyor, ama önüne sıcak sıcak konduğunda keyifle yemeyi iyi biliyorsun!" dedi. Yazılanlara göre Alfred, kadını cezalandırmak yerine tevazu gösterdi ve sesini çıkarmadı. Bu hikâye, yalnızca bir kralın ne kadar düşebileceğini gözler önüne sermekle kalmıyor, yaşadığı hezimetlerin karakterini nasıl değiştirdiğini de gösteriyordu.

Alfred'in bu hüzünlü hali uzun sürmedi ve toparlanarak, krallığını teslim etmeye niyeti olmadığını herkese gösterdi. Hızlı bir şekilde adadaki tüm savaşçıları Southampton çevresinde bir araya getirdi. Edington'da gerçekleşecek son çarpışma öncesinde Viking akıncılarını engellemek için gerilla taktiklerini kullandı. Edington, Alfred'in kariyerindeki en önemli muharebeydi. O güne tanıklık edenlerin anlattığına göre, "Cesur savaşçılar hızla toparlandı. Onlar, tarih yazacak olan savaş kahramanlarıydı... Ellerinde zafer sancaklarıyla ilerlediler. Şafak sökerken, miğferleri delen ve kalkanları ezen kılıçların sesi kulaklarda yankılanıyordu." Guthrum, Alfred ve adamlarını kolayca alt edeceğini düşünerek Anglosakson güçlerine cüretkâr bir saldırı düzenledi. Alfred ise geri çekilmek yerine direnmekte kararlıydı; artık daha fazla yenilgi yaşamayacaktı. Adamlarına, düşmanın yıkamayacağı, dev bir kalkan duvarı oluşturmalarını emretti. Vikingler olanca güçleriyle üzerlerine çöktüğünde bu kalkanların ardındaki kılıçlar onların sonu oldu. Cansız bedenleri, kanlar içinde

Dönüm noktası

Ashdown Muharebesi 8 Ocak 871

Vikingler bölgeyi yerle bir edip Wessex içlerine girdikten sonra Alfred, Ashdown'daki Viking mevzilerine bir saldırı düzenlemeye karar verdi. Zafer kazanmak için bütün savaşçıları bir araya toplamak zorunda olduğunu çok iyi biliyordu. Onun çağrısını duyanlar savaş meydanında yerini aldı. Anglosaksonlar, Vikingler karşısında saatlerce göğüs göğse çetin bir mücadele verdi. Yüzlerce kişi canından oldu ama zafer nihayet Alfred'indi. Viking ordusu doğuya çekilmek zorunda kaldı. Ashdown Muharebesi, Alfred'in savaş alanlarındaki ilk başarısıydı.

Zaman Çizelgesi

MS 849

Bir savaşçının doğuşu
Alfred, Kral Ethelwulf ve ilk karısı Osburh'un en küçük oğlu olarak Berkshire'da doğdu. Ethelwulf, çocuklarının sırayla tahta geçmesi konusunda ısrarcıydı, bu da Alfred'i beşinci sıraya koyuyordu. **849**

Roma Hac Yolculuğu
Alfred, Roma'ya hacca gitti ve Papa tarafından konsül atandı. Frankların Kralı Dazlak Karl'ın sarayında bir süre kaldı ve burada en büyük düşmanı olan Vikingler hakkında bilgi edindi. **853**

Viking istilası
Vikingler, Doğu Angles'a bir saldırı düzenledi ve İngiliz anakarasının büyük bir kısmı kuzeyli istilacılar tarafından ele geçirildi. Alfred, kral danışmanı oldu. **865**

Ealhswith ile evlilik
Alfred, Vikinglere karşı bir dayanışma göstergesi olarak, Mersiya Krallığı'nın soylu bir ailesinin kızı olan Ealhswith ile evlendi. Ealhswith, "İngilizlerin biricik sevgili leydisi" olarak halk tarafından kabul gördü. **868**

Kemiksiz Ivar ile savaş
Alfred ve ağabeyi Ethelred, Mersiya'da Kemiksiz Ivar'ın liderliğindeki Viking ordusuyla karşı karşıya geldi. Anglosaksonlar, kanlarının son damlasına kadar mücadele etseler de Vikinglerin zaferine engel olamadı. **868**

Alfred veliaht seçildi
Kral Ethelred, Viking istilası karşısında bir veraset krizini önlemek amacıyla, çocukları olmasına rağmen tahta kendisinden sonra Alfred'in geçmesi gerektiğini söyledi. **Ocak 871**

kalkanların üzerine yığılıp kaldı. Daha sonra Anglosakson ordusu Chippenham'daki Viking kampına hücum etti ve düşmanları kalelerine çekilip umutsuzluğun en derin kuytularında kaybolana dek pek çoğunu kılıçtan geçirdi. Kapana kısılmış ve açlıktan ölmek üzere olan Guthrum teslim olmak zorunda kaldı.

Guthrum ve Viking ordusu Wessex'ten temelli olarak geri çekilse de bu, İngiltere'den tamamen ayrılmış oldukları anlamına gelmiyordu. Anglia ve Northumbria'ya kalıcı yerleşim yerleri kurmuşlardı ve bu sayede artık istilacı değil, komşu olacaklardı. Bu durumu öngörmüş olan Alfred, zekice bir hamleyle Guthrum'u Hristiyanlığı kabul etmeye zorladı. Eski düşmanının vaftiz babası bile olmuştu. Böylece, krallığının istikrarını garanti edecek bir bağlılık yemini elde etmişti. Öte yandan, Edington'dan galip çıkmış olsa da Vikingler onun için hâlâ bir tehditti. Savaşçı hislerine kulak veren Alfred, Wessex'e her an saldırabileceklerini çok iyi biliyordu. Savunmasını kurdu ve kırsal bölgeleri korumaya almak için bir kale ağı oluşturdu. Ayrıca, İncil'i esas alan yeni kanunlar da çıkardı. Tüm bunlar, bölge üzerindeki hâkimiyetini pekiştirdi.

Zaferden sonraki yıllarda en önemli girişimi, diğer Anglosakson krallıklarını kendi liderliği altında birleştirmek oldu. Birleşmiş bir krallığın, çıkar çatışmalarına sahne olan bölünmüş bir ülkeden çok daha güçlü ve yabancıların istila girişimlerine karşı çok daha dayanıklı olduğunu düşünen Alfred'in yeni hedefi, İngiltere'nin en önemli ticaret şehri olan Londra'yı almaktı. O zamanlar Londra, Ceolwulf adında Mersiyalı bir kralın hâkimiyeti altındaydı. Bu kral, 880 yılından sonraki bir tarihte öldü ama sebebi Alfred mi bilinmiyor. Öte yandan, Alfred zaten bunu göstere göstere yapamazdı, zira o günlerde Londra bir Anglosakson bölgesiydi ve buraya yapılacak şiddet içeren herhangi bir müdahale, İngiltere'nin "sevgilisi" olarak itibarını lekeleyebilirdi. Sonuçta Londra, şu ya da bu şekilde 886 yılında Alfred'in hâkimiyeti altına girdi. Amacına ulaşan Alfred, bir dostluk nişanesi olarak en büyük kızını Mersiyalıların lideri Ethelred ile evlendirdi. Böylece, İngiltere'deki tüm Anglosaksonlar, barış içinde tek bir çatı altında birleşmişti.

890 yılına gelindiğinde, Alfred iyice yaşlandığını hissetmeye başlamıştı. Hiç bitmeyen karın ağrılarından yakınıyordu. Krallığı altında birbirinden farklı yerleşim bölgelerine hükmetmeye çalışırken, bir yandan ülkenin en güçlü adamı olarak kalmak hiç de kolay değildi ve tüm bu uğraşlar onu tüketiyordu. O, her şeye rağmen krallığını adil bir şekilde yönetmeye ve halkının ufkunu açmak için çalışmaya devam etti. Birçok kitabı, Latinceden İngilizceye çevirdi. Alfred'in İngiliz Kilisesi'nin gelişimine yaptığı katkılar ona öyle bir ün kazandırmıştı ki ateşli hayranları onu aziz ilan etmeye bile çalıştı.

Alfred 899 yılında, 50 yaşındayken öldü. Oğlu Edward'a miras olarak güvenli ve güçlü bir hanedanlık bıraktı. Anglosaksonlar, 1066'daki Norman istilasına kadar tam 167 yıl boyunca İngiltere'de egemenliğini sürdürdü. Alfred bu mirası cesareti, savaş becerileri ve politik zekâsıyla yaratmıştı. Anglosaksonlar onu, "İngiltere'nin önderi ve sevgilisi" olarak hatırladı ama adı tarihe "Büyük Alfred" olarak geçti.

> Alfred'in zayıf fiziğinin ve bitmeyen sağlık sorunlarının nedeninin Crohn hastalığı olduğu düşünülüyor

Bölünmüş bir toplum

Akrabalık ve derebeyleri
Anglosakson toplumunda akrabalar arasındaki güçlü bağ, karşılıklı saygı ve sadakat her şeyden önemliydi. Evlerde hep birlikte yaşayan ailelerin soylulara ve krala sadakati ise daha zayıftı.

İstila edilen topraklar
Anglosaksonlar da aslında Britanya Adaları'nı işgal ederek bu topraklara yerleşmişti. Anglus ve Sakson halkları, Almanya ve Danimarka kökenliydi. Yerli halk Britonları boyunduruk altına alarak İngiltere'nin her yerinde yerleşimler kurdular. Alfred zamanında Saksonlar İngiltere'ye tamamen yerleşmişti ve o dönemde Vikinglerin tehdidi altındaydı.

Dil çeşitliliği
Britanya Adaları, farklı dil ve lehçeler konuşan çeşitli halkların bir arada olduğu kozmopolit bir yerleşim yeriydi. Anglus, Sakson, İskandinav, Kelt ve Latin dilleri bu dönemde bir araya gelerek günümüzde İngilizce olarak bildiğimiz dilin temelini oluşturdu.

Farklı dinler
Bu dönemde Avrupa'da hâkim bir din yoktu. Hristiyanlık hızla yayılıyordu fakat İngiliz ve İskandinav krallıkları da dâhil olmak üzere birçok bölgede hâlâ paganizmin çeşitli biçimleri görülmekteydi. Anglosaksonlar 601 yılında Hristiyanlığı benimsedi ve Viking istilasını "kâfir istilası" olarak adlandırdı.

Savaşçı gelenek
Her "özgür" Anglosakson erkek, Fyrd adı verilen yerel birliklere ya da orduya katılıp savaşmak üzere bölgenin derebeyi tarafından her an çağrılabilirdi. Savaşçılar muharebe alanına kendilerine ait silahlarla geldiğinden, bu birlikler genelde teçhizat açısından yetersiz kalıyordu. Ayrıca, bu itaatsiz grupları bir arada tutmak güçlü bir liderlik gerektiriyordu.

Dönüm noktası
Guthrum'un ihaneti Ocak 878
Dorset Wareham'daki çatışmada yenik düşen Viking lideri Guthrum, Alfred'e teslim oldu ve güçlerini Mersiya'ya çekme sözü verdi. Sözünü, Viking tanrılarının en büyüğü ve savaş tanrısı olan Odin'in kutsal yüzüğü ile mühürlemişti. Ne var ki verdiği sözü yerine getirmek yerine Alfred'e ihanet etti ve ordusunu yeniden bir araya getirip, Chippenham'da Alfred'in güçlerine saldırarak büyük bir bozguna uğrattı. Alfred çareyi kırsala kaçmakta buldu. Tarihi kayıtlara göre Alfred, savaşmaktan bitkin düşmüş, neredeyse benliğini yitirmiş ve yapayalnız bir halde köylülere sığınmak zorunda kalmıştı.

Dönüm noktası
Edington Muharebesi Mayıs 878
Alfred, eski düşmanı Guthrum ile hayatının en büyük savaşında son bir kez yüzleşti. Bu savaş, krallığı ayakta tutabilmesi için onun son umuduydu. Wessex'in büyük bir kısmı, o sırada kuzeyde konuşlanmış olan Viking ordusunun tehdidi altındaydı. Alfred, savaşçılarına güçlü bir kalkan duvarı oluşturmalarını emretti. O dönemde Anglosakson orduları bu taktiğe sıklıkla başvuruyordu. Bu kalkan duvarı sayesinde, akın akın üzerlerine gelen Viking ordusuna karşı sağlam durarak, onları kılıçtan geçirdiler. Alfred o gün şanlı bir zafer kazandı ve Vikingleri Chippenham'a kadar takip etti. Chippenham'a vardıklarında ise onları kuşatarak günlerce aç bıraktı. Guthrum, sonunda teslim olmak zorunda kaldı.

Londra'nın hâkimiyeti
Alfred, pek çok tartışmaya neden olan bir adım attı ve Londra'yı kontrolü altına aldı. Britanya Adaları'ndaki en önemli ticaret şehrini ele geçirmek, tüm Anglosakson toprakları üzerindeki fiili hâkimiyetini de beraberinde getirdi. **886**

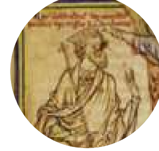
Kanunname
Alfred, Latince üzerine öğrenim gördükten sonra İncil'deki Hristiyan öğretilerine dayanan bir dizi kanun çıkardı. Bir nevi "mahşer kanunları" niteliğindeki bu yasaları, diğer Anglosakson krallıkları üzerindeki gücünü pekiştirmek için kullandı. **893**

Kral taç giydi
Ethelred'in ölümünün ardından Alfred, Wessex Kralı olarak taç giydi. Kısa bir süre sonra, Vikinglerin krallık sınırları içindeki saldırılarına devam ettiği haberi ulaştı. Alfred'in tercihi, onlarla savaşmak değil barış sağlamaya çalışmak oldu. **23 Nisan 871**

Wedmore Antlaşması
Alfred, Edington Muharebesi'nin ardından Guthrum ile bir barış antlaşması imzaladı. Bu antlaşmaya göre Vikingler, Anglosaksonların haklarına saygı gösterecek ve Wessex kasabalarından köle almayı derhal durduracaktı. Eğer bu koşullara uyarlarsa Doğu Anglia'nın kontrolü onlarda kalacaktı. **878**

Kutsal bir hediye
Alfred'in sadık bir Hristiyan olduğunu gören Papa I. Marinus, İsa'nın taşıdığına inanılan Gerçek Haç'ın bir parçasını ve daha pek çok paha biçilmez hazineyi Alfred'e ve sarayına hediye etti. **883**

Bir milli kahramanın ölümü
Alfred 899'da, 50 yaşındayken öldü. Miras olarak, güvenli ve güçlü bir krallık bıraktı. Wessex, İngiltere'deki üç Anglosakson krallığının en güçlü olanıydı. Tarih, bu krallığın önderinden "Büyük Alfred" olarak bahsedecekti. **899**

MS 899

Alternatif Tarih

John Kennedy öldürülmemiş olsaydı…

ABD, 1963

Yazan: Ben Biggs

JEFF GREENFIELD

Ödüllü bir Amerikalı gazeteci olan Jeff Greenfield, CNN, ABC News ve CBS'te çalıştı. 30 yıllık kariyeri boyunca Time Dergisi, New York Times ve Los Angeles Times'ta yazılar yazdı. Aralarında, *If Kennedy Lived: The First and Second Terms Of President John F. Kennedy* isimli çok satan kitap da dâhil olmak üzere yazdığı ve yazımına katkıda bulunduğu 13 kitabı bulunuyor.

ABD başkanı JFK 1963'te Dallas'ta bir suikast sonucu öldürülmeseydi ne olurdu?

Eğer John F. Kennedy o gün uğradığı suikasttan kurtulmuş olsaydı, dönemin başkan yardımcısı ve sonraki başkan Lyndon Johnson büyük ihtimalle politika sahnesinden çekilecekti. Kennedy'nin Dallas'ta vurulduğu gün Lyndon Johnson'ın hesapları iki ayrı soruşturma kapsamında inceleniyordu. Bu incelemelerden biri, Johnson'ın rüşvet aldığını iddia eden bir Senato komitesi tarafından gerçekleştirilen meclis soruşturmasıydı. Diğeri ise, o zamanlar Amerika'nın en önemli yayınlarından biri olan Life dergisi tarafından yapılmış bir ihbar kapsamında gerçekleştiriliyordu. Life, maaşı belli olan birinin nasıl olup da bu kadar büyük bir servete sahip olduğunu soruyordu. Kennedy öldürüldüğünde bu iddiaların üstü bir anda örtüldü, çünkü kimse büyük bir şok yaşamakta olan bir ulusu daha fazla huzursuz etmek istemiyordu.

Kennedy kurtulmuş olsaydı Johnson'ın üzerine daha fazla gidilecekti ve büyük ihtimalle kaşla göz arasında Beyaz Saray'dan uzaklaştırılacaktı. Sonuç olarak, bence Kennedy'nin suikasttan kurtulmasının ilk sonucu, Lyndon Johnson'ın politik hayatının bir skandal ile sona ermesi ve gözden uzak bir köşede inzivaya çekilmesi olurdu.

Kennedy iki dönem başkanlık yapsaydı, Soğuk Savaş ve Sovyetler Birliği ile olan gerilimler aynı şekilde tırmanır mıydı?

Burada şunun altını çizmem gerekli: Birçok insan Kennedy'nin seçim kampanyasında onu savaş yanlısı, saldırgan ve her türlü bedeli ödemeye hazır olduğunu söyleyen bir aday olarak gördü. Ancak Küba Füze Krizi'nin onu nasıl etkilediğini fark etmediler. Kennedy ve Kruşçev (Sovyetler Birliği Komünist Partisi Eski Genel Sekreteri) Dünya'yı nükleer bir savaşın eşiğine getirdiğinde, Kennedy'nin Dünya'ya bakışı ciddi bir biçimde değişti. Krizin ardından Sovyetler Birliği ile ortak bir zemin aramaya başladı. "Kısmi Nükleer Deneme Yasağı Antlaşması" bunun ilk örneğiydi ve muhtemelen atacağı diğer adımlarla Soğuk Savaş'ın ateşini düşürmeye çalışacaktı.

Vietnam Savaşı bundan nasıl etkilenirdi?

Uluslararası problemlere odaklandığımızda bir başka büyük tartışma da elbette Vietnam'daki savaştı. Burada, kurduğumuz senaryo sonrasındaki olasılıklardan söz ediyoruz. Alternatif bir tarih oluşturmaya çalışırken, tarihi farklı bir yola soktuğunuz dönemde ilgili oyuncuların farklı konularda ne dediği ve ne düşündüğü büyük önem kazanıyor. Elimizdeki kanıtlar, 1963 sonbaharında Kennedy'nin Vietnam'ın kaybedilmekte olduğunu fark ettiğini gösteriyor. Güney Vietnam'daki yönetimi değiştirmek için bir hükümet darbesinin yapılmasına izin verdi ya da en azından durdurmak için bir şey yapmadı. Bunu, çok sayıda Amerikalıyı Asya'da bir kara savaşına göndermeyi engelleyecek bir durum olarak gördü.

Kennedy, her zaman Vietnam meselesinden uzaklaşmak istediğini söylüyordu, ancak 1964'te yeniden seçilene kadar bunu yapamazdı, zira siyaset buna izin vermezdi. Büyük ihtimalle, komünizme karşı yumuşak davranmakla suçlanırdı. Bence, 1964'e kadar zamana karşı oynayacak, statükoyu korumaya odaklanacak ve herhangi bir büyük olayın ortaya çıkmasını engellemeye çalışacaktı. Örneğin, ABD'nin Vietnam Savaşı'na daha etkin olarak girmesine yol açan Tonkin Körfezi Olayı'nın (Amerika ile Kuzey Vietnam'ın iki kere Tonkin Körfezi'nde karşı karşıya gelmesi) hiçbir şekilde yaşanmayacağını düşünüyorum. Büyük ihtimalle 1964'te Tonkin Körfezi tehdidi yine yaşanacaktı, ancak Kennedy kongreden Başkan Johnson'ın istediği geniş savaş yetkilerini istemeyecekti.

Benim tahminim, Johnson gibi davranmayacağı ve Amerikan'nın savaştaki rolünü ve taahhütlerini hızlı ve gizli bir şekilde tırmandırmayacağı yönünde. Büyük ihtimalle ABD, Vietnam Savaşı felaketini yaşamayacaktı. Bu durumda, 1960'ların sonunda Amerika'da yaşanan kültür çatışması da farklı bir şekilde cereyan edecekti. Evet; uyuşturucular, seks ve uzun saçlar muhtemelen yine olacaktı. Ancak, ülkenin yanlış ve şeytani bir yönde ilerlediğini savunan ve buna kanıt olarak da Vietnam'ı gösteren protestocular olmayacaktı. George Bush'un tanımıyla, "bir tür genel protesto hareketi" yaşanmayacaktı.

John F. Kennedy suikasta uğramamış olsaydı, ardında bıraktığı miras bu kadar pozitif olmayabilirdi

“Başkanlığını bir dönem daha sürdürseydi sağlığının nasıl olacağını kimse bilmiyordu”

Sizce o nesil için bir ikon haline gelir miydi?
Şaşırtıcı gelebilir ama öyle olmayacağını veya daha az ölçüde olacağını düşünüyorum. Suikast sonucunda ölmesi Kennedy'nin bir şehit olarak görülmesine yol açtı ve onu bir ikon haline getirdi. Zira, popülerliğinin zirvesindeki bir insanı vahşi bir şekilde öldürmek genellikle onu idolleştiriyor. Bence Kennedy, daha ziyade kamu hizmetlerine ve ülke dışında ABD imajını iyileştirmeyi hedefleyen Barış Gönüllüleri gibi çok da popüler olmayan meselelere odaklanacaktı. Tutkuyla bağlandığı bu konularda çok hızlı hareket edeceğini düşünüyorum. Öte yandan, suikasta uğradığı Dallas'a gitmeden önce bazı basın mensupları tarafından özel hayatının dikkatle mercek altına alınıp inceleniyor olması bir tehlike yaratıyordu. Belki birçok kişi farkında değil, ancak o dönem çok farklı bir dönemdi. Pek çok araştırmacı gazeteci Kennedy'nin özel hayatını didik didik ediyordu. O ve kardeşi Robert, özel hayatlarındaki sırlarını korumak için çok uğraşıyordu. Kısmen bunu başarabildiler. Diğer taraftan, Kennedy'nin, soruşturmalar ve anti-tröst yasaları ile basını tehdit etmekte ne kadar ileri gittiğini de unutmayalım. Ancak, itibarını zedelemeye yetecek kadar bilgi zaten basına sızmış durumdaydı. Eğer JFK 46 yaşında ölmeseydi, şehitlik mertebesine yükselmeyecek ve idolleştirilmeyecekti diye düşünüyorum.

JFK'in Marilyn Monroe ile ilişkisi günümüzde çok konuşulan bir konu. Sizce Amerika o dönemde Clinton-Lewinsky skandalına benzer bir durum yaşar mıydı?
Neyin farklı olacağını şöyle anlatmaya çalışayım: Kennedy'nin bu skandaldan kurtulup kurtulamayacağını bazı insanlara sordum. Yanıt büyük çoğunlukla, "elbette hayır" oldu. Amerika'nın 1960'lardaki kültür iklimi 1990'lardan çok farklıydı. 1964'te önemli bir başkan adayı, Nelson Rockefeller vardı hatırlarsanız... Başkanlık ön seçimini kaybetmesinin nedeni, eşinin doğum yapması ve insanların, eski eşini daha genç bir kadın için terk ettiğini hatırlaması oldu. 1964'e kadar, boşanmış bir ABD başkanı olmamıştı. "Herkesin özel hayatı kendisini ilgilendirir" diye bir fikir o zamanlar ABD halkının kafasında yoktu.

Bu konu ile ilgili olarak, Clinton-Lewinsky skandalına oranla daha büyük bir şok yaşanacağını düşünüyorum. ABD kültürü ancak 1960'ların ortasında değişmeye başladı. Bu nedenle, ilişkinin basına sızmaması için muhtemelen çok çaba harcayacaklardı. O zamanlar pek çok şey günümüze oranla farklıydı.

Sizce, Kennedy'nin eşi Jackie (Jacqueline Kennedy) buna ne kadar dayanırdı?
Jackie'nin bir tür resmi olmayan ayrılma yoluna gideceğini düşünüyorum. "New York'a taşınıyorum ve kendime yeni bir hayat kuracağım. Ayrılmayacağız, ancak kendi yolumda gideceğim" derdi bence. Elbette bunu kesin olarak bilmeme imkân yok, ancak mutlaka kendine yeni bir hayat kurmak isteyeceğini düşünüyorum. First Lady olduğunda Jackie'nin sadece 31 yaşında olduğunu unutmayalım. Oldukça gençti. Daha 40'ına gelmemiş ama zor zamanlarda kocasının yanında duran bir kadından söz ediyoruz. Öte yandan, ortada bir seçim kampanyası olmadığından bunu yapmak zorunda da değildi. Sonuç olarak, Kennedy'li veya Kennedy'siz, kendine bir hayat kuracaktı kanımca.

Bu arada, Kennedy'nin sağlığının ne durumda

JFK bir dönem daha başkanlık yapmış olsaydı, ABD Vietnam Savaşı'na daha az dâhil olabilirdi

Tarih nasıl değişirdi?

Gerçek zaman çizgisi

1952

Kennedy Senato'ya girdi
Sekiz yıl boyunca ABD Temsilciler Meclisi'nde görev yapan JFK, 1952'de Senato seçimlerini kazandı. Ertesi yıl Jacqueline Lee Bouvier ile evlendi.
4 Kasım 1952

JFK başkan oldu
JFK, iyi organize edilmiş bir kampanya ve Lyndon B. Johnson'ın desteğiyle Cumhuriyetçi aday Richard Nixon'ı alt ederek Amerika Birleşik Devletleri'nin 35. Başkanı oldu.
8 Kasım 1960

Barış Gönüllüleri kuruldu
10924 sayılı yasa ile, Amerika ve Dünya'nın geri kalanı arasındaki ilişkileri geliştirmek için gönüllülük esaslı bir program oluşturuldu.
1 Mart 1961

Küba Füze Krizi başladı
Bir CIA casus uçağı, Sovyetler tarafından Küba'da inşa edilen balistik füze alanlarının fotoğraflarını çekti. Buna tepki olarak Kennedy, adanın karantina altına alınması ve Küba'ya giden tüm Sovyet gemilerinin denetlenmesi emrini verdi.
14 Ekim 1962

Vietnam ile ilgili endişeler
Kennedy, Vietnam ile ilgili bir değerlendirmesinde şöyle demişti: "Vietnam'da kalmak için can atmıyoruz [...] Bizi oradan def edeceklerini biliyorum [...] fakat pes edip bu bölgeyi komünistlere bırakırsam, Amerikan halkının beni yeniden seçmesini sağlayamam."
Nisan 1963

JFK suikastı
Kennedy, Dallas ziyareti sırasında üstü açık bir arabayla halkı selamlarken üç mermiye hedef oldu. Biri kafasına, biri sırtına, diğeri ise boynuna isabet etti. Aldığı yaralar nedeniyle hayatını kaybetti. **22 Kasım 1963**

Gerçek zaman çizgisi

Alternatif zaman çizgisi

1962'de Washington'da iş ve özgürlük için düzenlenen yürüyüş sivil haklar için önemli bir andı, ancak JFK'in bu konudaki sicili halefininki kadar güçlü olmadı

olduğunu da bilmiyoruz. 1960'da, "Neden bu kadar genç yaşta Amerikan başkanlığına adaylığınızı koyuyorsunuz" diye soranlara, "Sekiz yıl içinde sağlığımın nasıl olacağını bilmiyorum" diye yanıt vermişti. Kennedy, bir yandan hastalıklarla da baş etmeye çalışan bir başkandı. Addison hastalığı vardı, bağırsaklarıyla ilgili çok ciddi bir problem yaşıyordu. Ayrıca, tedavi edilemeyen bir zührevi hastalığı olduğu da söyleniyordu. Hem Addison hastalığı yüzünden içmek zorunda olduğu ilaçlar hem de savaşta aldığı yara nedeniyle sürekli sırt ağrısı çekiyordu. Pek çok tarihçi, bu hastalıklarla mücadelesinden ötürü onu övüyor. Ancak ikinci başkanlık dönemi sırasında 50'li yaşlarının başında olacaktı ve o zaman sağlığının nasıl olacağını kimse bilmiyor.

JFK, ABD'de Medeni Haklar Yasası'nın Kongre'den geçmesi için yoğun çaba harcadı. Ölümü, 1964'te yürürlüğe giren bu yasanın kabulü için çok teşvik edici olmuştu. Suikast olmasaydı yasa bu kadar hızlı çıkarılır mıydı sizce?
ABD'de afroamerikalılara karşı okullarda, kamusal alanlarda ve işe alımlarda uygulanan negatif ayrımcılığın yasaklanmasını sağlayan Medeni Haklar Yasası konusunda (eğer öldürülmemiş olsaydı) Kennedy'nin, Başkan Johnson kadar başarılı olabileceğini düşünmüyorum. Bunun birkaç nedeni var: Öncelikle Johnson, Kennedy'yi ve onun trajik ölümünü bu yasaları geçirmek için çok güçlü bir duygusal kaldıraç olarak kullandı. İkinci olarak, Johnson, Senato'yu yönlendirme konusunda ustaydı. Kennedy'nin aksine, Senato'nun nasıl çalıştığını çok iyi kavramıştı. Bir güneyli ve bir Teksaslı olarak, Senato'nun iç işleyişini anlayabiliyordu ve 1964'te parlamentoda çoğunluğun desteğine sahip olmayı başarmıştı. Böylece, yasayı geçirmek için Kongre'nin oylarını toplayabildi.

Öte yandan, şahsen Kennedy'nin Medeni Haklar Yasası konusunda Johnson kadar tutkulu olduğunu da düşünmüyorum. Johnson, bir güneyli olmasına rağmen, bu yasanın gerekliliğine ve onu geçirebileceğine yürekten inanıyordu. 1965'te yaptığı, "bunu başarmalıyız" vurgulu konuşma ile düşüncelerini ve taleplerini dürüstçe anlatmış olduğuna inanıyorum. Johnson Kongre'ye, "Genç bir adam olarak her zaman kendime şunu söyledim: Eğer bu yanlışı (afroamerikalılara uygulanan negatif ayrımcılık) düzeltme gücüm olursa, bunu yapacağım. Size bir sır vereyim: O güce artık sahibim ve kullanmaya da kararlıyım" demişti.

Kennedy ise daha ziyade dış politikaya odaklanan bir başkandı. Örneğin, eğer Vietnam Savaşı'ndan uzak durmak için sivil haklar konusunu biraz ağırdan almak gerekseydi, bunu yapardı. Muhtemelen sonunda ABD yine aynı noktaya gelecekti, ancak Johnson yönetiminin yaptığından daha yavaş bir şekilde... O

Warren Raporu yayınlandı
JFK suikastını araştıran Warren Komisyonu, bir yıl sonra hazırladığı raporu Lyndon Johnson'a sundu. Suikastçı Lee Harvey Oswald ve daha sonra onu vuran Jack Ruby'nin tek başına hareket ettiği sonucuna varıldı. **24 Eylül 1964**

ABD'nin Tonkin Körfezi Olayı'na tepkisi
Başkan Johnson, Kongre tarafından kendisine verilen yetkiyi kullanarak Güney Vietnam'a 3.500 ABD deniz piyadesi gönderdi. Kara birliklerinin gönderilmesi ile Vietnam'daki savaş hızla tırmanmaya başladı. **8 Mart 1965**

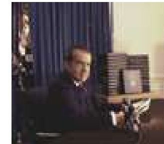

Richard Nixon başkan seçildi
1960 seçimlerinde JFK ile yarışan ve kaybeden eski Başkan Yardımcısı Richard Nixon, sonunda başkan olmayı başardı. İlk dönemi oldukça iyi geçti. Ruslarla antlaşmalar yaptı, sivil hakları iyileştirdi ve ezici bir zaferle bir kez daha başkan seçildi.
5 Kasım 1968

Medeni Haklar Yasası yürürlüğe girdi
Yeni başkan Lyndon Johnson, Kennedy'nin ölümünü 1964 tarihli Medeni Haklar Yasası'nı Kongre'den geçirmek için bir fırsat olarak kullandı. Kanun; okullarda, iş yerlerinde ve kamu tesislerinde ırk, din, cinsiyet, renk veya uyruk ayrımcılığını yasakladı. **2 Temmuz 1964**

ABD genelinde isyanlar
ABD'de ayrımcılığı sona erdirecek Medeni Haklar Yasası vaadi bir türlü gerçekleşmeyince afroamerikalı ve etnik toplulukların sabrı taştı ve farklı eyaletlerde bazıları şiddet içeren protestolar düzenlendi. **1966**

Watergate skandalı
Başkan Nixon'ın popülaritesi ikinci döneminde hızla düştü. Nixon yönetiminin, Demokratlarla mücadele etmek için genel merkezlerini gizlice dinlemeye çalıştığı ve bazı kanun dışı gizli faaliyetler yürüttüğü ortaya çıktı. Suçlular yakalandı ve Nixon istifaya zorlandı.
17 Haziran 1972

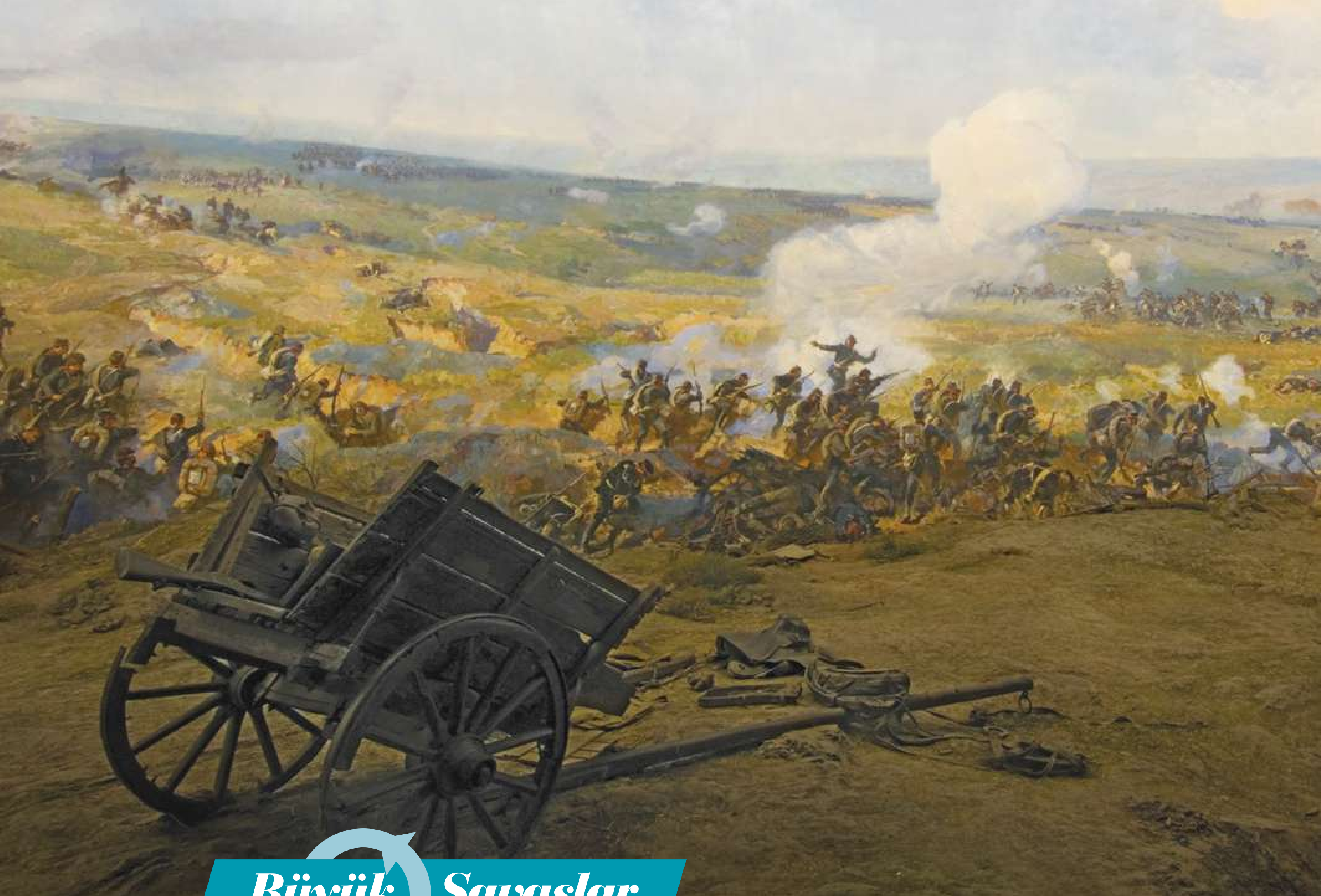
Kennedy tekrar seçildi
Kennedy, Cumhuriyetçi Barry Goldwater'a karşı yarıştı ve büyük bir seçim zaferi ile Beyaz Saray'daki ikinci dönemine başladı. Karizması ve ülkede tehdit olarak algılanan Sovyetler Birliği'ne karşı sert duruşu ile oyların üçte ikisinden fazlasını almayı başardı.
3 Kasım 1964

JFK Vietnam savaşından uzak duruyor
Kennedy, Asya'da bir kara savaşına girmek istemediği için Vietnam savaşına temkinli yaklaşıyordu. USS Maddox destroyeri ve üç Vietnam hücumbotu Tonkin Körfezi'nde karşı karşıya geldi fakat bir çatışma yaşanmadı.
8 Mart 1965

ABD-Sovyet gerilimi hafifledi
Kennedy'nin Vietnam meselesine daha fazla dâhil olmaktan kaçınması ve Kuzey Vietnam ile savaşmaması, Soğuk Savaş'ın iki ana aktörü arasındaki gerilimi hafifletti.
1967

Jackie Kennedy, John'dan ayrıldı
Kennedy'nin ikinci dönemi sona erdikten ve Richard Nixon başkan seçildikten sonra, eski First Lady artık görevini yerine getirdiğini düşündü ve sadakatsiz kocasından gayri resmi olarak ayrıldı.
5 Kasım 1968

Kennedy öldü
İkinci başkanlık döneminin sonuna doğru JFK'in sağlığı kötüye gitmeye başlamıştı. Hastalıklarının etkisi sonunda ortaya çıktı ve başkanlıktan ayrıldıktan 10 yıl sonra hayata gözlerini yumdu. **1978**

Osman Paşa ve askerlerinin Rus saldırıları karşısında yaptığı cesur ve kararlı savunmaya rağmen Osmanlı ordusu teslim olmak zorunda kaldı

PLEVNE SAVUNMASI

BULGARİSTAN, 20 TEMMUZ – 10 ARALIK 1877

Yazan: Frank Jastrzembski

93 Harbi ya da Osmanlı-Rus Savaşı, 1877 Nisan'ı ile 1878 Mart'ı arasında tam 10 ay sürdü. Siyasi, askeri, ekonomik ve sosyal yansımalarına rağmen bu savaş, 19. yüzyılın, üzerinde en az araştırma yapılmış ve önemi yeterince anlaşılamamış savaşları arasında yer almaya devam ediyor. Savaş sonrasında siyasi sınırların değişmesi, belki de Avusturya Arşidükü Franz Ferdinand'ın 1914'te vahşice öldürülmesine kadar tırmanan devrim tutkusunu ateşlemiş olabilir. 20. yüzyıldaki savaşların nasıl yapılacağına dair korkunç gerçek de bu çatışma sırasında acı bir şekilde ortaya çıktı.

Bu kısa süren çarpışmalar sırasında Osmanlı, Rus, Bulgar ve Rumenlerden oluşan yaklaşık 285.000 asker hayatını kaybetti. Binlerce savaş mültecisi ise açlığa ya da hastalığa yenik düştü veya öldürüldü. Ölen askerlerin büyük bir kısmını oluşturan 75.000 kişi, küçük Bulgar köyü Plevne'nin dışında, 1877'nin yazında başlayıp kışa kadar tam 145 gün süren kıran kırana mücadelede

Nikolay Dmitriev-Orenburgsky tarafından yapılan bu tabloda Rus Generali Mihail Skobelev, Plevne'de bir hücuma liderlik ediyor

Image source: art-catalog.ru

can verdi. Savaş, 1877 Nisanı'nda Ruslarla Osmanlılar arasında patlak verdi. Ruslar, Romanya sınırını aşarak ilerlemeye başladı. Amaçları, bir darbeyle Romanya'yı Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyetinden "kurtarmaktı". Romanya da bu "iyiliğe" karşılık, Ruslarla birlikte savaşıp ölmesi için binlerce askerini gönderecekti. Osmanlı'nın Rumeli Ordusu Başkomutanı Abdülkerim Nadir Paşa, yüzlerce kilometrelik Tuna Nehri kıyısına yaklaşık 160.000 asker mevzilendirdi. Ortada herhangi bir net plan veya hedef yoktu. Beklenen bir işgal söz konusuydu ve askerler buna karşı koymak için orada bekleyeceklerdi. Çok zayıf bir direnişle karşılaşan dört Rus kolordusu, Osmanlı yüksek komuta kademesinin kararsızlığı ve kötü planlamasından istifade ederek, Temmuz ayına kadar Tuna Nehri'ni Sistova bölgesindeki sığ yerlerinden yaya olarak geçmeyi başardı.

Ruslar, gözlerini daha güneydeki başkent İstanbul'a dikmiş şekilde Osmanlı topraklarına girdiler. Endişe verici bir hızla bu yönde ilerliyorlardı. Üst düzey Rus komutanlardan hiçbiri, gözü pek bir Osmanlı paşasının komutasındaki küçük bir ordunun güçlü Rus taarruzunu durdurabileceğini ve neredeyse onları Tuna'nın karşı kıyısına yaka paça göndereceğini tahmin edemezdi.

Son derece iyi eğitimli bir kurmay ve Kırım Savaşı'nda savaşmış bir asker olan 45 yaşındaki Osman Paşa, Osmanlı İmparatorluğu'nun en yetenekli paşalarından biri olduğunu kanıtlayacaktı. Onun karakterini tek bir kelimeyle anlatmak gerekirse, kesinlikle pes etmeyen, azimli bir adamdı.

Batı Bulgaristan'daki Vidin köyünde (Günümüzde Vidin Şehri) küçük bir orduyla konuşlanan Osman Paşa, Rusların Tuna Nehri'ni geçtiği haberini aldığında büyük bir endişeye kapıldı. Osman Paşa'nın ordusunun bir kanadı açıkta kalmıştı. Bulundukları yer savunma için elverişli şartlara sahip değildi ve kuşatılma tehlikesi vardı. Bunun üzerine, beklenmedik ve cesur bir manevra yaparak 11.000 askerini ve 54 topunu, güneye ilerlemekte olan Ruslara karşı daha uygun şartlarda savunma yapmak üzere güneydoğu istikametinde geriye doğru hareket ettirdi.

Sıcak güneşin altında ve bozuk yollarda 160 kilometreyi aşan altı günlük cebri yürüyüşün (düşmanla temas ihtimalinin yüksek olduğu tempolu askeri yürüyüş) sonunda, 19 Temmuz 1877'de bitkin Osmanlı askerleri Plevne köyüne (Bugünkü Plevne şehri) ulaşmayı başardı. Plevne, altı önemli yolun kesiştiği, taktiksel açıdan önemli bir yerdi. Osman Paşa, yorgunluktan halsiz düşmüş olan askerlerinin dinlenmesine izin vermeden eli kulağındaki Rus saldırısına karşı hazırlıklara girişti. Adamlarına hızlı bir şekilde siper kazdırıp, köyün bazı binalarına silahlar için mazgal delikleri açmalarını emretti.

Ertesi gün, Osmanlı siperlerinin eteklerinde bir Rus tümeni belirdi. Tümene Osman Paşa'nın savunma hattını dağıtma emri verilmişti. Tümen

komutanı General Yuri Schilder-Schuldner, Osman Paşa'nın sağlam bir şekilde konuşlanmış olan ordusu hakkında kapsamlı bir keşif zahmetine bile girişmemişti. Bu ciddi bir gaf ve bir general için affedilemeyecek bir acemilikti. Büyük bir kibirle saldırı emri verdi ve iki ayrı koldan cephe taarruzunu başlattı. Öte yandan, Osmanlı ordusu Rus ordusundan sayıca fazlaydı ve daha güçlü silahlarla donanmıştı. General Schilder'in 46 topçu ve 8600 askerden oluşan tümeni, hazırlıklı ve güçlü Osmanlı ordusu karşısında 3000 adamını kaybetti. Rusların bu ağır hezimetine karşılık Osman Paşa'nın kaybı ise yalnızca 50 idi.

16 Temmuz 1877'de, Bulgaristan'daki Niğbolu Kalesi'ni Osmanlı'nın elinden almış olan General Krüdener, General Schilder'in dağılmış tümenini desteklemek için emrindeki 9. Kolordu'nun geri kalanıyla birlikte savaş alanına geldi. Köyün dışındaki birleşik Rus gücüne katılarak asker sayısını 35.000'e, top sayısını ise 176'ya çıkaran General Krüdener, emrindeki usta savaşçılarla Osman Paşa'nın ordusunu süngüleriyle oradan def edeceklerinin sözünü verdi. Onun bu vaadi Rusların içine su serpti.

Süngü, Kırım Savaşı'ndan sonra Rusların savaşlardaki en önemli silahı haline gelmişti. Dönemin modern ateşli silahlarına ve uygulanan savaş taktiklerine alternatif olarak kullanıyorlardı. Osmanlı ordusu genelde İngiliz yapımı tüfek Martini-Henry'nin daha basit bir versiyonu olan Peabody-Martini'yi kullanıyordu. Namlusunun kuyruk kısmından hızlıca doldurulabilen ve 1,6 km mesafeye seri şekilde ateş edebilen bu silah, herhangi bir Rus tüfeğinden yüzlerce metre daha uzun bir menzile sahipti.

Plevne'ye ikinci Rus taarruzu, 30 Temmuz 1877'nin sisli sabahında başladı. Osman Paşa için hayati önem taşıyan takviye, Sofya'dan dağları aşarak gelmiş, ordusunun gücünü 22.000 askere ve 58 topa yükseltmişti. Osmanlılar 2000 kayıp verirken Rusların kaybı hiç beklenmedik bir şekilde 7300'ü bulmuştu ve kayda değer hiçbir ilerleme sağlanamamıştı. Osman Paşa, Ruslara 10.000'den fazla zayiat verdirerek ve Rus birliklerinin moralini yerle bir ederek iki Rus saldırısını da geri püskürtmeyi başarmıştı.

Plevne'ye yapılan hücumlardan birinin ardından tedavi edilmeyi bekleyen yaralı Rus askerleri. Resim: Vasily Vereshchagin

Image source: wiki/slavs.org.ua

Osman Paşa, Plevne'de savaşırken herhangi bir rütbe ya da nişanı olmayan mavi bir ceket giymeyi tercih ediyordu

© Alamy

Plevne'nin başarıyla savunulması, Rusların tarafında son derece ciddi sonuçlar doğurdu. En önemlisi, Rus tedarik hatları ve Romanya üzerinden Rusya anakarasına kadar kilometrelerce uzanan muhabere (iletişim) hatları artık Osmanlı tehdidi altındaydı. İkincisi, Plevne'nin Osmanlıların elinde kalışı Rusların planladığı ilerleyişin önünde büyük bir engel teşkil ediyordu ve buradaki Osmanlı direnişini ortadan kaldırmak için gönderilen binlerce Rus askerini yutmaya başlamıştı. Üçüncü olarak, Plevne'deki Osmanlı gücü; Şipka Geçidi ve Rusçuk yakınlarındaki Rus ordusunun kanatlarını da tehdit ediyor ve o ana kadar yapılmış Rus taarruzlarının başarısına engel olarak, İstanbul'a yönelik ilerleyiş planlarını sekteye uğratıyordu. Ayrıca Ruslar, mali ve askeri nedenlerden dolayı sert Bulgar kışı başlamadan ve İngilizler işlerine burunlarını sokmadan önce savaşı hızlıca sonuçlandırmak istiyordu. Plevne'nin ele geçirilmesindeki bir gecikme tüm bu nedenlerden ötürü felaketle sonuçlanabilirdi.

Plevne Savunması aynı zamanda dini ve ideolojik bir mücadeleyi de kapsıyordu. Ruslar, Osmanlı topraklarında yaşayan Hristiyan Slav kardeşlerini özgürleştirmek için çıktıkları bir tür Haçlı Seferi gibi görüyorlardı bu savaşı... Müslüman bir imparatorluğun herhangi bir başarısı, Hristiyanlığın güçlü imajını lekeleyebilirdi. Çar II. Aleksandr, Plevne'ye bizzat geldiğinde, burayı ele geçirme mücadelesi çoktan ulusal bir gurur meselesi haline gelmişti.

Ağustos ve Eylül aylarında binlerce Rus ve Rumen askeri akın ederek Osman Paşa'nın savunma hattı etrafında yarım daire oluşturmaya başladı. Bu kafileye, 59 yaşındaki Çar II. Aleksandr ve onun hantal, kapalı çarlık arabası da eşlik ediyordu. 46 yaşındaki beceriksiz kardeşi Grandük Nikolay Nikolayeviç Bulgaristan'daki Rus kuvvetlerinin fiili başkomutanı olsa da II. Aleksandr, Rusların efsanevi eski çarı Büyük Petro gibi ordusunu takip ediyor, gözetimi altında tutuyordu. Öfkeli mizacı ve inatçılığı ile tanınan II. Aleksandr, sahada alınan kararlara göz atmak eğilimindeydi ve bu Nikolay'ın hiç hoşuna gitmiyordu.

Civarda Osman Paşa ve Plevne'yi savunan askerlerine destek verebilecek yalnızca iki büyük Osmanlı ordusu vardı. Doğuda, Alman kökenli Mehmet Ali Paşa komutasındaki ordu, Lom Nehri kıyılarında faaliyet gösteriyordu. Güneyde, Süleyman Paşa'nın başında olduğu ordu ise Şipka Geçidi'ni Ruslardan geri almaya çalışıyordu. Ne yazık ki birbirinden şiddetle nefret eden bu iki paşa, iş birliği içinde hareket edemedi. Mehmet Ali Paşa, Çar'ın oğlunun komutasındaki Rus ordusuna karşı bazı küçük başarılar elde etse de çekingen davrandığı için taarruzları devam ettirmedi. Süleyman Paşa'ya gelince, o da ordusunu Şipka Geçidi'ndeki dağların tepelerine konuşlanmış Rus askerlerinin üzerine gönderdi ancak bir başarı elde edemedi. Binlerce tecrübeli ve kıdemli Osmanlı askeri burada şehit oldu. Osman Paşa'nın tek başına kaldığı aşikârdı. Gücünün son zerresine kadar dayanması gerekecekti.

Rusların Plevne'ye düzenledikleri üçüncü saldırı 11 Eylül 1877'de başladı. 7 Eylül'den itibaren asıl taarruzun öncesindeki dört gün boyunca 424 Rus topunun büyük bir kısmı 30.000 mermiyle Osmanlı savunma mevzilerini dövmüştü. Ruslar, toplam 84.000 asker ile soldan sağa Kriçin, Radiçev ve Grivitza adlı Osmanlı tabyalarına üç koldan yapacakları hücumla Osmanlı kuvvetlerini ağır bir yenilgiye uğratmayı planlıyordu. Fakat 11 Eylül'deki hücumun neticesi onlar için çok kanlı bir bozgun olacaktı. Dört gün süren Rus yaylım ateşi boş gürültüden öteye gidememişti ve Osmanlı ordusunda dikkate alınacak bir kayıp yoktu. Ruslar, daha önce de yaptıkları gibi Osmanlı siper ve tabyalarına koordinasyonsuz bir şekilde ve körü körüne saldırmışlardı. 10 Eylül'den 12 Eylül'e kadar hiç durmadan yağan yağmur ise savaş alanını bataklığa çevirmişti.

Sağ tarafta bulunan Grivitza Tabyası'na ağırlığını Rumenlerin oluşturduğu askerlerin yaptığı taarruz sonucunda korkunç kayıplar verildi fakat sadece tabyadaki birinci Osmanlı

mevzisine kadar ilerlenebildi. Merkezdeki Radiçev Tabyası'na yapılan taarruz ise tamamen başarısız oldu.

Sağ taraftaki ve merkezdeki başarısızlığa karşın bir Rus generali, tümeniyle birlikte Kriçin tabyaları yönündeki Osmanlı tahkimatlarına girmeyi başardı. 34 yaşındaki "Beyaz Rus" lakaplı General Mihail Skobelev, emrindekileri motive etme yeteneğine sahip bir komutandı. Bu sayede, kahramanca direnen Osmanlı güçleri karşısında bitap düşmüş ve son derece yıpranmış olan askerlerini ayakta tutmayı başardı ve Osmanlı tabyasında bir tutunma noktası elde etti. Olduğu yere çakılmış bir halde Rus topçularına 1800 metre uzaklıkta öylece kapana kısılan Skobelev, kolordu komutanı Korgeneral P.D. Zotov'dan takviye istedi.

Ele geçirilen mevzide eli kolu bağlı kalan Skobelev'in askerleri, açıkta kalan kanatlarını diğer Osmanlı tabyalarından korumak amacıyla, çıplak elleri ve süngüleriyle mevcut siperleri uzatmak için kazıya başladı. Skobelev'i o topraklardan sürmeye kararlı olan Osman Paşa, sağdaki ve merkezdeki Rus hareketsizliğini akıllıca değerlendirdi ve bu cepheye diğer noktalardan asker kaydırmaya başladı. Skobelev'in adamları Osmanlı güçlerinin art arda gelen saldırılarını geri püskürttü ancak ne var ki beklenen takviye bir türlü gelmiyordu. Skobelev, Zotov'dan bir mesaj aldı. Elden teslim edilen bu mesajda, pozisyonunu koruyamazsa tüm adamlarıyla birlikte geri çekilmesi emrediliyordu. Göz göre göre kaçırdığı bir zafer fırsatının ve bu uğurda kaybettiği canların hüsranıyla Skobelev, ertesi gün istemeye istemeye geri çekilecekti.

Plevne'ye düzenlenen üçüncü saldırıda önceki iki saldırının toplamından daha fazla Rumen ve Rus askeri öldü. Kayıp sayısı toplamda 15.000'i buluyordu. Bu sayı, Rus ordusunun da çöküşü olacaktı. Derhal Rus generallerinden oluşan bir savaş konseyi toplandı ve müstahkem bölgeyi ele geçirmek için oy birliğiyle bambaşka bir strateji uygulamaya karar verdiler. O sırada St. Petersburg'da emekliliğini yaşayan Eduard Totleben, Plevne kuşatmasına nezaret etmesi için çağırıldı. Ünlü general, Kırım Savaşı sırasında Sivastopol savunmasının kahramanı ve Rusların son umuduydu. Totleben, Rus harekâtının şeklini, Osman Paşa'nın komuta ettiği orduya ulaşabilecek bütün desteği kesecek şekilde değiştirdi. Böylece Osmanlılar güçten düşecekti.

Kasım ayının ortasına kadar kararlı bir direnişle Plevne'yi koruyan 50.000 Osmanlı askeri; Rus ve Rumenlerden oluşan, sayıca kendilerinin en az iki katı büyüklüğündeki bir ordu ve son derece iyi mevzilendirilmiş yüzlerce ağır silahla çepe çevre kuşatıldı. Osmanlılar her türlü destekten mahrum bırakılmıştı. Ortalama olarak her beş günde bir çarpışma yaşanıyordu ve Osman Paşa, kuşatma altında ölen askerlerinin yerine yenilerini yerleştiremez olmuştu. Hastalık yayılmaya başladı. Evler, barakalar ve hatta ahırlar derme çatma hastanelere dönüştürüldü. 13 Kasım'da

OSMANLI ORDUSU

Image source: wiki/A. Sumovsky

OSMAN NURİ PAŞA

Osman Nuri Paşa, Plevne'yi Ruslara vermek zorunda kalmış olsa da ezici bir güce karşı yaptığı cesur savunma ve liderlik vasıfları sayesinde ünü kulaktan kulağa yayıldı. Gazi unvanının yanı sıra, padişaha hizmetlerinden dolayı Mecidiye Nişanı ve İmtiyaz Madalyası ile ödüllendirildi.

Image source: wiki/Osman Nuri

ETHEM PAŞA

Plevne'de Osman Paşa'nın yardımcısı olan Ethem Paşa, Osmanlı ordusunda mareşal ve başkomutandı. Plevne'deki bu kanlı savaştan 20 yıl sonra, Otuz Gün Savaşı olarak da bilinen Türk-Yunan Savaşı'nda görevini başarıyla yerine getirdi. Özellikle Dömeke Muharebesi'nde ve sonrasında Larissa ve Tırhala'nın ele geçirilmesinde çok büyük başarılara imza attı.

RUS ORDUSU

Image source: wiki/runivers.ru

II. ALEKSANDR

1855'te Rus çarı olarak taç giyen II. Aleksandr'ın ülkesine en önemli hizmeti, 1861'de köleliği kaldırması oldu ama bunun dışında da birçok reforma imza attı. Güttüğü barış yanlısı dış politikaya rağmen Osmanlı İmparatorluğu ile giriştiği savaş, istisnai bir örnek teşkil ediyordu.

Image source: wiki/British Library

I. CAROL

93 Harbi, Romanya'nın bağımsızlığını kazanmasını ve 1866'da prens ilan edilen I. Carol'un, 1881'de ülkesinin ilk kralı olarak tahta geçmesini sağladı. Muharebe sırasında Romanya birliklerini bizzat yönetti ve Plevne'de Rus/Rumen güçlerinin komutasını üstlendi.

Image source: wiki/Bibliothèque nationale de France

MIHAIL SKOBELEV

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda önemli görevlerde bulunan Skobelev, muharebelere beyaz bir atın üzerinde beyaz üniformasıyla katıldığı için, "Beyaz General" olarak tanınıyordu. Savaş sırasında gösterdiği başarılar sayesinde korgeneralliğe terfi etti.

TEM-ARA 1877

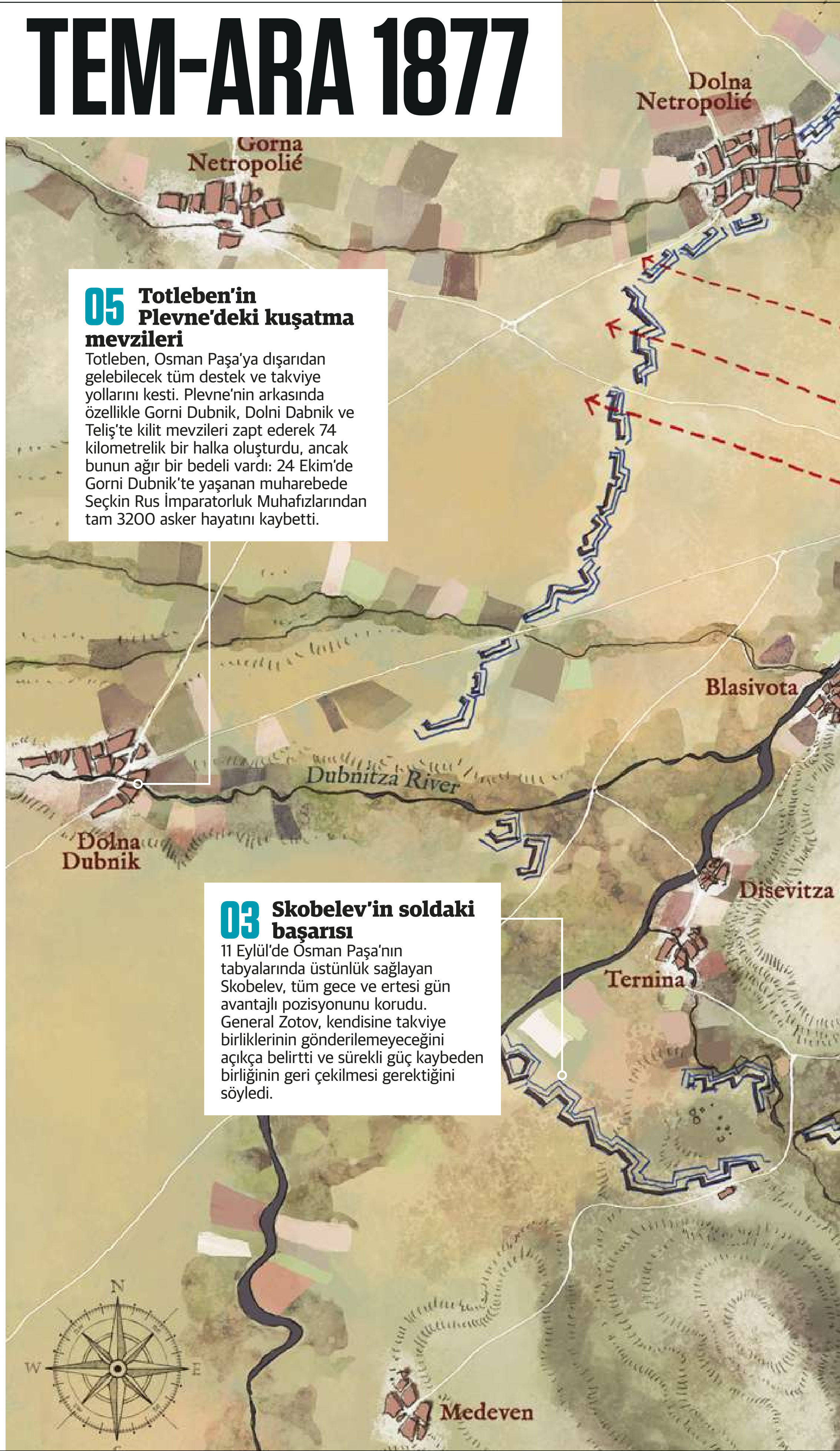
Grandük Nikolay, Osman Paşa'ya bir ateşkes bayrağı gönderdi. Osmanlıların teslim olması isteniyordu. Ancak, kolay kolay pes etmeyen, cesur bir komutan olan Osman Paşa bu teklifi kibarca reddetti.

Bu sırada, Osman Paşa'ya destek olması için Mehmet Ali Paşa komutasında bir Osmanlı ordusu toplanmaktaydı. Padişah II. Abdülhamid, ordunun Sofya'da toplanmasını ve Arabakonak dağ geçidinden geçmesini emretti. Burası, Plevne'yi kuşatmış olan Rus askerlerinin arkasına denk geliyordu. Mehmet Ali Paşa'nın, ikinci ve üçüncü kademe askerlerden oluşan 20.000 kişilik ordusu, durumdan haberdar olup kuşatma bölgesinden ayrılan 30.000 kişilik Rus birliği tarafından durduruldu.

Herhangi bir desteğin gelme olasılığı ortadan kalktığından, Osman Paşa'nın teslim olmak ya da Aralık ayında bir yarma harekâtı (huruç harekâtı) ile kuşatmayı kırmayı denemekten başka seçeneği kalmamıştı. Paşa, kanının son damlasına kadar savaşmaya karar verdi. Son kozunu oynama zamanı geldiğinde, kalan askerlerinin büyük bir kısmını, Rus hattında bir gedik açmalarını umarak kendi savunma hattının hemen arkasında topladı. 10 Aralık günü, başında Osman Paşa'nın olduğu, çok sayıda askerden oluşan bir Osmanlı kolu, yaklaşık 2,7 km mesafede bulunan Rus siperlerine doğru hücuma geçti. Rus tüfekleri ve topları sık saflar halinde ilerleyen Osmanlı birliklerini hedef alırken, kulaklar binlerce Osmanlı askerinin "Allah Allah" sesleriyle çınlıyordu. Osmanlı askerleri Rus hattını yarmak için, gürleyen topların ve yükselen yoğun dumanın arasına hiç tereddüt etmeden daldı ve önlerine kattıkları Rus askerleriyle bıçak, tabanca ve tüfekleri ile göğüs göğüse çarpışarak yoluna devam etti.

Ancak bu ilerleyiş uzun sürmedi. Doğru yönlendirilmiş Rus topçu ateşi ve eklenen takviye birlikler Osman Paşa'nın ordusu üzerinde büyük bir üstünlük sağlarken, diğer mıntıkalardan gelen Rus karşı taarruzları, Osmanlı'nın elindeki zayıflayan mevzileri iyiden iyiye zorlamaya başladı. Osmanlı ordusu için en yıkıcı olanı ise, baldırından yaralanan Osman Paşa'nın öldüğüne dair bir söylentinin yayılmasıydı. Askerlerin artık hiçbir ümidi kalmamıştı.

Başka seçenek olmadığından, Osman Paşa teslim olmak zorundaydı... 145 gün süren kuşatma ve bunun karşısındaki destansı direniş nihayet 10 Aralık 1877 sabahı son buldu. Osmanlı askerleri, teşebbüs ettikleri huruç harekâtı ile kuşatmayı yarmaya çalışırken 6000 kayıp vermişti. Rusların son çarpışmadaki zayiatı ise 1300'dü. Osmanlı askerleri, ülke topraklarını korumak ve padişahlarını onurlandırmak için tüm güçleriyle savaşmışlardı. Şimdi ise savaş esiri olarak Rusya'ya yürümek zorundalardı. Osmanlılar teslim olduktan bir gün sonra Osman Paşa, gerçek bir savaş kahramanı olarak Rus Çarı II. Aleksandr'ın karşısına çıkarıldı. Ardından, emrindeki cesur askerleriyle birlikte Rusya'ya gönderildi.

05 Totleben'in Plevne'deki kuşatma mevzileri

Totleben, Osman Paşa'ya dışarıdan gelebilecek tüm destek ve takviye yollarını kesti. Plevne'nin arkasında özellikle Gorni Dubnik, Dolni Dabnik ve Teliş'te kilit mevzileri zapt ederek 74 kilometrelik bir halka oluşturdu, ancak bunun ağır bir bedeli vardı: 24 Ekim'de Gorni Dubnik'te yaşanan muharebede Seçkin Rus İmparatorluk Muhafızlarından tam 3200 asker hayatını kaybetti.

03 Skobelev'in soldaki başarısı

11 Eylül'de Osman Paşa'nın tabyalarında üstünlük sağlayan Skobelev, tüm gece ve ertesi gün avantajlı pozisyonunu korudu. General Zotov, kendisine takviye birliklerinin gönderilemeyeceğini açıkça belirtti ve sürekli güç kaybeden birliğinin geri çekilmesi gerektiğini söyledi.

01 Plevne'nin önemi

1877'de Bulgaristan'ın Plevne köyünün nüfusu yaklaşık 17.000'di. Burası aynı zamanda çok önemli altı yolun kesişim noktasıydı. Güneyde ve batıda bir dizi tepeyle çevrili olan köye; üzüm bağları, meyve bahçeleri ve yeşil alanlar bir nevi siper görevi görüyor ve savunma muharebesine girişmek için kusursuz bir konum sağlıyordu.

04 Grivitza'daki birinci Osmanlı mevzisinin düşmesi

Plevne'ye düzenlenen üçüncü taarruzda Rus ve Rumen askerleri kendilerini kanlı bir çarpışmanın içinde buldu. Bu çarpışma sonunda, Grivitza'daki birinci mevziyi ele geçirmeyi başardılar. Bunu önce büyük bir zafer olarak gören Ruslar, kısa süre içinde asıl güçlü mevzinin çok daha iyi savunulan ve hâlâ Osmanlı'nın elinde olan, Grivitza'daki ikinci mevzi olduğunu fark etti.

08 Osman Paşa yaralanır ve teslim olur

Yaralandıktan sonra bir barakaya taşınan Osman Paşa, 145 gün süren yürekli mücadelesini burada sonlandırmak zorunda kaldı ve resmen teslim oldu. Ertesi gün, Rus Çarı II. Aleksandr onu yemeğe davet etti. Kendisi bir uşak ve bir Kazak tarafından taşınıyordu. Burada büyük bir coşku ve hayranlıkla karşılandı. 200'den fazla Rus kurmay subayı, onu "Bravo Osman!" sloganlarıyla ayakta selamladı.

07 Son hücum

10 Aralık günü, Osman Paşa ve yardımcı kumandan Tahir Paşa komutasındaki 29 tabur, 48 top ve toplam 14.000 kişilik 11 süvari taburundan oluşan ve 3,2 km genişliğe yayılan bir Osmanlı ordu kolu, Rus siperlerine hücum etti. Olanca güçleriyle tek bir düşünceye sarıldılar: Ölmek var, dönmek yok!

06 Kaçınılmaz Plevne mağlubiyeti

Mehmet Ali Paşa'nın destek birliğinin Plevne'ye ulaşamaması, zafer umutlarını da sona erdirdi. Önemli bir Osmanlı komutanı olan Valentine Baker Paşa, Osman Paşa'nın, üst düzey Osmanlı yetkililerinin lakayt davranması yüzünden tek başına kaldığına dair yakınmalarını dile getirdi. Baker Paşa, Plevne'nin kaybedilmesinin ardından yaşanan Taşkesen Muharebesi'ndeki başarısıyla Rus ilerleyişinin geciktirilmesini sağlayacaktı.

02 Osman Paşa, iki hücumu da geri püskürttü

Osman Paşa, 19 Temmuz'da Schilder-Schuldner'in ve 30 Temmuz'da Krüdener'in hücumlarını minimum kayıpla geri püskürtürken karşı tarafta 10.000'den fazla zayiata yol açtı. Bu, Rusların savaş boyunca aldığı ilk büyük başarısızlıktı. Yazar Frederick William von Herbert, *Plevne Müdafaası* isimli kitabında, Osman Paşa'nın yaptığı destansı savunmanın, Osmanlılar için bir "kahramanlık, dayanıklılık ve fedakârlık sembolü" olduğunu yazdı.

Bivolar
Vid River
Opanetz
Bukova
Gravitza River
PLEVNA
Grivitza
Radishevo
Krishin
Brestovitz
Tultchenitza River

Rus/Rumen siperleri
Osmanlı siperleri
Osmanlı ordusu

Map by: Rocio Espin

HOLLYWOOD'A KARŞI TARİH
Gerçekler ve beyaz perdedeki kurgular

YAKIN TEHLİKE (THIRTEEN DAYS)

Yönetmen: Roger Donaldson **Oyuncular:** Kevin Costner, Bruce Greenwood, Shawn Driscoll **Yapım yeri:** ABD **Yapım yılı:** 2000

Küba füze krizinin bu dramatik anlatımında tarihsel hatalar var mı?

FİLMİN DOĞRULARI

Film, o anki krizi ve yakın tehdit hissini tüm canlılığıyla gözler önüne seriyor. Gizli kayıtlardaki gerçek diyaloglar, füze sahalarından gerçek görüntüler ve Walter Cronkite'ın canlı televizyon röportajları kullanılarak, küresel felaketin kıyısında geçirilen 13 günün tarihsel önemi kusursuz bir şekilde aktarılmış.

FİLMİN YANLIŞLARI

01 Film, Kennedy'nin asistanlarından biri olan Kenneth O'Donnell'in perspektifinden anlatılıyor. Gerçekte, O'Donnell çok da kilit bir role sahip değildi. Kennedy'nin diğer bir asistanı olan Arthur Schlesinger, onun "Küba Füze Krizi ile hiçbir ilgisi olmadığını" söylemişti.

02 Ulusal Güvenlik Danışmanı McGeorge Bundy, gergin ve korkak bir kişi olarak tasvir ediliyor. Gerçek Bundy ise kıvrak zekâsı, iş bitiriciliği ve sağduyusuyla ünlüydü. Hatta bu özellikleri sayesinde Kennedy'nin en değerli danışmanlarından biriydi.

03 Filmin en çok eleştirilen kısımlarından biri, ABD ordusu hakkında çizilen yanlış portre. Başkan ve ordu arasında bir gerginlik vardı ama filmde ima edildiği gibi ordu, hiçbir zaman Kennedy'yi savaş ilan etmek zorunda kalacağı bir duruma sokmamıştı.

04 Filmde, Yürütme Komitesi, Türkiye'deki füzelerin kaldırılması konusunda Sovyetler ile yapılan antlaşmadan haberdar ediliyor. Gerçekte ise bu, çok az kişinin sahip olduğu gizli bir bilgiydi. Bu ayrıcalıklı kişiler Kennedy kardeşler, Sorensen, Rusk ve muhtemelen McNamara idi.

05 Filmde, Foto-keşif uçuşlarını yapan ekipler oldukça sade kıyafetler giyiyor. Ancak bu kıyafetler 1960'ların sonlarında kullanılmıştı. Filmin 1962'de geçtiğini göz önüne alırsak, üniformaların üzerinde birim armaları, isim etiketleri ve rütbeler olması gerekiyordu.

SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR DÜNYAYA YATIRIM YAPMA FIRSATI YAPI KREDİ'DE!

Yapı Kredi Portföy Temiz Enerji Değişken Fonu ile yenilenebilir enerji üretiminde faaliyet gösteren şirketlerin sermaye piyasası araçlarına yatırım yapabilirsiniz. Siz de Yapı Kredi Mobil'i indirin, fon alım satım işlemlerinizi kolayca gerçekleştirin.

SÜRDÜRÜLEBİLİR GELECEK İÇİN SINIRLARI KALDIRIYORUZ.

YapıKredi

Hizmette sınır yoktur.

Fona ilişkin İzahname ve Yatırımcı Bilgi Formu'na kap.org.tr adresinden ulaşabilirsiniz. Detaylı bilgi yapikredi.com.tr'de.